

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ - ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА ЕКОНОМИКЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ШУМАРСТВА

ПРОЈЕКАТ

ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ: ПРОГРАМ МЕРА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СТРУЧНО-САВЕТОДАВНИХ ПОСЛОВА У ШУМАМА СОПСТВЕНИКА-ФИЗИЧКИХ ЛИЦА

- ФИНАЛНИ ИЗВЕШТАЈ -

др Драган Нонић, редовни професор

др Јелена Недељковић, доцент

дипл. инж. Предраг Главоњић, докторанд

маст. инж. Владимир Николић, стручни сарадник

Београд, 2016.

САДРЖАЈ

ПОПИС СКРАЋЕНИЦА	i
ПОПИС ТАБЕЛА	i
ПОПИС ПРЕГЛЕДА	i
ПОПИС ГРАФИКОНА	ii
ПОПИС ШЕМА	ii
ПОПИС ФОТОТАБЛИЦА	ii
ПОПИС ПРИЛОГА	ii
1. УВОД.....	1
1.1. САВЕТОДАВНА ПОДРШКА ВЛАСНИЦИМА ПРИВАТНИХ ШУМА	1
1.2. РАЗЛОЗИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОЈЕКТА	2
1.3. МЕТОД РАДА	4
1.4. СТРУКТУРА ИЗВЕШТАЈА	6
2. АНАЛИЗА ОКВИРА ДЕЛОВАЊА И МЕРА ПОДРШКЕ У ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА У СРБИЈИ.....	8
2.1. СТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШУМАРСТВА ПРИВАТНОГ СЕКТОРА	8
2.1.1. Приватне шуме	8
2.1.2. Власници приватних шума.....	9
2.1.3. Удружења власника приватних шума	10
2.2. ОКВИРИ ДЕЛОВАЊА У ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА.....	14
2.2.1. Стратешки и законодавни оквири	14
2.2.2. Институционални оквири.....	16
2.3. МЕРЕ ПОДРШКЕ ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА	17
2.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА ПРИВАТНИХ ШУМА И ЕКСПЕРАТА У ШУМАРСТВУ	19
2.4.1. Анализа ставова власника приватних шума	19
2.4.2. Анализа ставова експерата у шумарству	22
3. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ШУМАРСТВА ПРИВАТНОГ СЕКТОРА У СРБИЈИ	25
3.1. СТРУКТУРА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА.....	25
3.2. УЧЕСНИЦИ У ПРУЖАЊУ МЕРА ПОДРШКЕ	27
3.2.1. Јавна предузећа	28
3.2.2. Образовне и научно-истраживачке институције	29
3.2.3. Остали учесници	32
3.3. ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ СЛУЖБИ КОЈЕ ВРШЕ СТРУЧНО-ТЕХНИЧКЕ ПОСЛОВЕ У ПРИВАТНИМ ШУМАМА	33
3.3.1. Јавно предузеће „Србијашуме“	33
3.3.2. Јавна предузећа Националних паркова	38
3.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА ПРИВАТНИХ ШУМА И ЕКСПЕРАТА У ШУМАРСТВУ	42
3.4.1. Анализа ставова власника приватних шума	42
3.4.2. Анализа ставова експерата у шумарству	43
4. АНАЛИЗА МОДЕЛА САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ У ШУМАРСТВУ И ПОЉОПРИВРЕДИ	46
4.1. ОКВИРИ ДЕЛОВАЊА САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ	46
4.1.1. Стратешки и законодавни оквири	46
4.1.2. Институционални оквири.....	53
4.2. МЕРЕ ПОДРШКЕ ПРИВАТНИМ ВЛАСНИЦИМА	55
4.2.1. Словенија (мере подршке у шумарству).....	55
4.2.2. Хрватска (мере подршке у шумарству).....	56
4.2.3. Србија (мере подршке у пољопривреди)	57
4.3. МОДЕЛИ ОРГАНИЗОВАЊА И АКТИВНОСТИ САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ	59
4.3.1. Словенија (модел Јавне шумарске службе)	59
4.3.2. Хрватска (модел Шумарске саветодавне службе)	61
4.3.3. Србија (модел Пољопривредне саветодавне и стручне службе)	66
4.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ЕКСПЕРАТА И ДОНОСИЛАЦА ОДЛУКА У ШУМАРСТВУ	71
4.4.1. Анализа законодавне регулативе за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга	71

4.4.2.Анализа институционалних оквира за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга	72
4.4.3.Анализа модела организовања и активности	73
5. ОДРЖАВАЊЕ СТРУЧНОГ СЕМИНАРА „ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ“	76
6. МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА ПОСТОЈЕЋЕ СЛУЖБЕ ЗА СТРУЧНО-САВЕТОДАВНЕ ПОСЛОВЕ У ПРИВАТНИМ ШУМАМА.....	86
6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ МОДЕЛА ОРГАНИЗОВАЊА СТРУЧНО-САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ	86
6.1.1. ЈП „Србијашуме“	86
6.1.2. ЈП Националних паркова.....	87
6.2. ДЕФИНИСАЊЕ АКТИВНОСТИ И НОСИЛАЦА СТРУЧНО-ТЕХНИЧКИХ И САВЕТОДАВНИХ ПОСЛОВА ..	88
6.2.1. Стручно-технички послови у приватним шумама	88
6.2.2. Послови саветовања и обуке власника приватних шума	90
6.3. ДЕФИНИСАЊЕ ПОТРЕБНИХ ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА	91
6.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА, ЕКСПЕРАТА И ДОНОСИЛАЦА ОДЛУКА У ШУМАРСТВУ	92
6.4.1. Анализа ставова власника приватних шума	92
6.4.2. Анализа ставова експерата и доносилаца одлука у шумарству	93
7. МОГУЋНОСТИ ОРГАНИЗОВАЊА НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ.....	95
7.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ОКВИРА ДЕЛОВАЊА ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ	95
7.1.1. Стратешки и законодавни оквири	95
7.1.2. Институционални оквири.....	95
7.2. РАЗВОЈ МОДЕЛА ОРГАНИЗОВАЊА НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ.....	97
7.3. ДЕФИНИСАЊЕ НОСИЛАЦА САВЕТОДАВНИХ АКТИВНОСТИ	99
7.4. РАЗВОЈ ПРОГРАМА МЕРА И АКТИВНОСТИ НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ.....	105
7.4.1. Саветовање власника шума.....	107
7.4.2. Образовање и обука власника шума.....	108
7.4.3. Подршка удруживању власника шума.....	110
7.5. ДЕФИНИСАЊЕ СТРУКТУРЕ ТРОШКОВА ФУНКЦИОНИСАЊА САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ.....	113
8. ЗАКЉУЧЦИ	115
9. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ	117
10. ПРИЛОЗИ	123

ПОПИС СКРАЋЕНИЦА

ВПШ	Власници приватних шума
ЗШС	Завод за шуме Словеније
ЈИЕ	Југоисточна Европа
ЈКР	Јавно комунално предузеће
ЈП	Јавно предузеће
НВО	Невладина организација
НП	Национални парк
ПССС	Пољопривредна саветодавна и стручна служба
FAO	<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i> (Организација Уједињених нација за храну и пољопривреду)
СЕРФ	<i>Confederatin of European Forest Owners</i> (Конфедерација власника шума Европе)
ШГ	Шумско газдинство
ШО	Шумска област
ШП	Шумско подручје
ШСС	Шумарска саветодавна служба
ШУ	Шумска управа

ПОПИС ТАБЕЛА

Табела 1. Основне карактеристике шума Србије.....	8
Табела 2. Карактеристике шума Србије по пореклу.....	8
Табела 3. Структура ВПШ према величини шумског поседа (2011. и 2014.).....	9
Табела 4. Ставови ВПШ у односу на квалитет информација везаних за газдовање шумским поседом, које добијају од стране различитих институција	21
Табела 5. Површине приватних шума и шум. земљ., на којима се обављају стручно-техн. послови.....	28
Табела 6. Површине приватних шума у оквиру ШП у Србији (2015. год.).....	33
Табела 7. Ресурси и број запослених у служби за обављање стручно-технич. послова у ЈП „Србијашуме“	35
Табела 8. Упоредни приказ карактеристика приватних шума и стручно-техничких служби у ЈП НП	42
Табела 9. Преглед, обим и бодовање саветодавних активности.....	67
Табела 10. Подручја на којима се обављају саветодавни послови у пољопривреди и број саветодаваца.....	68
Табела 11. Распоред финансијских средстава ПССС за 2016. год.	70
Табела 12. Калкулација потребног броја запослених за обављање стручно-техничких послова.....	89
Табела 13. Калкулација потребног броја запослених за обављање саветодавних послова	91
Табела 14. Потребна финансијска средства за обављање стручно-техничких послова	91
Табела 15. Потребна финансијска средства за обављање саветодавних послова	92
Табела 16. Потребан број саветодаваца по шумским подручјима	100
Табела 17. Трошкови спровођења активности ШСС (у динарима).....	113
Табела 18. Повећање зарада пољопривредних саветодаваца, за послове саветовања ВПШ	113

ПОПИС ПРЕГЛЕДА

Преглед 1. Удружења ВПШ у Србији формирана у периоду од 2000. године	12
Преглед 2. Мере подршке ВПШ у Србији предвиђене регулаторним оквирима.....	18
Преглед 3. Најважније интересне групе у односу на шумарство приватног сектора у Србији.....	26
Преглед 4. Национални и међународни пројекти везани за приватне шуме у Србији (2005-2015.).....	29
Преглед 5. Национални пројекти, у вези са проблематиком приватних шума у Србији	29
Преглед 6. Међународни пројекти, у вези са проблематиком приватних шума у Србији	30
Преглед 7. Мере подршке ВПШ у Словенији	55
Преглед 8. Мере подршке ВПШ у Хрватској.....	57
Преглед 9. Врсте подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у Србији	58
Преглед 10. Институционални оквири у Словенији и Хрватској.....	72
Преглед 11. Предложене теме за обуку ВПШ.....	111

ПОПИС ГРАФИКОНА

Графикон 1. Структура занимања ВПШ	10
Графикон 2. Став према институцијама за пружање помоћи у газдовању шумама (2012. год.)	20
Графикон 3. Став према законским обавезама у газдовању шумама (2012. год.)	20

ПОПИС ШЕМА

Шема 1. Структура заинтересованих страна у шумарству приватног сектора у Србији (2016. год.)	25
Шема 2. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „Србијашуме“	34
Шема 3. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „НП Тара“	39
Шема 4. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „НП Копаоник“	40
Шема 5. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „НП Ђердап“	41
Шема 6. Организација Завода за шуме Словеније	59
Шема 7. Организација саветодавне службе у Хрватској	62
Шема 8. Предлог унапређења организације службе за приватне шуме у оквиру ЈП „Србијашуме“	87
Шема 9. Основни учесници и партнери у процесу унапређења подршке ВПШ	96
Шема 10. Организација модела пружања саветодавних услуга у шумарству у Србији	97
Шема 11. Организациона шема ШСС	99

ПОПИС ФОТОТАБЛИЦА

Фототаблица 1. Отварање семинара	77
Фототаблица 2. Предавања у оквиру тематске целине 1	78
Фототаблица 3. Предавања у оквиру тематске целине 2	80
Фототаблица 4. Предавања у оквиру тематске целине 3	81

ПОПИС ПРИЛОГА

Прилог 1. Упитник за експерте у сектору шумарства (Организација и активности Шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у земљама ЈИЕ)	124
Прилог 2. Упитник за ВПШ (Организација и активности Шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у земљама ЈИЕ)	128
Прилог 3. Упитник за пружаоце саветодавних услуга (Организација и активности Шумарске саветодавне службе у Србији)	131
Прилог 4. Упитник за кориснике саветодавних услуга (Организација и активности Шумарске саветодавне службе у Србији)	136
Прилог 5. Шумски фонд Србије - приватне шуме (ЈП „Србијашуме“)	140
Прилог 6. Структура запослених у служби за приватне шуме ЈП „Србијашуме“	144
Прилог 7. Саветодавне службе земаља чланица ЕУ (2016. год.)	149
Прилог 8. Методе обављања саветодавних послова у пољопривреди	150
Прилог 9. Листа учесника стручног семинара	152
Прилог 10. Програм стручног семинара	154
Прилог 11. Незапослена лица са образовањем у области шумарства у Србији	156

1. УВОД

Иако је шумарство специфична област привреде, у њему се, као и у другим привредним гранама, разликују државни и приватни сектор.

У оквиру шумарства приватног сектора издвајају се (Нонић, 2015):

- ВПШ;
- мала и средња предузећа.

Истраживање чији резултати су приказани у овом извештају, односе се на ВПШ и не обрађују предузетнички део шумарства приватног сектора.

У Србији су, у досадашњем периоду, спроведена различита истраживања која су се бавила тематиком приватних шума и њихових власника, као што су:

- *удруживање ВПШ* (Раткнић *et al.*, 2001; Нонић, 2004; Nonić *et al.*, 2006; Milijić *et al.*, 2007; Nonić, Milijić, 2009; Avdibegović *et al.*, 2010/a; Avdibegović *et al.*, 2010/c; Glück *et al.*, 2010; Milijić *et al.*, 2010; Petrović, Čabaravdić, 2010; Glück *et al.*, 2011; Mendes *et al.*, 2011; Nonić *et al.*, 2011/a; Нонић, Главоњић, 2012; Петровић, 2012);
- *карактеристике приватних шума и шумовласника* (Дамњановић, 1986; Милијић, 2007; Milijić *et al.*, 2007; Avdibegović *et al.*, 2010/a; Avdibegović *et al.*, 2010/c; Milijić *et al.*, 2010; Petrović, Čabaravdić, 2010; Glück *et al.*, 2011; Петровић, 2012; Jankov, 2013; Нонић *et al.*, 2013; Pezdevšek Malovrh *et al.*, 2015);
- *типологија ВПШ* (Glück *et al.*, 2010; Petrović, Čabaravdić, 2010; Glück *et al.*, 2011; Нонић, Главоњић, 2012; Нонић *et al.*, 2013; Pezdevšek Malovrh *et al.*, 2015);
- *промена структуре власништва* (Nonić, Ranković, 1997; Нонић, 2004; Nonić, Milijić, 2009; Glavonjić *et al.*, 2011; Nonić *et al.*, 2011/a; Nonić *et al.*, 2011/b; Nikolić *et al.*, 2012);
- *газдовање приватним шумама* (Петровић, 1985; Милин, 1986; Николић, 1986; Вучићевић, 1986; Вучићевић, Вандић, 1996; Јовић *et al.*, 2000; Раткнић, Токовић, 2001; Петровић, 2012);
- *политички инструменти и питања шумарске политике* (Нонић, 1993; Нонић, 1994; Нонић, 2004; Милијић *et al.*, 2008; Nonić, Herbst, 2008; Nonić *et al.*, 2008; Nonić, Milijić, 2009; Nonić *et al.*, 2009; Nonić *et al.*, 2011/a; Nonić *et al.*, 2011/b; Avdibegović *et al.*, 2010/b; Nonić, *et al.*, 2010; Glavonjić *et al.*, 2011; Bouriaud *et al.*, 2013);
- *процес реституције* (Glavonjić *et al.*, 2011; Nonić *et al.*, 2011/a; Nonić *et al.*, 2011/b);
- *систем подршке шумарству приватног сектора* (Нонић, 2004; Нонић, 2005; Nonić *et al.*, 2007; Nonić, Milijić, 2009; Glück *et al.*, 2011; Mendes *et al.*, 2011).

Уочава се да је у свим овим истраживањима, проблематика организације ШСС и њених активности била неадекватно заступљена. При томе је важно истаћи да је успостављање саветодавне службе „...*приоритетан услов за даље побољшање стања приватних шума и економског стања власника*“ (Нонић, 2004).

1.1. САВЕТОДАВНА ПОДРШКА ВЛАСНИЦИМА ПРИВАТНИХ ШУМА

Циљ успостављања система подршке шумарству приватног сектора је да се, уз помоћ јавне управе шума и њених стручних служби, ВПШ оспособе да одрживо и ефикасно газдују шумама, у складу са личним интересима, важећим прописима и захтевима савременог шумарства. Мерама саветовања, као и образовања и усавршавања, настоји се да се ВПШ стави у положај, да сам или преко овлашћених удружења може да изводи све потребне радове у својим шумама. Како би се то реализовало, потребно је успоставити организовани систем подршке ВПШ и њиховим удружењима (Нонић, 2015).

Услуге саветовања обухватају, углавном, помоћ приликом (Нонић, 2015):

- саветовања у примени законских прописа и коришћења државних субвенција;
- набавке заједничких материјала (нпр. садница, уређаја и машина, итд.);

- извођења стручно-газдинских мера (нарочито неге и подмлађивања састојина);
- пласмана дрвета;
- приказивање поступака рада (демонстрације обављања одређених радова у шуми);
- информисање о стручним питањима (на предавањима, скуповима или у шуми);
- подршку образовању шумарских удружења и саветовање код спровођења њихових заједничких задатака (нпр. прикупљање података у оквиру статистичких истраживања).

Очигледно је да постоје многобројне активности које се могу приписати саветовању, као што су (Нонић, 2015):

- саветодавни послови у вези са газдовањем шумама;
- информисање;
- обука;
- законодавни, технички, привредни, финансијски савети, и сл.

Саветовање, на тај начин, укључује и одређене мере стручно-техничке, односно образовне подршке за унапређење газдинских активности, које нису у директном пословном интересу ВПШ, па, самим тим, нису повезане ни са њиховим одређеним трошковима (Нонић, 2015).

Спровођење програма саветодавне подршке је, најчешће, у надлежности јавне шумарске службе задужене за саветодавне послове у приватним шумама. Успостављање ефикасне саветодавне службе и промоција одрживог газдовања шумама је и међународна обавеза, која се остварује кроз интензивирање обуке и оспособљавања власника шума, односно јачање нивоа партиципације, образовања и односа са јавношћу (Нонић, 2015).

1.2. РАЗЛОЗИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОЈЕКТА

Шумарство Србије, као и друге привредне гране, обавља задатке у све динамичнијем окружењу, које подразумева пролазак кроз период транзиције, и одликује се великим демографским и социо-економским променама, чији је један од првих резултата појава нових категорија ВПШ (шуме удруженог газдовања, црквене шуме, тзв. „урбани власници“). Да би се успоставио нови, ефикаснији организациони систем у шумарству, неопходно је посебну пажњу посветити адекватном моделу пружања услуга ВПШ који ће одговарати њиховим стварним потребама и захтевима.

Саветодавна подршка ВПШ је, у претходном периоду, већином реализована у оквиру FAO пројеката, током 2006. године, кроз активности на развоју капацитета јавне шумарске администрације и подршке удружењима ВПШ. Међутим, реструктурирање шумарске администрације и јачање њених капацитета, нису извршени у правцу формирања нових служби за пружање саветодавних услуга ВПШ, док су стручно-технички капацитети у ЈП остали неадекватни потребама и захтевима приватног сектора.

У Србији, функција подршке сектору приватних шума је, у погледу институција и механизма подршке, као и организовања ВПШ, знатно слабије развијена, у поређењу са осталим организационим функцијама¹, које су у различитим формама, биле заступљене у свим досадашњим системима организовања шумарства (Нонић, 2015).

Као предности садашњег модела организације истичу се (Нонић, Радосављевић, 2008):

- расположиви кадрови;
- укупни капацитети ЈП за газдовање државним шумама на терену;
- територијална организованост ЈП за газдовање државним шумама;
- могућности подршке у набавци опреме, извођењу радова и пласману производа.

¹ У организационе функције спадају: „...власничко-управљачка, функција вршења инспекцијског надзора и подршка приватним шумама и њиховим власницима“ (Нонић, 2015).

Ипак, постојећи модел се није показао ефикасним, јер не постоји јасан интерес за успешније обављање поверених стручних послова у приватним шумама. Поред тога, јасно се уочава и недостатак саветовања ВПШ, имајући у виду да је главни задатак ЈП газдовање шумама у државном власништву, па им приватне шуме, очекивано, не представљају приоритет. Такође, имајући у виду скоро подједнако учешће приватних и државних шума, уочава се велика разлика између броја запослених који обављају послове у приватним и државним шумама, односно недовољан број запослених који је ангажован на обављању стручно-техничких послова у шумама сопственика (Кадовић *et al.*, 2008).

Према Бегушу и сарадницима, ЈП „...немају довољно развијене технике и организационе капацитете, као ни јасан интерес да успешно обављају поверене послове у приватним шумама“. Потребно је напоменути да „...финансирање службе за приватне шуме, као и број запослених на овим пословима, нису довољни, односно ово питање није на најбољи начин регулисано од стране државе“ (Бегуш *et al.*, 2006).

Као најважнији недостаци постојећег модела служби за пружање услуга ВПШ, пре свега се издвајају (Бегуш *et al.*, 2006; Кадовић *et al.*, 2008; Нонић, Радосављевић, 2008; Нонић, 2015):

- недовољна активност на локалним подручју;
- недовољна транспарентност рада и деловања службе;
- недовољна ефикасност (мали капацитет службе на централном нивоу, недовољна повезаност и координација са нижим организационим јединицама, недовољан увид у стварно стање приватних шума и компликована административно-правна процедура у пословима на терену);
- недостатак капацитета (недовољна стручна обученост и квалификованост кадрова, лоша техничка опремљеност);
- недостатак мотивисаности кадрова и заинтересованости за рад у приватним шумама (неадекватно вредновање послова у приватним у односу на послове у државним шумама);
- недостатак могућности за образовањем и информисањем кадрова;
- недостатак одговарајућих саветодавних активности и комуникације са власницима;
- неразвијен мониторинг стварног стања и потенцијала шума, узрокован, између осталог, недостатком планских докумената);
- слаба међусекторска сарадња и активност на усклађивању секторских интереса;
- конфликт интереса.

Претходне студије су показале да структура службе за приватне шуме није адекватна потребама великог броја ВПШ у Србији, као и да се постојећи модел пружања услуга ВПШ, није се показао ефикасним у нашим условима (као ни претходни у оквиру општинских служби).

У организационом смислу, служба не функционише независно и, на неки начин, је „запостављена“ у систему ЈП за газдовање државним шумама. Садашња организација стручне службе за приватне шуме и недостатак организоване саветодавне службе не задовољава потребе власника, али ни захтеве државе за одрживим газдовањем и унапређењем стања приватних шума.

Организација и извођење ових послова су, у великој мери, прилагођени расположивим средствима, односно, средствима која се добијају од државе за обављање послова у приватним шумама (Кадовић *et al.*, 2008; Нонић, Радосављевић, 2008).

У оквиру постојећег система финансирања стручно-техничке подршке уочени су следећи проблеми (Нонић, Радосављевић, 2008):

- планирање дела буџета који се односи на приватне шуме се врши на основу искуства, а не по утврђеној методологији;

- имајући у виду површину шума и обим послова, расподела средстава по корисницима је неодговарајућа;
- средства додељена корисницима кроз Решења / Уговор исказана су само у укупном износу, док цене за поједине видове рада ниси посебно дефинисане;
- није утврђен јасан механизам вредновања / евалуације остварених резултата из Уговора.

Међутим, иако је препознат значај и потреба за унапређењем постојеће организације пружања услуга ВПШ, у претходном периоду није извршено јачање институционалних капацитета, нити су формиране нове службе за пружање услуга ВПШ, док су стручно-технички капацитети у ЈП остали неадекватни потребама и захтевима приватног сектора.

На основу свега наведеног уочава се потреба за унапређењем постојеће организације стручно-саветодавне службе, или предлогом новог модела Шумарске саветодавне службе, која би пружала услуге саветовања и едукације ВПШ у циљу одрживог газдовања њиховим шумама.

Одрживост ефеката и резултата активности подршке приватном сектору, а самим тим и свих пројеката везаних за његов развој, уско је повезана са стратешким опредељењима Републике Србије, који се огледају у европским интеграцијама и афирмацији приватног власништва. Процес реформи спроводи се већ дужи низ година, кроз процес транзиције. Одрживост резултата и ефеката овог пројекта, условљена је динамиком и успехом секторских реформи. Имајући у виду свеобухватну природу предмета који се истражује овим пројектом, сами економски и друштвени ефекти спроведених пројектних активности могу имати директан утицај и на целокупан реформски процес сектора и његово убрзање.

У складу са претходно наведеним, примарни **циљ** пројектних истраживања је утврђивање програма мера и унапређење организације саветодавне службе у шумама сопственика – физичких лица у Србији.

У оквиру овог примарног, постоје два секундарна циља:

- 1) анализа стања постојеће стручно-саветодавне службе у шумама сопственика у Србији;
- 2) дефинисање модела организације стручно-саветодавне службе са програмом мера у шумама сопственика у Србији.

1.3. МЕТОД РАДА

Као основна научна **метода**, коришћена је компаративна метода, која има задатак да *„...описује, класификује, врши типологизацију, да изводи и обогаћује, генерализује, утврђује узрочно-последичне и корелационе односе и да прогнозира“* (Милосављевић, Радосављевић, 2008). У истраживању су вршена поређења сличности и разлике: оквира деловања саветодавних служби, мера подршке, као и модела организовања служби које пружају стручно-саветодавну подршку ВПШ у одабраним државама (Словенији и Хрватској) и Србији.

Као посебне научне методе, коришћене су анализа и синтеза. Применом методе анализе, проучаван је садржај стратешких и законодавних докумената који се односе на ВПШ и саветодавну службу у одабраним државама и Србији. Такође, ова метода је примењена код утврђивања организације служби за пружање стручно-саветодавних услуга у приватним шумама, као и за модела организовања саветодавних служби у одабраним државама. Поред тога, ова метода је примењена за разматрање изучавање ставова представника ВПШ, експерата и доносилаца одлука у сектору шумарства. Метода синтезе је примењена за формулисање предлога унапређења постојећег стања и могућности организовања ШСС у Србији.

За прикупљање примарних података, као **технике испитивања**, коришћени су анкета и интервју.

Приликом примене **анкете**, прикупљање података се обавља преко писаног упитника, односно *„...испитаницима се постављају питања у вези са чињеницама од научног интереса (...) или са мишљењем испитаника“* (Михаиловић, 2012). Анкета „од врата до врата“ се *„...традиционално сматра најбољом техником испитивања“*, јер се испитивање врши лично,

што омогућава добијање повратних, квалитетнијих и детаљнијих информација од испитаника (Aker et al., 2008).

Интервју је техника којом се „...путем научног разговора између испитивача и испитаника долази до података значајних за истраживање” (Михаиловић, 2012). Примењен је појединачни, усмерени интервју, у оквиру кога постоје унапред дефинисана питања, а разговор се обавља са сваким испитаником посебно.

За ово истраживање је употребљене су две врсте **узорка**:

- „намерни”, односно „неслучајни” узорак. У складу са проблемом истраживања и потребом за утврђивањем ставова експерата у овој области, сматра се да је најпригоднија врста намерног узорка: „узорак на бази вредносног суда” (енгл. *judgmental sampling*). Приликом узорковања на овај начин, истраживач, на бази сопственог суда, идентификује репрезентативне случајеве, тако да буду одабрани што типичнији представници популације. Ову врсту узорка је било потребно применити због природе самог истраживања, јер је оно морало бити фокусирано на експерте и доносиоце одлука, који поседују довољно знања у вези са проблемом истраживања;
- случајни узорак (за прикупљање података о ставовима ВПШ, у оквиру Тимочког ШП, на територији општине Бољевац, катастарска општина Подгорац).

Прикупљање примарних података је извршено у две фазе.

Прва фаза је спроведена током марта 2016. године, када су прикупљени подаци о ставовима експерата у сектору шумарства у Србији, Словенији и Хрватској, у вези са организацијом и активностима шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у земљама југоисточне Европе. Поред тога, у овој фази су прикупљени и подаци о ставовима представника ВПШ, у вези са организацијом и активностима шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у Србији.

У другој фази, која је спроведена у мају 2016. године, прикупљени су подаци о ставовима пружалаца и корисника саветодавних услуга у вези са организацијом и активностима ШСС у Србији. Испитаници су били учесници стручног семинара, организованог у оквиру пројекта.

Упитници (прилог 1-4) су били комбинација отворених и затворених питања. Отворена питања немају понуђене одговоре, већ је испитанику дозвољено да самостално формулише став. Затворена питања подразумевају она у којима су одговори унапред понуђени, а испитаници имају могућност избора једног или више (Михаиловић, 2012).

У истраживању су прикупљени примарни и секундарни **подаци**.

Примарни подаци су прикупљени путем квалитативне анализе ставова представника ВПШ, експерата и доносилаца одлука у шумарству. Поред ставова експерата у сектору шумарства у Србији, прикупљени су и примарни подаци о ставовима експерата у Словенији и Хрватској. Ови подаци су обрађени коришћењем анализе садржаја докумената.

Секундарни подаци су прикупљени из стратешких и законодавних докумената, као и из интерних извештаја и других докумената. Такође, коришћени су и секундарни подаци, прикупљени током спровођења националних и међународних пројеката у Србији у претходном периоду:

- истраживањем у оквиру „*Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. години*“, било је предвиђено испитивање социоекономских аспеката и ставова ВПШ у 11 округа у Србији. У поглављу 2 овог извештаја, приказана је анализа резултата из доступног узорка, који се односи на следеће округе²: Златиборски, Моравички и Колубарски, у којима је анкетирано је укупно 1.213 ВПШ. У поглављу 7 су коришћени подаци за све округе, који су били

² У време спровођења пројекта *Организација и активности шумарске саветодавне службе у Србији: програм мера за унапређење стручно-саветодавних послова у шумама сопственика-физичких лица*, били су доступни само подаци који се односе на наведене округе

доступни: Београдски, Подунавски, Колубарски, Поморавски, Златиборски, Моравички, Шумадијски и Браничевски (укупно 2.826 ВПШ);

- пројекат „Истраживање типова власника приватних шума у Србији, у циљу развоја система мера подршке шумарству приватног сектора“, спроведен је у одабраним шумским подручјима: Тимочко (општине Бор, Бољевац и Књажевац), Севернокучајско (општине Кучево и Жагубица), Јужнокучајско (општине Деспотовац и Јагодина) и Подрињско-колубарско (општине Лозница, Љубовија и Ваљево). Основни критеријум за одабир ШП је била њихова географска распрострањеност, односно одабрана су подручја која према површини приватних шума и броју ВПШ репрезентују западни, централни, источни и југо-источни део Србије. Узорак је утврђен на 248 ВПШ који су одабрани стратификованим случајним узорком;
- у оквиру пројекта „Research into the Organization of Private Forest Owners in the Western Balkan Region (PRIFORT)“, у Србији је утврђен узорак од 350 власника, применом методе пропорције, при чему су ВПШ укључени у истраживање одабрани случајним узорком. Подручје истраживања је дефинисано у оквиру осам општина и 35 катастарских општина, при чему је из сваке анкетирано по 10 ВПШ. Одабране општине имају највећу површину под шумом и највеће учешће приватних шума.

У погледу **територијалног одређења**, истраживање је било фокусирано на централну Србију (територија без Аутономних покрајина Војводина, и Косово и Метохија), односно на регион источне Србије (Тимочко ШП). Ово подручје је одабрано из неколико разлога:

- највећа површина приватних шума у оквиру ШП;
- постојање активних удружења ВПШ;
- активности удружења ВПШ у претходном периоду.

1.4. СТРУКТУРА ИЗВЕШТАЈА

Структура извештаја је у складу са постављеним циљевима пројекта. Поред тога, извештај садржи и део у вези са одржавањем стручног семинара.

Извештај се састоји од 9 поглаља.

Након уводног дела, у поглављу 2, извршена је анализа оквира деловања и мера подршке шумарству приватног сектора у Србији. Овде су сагледане структурне карактеристике шумарства приватног сектора, стратешки, законодавни и институционални оквири и мере подршке. Поред тога, извршена је и анализа ставова ВПШ и експерата у шумарству, у вези са постојећим оквирима и мерама подршке.

У поглављу 3 је извршена анализа организације шумарства приватног сектора у Србији, односно приказана је структура заинтересованих страна, и дефинисани су учесници у пружању мера подршке. Такође, размотрени су организација и активности служби које врше стручно-техничке послове у приватним шумама, као и анализа ставова ВПШ и експерата у сектору шумарства, у вези са овом проблематиком.

У поглављу 4 је спроведена анализа модела саветодавних служби у шумарству, у одабраним државама региона ЈИЕ (Словеније и Хрватска), као и модела ПССС у Србији. Најпре су размотрени стратешки, законодавни и институционални оквири, и мере подршке. Потом су приказани модели организовања и активности саветодавних служби, након чега је извршена анализа ставова експерата и доносилаца одлука у шумарству, у вези са проблематиком разматраном у овом поглављу.

Поглавље 5 чини извештај о одржавању стручног семинара „Организација и активности Шумарске саветодавне службе у Србији“, са закључцима и препорукама које су истакнуте.

У поглављу 6 су размотрене могућности унапређења постојеће службе за стручно-саветодавне послове у приватним шумама, кроз: унапређење постојећег модела организовања стручно-саветодавне службе, дефинисање активности и носилаца стручно-техничких и

саветодавних послова, и потребних финансијских средстава. На крају је дата и анализа ставова: представника ВПШ, експерата и доносилаца одлука у шумарству.

У поглављу 7 су размотрене могућности организовања нове ШСС у Србији, кроз: унапређење стратешких, законодавних и институционалних оквира деловања ШСС, развој модела организовања, дефинисање носилаца саветодавних активности, као и развој програма мера и активности (саветовање, образовање и обука и подршка удруживању власника) нове ШСС. На крају је дефинисана и структура трошкова функционисања ШСС.

У поглављу 8 су дати закључци и препоруке, изведени на основу анализе примарних и секундарних података и дефинисаних предлога унапређења и модела нове организације.

Поглавље 9 обухвата коришћену литературу, а у поглављу 10 су дати прилози.

2. АНАЛИЗА ОКВИРА ДЕЛОВАЊА И МЕРА ПОДРШКЕ У ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА У СРБИЈИ

У овом поглављу, размотрене су структурне карактеристике шумарства приватног сектора у Србији (приватне шуме, ВПШ и удружења ВПШ). Након тога, приказани су и анализирани оквири деловања (стратешки, законодавни и институционални) саветодавне службе и шумарству, мере подршке шумарству приватног сектора (регулаторне, економске и информационе), као и ставови ВПШ и експерата у шумарству, у погледу карактеристика приватних шума, оквира и мера подршке.

2.1. СТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШУМАРСТВА ПРИВАТНОГ СЕКТОРА

2.1.1. Приватне шуме

Према подацима Националне инвентуре шума (табела 1), укупна површина шума у Србији износи 2.252.400 *ha*, односно 29,1% (Банковић *et al.*, 2009). Укупна дубећа запремина износи 362,5 *mil m³*, док је просечна запремина 160 *m³·ha⁻¹*, годишњи запремински прираст 9 *mil m³*, а просечни прираст 4,0 *m³·ha⁻¹* (Банковић *et al.*, 2009)

Табела 1. Основне карактеристике шума Србије

ПОСМАТРАНИ ЕЛЕМЕНТИ	УКУПНО ШУМСКИ ФОНД	ПРИВАТНЕ ШУМЕ
Површина под шумом (<i>ha</i>)	2.252.400	1.058.400
Укупна дубећа запремина (<i>m³</i>)	362.487.418	141.069.482
Просечна дубећа запремина (<i>m³/ha</i>)	160,9	133,3
Годишњи запремински прираст (<i>m³</i>)	9.079.773	3.684.680
Просечан прираст (<i>m³/ha</i>)	4,0	3,5

Извор: Банковић *et al.*, 2009

Приватне шуме су заступљене са 1.058.400 *ha* (47% у односу на укупну површину). Према подацима Националне инвентуре шума, укупна дубећа запремина у приватним шумама износи око 39% укупне дрвне запремине шумског фонда Србије. Просечна дубећа запремина у приватним шумама је за 27,6 *m³·ha⁻¹* мања у односу на национални просек, а укупан годишњи прираст износи око 40% укупног шумског фонда Србије. Просечан годишњи запремински прираст је за 0,5 *m³·ha⁻¹* у односу на национални просек. Уколико се пореде посматрани елементи у државним и приватним шумама, може се уочити да су њихове вредности у приватним шумама знатно мање, што јасно указује да је и њихово стање доста неповољније (Банковић *et al.*, 2009).

Запремина и запремински прираст у приватним шумама, на знатно су нижем нивоу у односу на шуме у државном власништву (табела 2).

Табела 2. Карактеристике шума Србије по пореклу

КАТЕГОРИЈА ШУМА ПО ПОРЕКЛУ	ПОВРШИНА (<i>ha</i>)		ЗАПРЕМИНА (<i>m³·ha⁻¹</i>)		ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ (<i>m³·ha⁻¹</i>)	
	ПРИВАТНЕ	ДРЖАВНЕ	ПРИВАТНЕ	ДРЖАВНЕ	ПРИВАТНЕ	ДРЖАВНЕ
Високе шуме	178.800	442.400	222,7	266,4	5,1	5,6
Изданачке шуме	840.400	616.000	115,6	136,4	3,0	3,1
Културе и вештачке састојине	39.200	135.600	108,3	144,1	6,1	7,3
Укупно	1.058.400	1.194.000	133,3	185,4	3,5	4,5

Извор: Банковић *et al.*, 2009

У односу на структуру приватних шума према пореклу, може се уочити да у укупном шумском фонду доминирају састојине изданачког порекла са 79,4%, при чему су састојине високог порекла заступљене са 16,9%, док је учешће култура и вештачки обновљених састојина веома мало и износи 3,7% укупно обрасле површине (Банковић *et al.*, 2009)

У приватним шумама просечна вредност запремине у високим шумама је 222,7 *m³·ha⁻¹*, у изданачким шумама 115,6 *m³·ha⁻¹*, а у вештачки обновљеним састојинама 108,3 *m³·ha⁻¹*, односно наведене вредности представљају од 75% до 85% истих елемената у државним шумама. Просечна вредност текућег запреминског прираста у високим природно обновљеним

састојинама износи $5,1 \text{ m}^3 \text{ ha}^{-1}$, у изданацким шумама $3,0 \text{ m}^3 \text{ ha}^{-1}$, а у вештачки подигнутим састојинама $6,1 \text{ m}^3 \text{ ha}^{-1}$. Уочава се да су код ових параметара, као и код претходних, вредности у приватним шумама ниже у односу на исте у државним шумама (Банковић *et al.*, 2009).

Према подацима Националне инвентуре шума, везано за приватне шуме, производни капацитети „...у односу на тренутни производни ефекат у изданацким шумама користе се са око 52% у односу на запремину и са око 59% у односу на прираст у високим правилним шумама”. На овај начин се остварује годишњи губитак од око $1.765.000 \text{ m}^3$, уз приметан губитак у квалитету на садашњем производном нивоу. Такође, стратешки проблем, који је дефинисан у државним шумама, а односи се на доминантну заступљеност категорије изданацких шума, још више је изражен у приватним шумама (Банковић *et al.*, 2009).

Велика укупна површина под приватним шумама, значајне вредности дрвне запремине и годишњег запреминског прираста, које су на нивоу оних у државним шумама, истичу значај приватних шума, као веома вредног природног ресурса Србије. Међутим, „...иако се ради о малом шумском поседу, у апсолутном износу од преко милион хектара приватне шуме представљају потенцијално веома важан извор дрвета за сопствене потребе, али и дрвну индустрију у целини“ (Петровић, 2012).

2.1.2. Власници приватних шума

Једна од битних карактеристика шума у приватном власништву је велика фрагментираност шумског поседа. Према подацима Националне инвентуре шума, у Србији је присутно 3.900.000 шумских парцела, са просечном величином парцеле од $0,3 \text{ ha}$ и просечном величином шумског поседа од $1,27 \text{ ha}$ (Банковић *et al.*, 2009). Такође, према подацима ЈП „Србијашуме” (2014/с), за подручје централне Србије, укупан број шумских парцела износи 2.848.997, са просечном величином од $0,35 \text{ ha}$ и просечном величином шумског поседа од $1,06 \text{ ha}$. Према Нонићу и сарадницима (2006) од укупног броја шумских парцела, око половине (51%) је мање од $0,3 \text{ ha}$, при чему је свега 0,4% веће од 1 ha .

Број ВПШ у Србији није прецизно утврђен и разликује се према различитим изворима. Тако, према Глику и сарадницима (2011), Нонићу и сарадницима (2011/а), као и према Петровићу (2012), број ВПШ у Србији износи око 800.000, док је према Васиљевићу (2015), број ВПШ између 500.000 и 800.000. Према подацима ЈП „Србијашуме” (2014/с), број ВПШ износи 932.524.

У табели 3 је приказана структура ВПШ, према величини шумског поседа, у 2011. и 2014. години.

Табела 3. Структура ВПШ према величини шумског поседа (2011. и 2014.)

КАТЕГОРИЈА	ИЗВОР ПОДАТАКА	БРОЈ ВПШ	УЧЕШЋЕ (%)
0,01-1 ha	Glück <i>et al.</i> , 2011	638.322	72,3
	2014/с	665.968	71,4
1-10 ha	Glück <i>et al.</i> , 2011	233.846	26,5
	2014/с	253.419	27,2
10-20 ha	Glück <i>et al.</i> , 2011	8.372	0,95
	2014/с	10.507	1,1
20-30 ha	Glück <i>et al.</i> , 2011	1.516	0,2
	2014/с	1.887	0,2
> 30 ha	Glück <i>et al.</i> , 2011	426	0,05
	2014/с	743	0,1
Укупно	Glück <i>et al.</i> , 2011	882.482	100
	2014/с	932.524	100

Извор: Glück *et al.*, 2011; 2014/с

Може се уочити да су најзаступљенији власници са шумским поседом до 1 ha (око $\frac{3}{4}$), док је учешће власника са поседом већим од 30 ha мање од 1%.

Према резултатима истраживања у оквиру пројекта „*Research into the Organization of Private Forest Owners in the Western Balkan Region (PRIFORT)*“, просечна величина шумског поседа износи $4,1 \text{ ha}$, што је знатно више од просечне вредности за Србију утврђене Националне инвентуре шума. Око $\frac{2}{3}$ шумских поседа (61,2%) је мање од 3 ha , при чему је

изражена њихова фрагментираност, односно само 14% власника поседује консолидован шумски посед, који је просечно састављен из 7,1 парцела, са просечном величином од 0,71 *ha*.

У односу на полну структуру, 92,6% ВПШ су мушког пола, а око $\frac{2}{3}$ (67,1%) је старости до 60 година. У односу на занимање, највише су заступљени пензионери (30,9%), затим пољопривредници (30,3%), незапослени (14,0%), физички радници (10,5%). Ови подаци указују да већина ВПШ спада у категорију пољопривредно активног становништва. У односу на образовну структуру, највећи број има завршену средњу школу (42,0%), затим основну школу (30,3%), док свега 6% ВПШ има завршену вишу и високу школу. Највећи број живи у сеоским срединама, при чему већина (74,3%) живи у местима са мање од 1.000 становника. Шумски посед је у највећем броју случајева (67,4%) удаљен до 5 *km* од места пребивалишта.

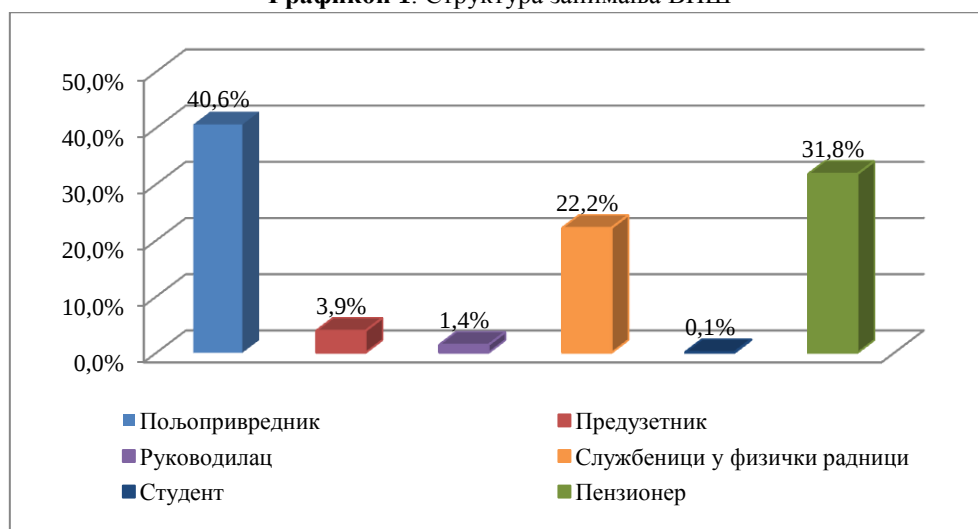
Истраживањем је утврђено да власници углавном поседују шуму изданачког порекла (63,4%), са доминантним учешћем лишћара (88,0%).

Већина ВПШ (81,1%) сече огревно дрво сваке године, при чему 78,0% сече до 15 *m*³ огревног дрвета годишње. Са друге стране, већина (66,9%) не сече уопште техничко дрво. Скоро сви ВПШ (97,9%) користе шуму за производњу огревног дрвета за личне потребе, при чему већина сматра да шумски посед доноси одређени приход за домаћинство, док свега 2,6% сматра шуму као терет за домаћинство.

Резултати истраживања у оквиру „Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. години“, показују да су, у односу на пол, ВПШ углавном мушкарци (84,2%). Просечна старост ВПШ је 59,2 године, при чему је најстарији испитаник стар 91 годину, док је најмлађи имао 22 године. Највећи број ВПШ (25,8%) припада старосној групи 51-60 година.

У погледу занимања, истраживањем је утврђено да се више од $\frac{1}{3}$ ВПШ (40,6%) бави пољопривредном производњом (графикон 1).

Графикон 1. Структура занимања ВПШ

Извор: интерна документација Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. год.

Већина ВПШ (84,3%) је посед стекла наслеђивањем (графикон 2), док је само 4,8% поседа купљено од стране њихових власника. Око 10% (10,7%) ВПШ је посед стекао куповином и наслеђивањем. Свега 0,2% ВПШ не зна на који начин су стекли посед.

Просечна величина поседа износи 2,35 *ha*, при чему највећа величина поседа износи 10 *ha*, а најмања само 0,05 *ha*. Просечан број парцела по власнику је 2,98.

2.1.3. Удружења власника приватних шума

Организације ВПШ представљају ефикасан механизам за успостављање и развијање сарадње између власника малих шумских поседа, које нуде погодности сличне онима које имају власници великих шумских поседа и представљају једно од кључних питања бржег

унапређења стања шумарства приватног сектора, како са становишта власника, тако и у погледу захтева државе (Нонић, 2015).

Организације ВПШ се, генерално, могу поделити у две велике групе (Weiss *et al.*, 2012):

- 1) организације са фокусом на газдовању, маркетиншкој подршци и пружању услуга, као што су техничка и финансијска подршка, као и размена знања и информација;
- 2) организација које су фокусиране на политичку подршку, које укључују ВПШ у политичке процесе, ради активног учешћа у креирању политичких оквира у шумарству.

Такође, велики број организације представља комбинацију ове две велике групе.

Постоје многобројни разлози, због којих власници малих приватних шума могу вршити удруживање на локалом и регионалном нивоу. Као најзначајније предности удруживања, издвајају се оне економске природе, пре свега, у сврху:

- заједничког газдовања;
- обезбеђивања заједничке стручне помоћи;
- обезбеђивања заједничког пошумљавања;
- изградње заједничких шумских путева;
- обезбеђивања заједничког искоришћавања шума;
- изградње и коришћења заједничких прерадних капацитета;
- заједничког пласмана производа.

У односу на облике организовања ВПШ, у Србији, тренутно, постоје два основна облика:

- 1) шумска заједница;
- 2) удружења ВПШ.

Шумске заједнице су локалне приватне (невладине) сувласничке организације, а сарадња која се у њима одвија између чланова јесте у заједничком газдовању шумским поседом, што подразумева информационе, економске и политичке функције (Нонић, 2010). Основни принцип пословања ове интересне организације је да сваки члан, тј. сувласник има право на приход на основу учешћа у идеалним деловима, али су, такође, могуће и вредносно оријентисане базе. Обрачун прихода и расхода од заједничког газдовања врши се на основу идеалних делова, који зависи од удела у куповини шуме, када је основана шумска заједница и каснијег наслеђивања и трговине међу њеним члановима. Идеални делови, увек, остају власништво појединца или заједнице, јер ни једном власнику није дозвољено да прода свој удео у власништву лицу које није члан шумске заједнице (Нонић, Главоњић, 2012)

У Србији постоји једна шумска заједница, под називом удружење власника шума „Шумска заједница” Беочин. Основана је 1903. године и до данас је остала готов непромењена, обухватајући 293 *ha* шума и бројећи 77 чланова. Титулар власништва и право располагања шумом, установљени су још почетним уговором приликом оснивања заједнице, којим се утврђује да ће власници шуму „*заједнички посједовати и уживати*”, док право учешћа у расподели дрвета, сваки сувласник остварује кроз свој идеални удео. Циљ оснивања заједнице био је да власници, углавном сиромашни сељаци, кроз заједничко газдовање шумом осигурају додатне приходе и задовоље потреба за дрветом у својим домаћинствима (Нонић, 2004).

Шумска заједница обавља све послове везане за газдовање шумама. Принцип расподеле дрвета и прихода од продаје дрвета је непромењен, односно сразмеран величини дела шумског поседа сваког власника. Од просечног годишњег етата од око 1.000 *m*³, члановима заједнице се подели од 2 до 18 *m*³, како би подмирили своје потребе за огревним дрветом. Разлика у запремини дрвета коју добија сваки власник је сразмерна уделу у укупној површини. Преостали део дрвета се продаје, а новац расподељује у истој сразмери, или се тиме подмирују остале потребе у раду заједнице (Нонић, 2010).

Удружења ВПШ у Србији функционишу од 2006. године, а настала су као резултат неколико пројеката³ под покровитељством FAO, CEPF-а и Светске банке, у циљу развоја шумарства приватног сектора.

Удружења представљају организације ВПШ на локалном нивоу. Основни разлози за приступање удружењу, ВПШ су проналазили у предностима које омогућава формирање оваквих организација, а које подразумевају: заједничко газдовање на већој површини, обезбеђивање заједничке стручне помоћи, заједничко чување шума, обезбеђивање заједничког пошумљавања, изградња заједничких шумских путева, обезбеђивање заједничког искоришћавања шума, изградња и коришћење заједничких прерадних капацитета и заједнички пласман производа (Главоњић, 2009).

Међутим, своје основне делатности формирана удружења оријентишу, пре свега, ка информисању и економској сарадњи, односно ка заједничкој продаји дрвета или заједничком учешћу на конкурсима за доделу средстава из буџетских фондова (Нонић, Главоњић, 2012; Петровић, 2012). И поред предности заједничког газдовања шумама на већим површинама власници сами обављају све најзначајније послове у газдовању својим шумским поседом.

У периоду од почетка формирања удружења ВПШ, до данас, укупно је формирано 25 удружења на локалном нивоу (преглед 1). Сам принцип оснивања, као и функционисање свих удружења ВПШ у Србији, су доста слични. Пре свега, кључни разлог је чињеница да су сва удружења формирана у кратком временском периоду, са сличним циљевима и задацима.

Преглед 1. Удружења ВПШ у Србији формирана у периоду од 2000. год.

№	НАЗИВ УДРУЖЕЊА И СЕДИШТЕ	ГОДИНА ОСНИВАЊА	АКТИВНО (2015.)
1.	Растиште - Бајина Башта	2006. (2011.) ⁴	Да
2.	Миличиница - Ваљево	2006.	Не
3.	Подгорац - Бољевац	2006.	Не
4.	Бигреница - Ћуприја	2007.	Не
5.	Горањиш - Ћуприја	2012.	Да
6.	Селацка - Зајечар	2007.	Не
7.	Неготин - Неготин	2007.	Не
8.	Мачков Камен - Крупањ	2008.	Не
9.	Кршијора - Злот	2008.	Не
10.	Стол - Кеј	2009.	Не
11.	ДАР - Књажевац	2009.	Не
12.	Кривељ - Бор	2009.	Не
13.	Кандалица - Кандалица	2009.	Не
14.	Грезна - Грезна	2009.	Не
15.	Влашко Поље - Влашко Поље	2009.	Не
16.	Плавна - Плавна	2009.	Не
17.	ЦрниВрх - Црни Врх	2009.	Не
18.	Тилве - Слатина	2009.	Не
19.	Ћуштица - Прекрсни Дел	2009.	Не
20.	Црни Тимок - Мали Извор	2009.	Не
21.	Мајданпек - Мајданпек	2012.	Да
22.	Црни врх - Камена Гора, Пријепоље	2012.	Да
23.	Висока - Ражањ	2008.	Да
24.	Жагубица-Жагубица	2012.	Да
25.	Подриње-Бајина Башта	2015.	Да

Извор: Нонић, 2010; АПР, 2015

Као што се може видети из прегледа 1, само је седам удружења активно.

³ У периоду 2005-2008. године, пројекат "Forestry Sector Development in Serbia" (GCP/FRY/003/FIN), Directorate for Forests in Serbia, FAO, Government of Finland, и у периоду 2008-2009. године, пројекат "Forestry of the private sector - based on the development of secure ownership rights in selected countries of Southeastern Europe", Directorate of Forests - Ministry of Agriculture Forestry and Water Management, Confederation of European Forest Owners (CEPF), World Bank (PROFOR program).

⁴ Подаци у загради представља годину оснивања новог удружења ВПШ, правног наследника претходног удружења, које је пререгистровано у складу са Законом о удружењима (2009/d).

Од 2010. године, већина удружења је угашена, као последица промена у Закону о удружењима (2009/d). Промене су се односиле на потребу за пререгистрацијом удружења. Услед необавештености и/или незаинтересованости представника удружења, само је једно удружење извршило усклађивање са новим законским одредбама, па су стога, сва остала удружења формирана до 2010. године формално-правно престала да постоје. Међутим, и у периоду када су удружења ВПШ на локалном нивоу била правно активна, резултати које су удружења остварила, као и користи које су удружења омогућила својим члановима нису били задовољавајући. Поред тога, и подршка од стране државе није била на адекватном нивоу. Сходно томе, модел, односно облик организовања ВПШ мора бити прилагођен потребама, захтевима и циљевима ВПШ у газдовању шумским поседом, уз адекватну подршку државе у складу са циљевима дефинисаним кроз Стратегију развоја шумарства и стручне основе за израду Националног шумарског акционог програма.

У Србији је 2009. год., формиран **Савез удружења власника приватних шума Србије**, као кровна организација. Основан је као самостална, нестраначка, интересна организација добровољно организованих удружења грађана-ВПШ, ради заступања интереса чланова савеза и ВПШ (Нонић, 2015).

Основни циљеви формирања Савеза били су:

- организовање удружења ВПШ ради давања подршке раду локалних удружења ВПШ;
- унапређење спровођење пројеката везаних за развој шумарства;
- унапређење газдовања шумама у приватног власништву, коришћења шума, гајења шума и одржавања шумског реда, што би допринело одрживом развоју шумарства приватног сектора, побољшању квалитета и вредности приватних шума и унапређењу услова живота на селу.

За време функционисања (до 2011. године), обављао је низ делатности, као што су:

- активно учешће у остваривању заједничких и општих интереса ВПШ и чланова савеза;
- разматрање законских предлога који се односе на шумарство, кредитну политику, подстицаје и субвенције ВПШ;
- залагање за примену савремених метода у развоју шумарства на подручју Србије;
- сарадња са сличним организацијама и надлежним институцијама у земљи и иностранству, и др.

Поред шумске заједнице и удружења, као облик организовања ВПШ на локалном нивоу, који је постојао у претходном периоду, може се издвојити **шумска задруга**. Шумске задруге, представљају организације са добровољним чланством, у којима се остварује претежно финансијска, информациона и сарадња у дистрибуцији опреме. По својим функцијама, задруге су веома сличне удружењима ВПШ, али је *„...кључна разлика између ове две организационе форме у томе што чланови својим приступом задрузи стављају на располагање одређена средства, било финансијска или средства за рад и постају власници одређених деоница у вредности задруге и одређеног удела у њеном профиту у зависности од свог почетног улагања у задругу”* (Нонић, 2010).

У Србији је до 2010. године постојала Шумарска задруга „Екошум” из Ваљева, која је основана 1998. године. Основни циљ задруге је био пружање услуга у области газдовања приватним шумама, пре свега, за оне власнике који живе изван својих поседа и нису у могућности или немају интереса да сами газдују својим шумама, затим пружање подршке ВПШ за набавку садног материјала, прераду и пласман производа, организовање обуке и предавања за мале приватне шумовласнике, као и све остале мере за унапређење газдовања овим шумама. Овај облик организовања ВПШ није заживео услед неповољних законодавних оквира, који у то време нису омогућавали пружање стручно-техничке и саветодавне подршке ВПШ од стране других правних лица, осим предузећа основаних од стране државе (Нонић, 2015).

2.2. ОКВИРИ ДЕЛОВАЊА У ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА

Према Глику, политички инструменти служе за „...утицање на понашања различитих актера у односу на одређени циљ”. Они се могу класификовати према неколико критеријума, али најчешћа подела је на (Glück, 2001):

- 1) регулаторне (законодавне);
- 2) економске (финансијске)⁵;
- 3) информационе⁶.

Крот наводи да регулаторни инструменти представљају „...правно обавезујуће оквире, којима се уређује како одређене циљне групе треба да се понашају”. Једноставан и јасан концепт регулаторних инструмената обезбеђује очување и одрживо коришћење шума и шумског земљишта путем одређених забрана и регулативе⁷. Ипак, њихова примена „...зависи од „моћи” власти и способности доносилаца одлука” (Krott, 2005).

С тим у вези, у овом поглављу су анализирани стратешки и законодавни оквири деловања саветодавне службе у шумарству приватног сектора.

2.2.1. Стратешки и законодавни оквири

Стратегија развоја шумарства Републике Србије је усвојена 2006. године и представља најзначајнији документ из области шумарске политике, у коме су дефинисани национални циљеви и смернице за развој шумарства Србије, па и за развој шумарства приватног сектора. Према овом документу основна улога државе у развоју шумарства приватног сектора је: „...истакнута одговорност државе у решавању скоро свих битних проблема тог дела шумског фонда, од утврђивања стања шума па до организовања власника, преузимања иницијативе државе како би се успоставио и достигао истоветан однос према шуми без обзира на својински облик” (2006/а). Такође, у документу се наводи да је циљ стратегије „...унапређење стања приватних шума и одрживи развој приватног шумарства у оквиру руралног развоја” (2006/а). На овај начин је јасно изражен значај развоја приватног сектора шумарства, уз пружање могућности и за интензивирање развоја сеоских подручја.

Како би се постигао дефинисани циљ у односу на ВПШ предложене су следеће мере подршке (2006/а):

- утврђивање стања шума у приватном власништву и развој система планирања и контроле газдовања приватним шумама;
- стручна и финансијска подршка организовању ВПШ у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама;
- стварање ефикасног система подршке ВПШ и оснивању малих и средњих предузећа у шумарству и сродним делатностима;
- стварање законских предуслова за несметано спровођење одрживог газдовања у случајевима када власници нису у могућности, не желе или немају интерес да спроводе планска документа, чиме угрожавају општи интерес и интерес других ВПШ;
- Влада ће стварањем нормативних предуслова омогућити и мерама економске политике подстицати укрупњавање шумских поседа у приватном власништву и онемогућити даљу фрагментацију шумских поседа;

⁵ Економским инструментима се, директно или индиректно, дају позитивни или негативни новчани стимуланси. Ови инструменти „...не нуде могућност прецизног управљања већ дозвољавају само усмеравање промена у жељеном правцу”. Неки од најважнији економских инструмената шумарске политике су подстицајна средства, где спадају субвенције, порези, лиценце, сертификати и сл. (Glück, 2001).

⁶ Информациони инструменти су потпуно необавезујући и „...усмерени на (...) вредносне ставове људи”. Коришћењем ових политичких инструмената, држава покушава да утиче на одлуке грађана путем информисања. У најзначајније информационе инструменте спадају истраживање, образовање, рад са јавношћу и др. (Glück, 2001).

⁷ Тако се, нпр. овим инструментима спречава предузимање појединих активности, од стране ВПШ, које би могле да буду неповољне за испуњавање циљева шумарске политике.

- Влада ће оптимално користити расположиве мере економске политике и обезбедити стална и дугорочна финансијска средства за подстицај ВПШ како би се обезбедила заштита и унапредило стање шумских ресурса у приватном власништву;
- успостављање система образовања ВПШ организовањем и развијањем посебних програма обуке као предуслова за унапређење стања у приватним шумама.

Поред тога, Стратегијом је предвиђено да ће Влада значајније помоћи укључивање приватног сектора у развој шумарства, а посебно у подизању нових шума и интензивних засада, путем:

- боље саветодавне и техничке подршке;
- давањем финансијске подршке и економских олакшица;
- поједностављених и транспарентних административних процедура;
- обезбеђивања едукације и тренинга.

Као један од кључних елемената за подршку имплементацији Стратегије, наводи се секторско планирање и у оквиру њега реформа институција, са функционалним приступом управљању шумама, кроз одређене функције, од којих је једна спровођење саветодавне и финансијске подршке, у циљу обезбеђења функција шума и развоја приватног сектора од стране државе и њених институција. Поред тога, Стратегијом се наглашава значај финансијских мера подршке, где се каже да „...без посебних мера економске политике, као логичног дела система управљања шумама које ће уважавати специфичности шуме, подразумевајући трајне, аутономне и институционалне финансијске механизме и оквире, не може се очекивати унапређивање шумарства да би оно, као привредна грана, добило значајну улогу у укупном привредном систему земље”. У односу на газдовање шумама, као једну од мера, Стратегија предвиђа дефинисање оптималног облика управљања шумама, без обзира на власништво, као и посебних мера економске политике (2006/а).

Имајући у виду стање приватних шума и проблеме који су представљени у виду недовољне информисаности власника и недовољног познавања потенцијала шумских ресурса којима власници располажу, као и начина газдовања који би омогућио максимално коришћење ових потенцијала, уз поштовање принципа одрживости захтевају посебан приступ у сталном и квалификованом образовању и информисању ВПШ (2006/а).

Законодавни оквир шумарства приватног сектора, дефинисан је, пре свега, **Законом о шумама** из 2010. године (2010/с).

У делу који се односи на планска документа у шумарству у вези са ВПШ, предвиђено је газдовање шумама сопственика у складу са шумском основом или са програмом газдовања шумама. Обављање стручно-техничких послова у шумама сопственика у којима се газдовање врши у складу са програмом газдовања обављају запослени у ЈП, односно привредним друштвима, чији је оснивач Република Србија или удружење сопственика шума, уколико има запослено стручно лице (2010/с).

Са друге стране, у шумама сопственика у којима се газдовање врши у складу са шумском основом, обављање стручно-техничких послова врши сопственик шума или „...сопственик шума може да повери другом правном лицу које испуњава услове прописане овим законом и другим прописима” (2010/с).

Законом предвиђени стручно-технички послови су (2010/с):

- израда годишњег плана газдовања шумама;
- израда програма подизања нових шума и унапређења стања постојећих шума;
- израда плана заштите шума од пожара;
- дознака стабала за сечу;
- праћење утицај биотичких и абиотичких чинилаца на здравствено стање шума;
- жигосање посеченог дрвета и издавање пропратнице;
- премер, обрачун и евиденција бесправно посеченог дрвета;

- евиденција извршених радова на заштити, гајењу и коришћењу шума у програму;
- обавештавање надлежног шумарског инспектора о бесправним радњама;
- други стручно-саветодавни послови.

Значајно је истаћи да наведене послове може обављати и „...*удружење сопственика шума, ако има запослено стручно лице*” (2010/с).

У делу Закона, који регулише промет посеченог дрвета, наводи се да је забрањено стављање у промет дрвета уколико није жигосано шумским жигом и за њега издата одговарајућа пропратница, односно отпремница, која прати дрво у промету (2010/с).

Поред тога, Законом је предвиђено за које намене се обезбеђују средства за реализацију мера из програма развоја, и то за (2010/с):

- подизање степена шумовитости пошумљавањем;
- унапређивање стања шумских засада;
- превођење изданаčkih шума у виши узгојни облик;
- производњу шумског репродуктивног материјала;
- заштиту шума;
- негу и обнављање природних састојина;
- изградњу, реконструкцију и одржавање шумских камионских путева;
- коришћење осталих потенцијала шума;
- санацију површина оштећених дејством природне непогоде;
- израду и реализацију развојних планова у шумарству.

2.2.2. Институционални оквири

На републичком нивоу надлежности у оквиру шумарства се налазе у Министарству пољопривреде и заштите животне средине-Управи за шуме.

У складу са Законом о министарствима (2014/е), Управа за шуме обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на:

- политику шумарства;
- очување шума;
- унапређење и коришћење шума и дивљачи;
- спровођење мера заштите шума и дивљачи;
- контролу семена и садног материјала у шумарству;
- инспекцијски надзор у области шумарства и ловства;
- друге послове одређене законом.

У оквиру Одељења за стратешко планирање и одрживи развој у шумарству и ловству, послове у вези са приватним шумама обавља лице запослено на радном месту саветника.

У погледу образовања и истраживања, од значаја су следеће образовне и научно-истраживачке институције:

- Шумарски факултет, Београд;
- Институт за шумарство, Београд;
- Институт за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад;
- Средња шумарска школа, Краљево.

Наведене организације, поред образовања (Шумарски факултет и Средња шумарска школа), баве се и спровођењем фундаменталног и примењеног научно-истраживачког рада (често за потребе Управе за шуме), спроводе процес инвентуре шума и процене стања ресурса на националном нивоу.

Стручни послови, које обављају ЈП за газдовање шумама и ЈП НП, пред осталог, обухватају:

- гајење, одржавање и обнова шума, реконструкција и мелиорација деградираних шума и шикара, производња шумског семена и садног материјала и подизање нових шума и шумских засада;
- производња шумских сортимената и коришћење других шумских производа и њихов транспорт, коришћење шума за рекреацију, узгој и лов дивљачи и друго коришћење шума;
- пројектовање, изградња и одржавање шумских саобраћајница, паркова и зелених рекреативних површина и других објеката који служе газдовању шумама;
- израда програма, пројеката и основа газдовања шумама;
- вршење стручних послова у шумама сопственика.

2.3. МЕРЕ ПОДРШКЕ ШУМАРСТВУ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА

У односу на **врсту мера подршке**, разликују се (Janota, Broussard, 2008):

- 1) регулаторне;
- 2) економске;
- 3) информационе.

Регулаторне мере подршке су прописане стратегијама, законима, као и подзаконским актима. Ове мере пружају реалну и чврсту основу за развој приватног сектора шумарства, побољшање стања шума и економског стања власника, а самим тим дају и могућности за интензивирањем развоја сеоских подручја.

Економске мере подршке ВПШ, непосредно утичу на развој приватних шума и шумарства приватног сектора, и могу бити:

- мере посредне финансијске подршке, намењене унапређењу стања приватних шума;
- мере непосредне подршке, намењене организовању ВПШ.

Информационе мере подршке су неопходна помоћ од стране државе, како би се власници, кроз активности саветовања и образовања, оспособили да сами газдују својим шумама на одржив начин, у складу са прописима али и сопственим интересима.

Такође, неопходна је системска и стална пропаганда и подршка од стране државе у промовисању удруживања ВПШ у циљу јачања њихових способности за реализацију одрживог газдовања шумама и остваривања сопствених интереса.

Реализација ових мера, поред обезбеђивања средстава, захтева и одговарајуће оквири и институционалне капацитете, а, такође, и интензивирање активности самих власника на бољем организовању сопствених економских активности, заступању интереса и учешћу у доношењу секторских одлука.

У односу на начин спровођења мера подршке, разликују се (Нонић, 2004):

- директне и
- индиректне мере подршке.

Директне мере подршке се односе на послове у приватним шумама које ВПШ сами не могу да финансирају или немају интереса за тим кроз финансирање и суфинансирање одређених радова и давање субвенција (Нонић, 2004).

Индиректне мере подршке се састоје у сталном и организованом пружању подршке кроз саветовање, образовање и обуку, стручно-техничку помоћ и помоћ удруживању ВПШ (Нонић, 2004).

Мере подршке ВПШ, које су предвиђене Стратегијом развоја шумарства (2006/а), и Законом о шумама (2010/с), представљене су у прегледу 2.

Преглед 2. Мере подршке ВПШ у Србији предвиђене регулаторним оквирима

ГРУПА	НАЗИВ МЕРЕ	
	ЗАКОНОДАВНЕ	СТРАТЕШКЕ
Регулаторне	Стручна и финансијска подршка организовању ВПШ у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама	Утврђивање стања шума у приватном власништву и развој система планирања и контроле газдовања приватним шумама
	Регистар ВПШ у циљу формирања активне базе података	Стварање ефикасног система подршке приватним ВПШ и оснивању малих и средњих предузећа у шумарству и сродним делатностима
	Савет за шуме који се формира ради разматрања стручних питања, давања стручних мишљења и учешћа у реализацији пројектних задатака у области унапређивања шума	Стварање законских предуслова за несметано спровођење одрживог газдовања у случајевима када власници нису у могућности, не желе или немају интерес да спроводе планска документа, чиме угрожавају општи интерес и интерес других ВПШ
	Спречавање уситњавања шумског поседа	Влада ће стварањем нормативних предуслова омогућити и мерама економске политике подстицати укупњавање шумских поседа у приватном власништву и онемогућити даљу фрагментацију шумских поседа
		Влада ће оптимално користити расположиве мере економске политике и обезбедити стална и дугорочна финансијска средства за подстицај ВПШ како би се обезбедила заштита и унапредило стање шумских ресурса у приватном власништву
		Подстицање оснивања и развоја удружења ВПШ у циљу јачања њихових способности за реализацију одрживог газдовања шумама и примену научних и стручних сазнања
Економске	Финансирање трошкова изградње инфраструктуре - шумски путеви (директне економске мере)	Стручна и финансијска подршка организовању ВПШ у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама
	Добијање садног материјала у циљу повећања шумовитости, као и санирања последица пожара (индиректне економске мере)	Влада ће значајније помоћи укључивање приватног сектора у развој шумарства, а посебно у подизању нових шума и интензивних засада, давањем финансијске подршке и економских олакшица
Информационе	Добијање стручних савета и пружање стручно-техничке подршке ВПШ од стране запослених у ЈП	Успостављање система образовања ВПШ организовањем и развијањем посебних програма обуке као предуслова за унапређење стања у приватним шумама

Извор: Стратегија развоја шумарства (2006/а) и Законом о шумама (2010/с)

У оквиру **регулаторних мере** прописаних стратегијама, законима, као и подзаконским актима из области шумарства, мере подршке ВПШ обухватају следеће:

- утврђивање стања шума у приватном власништву и развој система планирања и контроле газдовања приватним шумама;
- стручна и финансијска подршка организовању ВПШ;
- подршка ВПШ у оснивању малих и средњих предузећа у шумарству и сродним делатностима;
- стварање законских предуслова за несметано спровођење одрживог газдовања у случајевима када власници нису у могућности, не желе или немају интерес да спроводе планска документа;

- подстицање укрупњавања шумских поседа у приватном власништву и онемогућавање даље фрагментације шумских поседа;
- подстицај ВПШ како би се обезбедила заштита и унапредило стање шумских ресурса у приватном власништву.

Овим регулаторним инструментима је прописана обавеза израде планских докумената и контроле за све шуме, без обзира на врсту власништва. ВПШ газдовање својим шумским комплексима морају да прилагоде планским документима.

Због фрагментисаности и уситњености шумских поседа у приватном власништву, а као мера за унапређење стања приватних шума у циљу омогућавања одрживог газдовања, Законом је предвиђена подршка удруживању ВПШ. Такође, регулаторним инструментима је предвиђена забрана уситњавања шумских поседа испод 0,5 ha.

Економске мере подршке обухватају:

- посредне мере финансијске подршке и
- непосредне мере финансијске подршке.

Мере економске подршке су, пре свега, усмерене ка изради планова и програма развоја приватних шума, унапређењу инфраструктуре кроз изградњу шумских путева, као и повећању шумовитости кроз бесплатну поделу садног материјала. ВПШ који су чланови удружења ВПШ и који имају више од 100 ha шуме, имају предност приликом добијања финансијске подршке.

Информационе мера подршке подразумевају активности саветовања и образовања власника. Према Нонићу (2015) информативна подршка се односи на „...коришћене постојеће административне мреже, за успешно информисање (о постојању организација, њихових опција, предности и мана, одржавању образовних и курсева обуке за побољшање способности будућих чланова организације, а нарочито њених кључних личности итд.)”.

Информационе мере подршке ВПШ у великој мери недостају. Оне се углавном свде на слободно индивидуално саветовање од стране запослених у ЈП за газдовање шумама приликом обављања стручно-техничких послова код ВПШ.

Међутим, и поред широког сета мера, пре свега, у оквиру групе регулаторних мера, њихова практична примена у великој мери недостаје.

2.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА ПРИВАТНИХ ШУМА И ЕКСПЕРАТА У ШУМАРСТВУ

Резултати појединих истраживања у претходном периоду, указују на различите ставове ВПШ у односу на газдовање њиховим поседима и пружање мера подршке.

2.4.1. Анализа ставова власника приватних шума

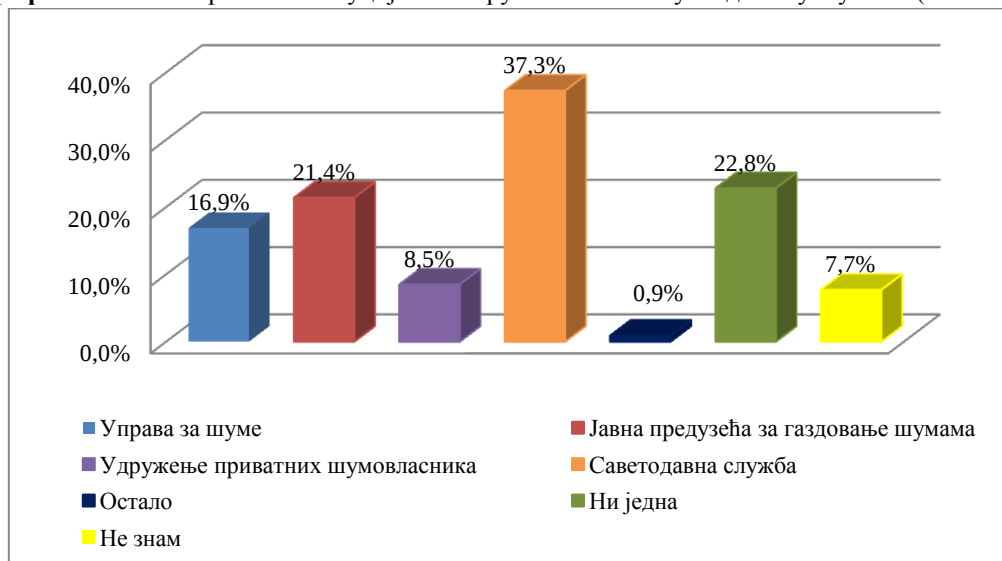
Нешто више од $\frac{1}{3}$ испитаника (37,3%), који су учествовали у „*Пројекту ангажовања стручних лица за послове премера шума у 2012. години*“ је, као одговор на питање о пружању помоћи за газдовање шумама од стране различитих институција, навело ШСС, као јавни орган који би требало да буде задужен за ову проблематику (графикон 2).

Са друге стране, нешто мање од $\frac{1}{4}$ власника (22,8%) сматра да су самостално компетентни за газдовање шумама, и немају потребе за институцијом која ће се бавити приватним шумама. Мање од 1% испитаника (0,9%), препознали су Шумарски факултет и Институт за шумарство, као могуће институцијама за помоћ у газдовању њиховим шумама.

Као главна законска обавеза која оптерећује шумовласнике у газдовању шумама, наведена је обавеза тражења дозволе за сечу, коју је навело 42,5% испитаника (графикон 3).

Више од $\frac{1}{3}$ власника (38,3%), сматра да је обавеза дознаке пре сече, од стране овлашћених лица, законски пропис који их највише оптерећује. Око $\frac{1}{4}$ испитаника (24,8%) сматра да је то обавеза плаћања накнаде за посечено дрво. Око 15% испитаника тврди да не постоји законски пропис који их оптерећује у газдовању шумама.

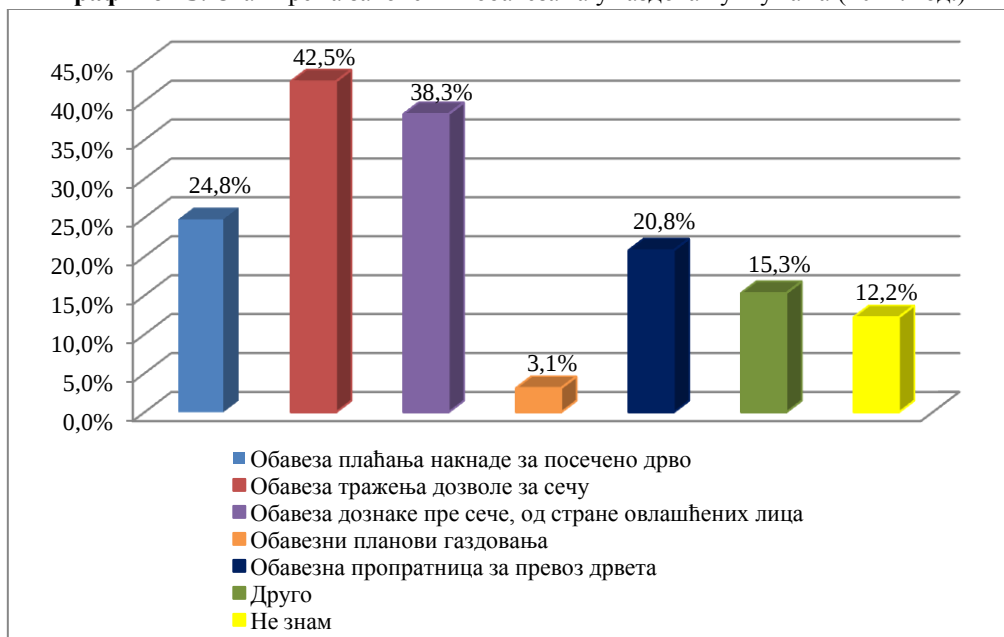
Графикон 2. Став према институцијама за пружање помоћи у газдовању шумама (2012. год.)

Извор: интерна документација Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума

Према резултатима **PRIFORT** пројекта, у односу на услуге пружене од стране јавне шумарске службе, власници се за додатне информације везане за газдовање својим шумским поседом углавном обраћају (Glück *et al.*, 2011): ЈП за газдовање шумама (71,7%); комшијама (7,5%); рођацима (6,0%); јавној шумарској администрацији (2,2%) и стручним часописима (0,5%). Око 12% власника се никоме не обраћа за информације.

Графикон 3. Став према законским обавезама у газдовању шумама (2012. год.)

Извор: интерна документација Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума.

ВПШ се приликом уочавања одређених проблема у вези са шумским поседом обраћају углавном ЈП за газдовање шумама (81%), док је знатно мањи проценат оних који се обраћају Управи за шуме (9%) и удружењу ВПШ (1%). Власници сматрају да услуге, као што су саветовање при гајењу шума, сечи и продаји дрвета, могу бити најбоље пружене од стране ЈП за газдовање шумама, затим од удружења ВПШ и на крају од стране Управе за шуме. Поред тога, заступање интереса власника, кроз лобирање у разним политичким институцијама најбоље могу да спроведу представници удружења ВПШ, затим ЈП за газдовање шумама и на крају представници Управе за шуме.

Истраживањем су обухваћени и ставови ВПШ у односу на квалитет информација везаних за газдовање шумским поседом, које добијају од стране: Управе за шуме, ЈП за газдовање шумама, удружења ВПШ и других НВО (табела 4).

Табела 4. Ставови ВПШ у односу на квалитет информација везаних за газдовање шумским поседом, које добијају од стране различитих институција

Назив институције	Квалитет информација везаних за газдовање шумом				
	□ врло добро (1)	□ (2)	□ (3)	□ (4)	□ врло лоше (5)
	%				
Министарство - Управа за шуме	1	3	14	26	56
ЈП за газдовање државним шумама	11	27	23	19	19
Удружења ВПШ	1	3	1	4	91
Остале НВО	0	0	0	2	98

Извор: Glück et al., 2011

Уочава се да већина ВПШ сматра да најбољи квалитет информација везаних за газдовање шумским поседом добијају од представника ЈП за газдовање шумама, затим од Министарства-Управе за шуме, удружења ВПШ и на крају од различитих НВО.

У односу на законске прописе везане за ВПШ, већина испитника није (23,4%) или је мало упозната (44,3%). Већина ВПШ се изјаснила да су законски прописи који их највише оптерећују:

- обавеза плаћања накнаде за посечено дрво (53,4%);
- обавеза тражења дозволе за сечу (49,1%);
- обавезна дознака пре сече (46,3%);
- обавезна пропратница за превоз дрвета (44,9%);
- обавезна израда планова газдовања (14,9%).

Према резултатима пројекта *„Истраживање типова власника приватних шума у Србији, у циљу развоја система мера подршке шумарству приватног сектора“*, око ½ власника (49,6%) приликом газдовања својим шумским поседом информације добија, углавном од представника ЈП за газдовање шумама, затим од других шумовласника, породице и рођака, удружења ВПШ.

Такође, истраживањем је утврђено да већина власника (52,2%) сматра да нема потребу за саветодавном службом из области шумарства која би пружала услуге саветовања у вези са одрживим газдовањем шумским поседом. Поред тога, утврђено је да власници немају потребу за професионалним лицем са лиценцом које би обављало стручне послове у њиховом шумском поседу, као што су израда планских докумената, гајење шума (дознака, санација пожаришта и др.), коришћење шумских ресурса (сеча, израда дрвних сортимената и привлачење) и заштита шума.

У односу на мере подршке шумарству приватног сектора из Закона о шумама и Стратегије развоја шумарства, преко 90% ВПШ су се изјаснили да нису упознати са постојећим мерама, али да су заинтересовани за добијање информација у вези са постојећим мерама. Поред тога, око 90% ВПШ нису добили никакву субвенцију из области шумарства, док су остали ВПШ добили субвенције углавном у виду садног материјала за пошумљавање.

Према резултатима спроведених анкета и интервјуа са ВПШ у оквиру пројекта *„Организација и активности шумарске саветодавне службе у Србији: програм мера за унапређење стручно-саветодавних послова у шумама сопственика-физичких лица“*, већина власника сматра да није могуће одрживо газдовање на тако малим шумским поседима. Као решење проблема власници виде *„...укрупњавање шумских поседа“*, као и *„...заједничко газдовање на већим површинама“*, али *„...уз подршку државе, односно Управе за шуме“*.

У односу на удруживање, сви власници су се изјаснили позитивно, односно постали би чланови удружења, при чему се њихова очекивања од чланства своде на информације о законским прописима из области шумарства, подршку при изградњи и одржавању шумских

путева, информације о тржишту дрвета, и у вези са израдом планских докумената, подршку у припреми докумената неопходних за добијање субвенција, савете везане за гајење шума.

ВППШ су објаснили да информације у вези са газдовањем шумским поседом добијају, углавном, од представника ЈП за газдовање шумама, породице и рођака, као и од других ВППШ. Већина ВППШ сматра да саветодавне послове који су везани за газдовање шумским поседом нико не обавља. Са друге стране, већина власника је задовољна тренутно пруженим услугама, али уз потребу за одређеним унапређењем, кроз саветодавне активности, при чему се тај недостатак највише видео приликом *„...санације штета насталих као последица ледолома“*. Код пружања стручно-техничке подршке, као основне недостатке наводе *„...неажурност запосленх у ЈП, односно дуго чекање на дознаку и отпрему дрвета“*.

У односу на потребу власника за додатним информацијама везано за саветодавне активности, већина испитаника, као и представници јавног сектора, имају негативан став, односно сматрају да им овакав вид подршке није потребан. Са друге стране, власници сматрају да би саветодавна служба требала да обавља следеће активности:

- пружање стручних и пословних информација и обуке ВППШ у вези са удруживањем и организовањем;
- организовање курсева о прописима из подручја шумарства и о смерницама газдовања приватним шумама;
- обука и стручно оспособљавање власника за безбедно обављање радова у шумама;
- упознавање ВППШ са пројектима из области шумске инфраструктуре и набавке опреме из националних и ЕУ фондова (упућивање шта треба да садржи и ко може да уради пројекат);
- организовање семинара, радионица и стручних скупова у области заштите шума, гајења шума, коришћења шума и недрвних шумских производа, удруживања ВППШ, тржишта дрвета, коришћења дрвне биомасе, мобилизацији дрвних ресурса из приватних шума, предузетништво у шумарству.

Поред тога, сматрају да је потребно унапредити постојеће мере подршке ВППШ, при чему као најзначајније истичу информационе мере подршке. Према ставовима ВППШ најпотребније мере подршке су:

- обезбеђивање услова за активно учешће ВППШ приликом доношења одлука у шумарској политици;
- иницијална финансијска подршка за оснивање нових локалних организација ВППШ;
- организовање скупова и радионица са представницима надлежног Министарства, ЈП за газдовање државним шумама, образовне и истраживачко-развојне институције, где би се јасно дефинисале потребе ВППШ;
- стручна и финансијска подршка организовању ВППШ у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама.

У односу на оцену нивоа значајности предложених група мера подршке ВППШ, власници сматрају да највећи значај имају информационе мере подршке, затим регулаторне и на крају економске мере подршке. Овакав став ВППШ се може тумачити да власници не добијају довољно потребних информација у односу на газдовање својим шумским поседом, а да су економске мере подршке потребне, али у виду индиректних мера пре свега кроз финансирања набавке опреме и основних средстава за рад, као и у циљу унапређења инфраструктуре.

2.4.2. Анализа ставова експерата у шумарству

Сви испитаници сматрају да је стање приватних шума лоше, у смислу да је *„...неажуриран катастар, нерешени имовинско-правни односи“* (представник ЈП за газдовање државним шумама), као и да су *„...шуме лоше по квалитету, а поседи су уситњени“* (представник Управе за шуме). Поред тога, истакнуто је да је стање ових шума *„...лошије него у државним шумама (у неким крајевима, где је индустрија врло неразвијена, приметан је*

пораст сече у приватним шумама)“ (представник ЈП за газдовање државним шумама), првенствено зато што је присутно „...игнорисање постојања приватних шума“, што је „...довело је до тога да се читав сектор развија у оквиру сиве економије, без икакве одрживост како шума тако и пословања“ (представник НВО). Један од испитаника је нагласио да, иако је стање ових шума лоше, „...закон га не може поправити. Међутим, Законом може да се унапреди служба, а тако и стање приватних шума“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Наглашено је и да су приватне шуме неуређене (недостатак планских докумената).

У погледу положаја ВПШ у оквиру шумарског сектора, испитаници, са једне стране, сматрају да је положај власника „...лош, јер су препуштени су сами себи, држава као да не мари за те шуме, односно слаба је подршка државе, са једне стране, а са друге, власници су неповерљиви према удруживању“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Са овим ставом је сагласан и други испитаник, који сматра да је „...у потпуности занемарен значај ових шума од стране државе. Присутна је и незаинтересованост за уређење стања. Самим тим, положај ВПШ је неравноправан“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Такође, сматра се да су „...ВПШ неорганизовани и зависни од корисника државних шума“ (представник Управе за шуме). Истакнуто је и да су „...ВПШ по Закону равноправни, али то није случај у пракси. Шумари имају чекић, на самим тим и „власт“, зато положај није равноправан. Поред тога, постоји и конфликт интереса (ЈП и приватне шуме), ево и како: дрво из приватних шума је јефтиније, па се некада дешава да се „забрани“ дознака (одлаже се излазак на терен у приватне шуме), док се не распрода дрво из државних шума“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Са друге стране, један испитаник сматра да „...положај власника није ништа лошији у односу на све друге приватнике у Србији. Проблем са власницима је што немају предузетничку иницијативу“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

У односу на могућност одрживог газдовања приватним шумама, имајући у виду њихово стање, већина испитаника сматра да је оно могуће, јер да није „...имали бисмо озбиљну девастацију шума“ (представник ЈП за газдовање државним шумама), односно, „...мора се газдовати одрживо, али треба пронаћи најбољи модел. Не може се све препустити власнику, већ мора да се делује на нивоу државе, конкретним инструментима, за спровођење циљева националне шумарске политике, при томе не спорећи право власништва“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Један од испитаника сматра да се одрживо газдовање приватним шумама може постићи „...кроз јасно дефинисање обавеза власника приватних шума, али и могућности да добију адекватне стручне и саветодавне услуге“ (представник НВО).

Један од испитаника је истакао да се „...приватним шумама мора газдовати прекидно, због структуре поседа. Поред тога, не треба ни инсистирати на превозињу свих изданакаких шума у високе, у приватном власништву. ВПШ шуму углавном користе за огрев, а ако је и због прихода, он им најчешће треба сваке године. Ако би се превело у високу шуму, тај приход би могао да се оствари само једном, за живот власника (или ни једном), а то онда није решење – зато се морају узети у обзир жеље, потребе и захтеви власника“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Испитаник који сматра да није могуће одрживо газдовати приватним шумама, узимајући у обзир њихово тренутно стање, као решење овог проблема наводи „...удруживање, да би се укупнила површина којом се газдује, али не у смислу комасације“ (представник Управе за шуме).

У односу на мере подршке ВПШ, представник ЈП сматра да су најпотребније следеће мере:

- обезбеђивање услова за активно учешће ВПШ шума приликом доношења одлука у шумарској политици;
- иницијална финансијска подршка за оснивање нових локалних организација власника приватних шума;

- организовање скупова и радионица са представницима надлежног Министарства, ЈП за газдовање државним шумама, образовне и истраживачко-развојне институције, где би се јасно дефинисале потребе ВПШ.

Са друге стране, представник стручне образовне институције сматра да су поред организовања скупова и радионица са ВПШ, потребно и следеће мере подршке:

- утврђивање стања шума у приватном власништву и развој система планирања и контроле газдовања приватним шумама;
- стручна и финансијска подршка организовању ВПШ у циљу јачања њихових способности у реализацији одрживог газдовања шумама;
- суфинансирање у набавци опреме и основних средстава за рад.

Слично добијеним ставовима код ВПШ и представник ЈП сматра да економске мере подршке имају најмањи значај, а да су информационе и регулаторне далеко значајније. Са друге стране представник стручне образовне институције сматра да су све три групе мера подједнако значајне и потребне.

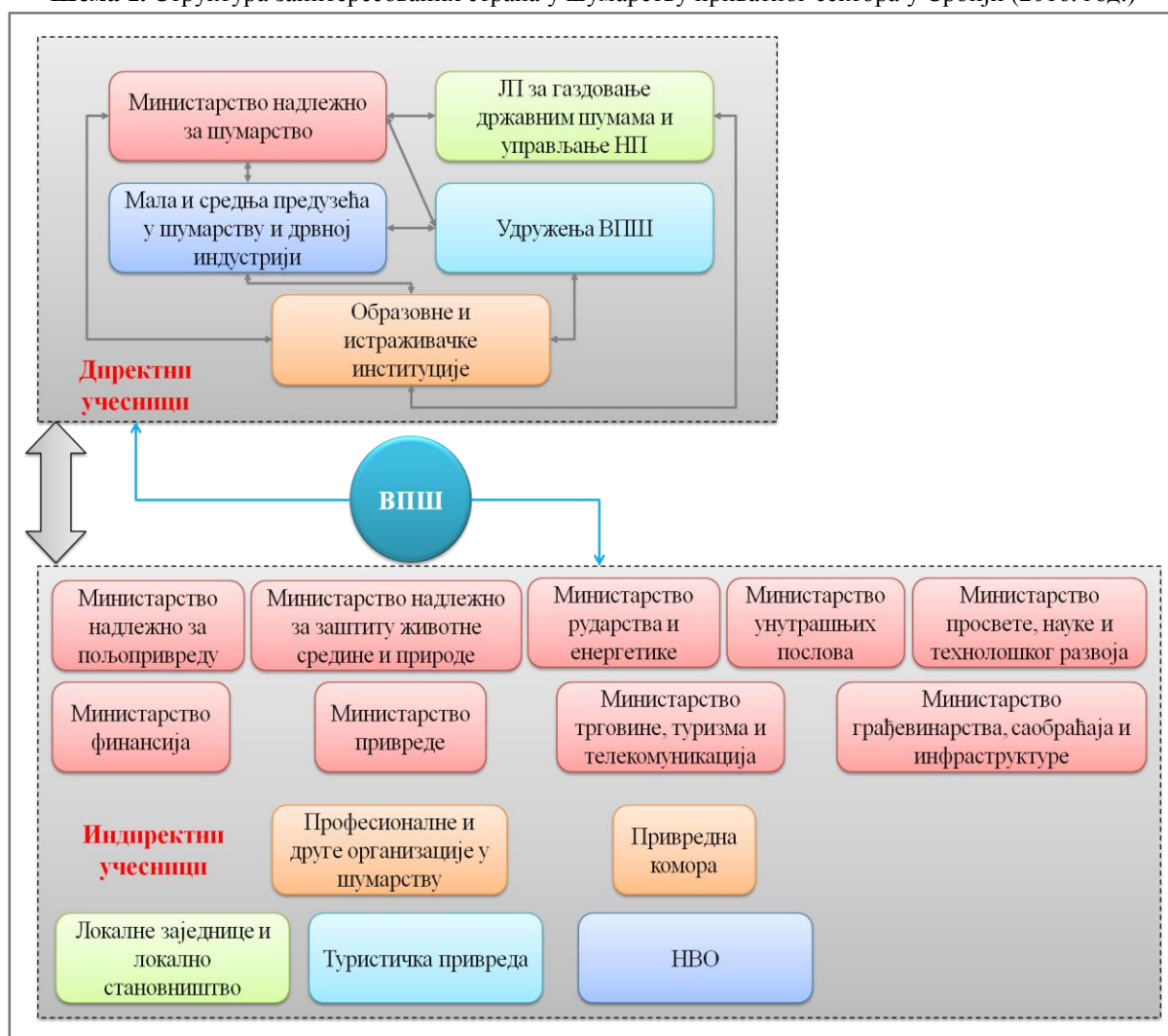
3. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ШУМАРСТВА ПРИВАТНОГ СЕКТОРА У СРБИЈИ

У оквиру овог поглавља, размотрени су структура заинтересованих страна, у односу на стручно-саветодавне послове у шумарству, и учесници у пружању мера подршке. Поред тога, извршена је анализа организације и активности служби које врше стручно-техничке послове у приватним шумама, као и ставова ВПШ и експерата у шумарству, у односу на пружање услуга власницима.

3.1. СТРУКТУРА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Кроз анализу **међусекторске сарадње и интересних група** значајних за шумарство (шема 1), могу се сагледати и могућности унапређења институционалних оквира шумарства приватног сектора.

Шема 1. Структура заинтересованих страна у шумарству приватног сектора у Србији (2016. год.)

Извор: оригинал

Међусекторске везе између шумарског и осталих сектора су резултат политика које имају директан или индиректан утицај на понашање власника и корисника шума, државних, приватних и НВО.

Поље интересних група у шумарству и повезаних индустрија у Србији, значајно се променило у току последњих деценија. У прегледу 3, приказане су постојеће интересне групе и главни учесници (*stakeholders and main actors*) у сектору шумарства у Србији, њихова улога и основни интереси.

Преглед 3. Најважније интересне групе у односу на шумарство приватног сектора у Србији

ИНТЕРЕСНЕ ГРУПЕ		УЛОГА У ОДНОСУ НА ШУМАРСТВО ПРИВАТНОГ СЕКТОРА	ОСНОВНИ ИНТЕРЕСИ У ОДНОСУ НА ШУМАРСТВО ПРИВАТНОГ СЕКТОРА
А. Министарства			
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	шумарство	Нормативне и надзорне функције шумарске администрације	- Примена мера шумарске политике - Надзор над применом Закона о шумама
	заштита животне средине и природе	Нормативне и надзорне функције заштите животне средине и природе	- Одрживо управљање свим природним ресурсима - Очување и заштита природе
	пољопривреда	Стручно-саветодава служба у пољопривреди	- Рурални развој кроз повезивање пољопривреде и шумарства
Министарство финансија		Дефинисање републичког буџета и буџетских издвајања за шумарство	- Финансирање послова у шумарству приватног сектора
Министарство привреде		Унапређење предузетништва и пословања малих и средњих предузећа у сектору шумарства и дрвне индустрије	- Развијање предузетништва и услова за успешно пословање малих и средњих предузећа
Министарство рударства и енергетике		Обновљиви извори енергије	- Повећано коришћење дрвне биомасе у енергетске сврхе
Министарство трговине, туризма и телекомуникација		- Еколошки и туризам - Туризам у руралним подручјима	- Развој и промоција еколошког и туризма у руралним подручјима
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре		- Израда просторних планова - Катастар непокретности	- Планирање коришћења земљишта за пошумљавање - Унапређење података у катастру непокретности
Министарство унутрашњих послова		- Ванредне ситуације и природне катастрофе - Илегалне сече у приватним шумама	- Ефикасна сарадња са ВПШ приликом шумских пожара, ледолома, клизишта, илегалних сеча и др.
Министарство просвете, науке и технолошког развоја		Развој образовања и обуке у шумарству	- Побољшање стручног образовања и обуке ВПШ
Б. Предузећа			
ЈП „Србијашуме“ и ЈП „Војводинашуме“		Пружање стручних и саветодавних услуга ВПШ	- Унапређење вршења стручно-техничких послова у приватним шумама
ЈП Националних паркова		Одрживо управљање НП	- Развој заштите природе и пружања услуга ВПШ на подручју националних паркова
Мала и средња предузећа у шумарству		Пружање услуга у коришћењу дрвних производа радиобезбеђивања сировина за потребе дрвне индустрије	- Ефикасно и одрживо коришћење дрвних ресурса и недрвних шумских производа из приватних шума
Индустрија за прераду дрвета		Побољшање локалне и националне производње	- Унапређење мобилизације дрвних ресурса из приватних шума
Ц. Професионалне организације			
Професионалне и друге организације у шумарству		Промоција интереса чланова	- Промоција и заступање интереса
Привредна комора		Предуслови за предузећа која се баве шумарством	- Промоција малих и средњих предузећа у шумарству и индустрији за прераду дрвета
Д. Образовање			
Шумарски факултет и институције повезане са шумарством		- Осавремењивање знања (тренинг) стручњака и ВПШ за одрживо газдовање у приватним шумама - Међународно партнерство и сарадња	- Развој образовања, саветовања и обуке ВПШ

ИНТЕРЕСНЕ ГРУПЕ	УЛОГА У ОДНОСУ НА ШУМАРСТВО ПРИВАТНОГ СЕКТОРА	ОСНОВНИ ИНТЕРЕСИ У ОДНОСУ НА ШУМАРСТВО ПРИВАТНОГ СЕКТОРА
Стручне школе	- Образовање нове радне снаге - Осавремењивање квалификација радне снаге	- Развој наставног програма
Е. Остали		
Локалне заједнице	Побољшање одрживог развоја у руралним заједницама	- Запошљавање - Ново предузетништво - Стварање локалних прихода
Локално становништво	Шумски ресурси могу да им пруже посао, могућност да користе недрвне шумске производе, огревно дрво, лов, рекреацију	- Могућности запошљавања
Власници приватних шума	- Коришћење за сопствене потребе - Производња техничког и огревног дрвета	- Остваривање прихода и одрживог газдовања у властитим шумама
Туристичка привреда	Обезбеђење туристичких и рекреативних услуга	- Предузетништво у туризму - Одрживи развој туризма
НВО	Промоција основних идеја о развоју шумарства	- Одрживо коришћење природних ресурса

Извор: оригинал

Основне интересне групе обухватају:

- надлежна министарства;
- предузећа;
- професионалне организације;
- образовне институције;
- остале заједнице и организације (локалне заједнице, НВО и сл.).

Њихова улога је веома различита и креће се од нормативне и надзорне, преко пружања стручних и саветодавних услуга и образовања, до промоције идеја о развоју сектора шумарства. Исто тако, интереси у односу на шумарство приватног сектора су им различити и обухватају широк спектар интереса: од примене политике, која се, директно или индиректно, односи на шумарство приватног сектора, преко унапређења пружања услуга и мобилизације дрвних ресурса, образовања ВППШ и запошљавања, па све до одрживог газдовања приватним шумама и др.

3.2. УЧЕСНИЦИ У ПРУЖАЊУ МЕРА ПОДРШКЕ

Према врсти институција, које обезбеђују пружање мере подршке, разликују се (Нонић, 2015):

- државне институције (министарства, институти, предузећа, коморе, агенције, фондови и специјализоване образовне институције);
- недржавне организације (локалне, регионалне и националне асоцијације и заједнице, групе власника, приватна предузећа, интересне организације приватног сектора, и НВО).

У оквиру овог подпоглавља, размотрена су ЈП, образовне институције и остали (недржавни) учесници у пружању подршке ВППШ.

Посебно је важно истаћи да је Управа за шуме у сарадњи са FAO организацијом реализовала, у периоду 2005-2008. године, стратешки пројекат „Forest Sector Development in Serbia (FAO GCP/FRY/003/FIN)⁸“.

⁸ Пројекат Technical Cooperation Programme - TCP/YUG/2902: „Institutional Development and Capacity Building for the National Forest Programme“, који је реализован у периоду 2003-2004. год., био је техничка припрема за спровођење пројекта „Forest Sector Development in Serbia“.

Активности на пројекту су биле реализоване у две основне области:

- 1) развој националног шумарског програма и изградња капацитета;
- 2) одрживи развој шума и шумарства и изградња капацитета.

У односу на приватне шуме, посебно су биле значајне следеће активности:

- подршка развоју, унапређењу и изградњи капацитета јавне шумарске службе;
- подршка оснивању удружења власника приватних шума.

Активности овог пројекта су се односиле на техничку подршку међународних и домаћих експерата шумарства, и студије у бројним областима од посебног значаја за будући развој сектора.

У вези са активностима подршке развоју, унапређењу и изградњи капацитета јавне шумарске службе резултати пројекта су обухватили:

- процену потреба за обуком и дефинисање плана обуке;
- рад на изградњи капацитета јавне шумарске службе (обука тренера, обука радника у шумарству, радионице, стручне посете);
- припрема студије о новом моделу јавне управе и службе и начину његове примене.

Резултати тог пројекта, као и студија која је у оквиру њега израђена: „*Организација Јавне шумарске управе и службе, и подршке шумарству приватног сектора (власницима приватних шума, њиховим удружењима и малим и средњим предузећима у шумарству) у Србији*“ (Нонић, Радосављевић, 2008), детаљно су разматрани у оквиру овог извештаја.

3.2.1. Јавна предузећа

Пружање подршке и обављање стручно-техничких послова у приватним шумама обављају ЈП за газдовање шумама и ЈП НП.

ЈП за газдовање шумама представљају:

- ЈП „Србијашуме“;
- ЈП „Војводинашуме“;
- ЈКП „Борјак“ из Врњачке бање.

ЈП НП, која су формирана Законом о националним парковима (1993/с), представљају пет НП на територији Републике Србије:

1. НП „Фрушка гора“;
2. НП „Тара“;
3. НП „Ђердап“;
4. НП „Копаоник“;
5. НП „Шар планина“.

У односу на ВППШ, поменуте организације врше поверене **стручно-техничке послове** од стране државе, односно ВППШ пружају стручно-техничку подршку. Површина приватних шума и шумског земљишта у Србији на којима наведене организације обављају поверене послове, приказана је у табели 5.

Табела 5. Површине приватних шума и шум. земљ., на којима се обављају стручно-техн. послови

НАЗИВ ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА (ha)	УЧЕШЋЕ (%)
ЈП „Србијашуме“	1.176.139	96,3
ЈП „Војводинашуме“	5.697	0,5
ЈКП „Борјак“	4.000	0,3
ЈП НП	34.767	2,9
Укупно	1.220.806	100,00

Извор: интерна документација

Из табеле се може видети да ЈП „Србијашуме“ обавља поверене послове на знатно већим површинама (96,3% од укупне површине на којој поменуте организације обављају

стручно-техничке послове) него остала ЈП, па су, сходно томе, и значај и одговорност овог ЈП према повереним стручн-техничким пословима већа у односу на друга предузећа.

У даљим анализама пружања стручно-техничких услуга, нису разматрани и остали учесници из јавног сектора, с обзиром на јако мале површине приватних шума за које су надлежни.

Поред стручно-техничких послова, треба истаћи да је ЈП „Србијашуме“, током 2015. и 2016. године, спровела и пројекат „Едукација сопственика шума за безбедан рад приликом санације ледолома и ледоизвала“, у одабраним ШП у источној Србији (општине Бор, Бољевац, Зајечар, Књажевац, Неготин, Ниш и Сокобања).

Циљеви пројекта су били:

- подизање свести ВПШ о значају заштите на раду приликом санације ледолома;
- смањење броја повреда које се јављају при нестручном руковању моторном тестером;
- увећање захтева поднетих за санацију шума од ледолома.

Пројекат је финансиран од стране Министарства пољопривреде и заштите животне средине-Управе за шуме.

3.2.2. Образовне и научно-истраживачке институције

У прегледу 4, приказани су национални и међународни пројекти, који су се бавили проблематиком приватних шума и њихових власника у претходном десетогодишњем периоду.

У том периоду је био заступљен највећи део ових активности, које су спровеле образовне (Шумарски факултет, Београд и Шумарска школа, Краљево) и истраживачке институције (Институт за шумарство, Београд и Институт за низијско шумарство и заштиту животне средине, Нови Сад).

Преглед 4. Национални и међународни пројекти везани за приватне шуме у Србији (2005-2015.)

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ПЕРИОД СПРОВОЂЕЊА
Национални пројекти	
Едукација власника приватних шума	2015-2016.
Истраживање могућности примене иновативног инструмента мобилизације приватних шумовласника у условима Србије	2012-2014.
Истраживање типова власника приватних шума у Србији, у циљу развоја система мера подршке шумарству приватног сектора	2012-2013.
Ангажовање стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. години	2012.
Међународни пројекти	
Forest Land Ownership Changes in Europe: Significance for Management and Policy (FACESMAP)	2012-2016.
Sustainable Forest Management Providing Renewable Energy, Sustainable Construction and Bio-based Products (Rok-FOR)	2011-2013.
Opportunities for Wood Energy Production from Small Scale Forests in the SEE Region (WESSPROFOR)	2010-2012.
Private and community forestry – developing livelihoods on the basis of secure property rights in selected countries of South East Europe (SEE)	2008-2009.
Research into the Organization of Private Forest Owners in the Western Balkan Region (PRIFORT)	2007-2009.

Извор: оригинал

У посматраном периоду, образовне и научно-истраживачке организације у Србији су реализовале четири национална пројекта, који су се бавили истраживањима у вези са приватним шумама (преглед 5).

Преглед 5. Национални пројекти, у вези са проблематиком приватних шума у Србији

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ЦИЉ	ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ	РЕАЛИЗАТОР	ФИНАНСИЈЕР
Едукација приватних	Обука ВПШ по следећим темама:	Рашки управни округ	- Шумарска школа, Краљево	Управа за шуме

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ЦИЉ	ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ	РЕАЛИЗАТОР	ФИНАНСИЈЕР
шумовласника	- улога и значај шуме; - најважније и најчешће врсте шумског дрвећа у приватним шумама - основни начини подизања, неге, обнављања и заштите шума - сеча стабала и израда дрвних сортимената; - привлачење и транспорт дрвних сортимената; - безбедност и здравље на раду - законски нормативи који се односе на права и обавезе ВПШ			
Истраживање могућности примене иновативног инструмента мобилизације приватних шумовласника у условима Србије		Србија	- Институт за низијско шумарство и животну средину	Управа за шуме
Истраживање типова власника приватних шума у Србији, у циљу развоја система мера подршке шумарству приватног сектора	- успостављање типологије ВПШ у Србији; - утврђивање промена у власништву над шумом и последице ових промена на циљеве и ставове ВПШ; - дефинисање система мера подршке, у односу на различите типове власника, за потребе шумарске политике, едукације и истраживања.	Централна Србија	- Шумарски факултет	Управа за шуме
Ангажовање стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. години	- израда планова газдовања за приватне шуме на нивоу општине; - израда и тестирање планова за приватни шумски посед; - израда садржаја регистра сопственика шума.	Централна Србија ⁹	- Шумарски факултет	Управа за шуме

Извор: оригинал

У погледу територијалног одређења, већина пројеката је спроведена на простору централне Србије.

Сви пројекти су финансирани од стране министарства надлежног за шумарство, односно Управе за шуме.

Поред националних, у посматраном периоду је спроведено и шест међународних пројеката, чија истраживања су била усмерена ка проблематици приватних шума у Србији (преглед 6).

Преглед 6. Међународни пројекти, у вези са проблематиком приватних шума у Србији

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ЦИЉЕВИ	ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ	РЕАЛИЗАТОР	ФИНАНСИЈЕР
----------------	--------	---------------------------	------------	------------

⁹ Појам „централна Србија“ се односи на територију Републике Србије без Аутономних покрајина Војводина и Косово и Метохија.

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ЦИЉЕВИ	ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ	РЕАЛИЗАТОР	ФИНАНСИЈЕР
Forest Land Ownership Changes in Europe: Significance for Management and Policy (FACESMAP)	- анализа ставова различитих типова ВППШ у Европи и актуелних промена; - утврђивање иновативних приступа у газдовању шумама „нових“ власника; - изучавање ефикасних инструмената шумарске политике; - доношење закључака и давање препорука неопходних за креирање шумарске политике, газдовање шумама, едукацију и истраживање.	30 европских држава	- Шумарски факултет - Институт за шумарство - Институт за низијско шумарство и животну средину	EU – COST ¹⁰
Sustainable Forest Management Providing Renewable Energy, Sustainable Construction and Bio-based Products (Rok-FOR)	- повезивање и обезбеђивање сарадње између пет европских региона	Финска, Немачка, Шпанија, Француска, и хрватско-српски прекогранични регион	- Институт за низијско шумарство и животну средину	EU – FP7 ¹¹
Opportunities for Wood Energy Production from Small Scale Forests in the SEE Region (WESSPROFOR)	Утврђивање: - тренутног стања и могућности примарне производње енергије у земљама ЈИЕ; - производње енергије из дрвета (циљеви и изазови за удруживање власника у земљама ЈИЕ); - односа између потенцијала биомасе из приватних шума и власничких права и ограничења при газдовању; - могућности удруживања власника у производњи енергије из биомасе; - потенцијалних површина приватних шума за производњу биомасе према спремности власника; - карактеристика власника који су спремни да постану добављачи сировине за производњу енергије из биомасе.	Босна и Херцеговина, Србија, Хрватска, Македонија	- Шумарски факултет	Министарство спољних послова Финске
Private and community forestry – developing livelihoods on the basis of secure property rights in selected countries of South East Europe (SEE)	- изучавање начина активирања шумарства приватног сектора и унапређење способности његових представника да у потпуности учествују у развоју политике, у ланцу стварања вредности дрвета или тржишту	Албанија, Македонија, Србија	- Шумарски факултет	Светска банка
Research into the	Главни циљ:	Босна и	- Шумарски	Министарство

¹⁰ Међувладин оквир за европску сарадњу у области научног и технолошког истраживања

¹¹ Енгл. *7th Framework Programme for Research and Technological Development*. FP7 је програм ЕУ, реализован у периоду 2007-2013. год., којим су финансирани истраживачки пројекти, и који је имао два стратешка циља: јачање научне и технолошке базе европске индустрије, и подстицање међународне конкурентности, уз промоцију истраживања које подржава различите политике ЕУ.

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ЦИЉЕВИ	ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ	РЕАЛИЗАТОР	ФИНАНСИЈЕР
Organization of Private Forest Owners in the Western Balkan Region (PRIFORT)	- утврђивање предуслова за формирање независних интересних удружења ВПШ у земљама Западног Балкана, уз помоћ емпиријског социјалног истраживања - Остали циљеви: - повећање могућности за стицање економске користи од газдовања шумским поседима за ВПШ; - допринос спровођењу постојећих прописа о газдовању ресурсима; - унапређење управљања приватним шумама и формулисање и имплементација националних шумарских програма; - јачање мрежа за размену искустава и знања на подрегионалном нивоу.	Херцеговина, Србија, Хрватска, Македонија	факултет	пољопривреде, шумарства, животне средине и водопривреде Аустрије

Извор: оригинал

У погледу територијалног одређења, могу се издвојити три групе међународних пројеката:

- 1) пан-европски ниво (FACESMAP, Rok-FOR);
- 2) регион ЈИЕ (WESSPROFOR, Private and community forestry – developing livelihoods on the basis of secure property rights in selected countries of South East Europe, PRIFORT).

Пројекти су финансирани од стране:

- међународних организација, као што су COST, FP7 програм ЕУ);
- иностраних министарстава, као што су Министарство спољних послова Финске и Министарство пољопривреде, шумарства, животне средине и водопривреде Аустрије.

На основу наведеног, може се констатовати да је већину поменутих пројеката реализовао Шумарски факултет, као и наведени институти.

Тематика пројеката се може груписати на следећи начин:

- едукација ВПШ;
- организовање ВПШ;
- власништво над шумским ресурсима, власничка права и промене;
- мобилизација дрвних ресурса из приватних шума и одржива производња и коришћење приватних шума;
- утврђивање типова ВПШ;
- премер приватних шума.

Свакако треба истаћи улогу јавне управе у шумарству, која је у претходном периоду финансирала наведене пројекте, као и међународне институције и организације, које су, такође, подржале поменута истраживања.

3.2.3. Остали учесници

Поред наведених организација (ЈП и образовне институције), пружањем подршке ВПШ се баве и предузећа у приватном власништву. Тако је, у периоду 2007-2008. године, на територији Централне Србије, спроведен пројекат „*Едукација и подршка приватним шумовласницима*“, од стране предузећа за консалтинг и услуге у шумарству „Форнет д.о.о.“.

Основни циљ пројекта је била едукација ВПШ о могућностима и предностима организовања кроз разне врсте удружења или организација ВПШ.

Поред тога, циљ је био и да се ВПШ оспособе за оснивање и вођење заједничких организација (удружења грађана, задруге, привредна друштва, и др.), кроз организовање радионица, и публиковање приручника који ће објединити информације о могућностима, предностима и начинима удруживања.

Резултати пројекта су били:

- повећана свест ВПШ о удруживању;
- израђен Приручник за успешно удруживање („Начини и предности удруживања приватних шумовласника“);
- креиран модел приступа ВПШ у сврху едукације (модел „кратких радионица“);
- делимично оспособљавање ВПШ који су присуствовали радионицама за организовање удружења.

Пројекат је финансиран од стране министарства надлежног за шумарство, односно, Управе за шуме.

3.3. ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ СЛУЖБИ КОЈЕ ВРШЕ СТРУЧНО-ТЕХНИЧКЕ ПОСЛОВЕ У ПРИВАТНИМ ШУМАМА

3.3.1. Јавно предузеће „Србијашуме“

Према подацима ЈП „Србијашуме“ (од 31.12.2015. године), стање приватних шума у Србији (без покрајина) у оквиру **шумских подручја** је следеће (прилог 5):

- укупна површина приватних шума је 1.149.762 *ha*;
- укупна запремина приватних шума је 129.747.421 m^3 или 113 m^3/ha ;
- укупни запремински прираст приватних шума је 3.248.375 m^3 или 2,8 m^3/ha .

У односу на укупну површину, највеће површине приватних шума, према ШО, распоређене су у југоисточној (31,5%) и источној ШО (24,6%), нешто мање у централној (19,4%), западној ШО (13,8%) и југозападној ШО (10,2%), док се најмање површине налазе у северној ШО (0,5%) (табела 6).

Табела 6. Површине приватних шума у оквиру ШП у Србији (2015. год.)

№	Назив ШП	Површина	Учешће у $\Sigma П^{12}$	Седиште ШП
		<i>ha</i>	%	
I	Југоисточна шумска област	363.739	31,5	
1	Јужноморавско	114.475	31,5	Врање
2	Јабланичко	73.265	20,1	Лесковац
3	Нишавско	43.334	11,9	Пирот
4	Моравско	91.675	25,2	Ниш
5	Топличко	40.990	11,3	Куршумлија
II	Источна шумска област	284.045	24,6	
6	Тимочко	132.433	46,6	Бољевац
7	Севернокучајско	78.170	27,5	Кучево
8	Јужнокучајско	73.442	25,9	Деспотовец
III	Централна шумска област	224.341	19,4	
9	Подрињско-колубарско	109.306	48,7	Лозница
10	Посавско-понунавско	25.460	11,3	Београд
11	Шумадијско	89.575	39,9	Крагујевац
IV	Западна шумска област	159.010	13,8	
12	Голијско	54.965	34,6	Ивањица
13	Тарско-златиборско	60.655	38,1	Ужице
14	Лимско	43.390	27,3	Пријепоље
V	Југозападна шумска област	118.627	10,2	
15	Расинско	40.992	34,6	Крушевац

¹² за ШО у оквиру укупне површине под приватним шумама, а за ШП у оквиру ШО

16	Доњеибарско	30.252	25,5	Краљево
17	Горњеибарско	47.383	39,9	Рашка
VI	Северна шумска област	5.372	0,5	
24	Сремско	3.028	56,3	Сремска Митровица
25	Банатско	1.830	34,1	Панчево
26	Севернобачко	187	3,5	Сомбор
27	Јужнобачко	327	6,1	Нови Сад
Σ СРБИЈА (шумска подручја)		1.155.134	100	

Извор: оригинал (према интерној документацији ЈП „Србијашуме” и ЈП „Војводинашуме“, из 2015. год.)

Највеће површине приватних шума у оквиру ШП, налазе се у Тимочком (132.433 *ha*, или 11,52% укупне површине свих приватних шума у оквиру ШП у Србији), Јужноморавском (114.475 *ha* - 9,96%) и Подрињско-колубарском ШП (109.306 *ha* - 9,51%). Такође, значајне површине приватних шума налазе се на Моравском (91.675 *ha* - 7,97%), Шумадијском (89.575 *ha* - 7,79%), Севернокучајском (78.170 *ha* - 6,80%), Јужнокучајском (73.442 *ha* - 6,39%) и Јабланичком (73.265 *ha* - 6,37%) ШП.

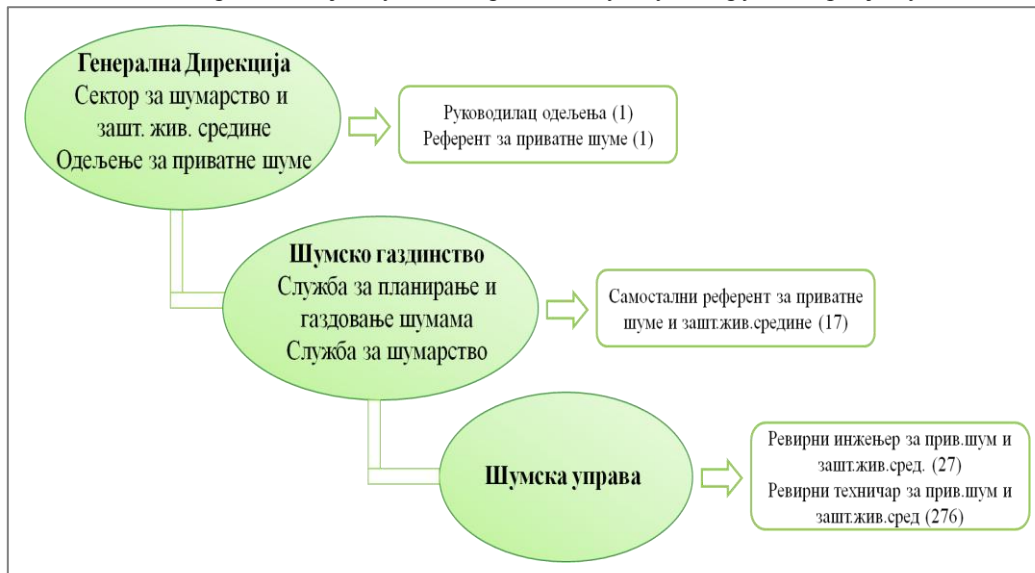
У оквиру **подручја шумских управа** највеће површине приватних шума налазе се на територијама: ШУ Ниш-Бела Паланка (64.850 *ha*), ШУ Крагујевац (64.231 *ha*), ШУ Ваљево (55.795 *ha*), ШУ Врање (44.875 *ha*), ШУ Јагодина (33.825 *ha*), ШУ Пирот (31.294 *ha*), ШУ Пожешко-косјерићке шуме (30.478 *ha*), ШУ Шабац (30.288 *ha*).

Најмање површине приватних шума у централној Србији¹³ су на подручјима ШУ Богutowaц (3.402 *ha*); ШУ *Блаце* (3.687 *ha*); ШУ Девићи (3.864 *ha*) и ШУ Голијска Река (3.923 *ha*).

У оквиру **организационе структуре** ЈП „Србијашуме”, стручно-технички послови у приватним шумама и надлежни кадрови унификовани су на свим нивоима предузећа, и то (шема 1):

1. ниво Генералне Дирекције;
2. ниво ШГ;
3. ниво ШУ.

Шема 2. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „Србијашуме“

Извор: 2015/d

Да би се могли реализовати сви законом поверени послови, у ЈП су организоване службе за обављање стручних послова у приватним шумама.

¹³ Изузимајући ШГ Београд, где се на подручју ШУ Земун налази само 60 *ha*, а код ШУ Рит 63 *ha*.

Укупан **број запослених** у Служби за приватне шуме, рачунајући и запослене на нивоу ШГ и Генералне Дирекције износи 322 (прилог 6).

Потребно је напоменути да запослени у оквиру ШГ и ШУ, поред послова на приватним шумама, у одређеном обиму обављају и послове из области заштите животне средине, тако да редуковани број запослених (умањен за проценат радних активности које запослени обављају у заштити животне средине), који искључиво обављају послове на приватним шумама износи 255, и то:

- 1 Руководилац службе и 1 референт за приватне шуме на нивоу Генералне Дирекције;
- 17 самосталних референата за приватне шуме;
- 25 реверних инжењера и
- 211 реверних техничара.

Квалификациона структура стално ангажованих кадрова у ЈП „Србијашуме” на стручно-техничким пословима у приватним шумама (табела 7), указује да је број високо квалификованих стручњака врло мали, а самим тим и ниво стручности релативно низак, поготово за обављање саветодавно-образовних функција:

- 46 шумарских инжењера;
- 253 шумарских техничара;
- 23 осталих;

укупно: 322 (до 31.12.2015. год.).

На стручно-техничким пословима у приватним шумама, на нивоу ЈП „Србијашуме” је стално запослено 322 радника.

Табела 7. Ресурси и број запослених у служби за обављање стручно-технич. послова у ЈП „Србијашуме“

№	ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ШУМА У ПРИВАТНОМ ВЛАСНИШТВУ (ha)	ЗАПРЕМИНА ДРВЕТА ОБЕЛЕЖЕНОГ ЗА СЕЧУ (m³)	БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ НА ПОСЛОВИМА У ПРИВАТНИМ ШУМАМА			
				шум. инж.	шум. техн.	остали	Σ
1.	Београд	25.460	709	3	9	2	4
2.	Кучево	78.170	49.734	5	22	0	7
3.	Бољевац	132.433	59.257	1	20	0	1
4.	Деспотовац	73.442	24.395	2	9	0	1
5.	Крагујевац	89.575	10.773	1	19	5	5
6.	Лозница	109.306	55.908	7	24	0	1
7.	Ужице	60.655	21.687	6	10	0	6
8.	Пријеполје	43.390	28.851	4	11	2	7
9.	Ивањица	54.965	21.575	2	15	1	8
10.	Рашка	47.383	8.692	1	5	1	7
11.	Краљево	30.252	9.947	1	6	0	7
12.	Крушевац	40.992	21.118	1	1	8	0
13.	Куршумлија	40.990	20.891	3	8	1	2
14.	Ниш	91.675	10.702	1	35	0	6
15.	Пирот	43.334	17.154	1	12	0	3
16.	Лесковац	73.265	46.182	2	26	0	8
17.	Врање	114.475	35.855	3	21	3	7
18.	Генерална дирекција	/	/	2	/	/	2
УКУПНО		1.176.139	452.900	46	253	23	322

Извор: 2015/d

Структура ових кадрова је следећа:

- 1 руководиоца одељења за приватне шуме (ВСС);
- 1 референт за приватне шуме (ВСС);
- 17 самосталних референата за приватне шуме и заштиту животне средине (ВСС);

- 27 реверних инжењера за приватне шума и заштиту животне средине (ВСС);
- 276 реверних техничара за приватне шума и заштиту животне средине (ССС);

укупно: 322 (на дан 31.12.2015. год.).

У оквиру Генералне Дирекције, Служба за приватне шума се налази у Сектору за шумарство и заштиту животне средине, у Одељењу за приватне шума. У одељењу су запослени Руководилац одељења и референт за приватне шума.

На нивоу ШГ, Службу за приватне шума представља Самостални референт за приватне шума и заштиту животне средине. Самостални референт за приватне шума је дипломирани инжењер шумарства, при чему свако Шумско газдинство има по једног Самосталног референта, односно укупно је запослено 17 извршилаца на овом радном месту (2015/d).

На нивоу ШУ, Службу за приватне шума представљају реверни инжењери и реверни техничари. Укупан број реверних инжењера износи 27, док је број реверних техничара 276 (2015/d). Реверни техничари постоје у свим ШУ¹⁴, док реверне инжењере већина ШУ нема, осим следећих:

- 4 реверна инжењера за приватне шума: ШУ „Пожешко-косјерићке шума“ (ШГ „Ужице“, Ужице);
- 2 реверна инжењера за приватне шума: ШУ Ваљево (ШГ „Борања“ Лозница); ШУ Шабац (ШГ „Борања“, Лозница);
- 1 реверног инжењера за приватне шума: ШУ Липовица, ШУ Авала (ШГ „Београд“, Београд), ШУ Кучево, ШУ Мајданпек, ШУ Жагубица, ШУ Пожаревац (ШГ „Северни Кучај“, Кучево), ШУ Јагодина (ШГ „Јужни Кучај“, Деспотовац), ШУ Крупањ и ШУ Мали Зворник (ШГ „Борања“, Лозница), ШУ Ужице (ШГ „Ужице“, Ужице), ШУ Пријепоље, ШУ Прибој, ШУ Нова Варош (ШГ „Пријепоље“, Пријепоље), ШУ Чачак (ШГ „Голија“, Ивањица), ШУ Куршумлија, ШУ Прокупље (ШГ „Топлица“, Куршумлија), ШУ Вучје (ШГ „Шума“, Лесковац), ШУ Врање, ШУ Босилеград (ШГ „Врање“, Врање).

Активности Службе за приватне шума су предвиђене законским и подзаконским актима. Основни правни акт који се односи на Службу за приватне шума јесте Закон о шумама (2010/с). Поред закона постоје и други правни акти, који регулишу ову област (правилници које доноси надлежни министар), а то су:

- Правилник о начину и времену вршења дознаке, додељивању, облику и садржини дозначног жига за шумску кривицу, обрасцу дозначне књиге, односно књиге шумске кривице, као и о условима о начину сече у шумама¹⁵;
- Правилник о шумском реду¹⁶;
- Правилник о садржини основа и програма газдовања шумама, годишњег извођачког плана и привременог годишњег плана газдовање приватним шумама¹⁷ итд.

Поред правних аката које доноси ресорно Министарство, ближи рад Службе је дефинисан актом ЈП „Србијашума“, односно Правилником за рад и поступање у вршењу стручних послова у шумама у приватној својини (2009/а).

Правилником су предвиђене активности које обавља Служба (2009/а):

- израда планова, програма, годишњих планова газдовања шумама и привремених годишњих планова газдовања шумама у приватној својини;
- одабирање, обележавање и евидентирање стабала за сечу;
- утврђивање висине накнаде накнада за посечено дрво;

¹⁴ У ШУ „Земун-Прогар“ и ШУ „Рит“ због малих површина под приватним шумама нису систематизована радна места за приватне шума.

¹⁵ Службени гласник РС, бр. 65/11 и 47/12, Београд.

¹⁶ Службени гласник РС, бр. 38/11, Београд.

¹⁷ Службени гласник РС, бр. 122/03, Београд.

- жигосање посеченог дрвета;
- издавање пропратнице;
- одобравање чисте сече;
- стручна помоћ у газдовању шумама у приватној својини;
- контрола спровођења планираних радова у газдовању шумама у приватној својини;
- вођење евиденције у вези са газдовањем шумама у приватној својини.

Стручна служба у газдинству обавља следеће послове:

- израђује планове, програме и годишње планове газдовања шумама;
- израђује програме подизања нових шума;
- пружа стручну помоћ у газдовању приватним шумама;
- врши послове дознаке стабала за сечу;
- врши обрачун накнаде за коришћење шума и шумског земљишта;
- врши жигосање посеченог дрвета;
- врши стручне увиђаје;
- врши контролу спровођења планираних радова;
- води евиденције у вези са газдовањем приватним шумама;
- обавља остале послове утврђене Законом о шумама и важећим правилницима у вези са газдовањем приватним шумама.

Према Правилнику, стручна помоћ обухвата сваку стручну и саветодавну активност Службе односно стручног лица у пословима газдовања шумама у приватној својини.

Стручна помоћ, након извршеног увида у стање шуме у приватној својини, састоји се *„нарочито у предлагању сопственику шуме“*, и то (2009/а):

- оснивања нових састојина (припрема земљишта за пошумљавање, избор врсте дрвећа и садног материјала за пошумљавање, начин попуњавања ако пошумљавање није успело у довољном обиму и друго);
- врсте и начина неге у младим састојинама (окопавање и прашење, сеча избојака и изданака, чишћење и др.);
- начина и врсте неге средњедобних и зревајућих састојина (санитарне сече, све врсте прореда и слично);
- начина обнављања састојина (опложне сече, чисте сече, групично–поступни начин обнављања, пребирне сече и друго);
- мера за заштиту шуме (мере борбе против ентомолошких и фитопатолошких штеточина, противпожарне активности и свих осталих чинилаца који угрожавају шуму).

Према Правилнику, стручна помоћ, након извршеног увида у стање шуме у приватној својини (увиђај), може се састојати и у процени квалитативне и квантитативне количине дубеће дрвне запремине на једном простору (парцели), као и било која радња или савет која ће помоћи ВПШ у унапређењу свог знања о шумском поседу и о мерама које побољшавају стање приватних шума. Пружање стручне помоћи обухвата и образовање (подучавање) сопственика шуме које је усмерено на подизање свести ВПШ о значају шума за простор и друштво у целини (заштитне, хидролошке и друге функције шума) и, с тим у вези, значај планског газдовања шумама (2009/а).

Стручно лице које пружа стручну помоћ, у смислу увида стања шума и шумског земљишта на терену са предлогом мера власнику, у обавези је да о томе сачини писану службену белешку, у року од седам дана од дана извршеног увиђаја (2009/а).

Од свих наведених послова који су прописани законским и подзаконским актима, у приватним шумама се обављају, углавном (Нонић, Радосављевић, 2008):

- прикупљање података за израду Привременог годишњег плана газдовања приватним шумама;
- израда привременог годишњег плана газдовања приватним шумама;
- обележавање стабала за сечу;
- жигосање дрвета и издавање документације;
- организовање послова на заштити шума.

У складу са Уговором о финансирању послова у шумама сопственика, који је Министарство пољопривреде и заштите животне средине-Управа за шуме, склопило са ЈП „Србијашуме“, послови које ово предузеће обавља су (2016/h):

- израда Годишњег плана газдовања шумама сопственика;
- дознака стабала за сечу, према Годишњем плану;
- жигосање дрвних сортимената и издавање пропратница;
- израда програма подизања нових шума и унапређење стања постојећих шума сопственика;
- вођење електронског регистра ВПШ, као и евиденције извршених радова на пошумљавању, гајењу и коришћењу шума;
- информисање надлежног републичког шумарског инспектора о утврђеним незаконитим радњама у газдовању приватним шумама;
- пружање стручне помоћи, организација тренинга и радионица у циљу едукације сопственика шума.

Финансирање Службе за приватне шуме за обављање послова у шумама сопственика, према законским одредбама, врши из Буџета РС.

3.3.2. Јавна предузећа Националних паркова

У оквиру овог извештаја анализирана је унутрашња организација три ЈП НП на територији централне Србије:

1. ЈП „НП Тара“;
2. ЈП „НП Копаоник“;
3. ЈП „НП Ђердап“.

Иако основана по истом Закону (1993/с), сва три анализирана ЈП, која управљају националним парковима имају различиту унутрашњу организацију, тако да се вршење стручно-техничких послова у приватним шумама одвија на различит начин.

У оквиру **ЈП „НП Тара“**, стручно-технички послови у приватним шумама, спроводе се на површини од око 27.000 ha ¹⁸. Организација послова утврђена је Правилником о систематизацији послова ЈП „НП Тара“ (2015/с).

ЈП „НП Тара“ је организовано кроз четири сектора:

1. Сектор планирања и заштите;
2. Сектор коришћења шума;
3. Сектор општих и правних послова;
4. Сектор економско-финансијских послова.

Као самостална целина задужена за контролу и надзор организована је Служба чувара природе и интерни ревизор.

Сектор планирања и заштите спроводи, поред осталог¹⁹, послове планирања газдовања приватним шумама. Организован је кроз следеће службе:

¹⁸ Податак из интерне документације ЈП „НП Тара“

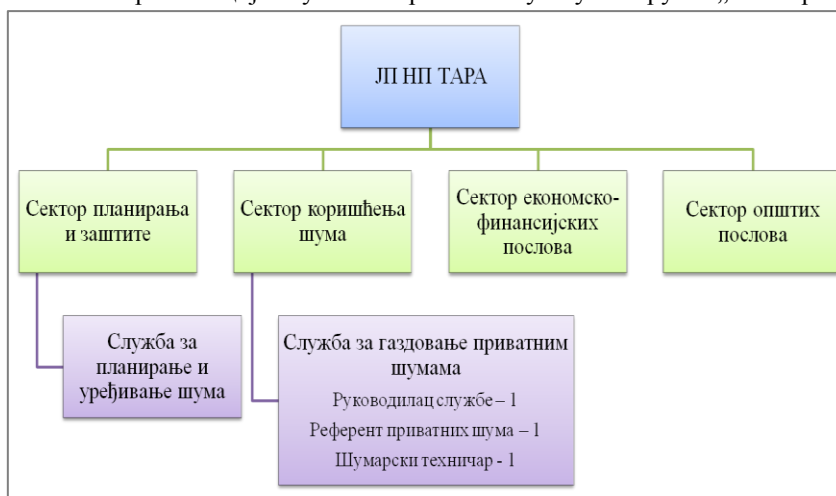
- Служба за програме и пројекте заштите;
- Служба уређења простора;
- Служба планирања и уређивања шума;
- Служба за заштиту и гајење шума;
- Служба за заштиту и унапређење лова и риболова;
- Служба информисања, презентације и популаризације;
- Служба туризма и едукације.

Сектор коришћења шума спроводи послове газдовања шумама (спровођење мера неге и обнављања у шумама, одабир стабала, сеча и израда сортимената, транспорт) и организован је кроз следеће уже организационе јединице:

- Радна јединица ГЈ „Тара“;
- Радна јединица ГЈ „Црни Врх“ / „Звезда“;
- Радна јединица ГЈ „Комуналне шуме“;
- Служба транспорта и механизације;
- Служба за газдовање приватним шумама.

Секторима руководе помоћници директора, службама руководиоци служби, а радним јединицама руководиоци радних јединица. Руководилац Службе за газдовање приватним шумама је дипломирани инжењер шумарства, док је дипломирани инжењер шумарства запослен и на месту референта за приватне шуме. Послове на терену обавља осам шумарских техничара²⁰. Распоред организационих јединица, које спровode стручно-техничке послове у приватним шумама у ЈП „НП Тара“ приказана је на шеми 2.

Шема 3. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „НП Тара“

Извор: 2015/с

Служба за газдовање приватним шумама врши стручно-техничке послове у приватним шумама на територији целе општине Бајина Башта, а не само за приватне шуме које се налазе у оквиру НП „Тара“. Стручно-технички послови у приватним шумама врше се на основу Програма развоја шума Националног парка „Тара“ за период 2012-2021, који представља стратешки план у планирању и газдовању шумама на територији општине Бајина Башта, без обзира на власништво над шумама.

¹⁹ Остали послови обухватају: планирање газдовања и уређивања шума, уређење простора, гајење и заштиту шума, заштиту ловне и риболовне фауне, мониторинг заштићених врста, информисање, презентацију и популаризацију НП.

²⁰ Подаци из интерне документације ЈП „НП Тара“

У оквиру НП „Тара“ не постоји посебан правилник о спровођењу стручно-техничких послова у приватним шумама, већ се на ове послове примењују законска и подзаконска акта која се односе на газдовање државним шумама.

На основу званичних података објављених у Информатору о раду за 2014. годину ЈП НП „Тара“ добио је средства из буџета у износу од 6.002.643,00 динара и то:

- 3.907.406,00 динара за услугу обављања стручних послова у шумама сопственика;
- 2.095.237,00 динара за израду Програма газдовања шумама сопственика.

Укупна површина приватних шума у оквиру **НП „Копаоник“** износи 350,22 *ha* (2012/a). Једна од делатности ЈП „НП Копаоник“, дефинисана Статутом предузећа, су и услуге у газдовању сопственика шума и других субјеката (2015/b). Послови за обављање делатности у оквиру ЈП „НП Копаоник“ су организовани кроз организационе јединице и то као сектори, службе и радне јединице:

- Сектор за заједничке послове;
- Сектор за заштиту и развој.

Сектор за заштиту и развој је органозован кроз следеће службе:

- Служба заштите и унапређење природних вредности;
- Служба за планирање и газдовање шумама;
- Чуварска служба.

Секторима руководе помоћници директора.

Међутим, према унутрашњој организацији ЈП „НП Копаоник“ не постоји служба за приватне шуме, већ се стручно-технички послови у обављају у оквиру Сектора за заштиту и развој, односно у оквиру Службе за планирање газдовања шумама (шема 3).

Шема 4. Организација службе за приватне шуме у оквиру ЈП „НП Копаоник“

Извор: 2015/b

Радне јединице су образоване унутар Службе за планирање и газдовање шумама у складу са природном поделом подручја.

У оквиру ове службе раде се Привремени програми газдовања шумама сопственика за подручје општина на чијим територијама се налази НП.

Руководилац Службе за планирање и газдовање шумама је дипломирани инжењер шумарства. Руководиоци радних јединица су такође дипломирани инжењери шумарства.

Чувари шума, којих је укупно девет, и који су, према стручној спреми, шумарски техничари, обављају теренске радове укључујући и отпрему дрвних сортимената и издавање пропратнице за превоз дрвета²¹.

Укупна површина приватних шума у оквиру НП „Ђердап“ износи 6.862,99 *ha* (2015/ф). Организација послова унутар овог ЈП, утврђена је Правилником о унутрашњој организацији систематизацији послова ЈП „НП Ђердап“ (2015/а):

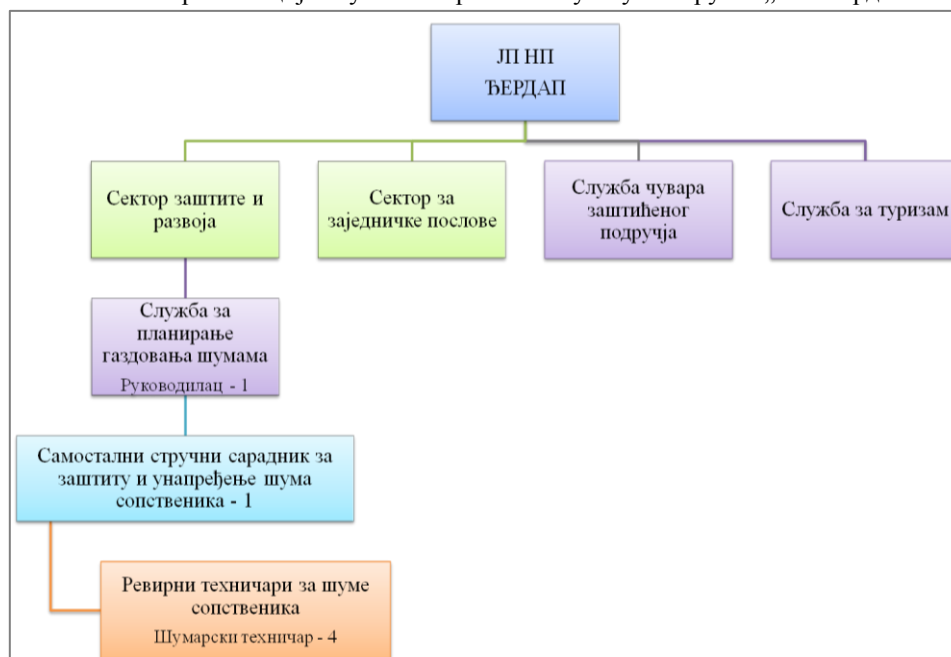
- Сектор заједничких послова;
- Сектор заштите и развоја;
- Служба чувара НП, као организациона јединица изван сектора;
- Служба за туризам, као организациона јединица изван сектора.

Сектор заштите и развоја је организован кроз следеће службе:

- Служба заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја;
- Служба за планирање и газдовање шумама.

Стручно-технички послови у шумама сопственика врше се у оквиру Службе за планирање и газдовање шумама, на чијем се челу налази дипломирани инжењер шумарства (шема 4).

Шема 5. Организација службе за приватне шума у оквиру ЈП „НП Ђердап“

Извор: 2015/а

У оквиру ове службе, послове на планирању и развоју шума сопственика врши Самостални стручни сарадник за заштиту и унапређење шума сопственика (по струци дипломирани инжењер шумарства), који израђује Привремени програми газдовања шумама сопственика за подручје општина на чијим територијама се налази НП.

Стручно-техничке послове на терену, у шумама сопственика обављају реверни техничари за шуме сопственика (укупно четири шумарска техничара за све приватне шума у оквиру ЈП „НП Ђердап“)²², који су распоређени у оквиру радних јединица „Добра“ и „Текија“.

Анализом служби које врше стручно-техничке послове у приватним шумама које се налазе у оквиру НП (табела 8), може се уочити да је ситуација у свим парковима различита, на првом месту по површини приватних шума у оквиру које се врше ови послови. Наиме, највећа

²¹ Податак из интерне документације ЈП „НП Копаоник“

²² Податак из интерне документације ЈП „НП Ђердап“

површина приватних шума у којима се врше стручно технички послови поверена је ЈП „НП Тара“, која врши стручно техничке послове на целој територији општине Бајина Башта.

Табела 8. Упоредни приказ карактеристика приватних шума и стручно-техничких служби у ЈП НП

КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРИВАТНИХ ШУМА И СТРУЧНО-ТЕХНИЧКИХ СЛУЖБИ	НП „Ђердап“	НП „Копаоник“	НП „ТАРА“
Површина НП (ha)	63.786,48	11.969,40	24.991,82
Површина приватних шума (ha)	6.862,99	350,22	око 27.000
Служба која врши стручно-техничке послове у приватним шумама	Служба за планирање газдовања шумама	Служба за планирање газдовања шумама	Служба за газдовање приватним шумама
Руководилац службе	Дипломирани инжењер шумарства	Дипломирани инжењер шумарства	Дипломирани инжењер шумарства
Извршиоци	Шумарски техничари (4 извршиоца)	Шумарски техничари (9 извршилаца)	Шумарски техничари (8 извршилаца)
Оптерећеност (ha/извршилац)	1.715,75	38,91	Око 3.400,00

Извор: интерна документација ЈП НП

У оквиру НП „Ђердап“ и НП „Копаоник“, не постоје службе које врше поверене послове у приватним шумама, док у оквиру НП „Тара“ постоји посебна служба која обавља ове послове у приватним шумама. Ова служба се бави доношењем краткорочних и дугорочних планова, и извођењем стручно-техничких послова на терену.

У оквиру ЈП „НП Ђердап“ у Служби за планирање газдовања шумама послове који се тичу приватних шума обавља Самостални стручни сарадник за заштиту и унапређење шума сопственика, као што је наведено у опису активности у делу који се односи на НП „Ђердап“.

У ЈП „НП Копаоник“, послови који се тичу приватних шума врше се у оквиру Службе за планирање газдовања шумама на чијем је челу руководиоца службе. Послови на терену се обављају преко радних јединица, на чијем челу су руководиоци радних јединица, док је поред њих запослено и девет шумарских техничара (по три техничара у свакој радној јединици).

Уочава се да је површина по једном извршиоцу (шумарски техничар на терену), највећа у оквиру ЈП „НП Тара“, што је и разумљиво, ако се има у виду да ово ЈП врши стручно-техничке послове на површини целе општине Бајина Башта. Површина по једном извршиоцу је најмања у оквиру ЈП „НП Копаоник“ и износи око 40 ha, с тим што треба истаћи да је ово ЈП задужено за вршење стручно техничких послова у шумама сопственика само на територији НП, а које у односу на укупну површину НП заузима свега 2,9%. У оквиру ЈП „НП Ђердап“, површина приватних шума по једном извршиоцу износи 1.715,75 ha, док приватне шуме заузимају око 11% укупне површине НП.

3.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА ПРИВАТНИХ ШУМА И ЕКСПЕРАТА У ШУМАРСТВУ

3.4.1. Анализа ставова власника приватних шума

Примарни подаци су прикупљени путем квалитативне анализе ставова ВПШ.

Према ставовима ВПШ, од стручно-техничких активности, углавном се примењују „...дознака, жигосање и отпрема дрвета“, док поједини власници још издвајају „...израду планских докумената и стручне савете“, као активности које се реализују на терену.

Власници сматрају да се не примењују следеће саветодавне активности: „...информисање о садном материјалу, набавци опреме, смањењу камата при набавци опреме, информисање о обавезама и правима власника, одржавање скупова, саветовање власника о потребним информацијама, као што су законски прописи, информације о начину конкурисања код Министарства за подстицајна средства, саветовање у односу на процену вредности шуме, тржиште, продају дрвета, цене дрвета, разне обуке власника кроз практичан рад на терену, као и директан разговор са власницима о њиховим проблемима и потребама за информацијама“ и да „...постоји велика потреба за њиховом реализацијом“.

Већина власника сматра да постојеће службе не обављају добро поверене послове, истичући као основне недостатке које је потребно унапредити:

- „...неажурност запослених, као последица недовољног броја кадрова на пословима у приватним шумама“;
- „...недовољна техничка опремљеност службе, што директно утиче на кашњење у обављање основних послова (дознака и издавање пропратнице)“;
- „...недовољно саветодавних активности усмерених према власницима“.

Као редовне активности које би требало да обавља служба, ВПШ наводе „...дознаку и отпрему дрвета“, а као повремене „...саветодавне активности, обуку власника и активности на бољем информисању власника“.

У односу на институције које треба да буду носиоци наведених послова и оперативни извођачи на терену, већина власника сматра „...да ЈП немају довољно капацитета за саветовање и да је потребно формирати посебну јединицу која би се бавила тим пословима, односно одвојити стручно-техничке од саветодавних послова“. Поред тога, одређени ВПШ сматрају да ЈП имају довољно капацитета да обављају све наведене активности.

У односу на начин преношења информација власницима, сви власници и представници јавних институција сматрају да би најбоље резултате имало саветовање путем Удружења ВПШ или кроз групне семинаре.

3.4.2. Анализа ставова експерата у шумарству

У Србији, већина испитаника сматра да постојећи ниво пружених услуга ВПШ није задовољавајући. Испитаник (представник ЈП за газдовање државним шумама), који сматра да је стање задовољавајуће, свој став образлаже на следећи начин: „...у складу је са финансијским средствима, које држава обезбеђује“.

Један од испитаника, као неке од разлога незадовољавајућем стању, наводи следеће: „...нпр. дознака и жигосање се врши код мање од 30% ВПШ, зато што, са једне стране, ЈП немају довољно капацитета, а са друге, власници не подносе захтеве, већ секу самостално, без дознаке“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

У односу на ставове о извршиоцима саветодавних послова, могу се издвојити две групе испитаника. Са једне стране, они истичу да код нас, нема спровођења правих саветодавних послова, док са друге, тврде да те послове врше запослени у ЈП (корисницима шума у државној својини), ангажовани на пословима у приватним шумама. Тако један испитаник (представник ЈП за газдовање државним шумама), наводи да „...код нас, нема правих саветодавних послова“, док „...стручно-техничке обављају ЈП (за газдовање државним шумама, НП и Борјак), у име Управе за шуме“. Поред тога, други испитаник (представник Управе за шуме) сматра да обе врсте послова врше „...корисници шума у државној својини, односно ЈП (за газдовање државним шумама, НП и Борјак), у име Управе за шуме“.

Испитаници већином имају став да је потребно унапредити пружање услуга ВПШ, пре свега у институционалном/организационом погледу, али и у сваком другом (кадровском, стручном, техничком, финансијском и др.).

На основу анализе одговора испитаника, издваја се мишљење да је потребно укључити приватни сектор у послове пружања услуга ВПШ, односно да „...треба дати могућности власницима шума да бирају пружаоца услуга о свом трошку“ (представник НВО). Наглашено је да се „...за ове послове мора обезбедити и лична одговорност, увођењем лиценци“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Поред тога, истакнуто је да се „...морају раздвојити саветодавни и стручно-технички послови. Саветодавне послове мора да организује и финансира држава, а стручно-технички могу да буду поверени и приватном сектору, с тим да део тих послова мора да финансира држава“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Испитаници сматрају да је „...најбољи модел да постоји посредник (предузетник), између власника и великих потрошача. То не би требало да буде удружење, већ да ово буде постављено на комерцијалним основама. Сада се ово понегде дешава, али је врло хаотично и

треба то све боље уредити“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Укључивање приватног сектора подржавају и други испитаници (представници ЈП за газдовање државним шумама), који сматрају да је, некадашњи словеначки модел, најбоља опција. У питању је модел из периода пре него што је извршена концесија, када су државана газдинства вршила коришћење шума. Међутим, истичу да код нас то не би требало да буду шумска газдинства, „...већ приватници. Не може се од власника очекивати да газдује, они немају капацитета. Треба подстицати оснивање предузећа, која би се бавила газдовањем и коришћењем приватних шума“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Један од испитаника (представник ЈП за газдовање државним шумама), наглашава да је „...врло битно питање је да ли ће саветодавне услуге остати у оквиру ЈП или бити издигнуте на ниво Управе за шуме, а да они то „спусте“ на локални ниво, односно повере ове послове приватном и јавном сектору. Од тога зависе могућности за учешће приватног сектора, јер ако се ради на нивоу Србије, само ЈП имају капацитете да то спроведу. Можда би било добро решење вратити у општине, односно да се ови послови обављају на територији једне општине, али да их не врше општински чиновници, већ да се само територијално веже за општину, а да се организује саветодавна служба, као што постоји у Пољопривреди. Тако би могли да се организују тендери на нивоу општина, па да могу да се јаве и ЈП и лиценцирани приватници“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

У погледу учешћа ЈП у обављању ових послова, исти испитаник сматра да „...свакако није решење да буде у оквиру ЈП. Треба да постоји нешто слично као Завод за гоздове, ако се укида постојање ЈП. Ако ЈП остају, онда да ови послови треба да буду или изван ЈП или посебан део предузећа. Још један разлог да ови послови не буду у оквиру ЈП је велики конфликт интереса“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

У погледу стања служби које врше саветодавне и стручно-техничке послове у приватним шумама, сви испитаници су сагласни у ставу да оно није задовољавајуће, а као неке од разлога за то наводе:

- „...кључни проблем је недовољна техничка опремљеност“ (представник ЈП за газдовање државним шумама);
- кадровска структура („...углавном се лошијим кадровима поверавају послови на приватним шумама, јер се сматра да овако може да се нанесе најмања штета предузећу“ представник ЈП за газдовање државним шумама).

Да би се стање служби које врше саветодавне и стручно-техничке послове унапредило, већина испитаника сматра да би те послове требало издвојити из ЈП, односно:

- „...ставити на тржиште (да те послове више не обављају ЈП), уз континуирано финансирање и едукацију“ (представник Управе за шуме);
- „...увећање финансијских средстава, едукација кадрова, улагање у техничку опремљеност и промена система организације - издвојити из ЈП Србијашуме и везати уз Пољопривредну службу. Место приватних шума није у ЈП. Ако и остану овде, то треба да буде посебан део предузећа“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Један испитаник сматра да ови послови треба да остану у оквиру ЈП, али да је потребно „...стабилније финансирање службе, боља техничка опремљеност (сада је стање јако лоше, немају ни возила, ни рачунаре...), обука и стална едукација кадрова“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Један од предлога (представник Управе за шуме) је да, најпре, започне са радом Комора, која би издавала лиценце за вршење ових послова. Потом би службу требало оспособити, у техничком смислу, уз континуирану обуку кадрова. Финансирање службе би требало да буде из буџета („...мора да буде буџет, јер је шума добро од општег интереса“), али и од накнаде за посечено дрво. Међутим, „...државна саветодавна служба треба да буде прелазно решење, а крајњи циљ је да удружење буде оспособљено да све ове послове обавља самостално, без помоћи државе“ (представник Управе за шуме).

Испитаници већином сматрају да су препреке за унапређење постојећег стања: финансије, кадрови, техничка опремљеност, постојећи систем организације, уз истицање да „...овај проблем мора системски да се реши, што сада није случај“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

4. АНАЛИЗА МОДЕЛА САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ У ШУМАРСТВУ И ПОЉОПРИВРЕДИ

У оквиру овог поглавља анализирани су стратешки, законодавни и институционални оквири деловања, као и модели организовања шумарске саветодавне службе у Словенији и Хрватској. Ове државе су одабране на основу сличности природних, историјских и привредних карактеристика са Србијом, али и због различитог периода приступања ЕУ²³, што даје могућност да се искористе одређена позитивна искуства у даљем процесу ЕУ интеграција.

У прилогу 7 је дат преглед модела саветодавне службе у ЕУ државама.

Такође, размотрени су и стратешки, законодавни и институционални оквири ПССС у Србији.

Поред анализе секундарних података, спроведени су интервјуи са експертима у сектору шумарства у одабраним државама, којима су утврђени њихови ставови о законодавним и институционалним оквирима за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга, као и о организационој структури службе надлежних за саветодавну и стручно-техничку подршку ВПШ. Резултати анализе ових интервјуа су такође приказани у оквиру овог поглавља.

4.1. ОКВИРИ ДЕЛОВАЊА САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ

4.1.1. Стратешки и законодавни оквири

Кључна документа у **Словенији**, која се односе на вршење саветодавних послова у шумама сопственика, а према којима пословање врши ЗШС су:

- Национални шумарски програм;
- Закон о шумама;
- Правилник о условима за обављање јавне шумарске службе у ЗШС;
- Одлука о организацији и почетку рада ЗШС;
- Статут ЗШС.

Основни **стратешки документ** у сектору шумарства у Словенији је Национални шумарски програм, који има за циљ успостављање националне политике за одрживи развој газдовања шумама. Основни принципи националног шумарског програма су усмерени на очување шума и пружање мулти-функционалне улоге која укључује еколошке, социјалне и економске аспекте. У оквиру националног шумарског програма је дефинисано да, због својих еколошких и социјалних функција, приватне шуме такође имају јавни значај у Словенији, па тако држава за њих дефинише посебан правни режим (заштиту), и финансира јавну шумарску службу и ВПШ. У делу Националног шумарског програма, који је посвећен Јавној шумарској служби, као смернице које се односе на ВПШ су између осталог дефинисане (2007):

- рад и организацију јавне шумарске службе прилагодити актуелним потребама шума, ВПШ и јавности, како би се задаци на овом пољу извели што ефикасније;
- интензивирати саветовање у свим облицима и успоставити ефикасну сарадњу са другим саветодавним службама за пољопривреднике и удружења ВПШ.

Основни **законодавни документ** у Словенији, којим су дефинисане делатности јавне шумарске службе је Закон о шумама. Наиме, §50 прописује да су послови јавне шумарске службе (1993/б):

- праћење, развој и заштита шума;
- планирање газдовања шумама и шумским земљиштем, појединачних стабала и група шумског дрвећа изван насеља;
- планирање изградње и одржавања шумских путева;
- вођење евиденције и базе података у шумарству;

²³ Словенија је чланица ЕУ од 01.05.2004. године, а Хрватска од 01.07.2013. године. Србија има статус земље-кандидата, а преговоре о приступању је започела 21.01.2014. године.

- пружање техничких савета и обуке ВПШ;
- шумско семенарство, укључујући производњу семена и шумског дрвећа у семенским плантажама, складишта резервних количина семена шумског дрвећа и жбунастих врста и оснивање и рад банке семена;
- подела садница шумског дрвећа и жбунастих врста;
- предузимање радова у шуми, који су финансирани из буџета Републике Словеније.

Законом је, такође, дефинисано да ВПШ не би требало да ометају спровођење задатака јавне шумарске службе (§51).

Делатност Завода за шуме Словеније је дефинисана §54-70. Са тим у вези, истакнуто је да ЗШС врши обавља послове јавне шумарске службе у свим шумама и то тако што обавља саветовање, образовање и обуку ВПШ (§56).

Правилник о условима за обављање јавне шумарске службе у ЗШС дефинише услове које морају да испуњавају запослени у ЗГС. У њему су дефинисани услови које морају да испуне кандидати који се пријављују за рад у ЗШС. Према радним местима у ЗШС, дефинисана је стручна спрема и радно искуство како би се могли обављати послови јавне шумарске службе (2010/а).

Одлука о организацији и почетку рада ЗШС је документ који је Влада Републике Словеније донела како би се створили услови за рад Завода за гоздове Словеније. У Одлуци су примењене одредбе Закона о шумама о установљавању ЗШС и ближе дефинисан делокруг рада ове организације (1993/а).

Статут ЗШС је документ проистекао из Закон о шумама и Одлуке о организацији и почетку рада ЗГС. У Статуту су још детаљније обрађени делокруг рада ЗШС, унутрашња организација и финансирање ЗГС (2009/б).

Остали важећи акти по којима послује ЗШС су:

- Закон о заштити животне средине²⁴;
- Закон о очувању природе²⁵;
- Закон о дивљачи и ловству²⁶;
- Закон о Пољопривредно-шумарској комори Словеније²⁷;
- Закон о Националном фонду за пољопривредно и шумско земљиште Републике Словеније²⁸;
- Уредба о заштити угрожених врста²⁹;
- Уредба о накнади за одржавање шумских путева³⁰;
- Одлука о успостављању норми за рад у шуми³¹;
- Правилник о финансирању и суфинансирању улагања у шуме из државног буџета³²;
- Правилник о плановима за управљање шумама и газдовања са дивљачи³³;

²⁴ *Zakon o varstvu okolja*, Uradni list RS, št. 39/2006

²⁵ *Zakon o ohranjanju narave*, Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečišćeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B in 46/14

²⁶ *Zakon o divjadi in lovstvu*, Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08 in 46/14 – ZON-C)

²⁷ *Zakon o Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije*, Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečišćeno besedilo, 117/06 – ZDavP-2, 26/08 in 7/09 – odl. US

²⁸ *Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije*, Uradni list RS, št. 19/10 – uradno prečišćeno besedilo, 56/10 – ORZSKZ16 in 14/15 – ZUUJFO

²⁹ *Uredba o zavarovanih prosto živčih živalskih vrstah*, Uradni list RS, št. 46/2004

³⁰ *Uredba o pristojbini za vzdrževanje gozdnih cest*, Uradni list RS, št. 38/94, 20/95, 42/98, 12/99, 25/02, 35/03, 31/05, 9/06, 32/07, 36/09, 103/10, 35/12, 101/13 – ZDavNepr in 42/15

³¹ *Odredba o določitvi normativov za dela v gozdovih*, Uradni list Republike Slovenije št. 11-512/1999

³² *Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove*, Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10, 54/14 in 60/15

³³ *Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo*, Uradni list RS, št. 91/10

- Правилник о изградњи, одржавању и коришћењу шумских путева³⁴;
- Правилник о извођењу сече, руковањуса остацима након сече, извлачењу и слагању дрвних сортимената³⁵;
- Правилник о заштити шума³⁶;
- Правилник о заштити од пожара у природном окружењу³⁷;
- Правилник о минималним условима које морају испуњавати извођачи радова у шуми³⁸.

Важно је напоменути да је, у овом тренутку, у процесу усвајања Закон о државном предузећу за управљање шумама. Према одредбама овог Закона, ЗГС престаје да постоји и уместо њега се формира предузеће (д.о.о.) које ће моћи да се, поред постојећих активности, бави и сечом, извлачењем, транспортом и продајом дрвета.

У **Хрватској**, најзначајнији **стратешки документ** у сектору шумарства је Национална шумарска политика и стратегија, усвојена 2003. год. Као један од основних циљева политике наводи се оптимално газдовање свим шумским ресурсима у сарадњи са заинтересованим странама. На овај начин су обухваћене и приватне шуме, као и ВПШ у контексту заинтересованих страна.

Као основна стратешка активност, која се односе на ВПШ је предвиђено подстицање укрупњавања приватних шумских поседа и оснивање удружења ВПШ, кроз следеће активности (2003):

- поједностављивање програма за газдовање приватним шумама и осигуравање извора финансирања за њихову примену;
- оснивање додатних саветодавних служби за пружање техничких смерница и помоћи ВПШ;
- подршка и промпвасање мера које осигуравају трајно (одрживо) газдовање у приватним шумама.

Најзначајнији **законски акти** су:

- Закон о шумама;
- Закон о саветодавној служби;
- Уредба о оснивању Шумарске саветодавне службе.

У складу са важећим Законом о шумама, Саветодавна служба се дефинише као „...специјализована јавна установа за обављање послова саветодавне делатности у пољопривреди, руралном развоју, рибарству, као и унапређењу газдовања шумама и шумским земљиштима шумовласника“ (2005/б).

У Хрватској је Уредбом о оснивању Шумарске саветодавне службе, 2006. године основана Шумарска саветодавна служба. Формирана је као специјализована јавна установа за обављање јавних послова у области шумарства, унапређења газдовања шумама и шумским земљиштем ВПШ. У складу са Уредбом, оснивач шумарске саветодавне службе је била Република Хрватска, а права и дужности оснивача обављало је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (2006/б).

Законом о саветодавној служби, предвиђено је припајање делатности некадашње Шумарске саветодавне службе Пољопривредној саветодавној служби, односно формирана је „Саветодавна служба“ (2012/б). Оснивач Службе је Република Хрватска, а права и дужности оснивача има министарство надлежно за пољопривреду.

³⁴ *Pravilnik o gradnji, vzdrževanju in načinu uporabe gozdnih prometnic*, Uradni list RS, št. 7/00

³⁵ *Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravi in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov*, Uradni list RS, št. 55/94, 95/04, 110/08, 83/13)

³⁶ *Pravilnik o varstvu gozdov*, Uradni list Republike Slovenije, št. 114/2009

³⁷ *Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju*, Uradni list RS, št. 20/2014

³⁸ *Pravilnik o minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih* (Uradni list RS, št. 35/94, 50/06, 74/11 in 80/12)

Законом о саветодавној служби су, такође, дефинисани послови у вези са шумарством, које Служба обавља (2012/b):

- 1) општи послови у вези са шумарством:
 - учешће у обликовању и спровођењу шумарске политике;
 - информисање и издавачка делатност;
 - организовање, спровођење и учешће у научним и стручним пројектима;
 - организирање стручних скупова, конференција и изложби и др.;
 - сарадња и повезивање стручних институција у земљи и иностранству, и сарадња са јединицама локалне и регионалне самоуправе;
- 2) саветодавни послови у вези са шумарством:
 - давање стручних савета, инструкција, препорука и практичних искустава;
 - организовање стручне обуке, радионица и семинара;
 - организовање и извођење образовања и оспособљавања из подручја шумарства;
 - организовање и оспособљавање ВПШ за извођење једноставнијих радова;
 - подстицање и стручна помоћ у оснивању и раду различитих облика удружења ВПШ;
- 3) стручно-технички послови у вези са шумарством:
 - поступање по захтевима за нужну дознаку у приватним шумама, за које нису израђени програми газдовања;
 - припрема стручних основа за изградњу шумске инфраструктуре и противпожарних просека, као и планирање и праћење одржавања шумских саобраћајница у приватним шумама;
 - послови везани за израду и усвајање планских докумената за приватне шуме;
 - учешће у спровођењу поступака јавне набавке за обављање свих радова биолошке обнове шума путем лиценцираних извођача;
 - извођење радова путем лиценцираних особа (извођача);
 - спровођење надзора и контроле радова који се обављају у приватним шумама.

Поред наведених докумената, од директног значаја су и:

- Правилник о Регистру приватних шумовласника³⁹;
- Правилник о врсти шумских радова, минималним условима за њихово извођење и радовима које шумовласници могу изводити самостално⁴⁰;
- Правилник о условима и мерилима за одобрење обима нужне дознаке стабала у шумама шумовласника⁴¹.

Такође, треба навести да у Хрватској постоје бројна законска или подзаконска акта⁴², која се на одређен начин баве и проблематиком везаном за приватне шуме и њихове власнике.

³⁹ *Pravilnik o Upisniku šumoposjednika*, Narodne novine br. 137/14

⁴⁰ *Pravilnik o vrsti šumskih radova, minimalnim uslovima za njihovo izvođenje i radovima koje šumovlasnici mogu izvoditi samostalno*, Narodne novine br. 16/15

⁴¹ *Pravilnik o uslovima i merilima za odobrenje obima nužne doznake stabala u šumama šumovlasnika*, Narodne novine br. 135/14

⁴² *Zakon o šumskom reprodukcijskom materijalu; Zakon o zaštiti okoliša; Zakon o zaštiti prirode; Zakon o lovstvu; Pravilnik o uređivanju šuma; Pravilnik o čuvanju šuma; Pravilnik o doznaci stabala, obeležavanju drvnih sortimenata, popratnici i šumskom redu; Pravilnik o postupku za ostvarivanje prava na sredstva iz naknade za korišćenje opštekorisnih funkcija šuma za izvršene radove u šumama; Pravilnik o načinu obračuna, obrascima i rokovima uplate naknade za korišćenje opštekorisnih funkcija šuma; Pravilnik o načinu posmatranja oštećenosti šumskih ekosistema; Pravilnik o načinu prikupljanja podataka, vođenju registra i uslovima korišćenja podataka o šumskim požarima; Pravilnik o Registru dobavljača božićnih drvaca.*

У Србији основу **стратешког оквира** за деловање ПССС чини Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024. године.

Као један од основних стубова реформи пољопривреде у Србији, у Стратегији се наводи „...успостављање ефикаснијих и оперативнијих система за имплементацију постојећег и креирања новог знања и његовог трансфера“ (2014/d).

Поред тога, једно од приоритетних подручја стратешких промена је „...унапређење система трансфера знања и развој људских потенцијала“ (2014/d).

У оквиру овог приоритетног подручја, у Стратегији је дефинисано да је једна од основних обавеза државних институција да обезбеде „...одвијање неометаног трансфера информација и знања неопходних за унапређење пољопривреде чему ће допринети постојећи модел трансфера знања преко ПССС чији је оснивач држава, а по потреби овај систем треба усавршавати и ширити“. Такође, истиче се да треба омогућити и пружити подршку развоју „...приватне иницијативе, односно да се комерцијализује обављање саветодавних послова у пољопривреди где год постоји обострани интерес пољопривредних саветодаваца и корисника“ (2014/d).

У Србији постоји сложен **законодавни оквир** деловања ПССС, који чине следећи закони и подзаконски акти:

- Закон о пољопривреди и руралном развоју;
- Закон о обављању саветодавних и стручних послова у области пољопривреде;
- Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју;
- Правилник о обављању саветодавних послова у пољопривреди.

Према Закону о пољопривреди и руралном развоју, структурни подстицаји обухватају подршку програмима који се односе на (2009/с):

- мере руралног развоја;
- побољшање заштите и квалитета пољопривредног земљишта;
- мере институционалне подршке.

Истим Законом је дефинисано да су мере руралног развоја врста подстицаја којима се подстиче (2009/с):

- унапређење конкурентности у пољопривреди и шумарству (инвестирање у пољопривреду и шумарство и увођење нових стандарда у производњи и промету пољопривредних производа);
- унапређење програма заштите животне средине;
- очување биодиверзитета;
- унапређење програма диверзификације руралне економије и квалитета живота у руралним областима.

Према овом Закону, мере институционалне подршке су „...врста подстицаја којима се подстичу програми истраживања у пољопривреди, програми саветодавних служби, промовисања пољопривреде, система тржишних информација пољопривреде Републике Србије, као и други програми“ (2009/с).

Законом о обављању саветодавних и стручних послова у области пољопривреде уређују се „...услови и начин обављања саветодавних и стручних послова у области пољопривреде, Регистар пољопривредних саветодаваца, обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца и пољопривредних произвођача, планирање развоја саветодавних послова у пољопривреди, као и друга питања од значаја за саветодавне послове у пољопривреди“ (2010/b).

Према овом Закону, саветодавни послови у пољопривреди су „...послови којима се пољопривредним произвођачима пружају савети и информације од значаја за живот и рад на селу, а које врше пољопривредни саветодавци“ (2010/b).

Ови послови се обављају у циљу (2010/b):

- подизања општег нивоа знања пољопривредних произвођача и њихове информисаности;
- повећања конкурентности и модернизације пољопривредне производње;
- повећања профитабилности производње и квалитета производа;
- увођења производње здравствено безбедне хране;
- подстицања интересног удруживања пољопривредних произвођача
- очувања природних ресурса и заштите животне средине;
- побољшања услова живота и културе живљења на селу, а самим тим и руралног развоја.

У саветодавне послове у пољопривреди спадају (2010/b):

- пружање стручне помоћи у примени научних достигнућа и нових технологија;
- пружање стручних савета и услуга, пренос практичних знања и вештина ради технолошко-техничког унапређења производње;
- упознавање пољопривредних произвођача са добром пољопривредном праксом;
- извођење демонстрационих огледа у различитим областима пољопривреде;
- оспособљавање пољопривредних произвођача за управљање пољопривредним газдинствима и вођење књиговодствене евиденције газдинства;
- помоћ у афирмацији руралног развоја;
- пружање савета о заштити биља на основу података прогнозно-извештајне службе;
- подстицање интересног удруживања и предузетништва у пољопривреди;
- пружање савета и давање предлога за проширење привредних активности као допунских делатности на газдинству;
- давање препорука у области сточарства;
- давање савета и препорука о рационалном коришћењу земљишта;
- пружање саветодавне помоћи у другим областима за које пољопривредни произвођачи искажу интерес.

Ове послове, према Закону, могу да обављају привредна друштва чији је оснивач Република Србија, као и друга правна лица и предузетници, који су регистровани у Регистру привредних субјеката за обављање осталих услуга у пољопривреди, техничка испитивања и анализе или консалтинг и менаџмент послове и која имају запосленог пољопривредног саветодавца (2010/b).

Законом је дефинисан и појам стручних послова у пољопривреди, под којима се подразумевају „...послови који се односе на извештајно-прогнозне послове, утврђивање квалитета и анализу плодности земљишта, стручне прегледе у производњи семена и садног материјала, лабораторијске анализе и тестирање биља, биљних производа и прописаних објеката ради утврђивања присуства штетних организама, мере селекције у сточарству и друге послове из свих области пољопривреде“ (2010/b).

Законом је прописано да правна лица и предузетници, који обављају саветодавне послове у пољопривреди, „...могу да обављају и стручне послове у пољопривреди у складу са овим законом и другим прописима“, при чему се „...обављање стручних послова у пољопривреди врши се у складу са годишњим програмима које доноси Влада“ (2010/b).

Пољопривредни саветодавац је, према Закону, „...физичко лице које обавља саветодавне послове у пољопривреди, које има лиценцу за обављање тих послова и које је уписано у Регистар пољопривредних саветодаваца“ (2010/b).

Пољопривредни саветодавац може да врши саветодавне послове у пољопривреди ако испуњава следеће услове (2010/b):

- поседује лиценцу за обављање саветодавних послова у пољопривреди;

- уписан је у Регистар пољопривредних саветодаваца;
- запослен је у привредном друштву односно правном лицу или код предузетника који је регистрован за обављање саветодавних послова.

Обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца и пољопривредних произвођача обухвата (2010/b):

- организовање обуке (тренинга) пољопривредних саветодаваца у сарадњи са домаћим и страним образовним и истраживачким институцијама и стручњацима;
- организовање обуке удружења произвођача, локалне самоуправе и центара за рурални развој;
- организовање и учествовање у спровођењу примењених истраживања у пољопривреди;
- развијање саветодавних модула (методе рада саветодавних послова у пољопривреди);
- израду, обраду и издавање саветодавних материјала (приручници, брошуре итд.) за пољопривредне саветодавце и остале заинтересоване кориснике;
- израду анализа за ефикасно економско пословање пољопривредног газдинстава у циљу повећања профитабилности и конкурентности на тржишту;
- издавање сертификата о завршеној едукацији/тренингу;
- прикупљање и анализу цена пољопривредних производа у систему тржишних информација у пољопривреди;
- пренос пољопривредним саветодавцима савремених достигнућа из области саветодавних послова и примењених истраживања у пољопривреди;
- праћење и оцењивање ефеката рада пољопривредних саветодаваца.

Обука и усавршавање пољопривредних саветодаваца и пољопривредних произвођача врше се путем „...предавања, тренинга, радионица, курсева, семинара и на други начин у складу са Средњорочним програмом и Годишњим програмом развоја саветодавних послова у пољопривреди“ (2010/b).

Послове обуке и усавршавања пољопривредних саветодаваца може да обавља „...овлашћена организација која је регистрована у Регистру привредних субјеката за истраживање и експериментални развој у биотехничким наукама и у Регистру научноистраживачких организација, која има стручњаке из свих области пољопривреде са искуством у вршењу саветодавних послова у пољопривреди, најмање пет година искуства у обављању послова едукације у области пољопривреде, као и одговарајуће просторије (објекат), рачунарску и софтверску опрему“ (2010/b).

Ова организација, према Закону, има обавезу усвајања плана, којим се утврђују (2010/b):

- начин обављања обуке (тренинга);
- субјекти који врше обуку;
- субјекти којима је обука намењена;
- рокови, место одржавања и средства за спровођење обуке.

У циљу планирања развоја саветодавних послова у пољопривреди, Законом је прописано доношење следећих планских докумената (2010/b):

- Средњерочни програм⁴³, којим се утврђују се средњорочни циљеви развоја саветодавних послова у пољопривреди, начин и рокови за остваривање наведених циљева, очекивани резултати и начин финансирања ових послова;

⁴³ Влада, односно надлежни орган АП, доносе Средњорочни програм за период од пет година (2010/b).

- Годишњи програм⁴⁴, којим се утврђују се конкретне активности које се односе на обављање саветодавних послова у пољопривреди и подручја на којима се обављају ти послови, обим, рокови и начин спровођења активности, извори, распоред и начин коришћења средстава, као и начин контроле спровођења овог програма. Средства за спровођење овог програма се обезбеђују из буџета Републике Србије и буџета АП.

Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, дефинисани су подстицаји за мере руралног развоја, који обухватају подршку следећим програмима (2013/b):

- инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета;
- одрживи рурални развој;
- унапређење руралне економије;
- припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја;
- подстицаји за подршку саветодавним и стручним пословима у пољопривреди.

Подстицаји за подршку саветодавним и стручним пословима у пољопривреди су, према §34 овог Закона „...*подстицаји за подршку спровођењу програма које обављају правна лица и предузетници који испуњавају услове прописане законом којим се уређује обављање саветодавних и стручних послова у области пољопривреде*“ (2013/b).

Према §40а, право на коришћење ових подстицаја имају „...*правно лице и предузетник, односно организација, који испуњавају услове прописане законом којим се уређује обављање саветодавних и стручних послова у пољопривреди*“ (2013/b).

У складу са Правилником о обављању саветодавних послова у пољопривреди, саветодавни послови у пољопривреди, који обухватају послове којима се „...*пољопривредним произвођачима пружају савети и информације од значаја за живот и рад на селу*“, обављају се кроз активности пружања стручних савета, препорука и саветодавне помоћи (прилог 8), применом: групних и индивидуалних метода рада и медија, као и путем праћења, прикупљања и дисеминације података (2014/b).

Групне методе рада обухватају „...*активности усмерене на већи број пољопривредних произвођача, који су непосредни корисници пружених савета, препорука и саветодавне помоћи од стране пољопривредних саветодаваца*“ (2014/b).

Индивидуалне методе рада се остварују „...*непосредним контактом (сарадњом) пољопривредног саветодавца и пољопривредног произвођача*“ (2014/b).

Праћење одређених параметара, прикупљање и дисеминација података су саветодавне активности које се спроводе ради „...*стварања одговарајућих база података или стављања истих на располагање пољопривредним произвођачима и организационим јединицама у оквиру Министарства које се баве креирањем аграрне политике и руралног развоја*“ (2014/b).

4.1.2. Институционални оквири

Кровна институција која у свом делокругу обавља законодавне и друге послове у сектору шумарства у **Словенији** је Министарство за пољопривреду, шумарство и исхрану Републике Словеније, у чијем се саставу налазе службе које делују у сектору шумарства, као и Инспекторат за пољопривреду, шумарство, ловство и риболов.

Од јавних институција у сектору шумарства Словеније важну улогу имају Завод за шуме Словеније, Институт за шумарство Словеније, као и Фонд за земљиште и шуме Републике Словеније.

Ове институције директно утичу на сектор шумарства у смислу дефинисања стратегија и планова (Завод за шуме Словеније, Институт за шумарство Словеније), као и директног финансирања извођења радова у шумама у власништву државе и шумама сопственика.

⁴⁴ Влада, односно надлежни орган АП, доносе Годишњи програм на основу Средњорочног програма (2010/b).

Од научних институција, најважнију улогу има Биотехнички факултет у Љубљани – Одсек за шумарство и обнову шумских ресурса. Наука у сектору шумарства има врло важну улогу у спровођењу истраживања и дефинисању приоритетних тема из области шумарства којима би сектор државне управе требало да посвети највећу пажњу.

Од НВО, надлежна је и Комора за пољопривреду и шумарство Словеније, различите невладине организације из сектора шумарства и сектора животне средине, као и удружења ВПШ. Такође, треба поменути предузетнике из сектора шумарства и дрвне индустрије, међу којима концесионари могу имати значајну улогу. Комора за пољопривреду и шумарство заступа различита удружења привредника који имају интереса у пословима из сектора шумарства и дрвне индустрије, док невладине организације имају задатак да као независни посматрачи контролишу спровођење стратешких и законодавних одлука, и да својим активним учешћем дају допринос развоју сектора шумарства у Словенији.

Најзначајнија институција у Хрватској из области шумарства је Министарство пољопривреде, које обједињује већи број области: пољопривреда, исхрана, фитосанитарна политика, рибарство, ветеринарство, рурални развој, шумарство, ловство, дрвна индустрија, водопривреда и одговарајуће инспекције.

Од научних институција значајне су Шумарски факултет и Шумарски институт који делују у области науке и образовања. Наведене институције у области шумарства обављају научна, развојна и високостручна истраживања, из различитих поља (уређивање и заштита шума, узгајање шума и ловства, екологија, шумарска политика итд.) у оквиру шумарства. Поред тога, врше и организовање и одржавање научних и стручних предавања, семинара, инструктажа, курсева и радионица за оспособљавање и усавршавање кадрова у шумарству, ако и пружање саветничких услуга.

Од НВО из области шумарства, велики значај имају Хрватско шумарско друштво и Комора инжењера шумарства и дрвне технологије.

Хрватско шумарско друштво представља јединствено удружење инжењера и техничара шумарства, дрвне технологије, хемијске прераде дрвета. Циљ удружења је окупљање стручњака из наведених области ради промовисања инжењерског и техничарског позива, техничког развоја и истраживања, образовања и сталног усавршавања, заштите интереса струке и чланства са тежњом за постизање оптималног привредног развоја, очувања животне средине и опште квалитета живота. Хрватско шумарско друштво је организовано као јединствено удружење, правно лице, са око 3.100 чланова, учлањених у 19 огранака. Поред тога, у оквиру друштва делује и пет секција које својим активностима допуњују рад друштва.

Хрватска комора инжењера шумарства и дрвне технологије је основана 2006. године, након доношења Закона о шумама. Комора представља самосталну и независну струковну организацију која има статус правног лица и обавља поверене јавне послове, заступа своје чланове и омогућава да овлашћени инжењери обављају своје послове савесно и у складу са законом. Чланство у Комори је обавезно за све инжењере шумарства и дрвне технологије, који обављају стручне послове из подручја шумарства, ловства и дрвне технологије, ради заступања и усклађивања заједничких интереса, заштите јавног интереса и заштите интереса трећих особа. Стручни послови Коморе су: пројектовање, израда, процена, извођење и надзор радова из области гајења, уређивања, искоришћавања и отварања шума, ловства, заштите шума, хортикултуре, расадничарске производње, саветовања, тестове квалитета производа, судског вештачења, израде и ревизије стручних студија и планова, контрола пројеката и стручне документације, изградња уређаја, избор опреме, објеката, процеса и система, стручно оспособљавање и лиценцирање радова у шумарству, ловству и преради дрвета.

Предузеће „Хрватске шуме“ д.о.о. је до формирања Саветодавне службе обављало стручно-техничке послове у приватним шумама. Након преузимања ових послова од стране Саветодавне службе, предузеће више не обавља саветодавне послове у приватним шумама.

У пољопривреди Србије, основу институционалног оквира деловања ПССС чини Министарство пољопривреде и заштите животне средине.

У оквиру наведеног министарства, за рад ПССС надлежан је Сектор за рурални развој, који, поред осталог, обавља следеће послове:

- израда, праћење и спровођење програма за рурални развој у циљу повећања ефикасности;
- програмирање, праћење и координацију рада ПССС;
- спровођење сарадње са међународним и националним организацијама и институцијама у области руралног развоја у циљу усклађивања мера подршке и сл.

У Сектору за рурални развој, ужа организациона јединица, која је надлежна за рад ПССС је Одељење за рурални развој.

У оквиру Одељења за рурални развој, ужа организациона јединица, директно надлежна за послове саветодавства у пољопривреди је Група за саветодавство, која обавља послове који се односе на:

- програмирање, праћење и координацију рада пољопривредне саветодавне службе у циљу унапређења, конкурентности и профитабилности пољопривредне производње здравствено безбедне хране,
- очување природних ресурса и заштите животне средине;
- спровођење мера и програма унапређења рада саветодаваца планирањем едукативних програма;
- припрему и предлагање области за примењена истраживања у пољопривреди;
- програмирање и спровођење мера за подршку интересног удруживања у циљу унапређења производње и пласмана пољопривредно прехрамбених производа на домаћим и иностраним тржиштима;
- припрему стручних основа за израду прописа из области саветодавства и области интересног удруживања;
- праћење стања и предлагање мера за ревитализацију и унапређење развоја земљорадничког задругарства и др.

Група за саветодавство предлага Влади Годишњи програм развоја саветодавних послова у пољопривреди за текућу годину и уз помоћ Института за примену науке у пољопривреди, координира рад ПССС и доприноси спровођењу мера руралног развоја и пољопривредне политике.

Институт за примену науке у пољопривреди је овлашћена организација за праћење и оцењивање рада пољопривредних саветодаваца и обављање послова обуке и усавршавања пољопривредних саветодаваца и осталих заинтересованих корисника. У оквиру института се организују едукације пољопривредних саветодаваца са циљем преноса нових знања и технологије са научних института и универзитета.

4.2. МЕРЕ ПОДРШКЕ ПРИВАТНИМ ВЛАСНИЦИМА

4.2.1. Словенија (мере подршке у шумарству)

У прегледу 7 су приказане мере подршке ВПШ у Словенији. Стратешки и законодавни оквир у Словенији, пружа власницима приватних шума, у највећој мери, регулаторне мере подршке, на првом месту су оне које се тичу спречавања даљег уситњавања шумског поседа. Поред мера за спречавање даље фрагментације, у оквиру регулаторних мера могу се истаћи и оне мере које стимулишу удруживање ВПШ.

Група економских мера покрива скоро све аспекте који се тичу финансирања извесних радова у шуми и активности ван шуме. Ова група мера између осталог обухвата обезбеђивање суфинансирања за модернизацију шумске механизације и повећање финансијских подстицаја за узгој и заштитне радове. У овој групи мера посебно треба истаћи и меру која предвиђа обезбеђивање финансијске стимулације за удруживање ВПШ.

Преглед 7. Мере подршке ВПШ у Словенији

ГРУПА	НАЗИВ МЕРЕ
Регулаторне	Продаја или замена мањих и изолованих парцела и истовремено повећање и побољшање постојећих шумских површина у приватном власништву, уколико је могуће
	Стимулисати удружења ВПШ
	Убрзати спајање ВПШ везано за набавку и прераду дрвета (уговарање дрвета за енергетске потребе, мали објекти за прераду дрвета)
	Изменити прописе који ће спречити фрагментацију поседа и стимулисати удруживање ВПШ
	Спречавање даље поделе шумских поседа
	Спровести превентивне мере за заштиту од пожара у најугроженијим шумама
	Омогућавање развоја берзе шумских услуга
	Одређивање подстицаја, узимајући у обзир локације потенцијала и мултифункционалности шума
	Омогућавање развоја берзе шумских производа
	Планирање газдовања шумама и контрола
	Планирање изградње и одржавања шумских путева
	Основати јавну шумарску службу или јавну шумарску администрацију
Економске	Обезбедити финансијска стимулацију за удруживање ВПШ
	Повећање финансијских подстицаја за узгој и заштитне радове
	Обезбедити суфинансирање за модернизацију шумске механизације
	Повећати удео радова у приватним шумама које обављају професионалне компаније
	Суфинансирање изградње и одржавања шумских путева
	Суфинансирање расадничке производње и пошумљавања опожарених и голих површина
	Суфинансирање реконструкције и конверзије шумских састојина
	Суфинансирање радова на гајењу и заштити шума у сврху одржавања станишта дивљачи
	Финансирање планираних радова у заштитним шумама и плавним подручјима
	Исплата накнаде за ограничену употребу власничких права у шумама (заштитне шуме или шуме са посебном наменом)
	Такса за одржавање шумских путева
	Катастарски приход/порез на имовину
Информационе	Подела садница шумског дрвећа и жбунастих врста
	Интензивирати едукацију ВПШ и саветовање
	Повећати број едукативних радионица за рад у шуми и са шумом и проширити њихов садржај (посебно у области економије)
	Убрзати савремене облике организовања ВПШ на подручју набавке дрвета
	Процена еколошке и социјалне користи за цело друштво
	Веће укључивање ВПШ у процес планирања и интензивирање свих облика саветовања
	Обезбедити образовање и савете у вези маркетинга за ВПШ
	Саветодавна служба и професионални савети
	Образовање и обука ВПШ за коришћење шума, гајење шума и радове на заштити шума
	Организација стручних екскурзија и предавања
	Индивидуално саветовање за ВПШ
	Консултације и помоћ за ВПШ у вези са употребом финансијских средстава ЕУ на основу Програма руралног развоја
	Пружање техничких савета и обуке ВПШ

Извор: 2007; 1993/б

Од информационих мера, треба истаћи интензивирање едукације ВПШ и саветовање за рад у шуми и са шумом. Такође, значајна је и мера која предвиђа веће укључивање ВПШ у процес планирања и интензивирање свих облика саветовања.

4.2.2. Хрватска (мере подршке у шумарству)

У Хрватској није усвојен Национални шумарски програм, тако да мере подршке ВПШ, као и остале мере у шумарству нису детаљно разрађене и прецизно дефинисане, већ су представљене уопштено кроз Националну шумарску политику и стратегију (2003) и Закон о шумама (2005/б).

На основу Закона о шумама, мере подршке ВПШ су представљене, пре свега, кроз формирање и активности Саветодавне службе. У том смислу, у §68 се наводи: „...*ради обављања послова дела јавних овлашћења, и унапређења газдовања шумама и шумског земљишта шумовласника, основаће се Шумарска саветодавна служба*“ (2005/б).

Мере подршке ВПШ произилазе из активности Службе, и приказане су у прегледу 8.

Преглед 8. Мере подршке ВПШ у Хрватској

ГРУПА	НАЗИВ МЕРЕ
Регулаторне	Вођење евиденције о приватним шумама и о пословима из делатности
	Провођење јавних конкурса за израду програма газдовања шумама
	Учествовање у изради аката заштите од пожара приватних шума и шумског земљишта
	Израда оперативних и годишњих планова санације и биолошке обнове приватних шума
	Организирање извођења шумарских радова путем лиценцираних извођача, ако их не обавља ВПШ
	Након извођења шумарских радова бригу о спровођењу шумског реда
	Организовање набавке шумских садница и семена за обнову шума и пошумљавање
	Планирање и праћење одржавања шумских саобраћајница у приватним шумама
	Извештавање Института о појави штетних организама те на темељу наредбе организовања провођења мера заштите шума путем овлашћених особа
Економске	Организовање и припремање шумовласника за коришћење средстава из међународних фондова намењених развоју шумарства и руралном развоју
Информационе	Предлагање смерница газдовања и праћење спровођења програма газдовања приватним шумама
	Припремање стручних основа за изградњу шумске инфраструктуре и противпожарних просека за приватне шуме
	Организовање оспособљавања ВПШ за извођење једноставнијих шумарских радова
	Израда предлога у области обавезне дознаке стабала у приватним шумама за које нису израђени програми газдовања

Извор: 2005/б

Поред наведеног, Законом је прописано да за одржавање шумских путева који су изграђене кроз приватне шуме, ВПШ на том подручју издвајају приход од продаје дрвних сортимената у висини од 2,5% вредности дрвета на пању у прорачун јединице локалне самоуправе која их је дужна одржавати у складу са висином уплаћених средстава.

4.2.3. Србија (мере подршке у пољопривреди)

Мере аграрне политике су (Миловановић, 2011):

- непосредни подстицаји: мере које имају директан утицај на тржиште кроз смањење цене коштања пољопривредних производа, што обезбеђује бољу ценовну конкурентност (нпр. регресирање набавке инпута за пољопривредну производњу, генетско унапређење сточарства, подршка осигурању у пољопривреди);
- тржишна подршка: укључује активности које доприносе унапређењу, промоцији и пласману домаћих производа на међународном тржишту, као и стабилизацији домаћег тржишта (нпр. мере подстицања извоза, подршка складиштењу пољопривредних производа у јавним складиштима, кредитна подршка за подстицање пољопривредне производње);
- институционална подршка: мере којима се обезбеђује стабилно функционисање институција у области пољопривреде, представљају институционални оквир за имплементацију аграрне политике (нпр. едукација менџера у задругама, ПССС, подршка стварању партнерстава на локалном нивоу између приватног, јавног и невладиног сектора у домену развоја стратегије руралног развоја);
- структурна подршка: активности које доприносе одрживој модернизацији пољопривредно-прехрамбеног сектора, а које се спроводе кроз инвестиције, чији је циљ повећање конкурентности и развој руралне економије (нпр. подстицаји за повећање конкурентности и достизање стандарда квалитета у оквиру производње и прераде; за заштиту животне средине и биодиверзитета од негативног утицаја интензивне пољопривреде; за диверзификацију руралне економије).

Тренутно, пољопривредни произвођачи могу користити само национална буџетска средства за субвенционисање пољопривредне производње и руралног развоја (Рајић *et al.*, 2015). При томе, „...најзаступљенији облик подстицаја су директна плаћања, на које је у 2013. години утрошено 94,4% укупних средстава за подршку пољопривреди и руралном развоју. За подстицаје руралном развоју у 2013. години издвојено је 1,1 милијарда динара, односно 4,0% укупно утрошених буџетских средстава“ (Рајић *et al.*, 2015).

Према Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју (2013/б), врсте подстицаја могу бити (преглед 9):

- директна плаћања;
- подстицаји мерама руралног развоја;
- посебни подстицаји;
- кредитна подршка.

Преглед 9. Врсте подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у Србији

ВРСТА ПОДСТИЦАЈА		НАПОМЕНА
Директна плаћања	премије	новчани износи који се исплаћују пољопривредним произвођачима за испоручене пољопривредне производе
	подстицаји за производњу	новчани износи који се исплаћују по јединици мере за посејан усев, вишегодишњи засад, односно стоку одговарајуће врсте
	регреси	новчани износи који се у одређеном проценту или апсолутном износу исплаћују за купљену количину инпута за пољопривредну производњу (гориво, ђубриво, семе и други репродуктивни материјал) и трошкове складиштења у јавним складиштима
Подстицаји за мере руралног развоја	инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета	спроводе се у циљу унапређења тржишног пословања, достизања стандарда квалитета и унапређења конкурентности
	одрживи рурални развој	спроводе се у циљу унапређења заштите животне средине
	унапређење руралне економије	спроводе се у циљу унапређења квалитета живота у руралним подручјима
	припрему и спровођење локалних стратегија руралног развоја	спроводе у циљу омогућавања локалним учесницима руралног развоја да дугорочно побољшају потенцијале својих локалних средина кроз израду и подршку у спровођењу локалних стратегија руралног развоја
	подстицаји за подршку саветодавним и стручним пословима у пољопривреди	подстицаји за подршку спровођењу програма које обављају правна лица и предузетници који испуњавају услове прописане законом којим се уређује обављање саветодавних и стручних послова у области пољопривреде
Посебни подстицаји	подстицаји за маркетинг-информационе системе у пољопривреди	плаћања за прикупљање, обраду, анализу и дисеминацију података о кретањима цена одабраних пољопривредних производа
	Подстицаји за успостављање, развој и функционисање система рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима	плаћања за прикупљање, обраду, анализу и дисеминацију дефинисаних рачуноводствених и економских података са одабраних пољопривредних газдинстава
	подстицаји за спровођење одгајивачких програма, ради остваривања одгајивачких циљева у сточарству	подстицаји за контролисано размножавање домаћих животиња, вођење матичне евиденције домаћих животиња и др.
	подстицаји за спровођење научноистраживачких, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди	подстицаји за спровођење научноистраживачких, развојних и иновативних пројеката и програма у области пољопривреде и руралног развоја
	подстицаји за производњу садног материјала и сертификацију и клонску селекцију	плаћања за подизање матичних засада воћака, винове лозе и других биљних врста, као и за набавку опреме, техничких средстава, и др.
Кредитна подршка		врста подстицаја којом се пољопривредним газдинствима омогућава олакшани приступ коришћењу кредита

Извор: 2013/б

Према овом Закону, „...буџет министарства не може бити мањи од 5% буџета Републике Србије за одређену годину, у смислу закона којим се уређује буџетски систем“ (2013/б).

Право на подстицаје, према истом Закону, имају пољопривредна газдинства и породична пољопривредна газдинства која су уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, јединице локалне самоуправе, као и друга лица и организације (2013/б).

4.3. МОДЕЛИ ОРГАНИЗОВАЊА И АКТИВНОСТИ САВЕТОДАВНИХ СЛУЖБИ

4.3.1. Словенија (модел Јавне шумарске службе)

Завод за шуме Словеније (ЗШС) је јавна установа, основана у складу са Законом о шумама (1993/б). ЗШС обавља послове јавне шумарске службе у свим шумама Словеније, без обзира на власништво.

Саветодавна служба за ВПШ не постоји као посебан део ЗШС, већ је то саставни део радних обавеза запослених (шема 5).

Шема 6. Организација Завода за шуме Словеније

Извор: 2005/а

На државном нивоу, ЗШС је организован са централном јединицом у Љубљани, на регионалном нивоу у 14 подручних јединица, а на локалном нивоу има 93 локалне јединице и 408 шумских округа. ЗШС такође обухвата и 10 ловних резервата са посебном наменом чији је задатак одрживо газдовање дивљим животињама, заштита ретких и угрожених животињских врста као и обављање послова ловног туризма.

ЗШС обавља поверене **послове** јавне шумарске службе, који обухватају (2015/е):

- планирање газдовања шумама (укључује и израду планова);
- гајење шума (израда планова гајења шума, дознака и друге узгојне радове);
- заштита шума (санитарна сеча, заштита од болести, пожара и дивљачи);
- шумарска техника (санација ледолома, контрола сечишта, саветовање и оспособљавање ВПШ за извођење радова, израда технолошких делова планова, производња и коришћење дрвета у енергетске сврхе, саветодавње власника у вези са изградњом шумских путева и влака);
- дивљач и ловство (израда годишњих планова ловишта, евиденција одстрела, побољшавање услова за живот дивљачи);
- саветовање ВПШ и рурални развој (колективни облици образовања, индивидуално саветовање);
- мониторинг шума.

ЗШС не изводи сечу, транспорт и продају дрвета. У државним шумама, тиме се баве концесионари.

У приватним шумама, послови на сечи и извлачењу дрвних сортимената обављају се од стране ВПШ који су удружени у тзв. машинске прстенове, који имају за циљ заједничку куповину и коришћење опреме у приватним шумама (Pezdevšek Malovrh *et al.*, 2012).

У односу на **структуру запослених** у ЗШС, треба напоменути да је, крајем 2014. год., ЗШС имао 813 запослених, од чега је 688 шумарских стручњака⁴⁵. У 10 ловишта са посебном наменом којима газдује ЗШС било је 57 запослених (2015/е).

Врсте **активности** за ВПШ углавном обухватају следеће (2015/е):

- колективни облици образовања ВПШ помоћу курса, презентација, радионица, предавања, излета и др.;
- индивидуално саветовање за ВПШ при издавању одлука за обарање стабала и узгоја и заштите шума;
- публиковање материјала (брошура са професионалним садржајима, образовних летака и видео материјала), приказивање филмова, појављивање и оглашавање у медијима (објављивање чланака у новинама и магазинима, учешће у радио и ТВ емисијама);
- издавање материјала за обуку ВПШ;
- избор и награђивање најбољег ВПШ, такмичења секача (шумовласника), обележавања образовних шумских стаза;
- организовање тематских изложби и других догађаја;
- припрема презентација различитих садржаја и дешавања на сајмовима;
- организовање јавних расправа и објављивање планова газдовања шумама.

Саветовање је у 2014. год., посебно било посвећено отклањању последица ледолома, али је покривало и следеће теме (2015/е):

- безбедан рад у шуми, посебно у шумама оштећеним природним непогодама;
- стручно гајење и заштита шума и кројење дрвних сортимената;
- развој допунских активности на фармама;
- производња и ефикасно коришћење огревног дрвета;
- газдовање шумама у Natura 2000 подручјима;
- могућност добијања субвенција за инвестиције у шуме из државног буџета;
- удруживању ВПШ;
- смернице за обилазак шума за рекреацију и шумских образовних и др.

Најефикаснији начин индивидуалног саветовања ВПШ је приликом заједничког избора дрвећа за сечу (дознака) и при доношењу одлуке за рад у шуми. Том приликом, стручњаци ЗШС, углавном реверни инжењери, саветују шумовласнике о избору дрвећа за сечу, безбедном раду у шуми при сечи и извлачењу, шумском реду, радовима на гајењу и заштити шума. Савет такође може бити добијен телефоном (преко броја ЗШС без накнаде), електронском поштом, на сајту ЗШС и директне поште у форми одговора на питања ВПШ.

У погледу **динамике активности**, треба истаћи да реверни инжењери врше дознаку у приватним шумама и издају пропратнице, а истовремено обављају и саветовање ВПШ. То значи да се индивидуално саветовање може сврстати у редовне активности ЗШС. Поред тога, у редовне (периодичне) активности спада и избор најбољег шумовласника (једном годишње у оквиру манифестације Недеља шума), као и учествовање на сајмовима и издавање едукативних материјала. Образовање у виду радионица, семинара, предавања итд. спада у повремене активности. Динамика предавања зависи од тренутних потреба (нпр. 2014. год. је био ледолом, па је ЗШС организовао предавања за шумовласнике о санацији ледолома и сигурности при раду), као и обавеза које им намећу међународни и други пројекти (2015/е).

⁴⁵ Податак колико је запослених радило у саветодавној служби у приватним шумама не постоји у документима, јер не постоји посебно одељење или део ЗШС који би се бавио искључиво овим пословима. Међутим, постоји податак да је за категорију Саветовање и рурални развој у оквиру радног времена запослених потрошено 74.337 сати, односно да је на пословима саветодавства целе године радило око 38 људи са пуним радним временом од 40 сати недељно.

Буџет ЗШС за 2013. годину износио је 22.685.985 €, од чега је из државног буџета издвојено 18.782.477 €. Тржишна делатност ЗШС је донела приход у износу 2.189.107 €, а приход од пројеката је био 354.658 €. Други приходи јавне службе износили су 59.838 € (2013/а).

Код категорије Саветовање и рурални развој, трошкови су, у 2014. год., износили 1.299.825 €. Међутим, како је саветовање ВПШ саставни део рада ревирних инжењера, поменути износ не показује реално стање, јер се плате и остали трошкови налазе у другим категоријама буџета (2013/а).

У оквиру ЗШС не постоји **план или програм предавања/обуке** за шумовласнике. Образовне активности зависе од финансија, тренутних потреба ВПШ и обавеза запослених на различитим пројектима (2015/е).

Поред ЗШС, саветодавне услуге у Словенији пружају и Комора пољопривреде и шумарства и Средња шумарска школа.

Комора пољопривреде и шумарства је кровна интересна организација физичких и правних лица (земљопоседника, купаца и у извесној мери и компанија) у Словенији у области пољопривреде, шумарства и рибарства. Централни задатак је да штити и заступа интересе чланова, да их консултује и убрза економске и еколошки активности.

Комора такође промовише, организује и координира мере за побољшање услова рада у пољопривреди, шумарству и рибарству.

Комора за пољопривреду и шумарство врши саветодавне и стручне послове за своје чланове, али због недостатка капацитета ове услуге су ограничене на свега неколико подручја Словеније и могу их користити само чланови, који су углавном пољопривредници.

Комора пољопривреде и шумарства је организована на три нивоа:

- 1) седиште у Љубљани;
- 2) 13 окружних подружница које су основане широм Словеније;
- 3) 59 локалне јединице, које функционишу на локалном нивоу.

У погледу кадрова, приметан је недостатак шумарских стручњака, јер су они запослени само у седишту Коморе, у Љубљани (три запослена).

Средња шумарска школа врши саветодавне и стручне послове на основу уговора са ЗШС.

Њихови тренери спроводе курсеве за ВПШ, у организацији ЗСШ. Саветовање ВПШ се такође обавља путем формалног образовног процеса, али не постоји велико интересовање за то међу власницима.

4.3.2. Хрватска (модел Шумарске саветодавне службе)

Саветодавна служба у Хрватској је организована на два нивоа и делује преко Дирекције или Централног дела и подружница на регионалном нивоу (шема б).

Службом руководи Управни одбор, заједно са Директорима из различитих области (право, финансије, људски ресурси, набавку и информационе системе), као и Стручни одбор (2016/с).

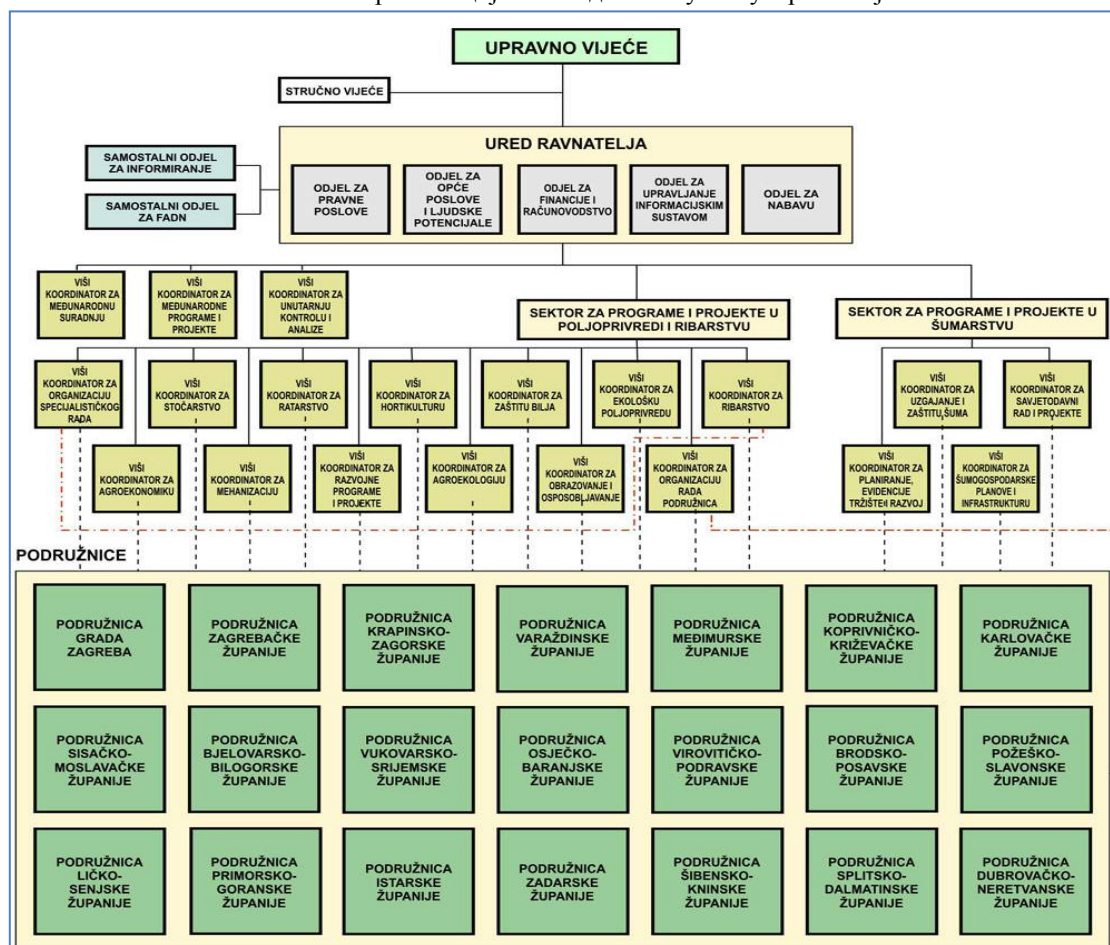
У оквиру Службе, налазе се два самостална одељења (систем пољопривредних књиговодствених података и информисање) и два сектора (2016/с).

- 1) Сектор за програме и пројекте у пољопривреди и рибарству;
- 2) Сектор за програме и пројекте у шумарству.

У оквиру Сектора за програме и пројекте у шумарству, налази се неколико координатора (2016/с):

- 1) виши координатор загајење и заштиту шума;
- 2) виши координатор за саветодавни рад и пројекте;
- 3) виши координатор за планирање и евиденције, тржиште и развој;
- 4) виши координатор за планове газдовања приватним шумама и инфраструктуру.

Шема 7. Организација саветодавне службе у Хрватској

Извор: 2016/с

Оперативни рад на терену се обавља преко подружница у оквиру жупанија. Укупно има 21 подружница. У самој подружници се налази руководиоца подружнице и стручни саветници из различитих области (пољопривреда, шумарство, рурални развој и рибарство). Послови Службе, у складу са законском регулативом, обављају се на подручју целе Хрватске у 111 испостава.

Приоритетне теме рада и циљеви Саветодавне службе су:

- 1) повећање конкурентности ВПШ;
- 2) ефикасније коришћење националних и ЕУ програма;
- 3) спровођење годишњег ФАДН истраживања⁴⁶;
- 4) стручни надзор интегрисане производње;
- 5) стручно образовање и оспособљавање пољопривредних газдинстава, субјеката у рибарству и шумовласника;
- 6) вођење евиденције за приватне шуме;
- 7) планирање и спровођење набавке радова у газдовању приватним шумама.

Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места Саветодавне службе, систематизовано је 398 **радних места**, од тога попуњених 248, док је за време постојања посебне служба за шумарство (2009. год.) број запослених био 87, од чега 22 запослена у седишту службе, а 65 запослених на терену, распоређених у 10 подружница.

⁴⁶ FADN истраживање подразумева спровођење система пољопривредних књиговодствених података путем годишњих истраживања.

У периоду од оснивања (2006. год.), до 2013. године, Служба је, у смислу основних **активности**, пружала бесплатне саветодавне услуге и спровођењем јавних овлашћења помагала корисницима у газдовању и унапређењу стања приватних шумских поседа у Хрватској, а њени корисници су били ВПШ, удружења ВПШ, као и јединице локалне и регионалне самоуправе.

Према Закону о саветодавној служби, ова Служба тренутно обавља следеће **послове**, у вези са шумарством (2012/б):

- давање стручних савета, инструкција и практичних искустава из подручја пољопривреде, рибарства и шумарства ради приказа нових технологија и техника и начина газдовања и преноса знања и вештина потребних за развој и очување вредности руралног простора и одрживог развоја пољопривреде, рибарства и шумарства;
- давање савета о газдовању приватним шумама, организовање стручне обуке, радионица и семинара из подручја шумарства, као и вођење евиденције о приватним шумама;
- спровођење едукације, пружање стручних савета и техничке помоћи корисницима у спровођењу мера руралног развоја,
- учешће у обликовању и спровођењу мера пољопривредне, шумарске и политике рибарства у складу са прописима и актима Владе Републике Хрватске,
- учешће у изради аката заштите од пожара приватних шума и шумског земљишта, као и прикупљање података о шумским пожарима у приватним шумама и достављање тих података надлежном министарству;
- давање препорука у вези с набавком и организовањем набавке шумских садница и семена за обнову шума и пошумљавање;
- припремање стручних основа за изградњу шумске инфраструктуре и противпожарних просека, као и планирање и праћење одржавања шумских саобраћајница у приватним шумама;
- учешће у спровођењу поступака јавне набавке за обављање свих радова биолошке обнове шума путем лиценцираних извођача, осим оних радова које корисник (шумовласник) може сам изводити или оних на који га закон или подзаконски акти обавезују;
- спровођење надзора и контроле радова који се обављају у приватним шумама, као и објављивање и спровођење јавних позива за радове биолошке обнове приватних шума;
- предлагање министарству одобрења програма газдовања приватним шумама, као и предлагање смерница газдовања и праћење спровођења програма газдовања приватним шумама;
- израда и предлагање на одобрење оперативног годишњег плана за приватне шуме и поступање по захтевима за нужну дознаку стабала у шумама шумовласника за које нису израђени програми газдовања,
- промовисање знања у пољопривреди, рибарству и шумарству ради очувања биолошке и пејзажне разноликости у интересу села и руралног простора;
- подстицање и стручна помоћ у оснивању и раду различитих облика удруживања шумовласника;
- информисање и издавачка делатност за потребе развоја пољопривреде, рибарства, шумарства, руралног простора;
- спровођење стручног надзора у интегрисаној производњи;

- успостава система мониторинга, организовање, праћење и прикупљање података и извештавање меродавних институција о појави штетних организама у биљној производњи и приватним шумама;
- планирање коришћења и вођење поступка остваривања права на средства из накнаде за коришћење општекорисних функција шума за извршене радове у приватним шумама;
- извођење следећих радова путем лиценцираних особа (извођача): дознака стабала у приватним шумама, жигосање дрвета и осталих шумских производа и издавање попатнице, надзор над спровођењем шумског реда након извођења шумских радова, утврђивање посебних услова за изградњу шумске инфраструктуре и/или грађевина планираних документом просторног уређења у поступку издавања локацијске дозволе, организовање продаје шумских производа на захтев шумовласника;
- организовање, спровођење и учешће у међународним и домаћим научним и стручним пројектима;
- планирање и усклађивање саветодавног рада са стручним службама у пољопривреди, рибарству и шумарству;
- организовање и извођење образовања и оспособљавања из подручја пољопривреде, рибарства, шумарства и руралног развоја;
- организовање и оспособљавање шумовласника за извођење једноставнијих шумарских радова;
- сарадња и повезивање стручних институција у земљи и иностранству, и сарадња са јединицама локалне и регионалне самоуправе;
- организовање, учешће и извођење стручних скупова, манифестација, конференција и изложби и др.

У односу на **динамику активности**, Саветодавна служба обавља следеће редовне и повремене активности:

- индивидуално, групно и масовно саветовање о техничко-технолошко унапређењу и повећању добити;
- саветовање шумовласника о промоцији и повећању пласмана шумских производа;
- пружање стручних и пословних информација и потребних знања шумовласницима, како би се могли организовати према највишим европским стандардима;
- повећање информисаности корисника о могућностима и повољностима коришћења националних и ЕУ фондова;
- провера прихватљивости пројеката и потенцијалних корисника;
- обрада пријава и захтев за коришћење националних и ЕУ фондова;
- семинари о извођењу једноставних шумских радова;
- курсеви о прописима из подручја шумарства и о смерницама газдовања приватним шумама;
- уписивање података о извршеним радовима биолошке обнове шума у важеће Програме газдовања шумама и писање захтева за одобрење тих Програма према Закону о шумама;
- израда и ажурирање таблица евиденција;
- састављање Оперативног плана газдовања приватним шумама са сврхом администрирања расположивих средстава;
- састављање конкурсне документације и дефинисање и објављивање јавних позива за радове у приватним шумама;
- организовање стручне контроле и надзора према потребама проистеклим из захтева шумовласника и јавних набавки.

Стручно саветовање је усмерено на шумовласнике који се баве допунским делатностима и диверзификацијом привредних делатности у руралном простору. Осим тога, организују се одговарајуће манифестације са циљем промоције и повећања тражења производа.

Служба пружа стручну помоћ приликом интересног удруживања и организовања пољопривредних газдинстава, субјеката у рибарству и шумовласника због заједничког наступа на тржишту и посредује код њиховог повезивања са субјектима из агробизниса.

Вођење евиденција обухвата посебно евидентирање података о извршеним радовима биолошке обнове шума у важеће Програме газдовања шумама и писање захтева за одобрење тих програма према Закону, израду и ажурирање таблица евиденција, састављање и писање решења као део јавних овлашћења, вођење евиденције промета дрвета и радова извршених у приветним шумама, праћење и извештавање надлежних тела о здравственом стању тих шума, појави штетних организама и шумским пожарима, као и планирање и праћење одржавања шумских саобраћајница и припремање стручних основа за изградњу шумске инфраструктуре и противпожарних пруга за приватне шуме.

Финансијска средства потребна за функционисање Службе се осигуравају из:

- сопствене делатности;
- Буџета Републике Хрватске;
- донација и помоћи;
- уговорима са домаћим и међународним институцијама и др.

У оквиру циља 1 (повећање конкурентности ВПШ) рада Саветодавне службе, предвиђен је следећи **програм мера** (2014/а):

- техничко-технолошко унапређење и повећање добити субјеката у шумарству;
- унапређење прераде и пласмана шумских производа;
- јачање различитих облика интересног удруживања и организовања у шумарству.

Спровођење циља 1 се врши индивидуалним саветовањем и системским праћењем на нивоу привреде, радом са групама пољопривредника, рибара и шумовласника (студијске групе) и удружењима пољопривредника, рибара и шумовласника (удружења, задруге и произвођачке организације), организовањем и извођењем стручних предавања, курсева и семинара, организовањем практичних приказа и презентација, учioniца на отвореном, праћењем појаве болести и штеточина и давањем препорука за заштиту биља, организацијом стручних манифестација и информисањем путем медија, штампе, веб портала и др. са циљем пружања саветодавних услуга што већем броју корисника.

У оквиру циља 2 (ефикасније коришћење националних и ЕУ програма) рада Саветодавне службе, предвиђено је (2014/а):

- повећање информисаности потенцијалних корисника националних и ЕУ фондова;
- провера прихватљивости потенцијалних корисника;
- обрада корисничких пријава и захтева, и праћење корисника.

У оквиру циља 5 (стручно образовање и оспособљавање пољопривредних газдинстава, субјеката у рибарству и шумовласника) рада Саветодавне службе, предвиђено је (2014/а):

- израда програма образовања и оспособљавања из подручја пољопривреде, рибарства, руралног развоја и шумарства;
- организирање и спровођење образовања и оспособљавања из подручја пољопривреде, рибарства, руралног развоја и шумарства.

У оквиру циља 6 (вођење евиденције за приватне шуме) рада Саветодавне службе, предвиђено је (2014/а):

- раздуживање програма газдовања приватним шумама и давање предлога за одобрење надлежном министарству;
- вођење евиденције о:

- дозначеној и отпремљеној дрвној залихи из шума;
- шумским пожарима у приватним шумама;
- шумским штеточинама;
- шумским штетама;
- вођење евиденције за потребе завода за статистику;
- вођење евиденција о коришћењу расположивих средстава;
- издавање решења о дознаци стабала;
- издавање потврда о посебним условима грађења.

4.3.3. Србија (модел Пољопривредне саветодавне и стручне службе)

Саветодавни систем у пољопривреди обухвата 35 ПССС (2014/d):

- 21 ПССС на подручју уже Србије, чији рад контролише министарство надлежно за пољопривреду;
- 1 ПССС на подручју АП Косово и Метохија;
- 12 ПССС на територији АП Војводина, и Енолошка станица у Вршцу, чији рад контролише Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство.

У ужој Србији, ПССС постоје у следећим местима: Ваљево, Врање, Зајечар, Краљево, Јагодина, Крагујевац, Крушевац, Лесковац, Лозница, Младеновац, Неготин, Ниш, Нови Пазар, Ужице, Падинска Скела, Пирот, Пожаревац, Прокупље, Смедерево, Чачак, Шабац (2016/a). ПССС на подручју АП Косово и Метохија се налази у Косовској Митровици.

Координацију и контролу саветодавних послова ПССС на подручју уже Србије и АП Косово и Метохија, врши Институт за примену науке у пољопривреди⁴⁷. Поред тога, када је у питању унапређење саветодавства, Институт обавља и следеће активности (2016/b):

- израда једногодишњих и вишегодишњих Програма рада саветодавних служби, у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду;
- обука (тренинг) саветодаваца у сарадњи са домаћим и иностраним истраживачким институцијама и стручњацима;
- објављивање стручних публикација и другог саветодавног материјала за саветодавце и све заинтересоване кориснике;
- пружање подршке саветодавним службама на регистрованим, одабраним и другим газдинствима, а такође и у наставним активностима и сарадњи са медијима;
- израда анализа потребних за ефикасније економско пословање пољопривредних газдинстава у циљу повећања профитабилности појединих линија производње, конкурентности на тржишту, у складу са захтевима ЕУ;
- пружање помоћи при формирању удружења произвођача и обука за оснивање нових удружења;
- пружање информација о тржишту, пре свега путем јавних медија, али и преко пољопривредне службе и директно претплаћеним корисницима путем факса или интернета;
- мониторинг, евалуација и координација рада саветодавних служби и сл.

У оквиру ПССС у Крушевцу и Чачку, постоје службе за агроэкономију, које обављају следеће послове:

- информисање пољопривредних произвођача о мерама аграрне политике и помоћ пољопривредним произвођачима у реализацији одређених права;

⁴⁷ Од 2008. године, Институт је организован као научноистраживачка установа и акредитован као истраживачко развојни институт. Претежна делатност института је: 1) истраживање и развој у биотехничким наукама; 2) трансфер савремених научноистраживачких достигнућа и примењених истраживања на поседима пољопривредних произвођача; 3) координација и контрола рада, као и едукација саветодаваца ПССС у Србији.

- саветодавне активности о актуелним уредбама, регистрацији газдинстава, маркетинга у пољопривреди;
- помоћ у формирању, организацији и раду удружења;
- пружање помоћи око израде бизнис планова;
- пружање помоћи око израде калкулација за одређене линије производње;
- пружање услуга око израде инвестиционих програма и њихова економска оправданост;
- едукација пољопривредних произвођача о сеоском туризму, географској заштити пољопривредних производа, маркетингу и др. у делокругу агрономије.

Поред тога, у оквиру ПССС у Лозници, Падинској Скели и Шапцу, иако не постоје службе за агрономију, запослени су стручни сарадници из ове области.

Уредбом о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2016. годину је прописано да ПССС доносе **план активности** за текућу годину, којим предвиђа обим активности за сваког саветодавца, тако да реализацијом тих активности сваки саветодавац треба да оствари најмање 1.310 бодова. Бодови за сваку од активности су приказани у табели 9. У погледу динамике активности, саветодавац у оквиру сваког квартала треба да оствари 20–30% од укупног броја бодова (1.310).

Табела 9. Преглед, обим и бодовање саветодавних активности

№	Активност	Број активности по:		Бодови за активност
		саветодавцу (min-max)	служби (min-max)	
1.	Индивидуалне методе рада			
1.1.	Одабрана пољопривредна газдинства	10-30		
1.1.1.	Посета одабраним	40-180		
1.1.2.	Посета одабраном пољопривредном газдинству			3,40
1.2.	Рад са осталим пољопривредним газдинствима (у сатима)	100-300		
1.2.1.	Рад на терену (у сатима)			1,36
1.2.2.	Рад у ПССС (у сатима)			0,30
1.3.	Помоћ при попуњавању формулара и апликационих образаца и у изради докумената			
1.3.1.	Формулари и апликациони обрасци	0-500		0,68
1.3.2.	Бизнис/пословни план	0-20		13,61
2.	Групне методе рада			
2.1.	Земљорадничка задруга	0-12	1-12	
2.1.1.	Посета земљорадничким задругама	0-48	4-48	3,40
2.2.	Рад са удружењима, асоцијацијама и групама пољопривредних произвођача			
2.2.1.	Удружења и асоцијације	≥ 1		
2.2.2.	Групе пољопривредних произвођача	≥ 2		
2.2.3.	Посета удружењима, асоцијацијама и групама пољопривредних произвођача	≥ 8		3,40
2.3.	Предавање	3-11		13,61
2.4.	Грибина	3-11		13,61
2.5.	Радионица	4-16		16,33
2.6.	Зимска школа		1	
2.6.1.	Обрађене теме у оквиру зимске школе	1-3		13,61
2.7.	Огледно газдинство	1		
2.7.1.	Посета огледном газдинству	1-2		20,42
2.8.	Демонстрациони оглед		1-3	
2.8.1.	Учешће у демонстрационом огледу	0-3		40,83
3.	Мас-Медији			
3.1.	ТВ наступ	2-12		6,81
3.2.	Радио наступ	2-12		5,44
3.3.	Текст на порталу ПССС Србије	2-6		4,08
4.	Штампани медији			

№	Активност	Број активности по:		Бодови за активност
		саветодавцу (min-max)	служби (min-max)	
4.1.	Локални билтен		12	
4.1.1.	Текст у локалном билтену	2-12		4,08
4.2.	Часопис ПССС-а		0-4	
4.2.2	Текст у часопису	0-10		13,61
4.3.	Текст у новинама	2-12		6,81
5.	Праћење, прикупљање и дисеминација података			
5.1.	СТИПС			
5.1.1.	Извештај који не укључује кванташке пијаце		432	0,68
5.1.2.	Извештај који укључује кванташке пијаце		536	0,68
5.2.	Број попуњених упитника о очекиваним приносима	0-108	0-108	1,63
5.3.	Број попуњених упитника за пилот пројекат у воћарству		0-20	1,63
5.4.	Праћење и извештавање у ратарству (извештај)		47	1,63
5.5.	Праћење и извештавање у воћарству(извештај)		39	1,63
5.6.	FADN			
5.6.1.	FADN-пољопривредна газдинства	0-10		
5.6.2.	Посета FADN газдинству	8-60		8,17
5.7.	www.agroponuda.com (извештај)	24-48		0,68

Извор: (2016/d)

Број ангажованих саветодаваца за одређене послове у области пољопривреде се утврђује сваке године, доношењем Уредбе о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди.

У табели 10, приказан је број пољопривредних саветодаваца (укупно 189), на одређеним пословима у пољопривреди у 2016. години, а према подручјима на којима се ти послови обављају.

Табела 10. Подручја на којима се обављају саветодавни послови у пољопривреди и број саветодаваца

№	ПОДРУЧЈЕ НА КОМЕ СЕ ОБАВЉАЈУ САВЕТОДАВНИ ПОСЛОВИ	БРОЈ САВЕТОДАВАЦА ЗА ОДРЕБЕНЕ ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ	УКУПНО	НАЗИВ СЛУЖБЕ
1.	град Ниш, општине: Алексинац, Гацин Хан, Дољевац, Меровина, Ражањ и Сврљиг	3-ратарство, 1-сточарство, 2-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство, 1-мелиорација, 1-агроекономија	10	ПССС Ниш
2.	град Ваљево, општине: Лајковац, Љиг, Мионица, Осечина и Уб	2-ратарство и повртарство, 3-сточарство, 1-заштита биља, 3 -воћарство и виноградарство, 1-агроекономија	10	ПССС Ваљево
3.	град Врање, општине: Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Прешево, Сурдулица и Трговиште	1-ратарство и повртарство, 3-сточарство, 1- заштита биља, 2-воћарство и виноградарство	7	ПССС Врање
4.	град Краљево, општине: Врњачка Бања, Рашка и Ивањица	1-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 3-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 2-агроекономија	9	ПССС Краљево
5.	град Јагодина, општине: Деспотовац, Параћин, Рековац, Ћуприја и Свилајнац	4-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 2-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство	10	ПССС Јагодина
6.	општине: Младеновац, Барајево, Вождовац, Лазаревац, Раковица, Сопот и Чукарица	3-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 1- механизација	7	ПССС Младеновац
7.	општине: Звечан, Косовска Митровица, Зубин Поток, Лепосавић и енклаве у општинама: Вучитрн и Србица	1-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство	4	ПССС Косовска Митровица
8.	град Крагујевац, општине: Аранђеловац, Баточина, Кнић, Лапово, Рача и Топола	2-ратарство и повртарство, 3-сточарство, 3-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство., 1-агроекономија	11	ПССС Крагујевац
9.	град Крушевац, општине: Александровац, Брус, Варварин, Трстеник и Ћићевац	1-ратарство и повртарство, 3-сточарство, 1-заштита биља, 3-воћарство и виноградарство, 2-агроекономија, 1- органска производња, 1-мелиорација	12	ПССС Крушевац

№	ПОДРУЧЈЕ НА КОМЕ СЕ ОБАВЉАЈУ САВЕТОДАВНИ ПОСЛОВИ	БРОЈ САВЕТОДАВАЦА ЗА ОДРЕБЕНЕ ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ	УКУПНО	НАЗИВ СЛУЖБЕ
10.	град Лесковац, општине: Бојник, Власотинце, Лебане, Медвеђа и Црна Трава	3-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 3-заштита биља, 3-воћарство и виноградарство, 1-мелиорација	11	ПССС Лесковац
11.	град Ужице, општине: Бајина Башта, Косјерић, Нова Варош, Прибој, Пријеполје, Чајетина и Пожега	1-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 2-заштита биља, 4-воћарство и виноградарство, 1-агроекономија	10	ПССС Ужице
12.	општине: Неготин, Бор, Кладово и Мајданпек	2-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 2-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство, 1-технологија у производњи	8	ПССС Неготин
13.	општине: Нови Пазар, Сјеница и Тутин	1-ратарство и повртарство, 3-сточарство, 1-заштита биља, 1- воћарство и виноградарство, 1-агроекономија	7	ПССС Нови Пазар
14.	град Чачак, општине: Ариље, Горњи Милановац и Лучани	2-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 1-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство, 2-агроекономија	9	ПССС Чачак
15.	општине: Бабушница, Бела Планка, Димитровград и Пирот	2-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство	6	ПССС Пирот
16.	град Смедерево, општине: Велика Плана и Смедеревска Паланка	2-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 2-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 1-технолог у производњи	8	ПССС Смедерево
17.	град Пожаревац, општине: Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Кучево, Мало Црниће и Петровац на Млави	3-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 3-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 1-прехрамбена технологија	10	ПССС Пожаревац
18.	град Шабац, општине: Богатић, Владимирци и Коцељева	3-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 4-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 1-агроекономија	11	ПССС Шабац
19.	општине: Блаце, Житорађа, Куршумлија и Прокупље	1-ратарство и повртарство, 2-сточарство, 3-заштита биља, 2-воћарство и виноградарство	8	ПССС Прокупље
20.	град Зајечар и општина Бољевац	2-ратарство и повртарство, 1-заштита биља и 1-воћарство и виноградарство	4	
21.	општине: Књажевац и Соко Бања	1-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-воћарство и виноградарство, 1-агроекономија, 1-мелиорација	5	
22.	општине: Земун, Нови Београд, Палилула, Сурчин, Гроцка и Обреновац	1-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 2-агроекономија	6	
23.	град Лозница, општине: Крупањ, Љубовија и Мали Зворник	2-ратарство и повртарство, 1-сточарство, 1-заштита биља, 1-воћарство и виноградарство, 1-агроекономија	6	
УКУПНО:			189	

Извор: (2016/d)

ПССС може да мења број и структуру запослених пољопривредних саветодаваца, само уз сагласност Министарства.

У оквиру постојеће ПССС, преношење знања саветодавцима организује Институт за примену науке у пољопривреди, као овлашћена организација за ове послове. Предавачи се бирају на јавним конкурсима, које расписује Институт. За регистроване саветодавце (они који имају лиценцу), ове обуке су бесплатне, док их они који немају лиценцу плаћају.

Саветодавци су обавезни да похађају обуке, које трају 32 радна дана у току године. Теме се утврђују сваке године, на три начина:

1. на основу резултата анкета, које попуњавају пољопривредници;
2. на основу ставова саветодаваца;

3. према препорукама министарства надлежног за пољопривреду, у смислу актуелности појединих тема.

За 2016. годину је дефинисано 17 модула.

Трансфер знања пољопривредницима се врши тако што саветодавци држе предавања и др. Пољопривредницима из области за које су прошли обуку у току те године. Поред тога, обавезни су да једном годишње одрже предавање из области удруживања (задругарство) и производње органске хране.

Буџет и распоред финансијских средстава за ПССС се утврђује сваке године, доношењем Уредбе о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди. У табели 11 је приказан распоред финансијских средстава за 2016. годину.

Табела 11. Распоред финансијских средстава ПССС за 2016. год.

№	Намена средстава	Корисник средстава	Износ динара
1.	Саветодавни послови	ПССС	273.126.568
1.1.	Накнада за рад запослених саветодавца		197.351.532
1.2.	Остали трошкови		75.775.036
2.	Праћење и оцењивање ефеката рада саветодаваца	Овлашћена организација	20.358.172
2.1.	Накнада за праћење и оцењивање ефеката рада саветодаваца за 12 извршиоца са пуним радним временом		14.858.172
2.2.	Остали трошкови за праћење и оцењивање ефеката рада саветодаваца укључујући рад и унапређење софтвера, FADN и СТИПС		5.500.000
3.	Развој ПССС	Овлашћена организација и ПССС	54.215.260
3.1.	Обука, усавршавање саветодаваца, организовање годишњег семинара саветодаваца и израда едукативних материјала		10.700.000
3.2.	Развој, унапређење портала ПССС Србије		1.540.000
3.3.	Јачање капацитета саветодавног система кроз подршку побољшања услова рада ПССС и Овлашћене организације		41.975.260
	Укупно		347.700.000

Извор: (2016/d)

Уредбом о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2016. годину, прописан је начин коришћења ових средстава. Наиме, од укупног износа предвиђених средстава, за поједине намене предвиђена су средства, и то:

- 1) износ од 273.126.568 динара, за обављање саветодавних послова, од чега је:
 - 197.351.532 динара за накнаду за рад запослених саветодавца и
 - 75.775.036 динара за остале трошкове који директно учествују у извршењу саветодавних послова;
- 2) износ од 20.358.172 динара, за праћење и оцењивања ефеката рада саветодаваца, од чега је:
 - 14.858.172 динара за накнаду за праћење и оцењивања ефеката рада саветодаваца за дванаест извршиоца,
 - 5.500.000 динара за остале трошкове који директно учествују у праћењу и оцењивању ефеката рада саветодаваца, укључујући рад и унапређење софтвера, Систем рачуноводствених података на пољопривредном газдинству FADN и СТИПС;
- 3) износ од 54.215.260 динара, за развој ПССС, од чега је:
 - 10.700.000 динара за обуку, усавршавање саветодаваца, организовање годишњег семинара саветодаваца и израду едукативних материјала;
 - 1.540.000 динара за развој и унапређење портала ПССС Србије и

- 41.975.260 динара за јачање капацитета саветодавног система кроз подршку побољшања услова рада ПССС и овлашћене организације.

Финансирање ПССС се врши, углавном, из аграрног буџета, преко министарства надлежног за пољопривреду. Према Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, „...буџет министарства не може бити мањи од 5% буџета Републике Србије за одређену годину, у смислу закона којим се уређује буџетски систем“

Тако су, у 2016. години, у буџету Републике Србије обезбеђена средства за спровођење Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди на подручју Републике Србије (ван подручја Аутономне покрајине Војводине), у износу од 347.700.000 динара.

4.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ЕКСПЕРАТА И ДОНОСИЛАЦА ОДЛУКА У ШУМАРСТВУ

4.4.1. Анализа законодавне регулативе за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга

Главни национални законодавни документи, којима је регулисано пружање саветодавних и стручно-техничких услуга у приватним шумама, у одабраним државама су закони о шумама. У Хрватској је, поред Закона о шумама, од значаја и Закон о саветодавној служби.

У обе државе, у анализираним Законима је прописано оснивање јавне саветодавне службе и њених активности. Саветодавна служба је, у Хрватској, дефинисана као „...специјализована јавна установа за обављање послова саветодавне делатности у пољопривреди, руралном развоју, рибарству, као и унапређењу газдовања шумама и шумским земљиштима шумовласника“ (2005/б).

У одабраним државама, законима о шумама нису јасно дефинисани нити раздвојени саветодавни и стручно-технички послови у приватним шумама. Поред тога, и у Словенији и Хрватској, у законима није дата дефиниција ових послова, већ је то регулисано другим правним актима.

Поред спровођења саветодавних и стручно-техничких активности, законима о шумама у свим одабраним државама је регулисана и израда планских докумената за приватне шуме, у смислу врсте планова и програма, финансирања њихове израде и имплементације.

У односу на дефинисање саветодавних и стручно-техничких послова у постојећим законским прописима, издвајају се три групе испитаника у одабраним државама. Четири испитаника (два представника Коморе у Словенији, представници Саветодавне службе и Коморе у Хрватској), сматрају да су ови послови јасно дефинисани. Један испитаник из Словеније (представник ЗШС), сматра да су ови послови делимично јасно дефинисани. Са друге стране, два испитаника из Словеније (представници ЗШС), истичу да ови послови нису јасно дефинисани нити раздвојени у закону.

Постоје разлике у мишљењу испитаника о постојећим законодавним оквирима у односу на пружање саветодавних и стручно-техничких услуга ВППШ.

Један испитаник из Словеније сматра да оквири нуде „...довољно широк простор за развој саветодавних активности, а постоји и могућност рационализације и стимулсања јавне шумарске службе и власника“ (представник ЗШС).

Већина испитаника (по два представника ЗШС и Коморе) из Словеније сматрају да је оквири потребно унапредити, јер „...нису довољно јасно разрађени“ (представник ЗШС), а „...постојећи систем је застарео“, односно „...може се успоставити ефикаснија служба за саветодавне услуге“ (представник Коморе у Словенији).

Један испитаник из Хрватске (представник Саветодавне службе) сматра су су законодавни оквири „...израђени у складу са околностима у којима делују“, односно да је потребно ажурирати власничке књиге и катастар, па тек након тога унапређивати (уколико за тим буде постојала потреба), законодавне оквири.

4.4.2. Анализа институционалних оквира за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга

У прегледу 10 је дат упоредни приказ институционалних оквира за пружање саветодавних и стручно-техничких услуга у одабраним државама.

У обе државе, надлежности везане за управне послове у шумарству налазе се у оквиру министарстава одговорних за пољопривреду. У свим државама у овим министарствима постоје уже организационе јединице, у форми управе.

ЛП је присутно у Хрватској, али не и у Словенији.

Саветодавна служба, као јединствена самостална организација, присутна је у обе државе.

Поред тога, у Словенији постоји Комора пољопривреде и шумарства, која се такође бави пружањем саветодавних и стручно-техничких услуга. У Хрватској, Комора инжењера шумарства и дрвне технологије је задужена за издавање лиценци за обављање послова у шумарству.

Преглед 10. Институционални оквири у Словенији и Хрватској

	СЛОВЕНИЈА	ХРВАТСКА
Јавна управа	Министарство пољопривреде, шумарства и хране, Управа за шумарство, ловство и рибарство, Дивизија за шумарство	Министарство пољопривреде, Управа шумарства, ловства и дрвне индустрије
Јавна предузећа	/	Трговачко друштво Хрватске шуме (пружање саветодавних и стручно-техничких послова пре 2006. и у периоду 2010-2014.)
Саветодавна служба	Завод за шуме	Саветодавна служба
Коморе	Комора пољопривреде и шумарства (саветодавство)	Хрватска комора инжењера шумарства и дрвне технологије (издавање лиценци)
Научно-истраживачке и образовне институције	Биотехнички факултет, Одсек за шумарство Шумарски институт	Шумарски факултет, Шумарски институт

Извор: оригинал

Као научно-истраживачке и образовне институције, у обе државе су присутни Шумарски факултети, а постоје и институти.

У одабраним државама, сви испитаници сматрају да постојећи ниво пружених услуга ВПШ није задовољавајући.

У погледу ставова испитаника о унапређењу пружања услуга, издвајају се две групе:

- 1) испитаници који сматрају да је потребно унапређење саветодавних услуга, у смислу проширења тема. У ову групу спадају сви испитаници из Словеније и један из Хрватске, који предлажу саветовање у вези са:
 - одрживим газдовањем шумама – по један испитаник из Словеније и Хрватске, сматрају да „...деловање Завода треба да се усмери више у правцу савета у погледу дугорочног развоја шума“ (представник ЗШС), односно, да је потребна „...едукација о одрживом газдовању шумама, али не нужно о извођењу радова“ (представник Коморе у Хрватској);
 - економским аспектима газдовања шумама – „...развој економског и тржишног световања“ (представник ЗШС), „...оптимална трговина шумским производима“ (представник ЗШС), „...саветовање у свим областима које се тичу ефикасног газдовања приватним шумама, укључујући правне и економске аспекте“ (представник Коморе у Словенији), „...повећање интензитета економског саветодања (представник Коморе у Словенији);
 - удруживање ВПШ – испитаник из Словеније и Хрватске сматрају да је потребна „...повећана подршка за оснивање и рад организација ВПШ од стране јавних институција“ (представник Коморе у Словенији), као и „...пружање саветодавних услуга, у вези са удружеивањем власника и координација њиховог

рада (већа повезаност и више заједничких активности удружења“ (представник Коморе у Хрватској);

- коришћење ЕУ фондова (представник Коморе у Хрватској);
- 2) испитаници који сматрају да је потребно унапређење организације и финансирања служби које пружају услуге. У ову групу спада један испитаник из Хрватске, који предлаже унапређење кадровских капацитета, у смислу „...запошљавања већег броја радника на локалном нивоу“ (представник Саветодавне службе у Хрватској).

Уочава се да се ставови испитаника се не разликују претерано у односу на државу из које долазе, што може бити повезано и са постојећим системом пружања услуга ВПШ и другим аспектима.

Тако испитаници из Словеније, где постоји саветодавна служба, сматрају да је потребно унапредити само теме о којима се власници саветују, већином истичући потребу за саветовањем о економским аспектима газдовања.

Слична је ситуација и у Хрватској, где један испитаник предлаже, поред унапређења саветодавних услуга, и запошљавање већег броја радника на овим пословима (представник Саветодавне службе у Хрватској).

4.4.3. Анализа модела организовања и активности

Већина испитаника сматра да стање служби које врше саветодавне и стручно-техничке послове у шумарству приватног сектора није задовољавајуће. Један испитаник из Словеније истиче да је то „...примећено у испитивањима шумских газдинстава за сертификацију шума, уз стално напомиње да су ВПШ веома лоше информисани и едуковани о шумарству“ (представник Коморе у Словенији). Такође сматрају да службе имају недовољно запослених (представник Коморе у Словенији, представник Саветодавне службе у Хрватској).

Ипак, у Словенији, мишљења испитаника су подељена. Тако део испитаника сматра да је стање делимично задовољавајуће, односно да „...постоје извесни недостаци“ (представник ЗШС). Други испитаник наводи да је „...саветовање задовољавајуће на подручју дознаке, одређених узгојних радова и радова на заштити шума, за избор стабала за сечу, одређењих узгојних радова и радова на заштити шума, субвенционисања шумских радова, које изводи Завод за шуме Словеније“, док „...стање није задовољавајуће на подручју удруживања власника, где би и Завод за шуме би могао бити активнији, а сасвим незадовољавајуће је стање на подручју трговине шумским производима“ (представник ЗШС).

Испитаници су издвојили неколико начина за унапређење стања служби које врше саветодавне и стручно-техничке послове у шумарству приватног сектора:

- 1) ангажовати више људи на овим пословима;
- 2) едукација кадрова;
- 3) проширити спектар услуга;
- 4) улагање у техничку опремљеност;
- 5) обезбедити финансирање;
- 6) преузимање дела активности (нпр. економско саветовање) од стране др. организација (комора или удружења ВПШ);
- 7) промена система организације.

Један испитаник из Словеније сматра да је присутан „...недостатак добрих кадрова на терену (ревирни шумари, планери, рачунарски програмери), па је потребно запослити их на упражњена места“ (представник ЗШС).

Други испитаник из Словеније има став да је потребно проширити спектар постојећих услуга, односно да је „...потребно проширити постојеће саветовање садржајем који је од значаја за ефикасно газдовање шумама и који тренутно није доступан - концесија за шумарство, савети других релевантних организација, са изузетком Завода за шуме“ (представник Коморе у Словенији). Са овим ставом је сагласан и један испитаник из Хрватске, који сматра да рад служби треба усмерити на „...саветодавне услуге и активности, мање на чисто техничке и административне, које може струка радити (лиценца је доказ за

испуњавање услова, а постоји и одговорност код извођења стручних радова/послова“ (представник Коморе у Хрватској).

Један испитаник истиче да би се стање унапредило, уколико би део активности преузела нека друга организација, односно „...конкретно економско саветовање морала би преузети Пољопривредно шумарска комора или удружења власника“ (представник ЗШС).

Највећи број испитаника сматра да су препреке за унапређење стања финансије, кадровска структура, техничка опремљеност и систем организације службе, односно да је „...потребно успоставити нови систем саветовања“ (представник Коморе - СЛО-4).

Два испитаника (представник ЗШС и представник Саветодавне службе у Хрватској) сматрају да су финансије једина препрека, док други као препреке наводе финансије и систем организације службе (представник ЗШС).

Испитаници су навели неколико приоритетних активности у раду стручно-саветодавне службе за приватне шуме:

1) саветодавне активности, у следећим областима:

- економски аспекти газдовања приватним шумама (економско саветовање, трговина шумским производима, предузетништво у шумарству);
- организовање;
- заједничко извршавање радова у шуми;
- коришћење шумске биомасе;
- заштита од бујица;

2) стручно-техничке активности (дознака и сл.).

Саветодавне услуге у вези са економским аспектима газдовања шумама се односе на пружање информација о ценама и кретањима на тржишту (представник Коморе у Словенији), односно о трговини шумским производима (два представника ЗШС и представник Коморе у Словенији). Највећи број испитаника сматра да су ВПШ потребне саветодавне услуге у овој области.

Већина испитаника из Словеније и један из Хрватске, сматра да су ВПШ потребне саветодавне услуге у вези са организовањем, односно „...консултације у области повезивања и умрежавања“ (представник ЗШС) и „...промоција удруживања“ (представник Коморе у Хрватској).

Један испитаник је предложио пружање информација ВПШ у вези са заједничким извршавањем радова у шуми, односно саветовање у вези са „...организовањем заједничких сеча“ (представник Коморе).

Један испитаник из Словеније наводи да је ВПШ потребно пружити информације о „...коришћење дрвне биомасе за добијање топлотне енергије“ (представник Коморе у Словенији).

Поред тога, оба испитаника из Хрватске (представник Коморе и Саветодавне службе), сматрају да је потребно опште унапређење саветодавних услуга.

Када су у питању стручно-техничке активности, поред извођења дознаке и израде планских докумената, које су испитаници навели, један испитаник из Словеније сматра да су потребне услуге у вези са заштитом од бујица, односно да је потребно организовати „...стручне и техничке послове у области заштите од бујица“ (представник ЗШС).

У погледу динамике спровођења активности стручно-саветодавне службе за приватне шуме, испитаници већином сматрају да све активности треба да буду редовне, односно да „...шумар редовно мора бити присутан на терену“ (представник ЗШС). Испитаник из Хрватске сматра да је „...интензитет активности уско је повезан са захтевима корисника на терену“ (представник Саветодавне службе у Хрватској).

Испитаници су издвоји неколико институција и организација, које би требало да буду носиоци стручно-саветодавних послова у приватним шумама:

- 1) самостална организација (Завод за шуме / Саветодавна служба);
- 2) Комора пољопривреде и шумарства;
- 3) удружења ВПШ.

Три испитаника (два представник ЗШС и представник Саветодавне службе у Хрватској) су изнели став да носилац ових послова треба да буде самостална организација, у форми Завода за шуме, који постоји у Словенији или као Саветодавна служба (као модел који је присутан у Хрватској).

Три испитаника из Словеније (представник ЗШС, и два представника Коморе), сматрају да Комора пољопривреде и шумарства треба да буде једна од организација које су носиоци стручно-саветодавних послова у приватним шумама.

Два испитаника из Словеније (оба из Коморе), сматрају да би ове послове, уз друге организације (Шумарска саветодавна служба, Комора), могла да обављају и удружења ВПШ.

У погледу оперативних извођача радова на терену, постоје разлике у ставовима испитаника. Тако два испитаника из Словеније (оба из ЗШС) и један из Хрватске (представник Коморе), сматрају да то треба да буду ревидирани шумари. Такође два испитаника из Словеније (представник ЗШС и представник Коморе) и један испитаник из Хрватске (представник Саветодавне службе), имају став да оперативни извођачи треба да буду саветодавци. Представник из Хрватске истиче да „...*послове дознаке, која се спроводи путем јавне набавке, требају да изводе лиценцирани извођачи шумарских радова*“, који такође издају и пропратнице.

Два испитаника из Словеније (представник ЗШС и Коморе) сматрају да оперативни извођачи треба да буду ЗШС, Комора пољопривреде и шумарства, удружења ВПШ и приватни концесионари.

Сви испитаници сматрају да постојећа финансијска средства нису довољна, бар не за спровођење свих активности које су прописане законима.

Испитаници из Словеније су изнели процену потребних финансијских средстава за обављање активности стручно-саветодавне службе за приватне шуме. Са једне стране, сматрају да је потребно постојећа средства „...*повећати за 50%*“ (представник ЗШС), односно да је „...*потребно је најмање 30 саветодаваца у шумарству, што представља око 1 милион ЕУР средстава на годишњем нивоу*“ (представник Коморе у Словенији).

Испитаници сматрају да се финансијска средства за обављање активности стручно-саветодавне службе у приватним шумама могу обезбедити из различитих извора:

- 1) државни буџет (представник ЗШС, представник Коморе у Словенији);
- 2) виши катастарски порез (представник ЗШС);
- 3) фонд за рурални развој (представник Саветодавне службе у Хрватској).

5. ОДРЖАВАЊЕ СТРУЧНОГ СЕМИНАРА „ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ“

У организацији Катедре Економике и организације шумарства, Универзитета у Београду-Шумарског факултета, одржан је 09.05.2016. године, у хотелу „Језеро“ на Борском језеру, стручни семинар под називом „*Организација и активности шумарске саветодавне службе у Србији*“. Семинар је одржан у оквиру активности планираних на пројекту „*Организација и активности саветодавне службе у Србији: програм мера за унапређење стручно – саветодавних послова у шумама сопственика – физичких лица*“, који финансира Министарство пољопривреде и заштите животне средине-Управа за шуме.

Семинару је **присутвало 45 учесника** (од којих су 11 били предавачи), из следећих институција, организација и интересних група (прилог 9):

- Министарство пољопривреде и заштите животне средине-Управа за шуме, Београд (3 учесника);
- ЈП „Србијашуме“, Београд (21 учесник);
- ЈП „НП Ђердап“, Доњи Милановац (2 учесника);
- GIZ (Немачка организација за техничку сарадњу), Београд (1 учесник);
- Национална Асоцијација за биомасу „SERBIO“, Нови Сад (1 учесник);
- Представници ВППШ и њихових удружења (7 учесника);
- Шумарски факултет, Универзитета у Београду (6 учесника),
- Шумарски факултет, Универзитета у Сарајеву (1 учесник),
- Биотехнички факултет, Универзитета у Љубљани (1 учесник),
- Шумарска школа, Краљево (1 учесник).
- Завод за заштиту природе Србије, Београд (1 учесник).

Позвани учесници су (на директан или индиректан начин), укључени у активности везане за шумарство приватног сектора и тематске области стручног семинара. На основу великог одзива присутних, може се закључити да је проблематика саветодавства у шумарству јако актуелна на нашем подручју и да је присутна изузетна заинтересованост различитих интересних група да се активно укључе у ове процесе.

Посебно треба истаћи да је од стране руководиоца ЈП „Србијашуме“ надлежних за послове у приватним шумама, селекована група учесника (дипломираних инжењера шумарства), која може представљати језгро даље обуке тренера и саветодаваца у шумарству.

Такође, битно је истаћи велику заинтересованост професора Шумарских факултета, из Србије и региона, који су својим стручним доприносом успешно презентовали могућности саветодавних и образовних активности у шумарству приватног сектора.

Семинар су **отворили** (фототаблица 1):

- проф. др Драган Нонић, руководилац пројекта (Универзитет у Београду-Шумарски факултет);
- дипл. инж. Предраг Јовић, самостални саветник (Министарство пољопривреде и заштите животне средине-Управа за шуме);
- др Александар Васиљевић, извршни директор Сектора за развој и стратешко планирање (ЈП „Србијашуме“);
- проф. др Ратко Ристић, декан (Универзитет у Београду-Шумарски факултет).

Семинар је организован у циљу упознавања са искуствима пружања стручно-техничких и саветодавних услуга у шумарству и пољопривреди у региону југоисточне Европе и Србији, као и са могућностима развоја ових активности у шумарству приватног сектора у Србији.

У складу са овим циљевима, презентације су биле подељене у три тематске целине (прилог 10):

- 1) Искуства пружања саветодавних услуга у региону ЈИЕ;

- 2) Искуства пружања стручно-техничких и саветодавних услуга у Србији;
- 3) Могућности развоја активности у приватним шумама.

Уводни реферат под називом „Развој шумарства приватног сектора из перспективе Управе за шуме“, одржао је дипл. инж. Предраг Јовић из Управе за шуме (фототаблица 2). У оквиру презентације, најпре је приказан законодавни оквир, који се односи на шуме сопственика, а потом су презентована и средства која су издвајана из буџета у периоду 2004-2015. године, за заштиту и унапређење шума, као и средства Буџетског фонда за шуме за стручно-техничке послове у режији ЈП „Србијашуме“, у периоду 2001-2015. године. Истакнуто је и да, услед присуства око 2 милиона m^3 нелегалног дрвета на тржишту, губитак за државу, по основу таксе и ПДВ-а, износи око 10 милиона € годишње. Посебан део предавања се односио на могућности коришћења ЕУ фондова за рурални развој, као и могућности коришћења средстава из IPARD програма (за период 2014-2020. године). Истакнуто је и да у Националном програму за рурални развој за период 2015-2020. године, постоји посебна мера, која се односи на развој шумарства у руралним подручјима, а у оквиру које су предвиђене подмере у вези са саветодавном шумарском службом, успостављањем група и организација произвођача и подршком сарадњи и стварању кластера и мрежа у шумарству.

Фототаблица 1. Отварање семинара

Као закључак овог излагања, наведена је потреба за институционалним и организационим јачањем ВПШ (удруживање), стварањем будуће шумарске саветодавне службе (одрживи организационо-финансијски модел), као и одрживо финансирање развоја приватног шумарства.

У оквиру прве тематске целине, **Искуства пружања саветодавних услуга у региону Југоисточне Европе**, предавања су одржали (фототаблица 2):

- доц. др Шпела Пездевшек Маловрх (Универзитет у Љубљани-Биотехнички факултет): *Удружења приватних шумовласника у Словенији: ЕУ искуства и примери за регион;*

- проф. др Мерсудин Авдибеговић (Универзитет у Сарајеву-Шумарски факултет): *Извори информација за власнике приватних шума у Словенији, Хрватској, Србији и Босни и Херцеговини*;
- доц. др Јелена Недељковић (Универзитет у Београду-Шумарски факултет): *Организација и активности Пољопривредне саветодавне службе у Хрватској и Србији*.

Фототаблица 2. Предавања у оквиру тематске целине 1

Доц. др Шпела Пездевшек Маловрх је, најпре, изнела основне податке о шумском фонду Словеније и карактеристикама приватних шума и шумовласника. Као основни проблем су истакнути фрагментираност шумског поседа, као и велики број ВПШ, што отежава обављање стручних послова и оптимално газдовање шумом. Понуђене су две опције, као решење за овај проблем: подршка ВПШ, од стране јавне шумарске администрације, у виду стручно-техничке помоћи, саветовања и обезбеђивања образовања, као и подршка удруживању ВПШ. Потом су истакнуте предности удруживања, а објашњени су и различити облици сарадње, који постоје у Словенији (шумске задруге, машински прстенови, машинске заједнице, удружења ВПШ, студијски кругови).

Изнети су и примери добре праксе удружења ВПШ, а дате су и препоруке за регион Југоистичне Европе, дефинисане на основу резултата упоредних истраживања. Наиме, резултати истраживања су показали да власницима недостаје интересно удружење, као и да је присутно слабо заступање њихових интереса. У последњих неколико година, појавиле су се одређене локалне иницијативе за оснивање интересних удружења у региону, које нису значајније утицале на унапређење стања шумарства приватног сектора (осим донекле у Хрватској). У региону ЈИЕ постоји Савез удружења ВПШ само у ЕУ државама Словенији и Хрватској, што значи да ВПШ из осталих држава нису довољно заступљени у процесу европских интеграција, преко Конфедерације власника приватних шума (CEPF). Са друге стране, законски прописи промовишу оснивање удружења, тако да се може закључити да

постоји потреба за интересним удруживањем власника. Међутим, да би овај процес био успешан, потребно је мотивисати власнике, јер они, често, немају довољно информација. Поред тога, треба обезбедити иницијалну финансијску, саветодавну и техничку подршку, од стране државе и јавне шумарске администрације, која у садашњем тренутку није довољно присутна у региону. Ипак, да би удружења била ефикасна, чланови треба да имају јасан интерес. Исто тако, истакнуто је да удружења требају да развијају сопствене активности, које су усмерене ка потребама власника.

Проф. др Мерсудин Авдибеговић је приказао резултате упоредних истраживања у Босни и Херцеговини, Словенији, Србији и Хрватској, чији је циљ била анализа извора информација за ВПШ и процена утицаја карактеристика власника, стања шумских поседа и циљева газдовања на одабир тих извора. Утврђено је да постоји пет модела извора информација: удружења ВПШ, рођаци, јавна шумарска администрација, остали ВПШ и јавна шумарска предузећа. Јавна шумарска администрација је најчешћи извор информација за власнике у Словенији, док су у Босни и Херцеговини, поред јавне шумарске администрације, најчешћи извор информација јавна шумарска предузећа. У Србији и Хрватској су то, такође, државна шумарска предузећа. Удружења ВПШ су идентификована као извор информација једино у Словенији. Традиционални извори информација (нпр. остали ВПШ) су још увек важни у Словенији и Босни и Херцеговини.

На основу ових резултата, може се закључити да јавна шумарска администрација и ЈП у шумарству имају кључну улогу у обезбеђењу информација ВПШ. Ипак, истакнуто је да ВПШ нису хомогена група, односно да се разликују по социо-демографским особинама, ставовима, циљевима газдовања и искуствима. Из тога разлога, неопходно је развити и применити различите инструменте шумарске политике, који би били усмерени на поједине типове ВПШ. Такође, за креаторе шумарске политике, важно је да разумеју на који начин ВПШ прикупљају информације. С обзиром да информациони инструменти шумарске политике, као што су саветовање и едукација, нису довољно развијени у анализираним државама (осим, донекле, у Словенији), постоји значајна потреба за њиховим унапређењем, како би се задовољиле потребе ВПШ за информацијама.

Доц. др Јелена Недељковић је презентovala организацију и активности пољопривредне саветодавне службе у Хрватској и Србији, и истакла могућности примене одређених искустава у шумарству Србије. Најпре је објашњен развој шумарске саветодавне службе у Хрватској. Све до 2006. године, услуге у приватним шумама у Хрватској, обављала су ЈП за газдовање државним шумама. Бројне декларације, директиве и конвенције ЕУ, којима је дата подршка руралном развоју, уз наглашавање важности приватних шума за одрживи развој, биле су подстицај да се оснује Шумарска саветодавна служба. Међутим, услед недостатка финансијских средстава, ова служба је, 2010. године, укинута, а њене послове је преузело трговачко друштво „Хрватске шуме“. Ипак, како би се обезбедило коришћење ЕУ фондова за рурални развој, 2014. године су послови саветодавства у области шумарства приватног сектора интегрисани са активностима пољопривредне саветодавне службе. Тако, данас, Саветодавна служба представља специјализовану јавну установу, за обављање саветодавних делатности у пољопривреди, руралном развоју, рибарству и унапређењу газдовања приватним шумама.

У оквиру презентације, учесницима су објашњени и организација, активности, кадрови и финансирање Саветодавне службе у Хрватској, као и Пољопривредне саветодавне и стручне службе у Србији.

На основу тих искустава, размотрене су две могућности примене у шумарству Србије:

- 1) Шумарска саветодавна служба, као самостални организациони део у оквиру Пољопривредне саветодавне и стручне службе (модел сличан оном у Хрватској);
- 2) део послова који се односе на саветовање ВПШ, обављали би пољопривредни и шумарски саветодавци, који би били ангажовани у оквиру постојеће ПССС Србије;

У оквиру друге тематске целине, **Искуства пружања стручно-техничких и саветодавних услуга у Србији**, одржана су следећа предавања (фототаблица 3):

- мр Братислав Кисин (ЈП „Србијашуме“, Београд): *Стручно-технички послови у шумама сопственика у Србији*;

- дипл. инж. Дејан Милетић (ЈП „Србијашуме“, Београд): *Едукација сопственика шума за безбедан рад приликом санације ледолома и ледоизвала;*
- мр Ненад Радаковић (ЈП „НП Ђердап“, Доњи Милановац): *Проблеми чувања шума сопственика у НП „Ђердап“ са посебним освртом на законску регулативу.*

Фототаблица 3. Предавања у оквиру тематске целине 2

Мр Братислав Кисин је анализирао основне проблеме спровођења стручно-техничких послова у приватним шумама, који се врше од стране стручне службе ЈП „Србијашуме“. Најпре су приказани подаци о шумском фонду и планским оквирима за газдовање приватним шумама, уз истацање да су Програми газдовања шумама сопственика усвојени за осам шумских подручја у централној Србији. То указује да Програми газдовања постоје у 48,6% општина на подручју централне Србије, док се приватним шумама у осталим општинама (51,4%), газдује на основу Привремених програма и планова газдовања шумама сопственика. Потом су наведене активности које спроводи ЈП, на основу уговора са надлежним министарством (Управом за шуме). Објашњена је и процедура која се обавља приликом сече у приватним шумама, односно како се врши подношење захтева за дознаку и дознака, као и израчунавање надокнаде, жигосање и издавање пропратница, од стране стручне службе.

Дипл. инж. Дејан Милетић је изнео резултате пројекта који је реализовало ЈП „Србијашуме“, а финансиран је од стране Министарства пољопривреде и заштите животне средине-Управе за шуме. Изнести су основи подаци о ледоломима, који су се догодили крајем 2014. године у источној Србији, а процењена површина на којој је причињена штета износи 23.886 ha. Описани су пројектни тим, циљеви и активности на пројекту.

Такође, наведени су примери радионица за ВПШ, које су одржане у општинама Бор, Бољевац, Зајечар, Књажевац, Неготин, Ниш и Сокобања.

Мр Ненад Радаковић је указао на проблеме чувања шума сопственика у НП „Ђердап“, са посебним освртом на законодавну регулативу. Објашњен је сложен законодавни оквир, којим је регулисано чување шума на подручја НП: Закон о заштити природе (Служба чувара),

Закон о националним парковима (Служба чувара), Закон о шумама (Служба чувања шума), Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда (Рибочуварска служба), Закон о дивљачи и ловству (Ловочуварска служба). Применом одредби Закона о националним парковима, јавља се проблем недостатака запослених на обављању послова чувања: чувара шума (12), ловочувара (5) и рибочувара (5).

У другом делу презентације приказана је организациона структура ЈП „НП Ђердап“, уз посебно истицање активности које се односе на приватне шуме.

У оквиру треће тематске целине: **Могућности развоја активности у приватним шумама**, одржана су следећа предавања (фототаблица 4):

- проф. др Ратко Ристић (Шумарски факултет, Београд): *Одрживо коришћење приватних шума у циљу превенције од поплава и ерозије*;
- дипл.инж. Предраг Главоњић (ЈП „Србијашуме“, Београд): *Удруживање власника приватних шума у циљу мобилизације дрвних ресурса из приватних шума*;
- дипл.инж. Војислав Милијић (Национална Асоцијација за биомасу „SERBIO“, Нови Сад): *Логистичко-трговински центри за одрживо снабдевање биомасом из приватних шума: примери добре праксе*;
- Rainer Schellhaas (GIZ-Немачка организација за техничку сарадњу, Београд): *Facts about the GIZ DKTI programme*.

Фототаблица 4. Предавања у оквиру тематске целине 3

Проф. др Ратко Ристић је одржао предавање које се односило на одрживо коришћење приватних шума у циљу превенције бујичних поплава и ерозионих процеса. На почетку је дат осврт на последице бујичних поплава у Србији, 2014. године, а приказани су и учесталост (у периоду 1996-2014. год.) по појединим сливовима, као и просторни распоред бујичних поплава (у периоду 1950-2014. год.). Истакнуто је да у Србији недостају кључна стратешка документа: национална стратегија за контролу ерозије земљишта и одбрану од бујичних поплава, карта ерозије Србије, катастар бујичних токова Србије, катастар изведених противерозионих радова.

Потом је објашњен ефекат начина газдовања шумама на продукцију наноса, а дати су и примери добре праксе уређења бујица и заштите од ерозије из иностранства, као и текући радови у појединим општинама у Србији (Љубовија, Крупањ). Приказани су и примери ерозије земљишта у Србији, настали услед нестручног газдовања шумама (чисте и неконтролисане сече) или неадекватне обраде земљишта (обрада низ нагиб, дергадирани пашњаци).

У наставку су приказане активности на уређењу бујица и заштити од ерозије, који су некада спровођени у Србији. Посебно је истакнут пример рестаурације слива Калиманске реке, уз навођење просторног распореда и примера техничких објеката, биолошких и биотехничких радова (пошумљавање, прекривање травним бусеном, подизање воћних засада и др.), као и ефеката ових активности. На крају је објашњено и финансирање активности за одбрану од поплава, као и организација система за превенцију бујичних поплава и модификације законске регулативе.

Дипл. инж. Предраг Главоњић је, најпре, приказао основне карактеристике приватних шума у Србији, као и анализу стања у шумарству приватног сектора. Као основне карактеристике приватних шума, издвојени су велика уситњеност шумских поседа, и присуство великог броја власника, што, у знатној мери, отежава одрживо газдовање приватним шумским поседима.

Осим тога, последице демографских и социјално-економских промена, насталих у току периода транзиције у шумарству, довеле су, поред осталог, и до настанка тзв. „нових“ власника шума. У том погледу, дошло је и до појаве разноврсности у циљевима газдовања, односно приоритетима власника у газдовању шумским поседом. Ови процеси су утицали на то да све већи део ВПШ са малим поседима нема додира са знањем и праксом из области шумарства, па, самим тим, нису заинтересовани ни за газдовање својим шумским поседима. Овај феномен је познат као растући удео „нових“, „урбаних“ или „нетрадиционалних“ ВПШ. Још један резултат бројних промена, које су настале у сектору шумарства је удруживање ВПШ, како у Европи, тако и у Србији. Удружења у Србији су основана у форми удружења грађана, која имају за циљ заступање интереса чланова, а не као асоцијације за газдовање шумама. Шумским поседом удружених чланова се не газдује заједнички, већ сваки власник газдује својом шумом.

У наредном делу предавања, објашњене су основне предности и облици организовања ВПШ. Као главне предности, истакнуте су: заступање интереса власника, обезбеђивање заједничке стручне помоћи, заједничко чување шума, обезбеђивање заједничког извођења радова на гајењу шума (пошумљавање), изградња заједничких шумских путева, обезбеђивање заједничког коришћења шума, изградња и коришћење заједничких прерадних капацитета и заједнички пласман производа.

Потом су приказани основни облици организовања власника приватних шума, према ФАО класификацији. У Србији су била формирана четири организациона облика: Удружења ВПШ, Шумска заједница, Задруга и Национална асоцијација, од којих су данас активна само прва два. Представљен је и развој удруживања ВПШ у Србији, од 1903. године, када је основана Шумска заједница у Беочину, до данас, када је активно само седам, од 25 удружења на локалном нивоу, колико их је било 2009. године.

Приказана је и типологија ВПШ, утврђена на основу резултата истраживања, при чему је основни критеријум за издвајање типова власника био циљ газдовања шумским поседом.

У последњем делу предавања, објашњен је појам мобилизације дрвних ресурса и предуслова за њену реализацију, односно, истакнуто је да треба утврдити: потенцијал дрвних ресурса за мобилизацију (стање шума у односу на могућност додатног интензивирања сеча дрвета), интерес власника за мобилизацијом (спремност и став власника да се врши додатна мобилизација дрвних ресурса), као и модел организовања, који мора бити пажљиво одабран, у складу са циљевима и интересима власника.

У складу са тим, утврђено је пет учесника у ланцу снабдевања дрветом, и то:

- 1) власник шуме, односно члан организације власника;
- 2) стручно-саветодавна служба;

- 3) предузетник, односно правно лице ангажовано од стране организације власника за обављање одређених послова;
- 4) логистички центар;
- 5) индустрија прераде дрвета, као крајњи купац дрвета.

На крају је и детаљно објашњен модел организовања ВПШ, у циљу мобилизације дрвних ресурса.

Дипл. инж. Војислав Милијић је најпре изнео основне информације о националној асоцијацији за биомасу „SERBIO“, потенцијалима биомасе и њеном коришћењу у Србији.

Основне карактеристике снабдевања биомасом у Србији су:

- изводљиво је на равним теренима након сеча обнављања, док су у брдско-планинским теренима трошкови високи,
- након проредних сеча, доступне су мале количине, лоша шумска инфраструктура (нарочито у приватним шумама),
- власници/корисници шума или извођачи радова су недовољно опремљени и обучени за снабдевање биомасом,
- неадекватна је механизација и концепт сеча,
- у државним шумама је изводљиво у Војводини, западној, јужној и источној Србији, ако се логистика организује на адекватан начин,
- у приватним шумама, изводљиво је у источној, западној и јужној Србији, али само ако се власници шума организују на адекватан начин (мали ВПШ су неорганизовани, па је, услед тога, тешко или немогуће правити уговоре о стабилном снабдевању), или се успоставе локални логистички центри као посредник између малих ВПШ и произвођача енергије.

Истакнуто је да јавни и приватни сектор инвестирају у коришћење биомасе, при чему је инвеститорима неопходно да имају:

- потрошача произведене енергије (сопствени, гарантовани, пред-уговорени);
- дозволе;
- финансирање;
- снабдевање биомасом:
 - довољне количине биомасе адекватног квалитета;
 - дугорочни уговори о снабдевању;
 - биомаса по конкурентној цени;
 - ниски трошкови логистике.

Затим је објашњен концепт логистичких и трговинских центара за биомасу, који функционише као посредник у организацији регионалног ланца снабдевања биомасом, између понуде и потрошње биомасе. Концепт је започео у Немачкој и Аустрији, од стране удружења ВПШ и/или задруга, а подржан је од стране организација које пружају саветодавну подршку ВПШ, као и од локалне, регионалне и националне администрације. У питању су локални или регионални центри са оптимизованом организацијом трговине и логистике, где се тргује различитим производима на бази биомасе, стандардизованог квалитета.

Као потенцијалне локације за изградњу логистичких и трговинских центара за биомасу у Србији, истакнуте су (с тим, да у Мајданпеку већ постоји овакав центар):

- Лесковац,
- Нова Варош/Прибој,
- Бајина Башта,
- Шабац/Лозница,
- Пећинци,
- Зрењанин/Житиште.

Кључни критеријуми за избор локације су:

- опције финансирања (постојање заинтересованости приватних инвеститора/локалне администрације),
- тражња на тржишту (постојање потрошача),
- знање (постојање развијене свести становништва),
- понуда (постојање потенцијала из приватних шума и постојање ланаца снабдевања).

Као примери добре праксе логистичко-трговинских центара за одрживо снабдевање биомасом из приватних шума, наведени су: Biomassehof Leoben, Аустрија (Штајерска), Biomassehof Allgäu eG, Немачка (Баварска), Bioamsa d.o.o., Словенија.

На крају, као закључак, истакнуто је да у Србији постоје стручни, технички и финансијски инструменти подршке за веће коришћење биомасе, али да највећи изазов представља одрживо снабдевање биомасом (уговорање, количине, квалитет и логистика). Ипак, одрживо снабдевање је могуће и из приватних шума, али уз одговарајућу организацију власника и успостављање логистичко-трговинских центара за биомасу. У том смислу, истакнуто је да значајну подршку развоју логистичких и трговинских центара за биомасу у Србији пружа BioRES пројекат (<http://bioresproject.eu>).

Rainer Schellhaas је одржао презентацију о GIZ програму „Развој одрживог тржишта биоенергије у Србији“. У питању је програм билатералне сарадње између Србије и Немачке. Финансијер пројекта је немачко Федерално министарство за економску сарадњу и развој, у оквиру Немачке климатске и технолошке иницијативе (DKTI), а спроводи га Немачка организација за техничку сарадњу (GIZ), док је главни политички партнер Министарство пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије.

Програм се састоји од пет области:

- политичко саветовање;
- снабдевање биомасом;
- ефикасно коришћење дрвета за огрев у домаћинствима;
- развој пројекта;
- EU-BioRES пројекат.

Главни циљ области снабдевање биомасом је унапређење одрживог ланаца снабдевања, користећи различите изворе чврсте биомасе, као што су пољопривредни и шумски остаци и енергетски засади.

У оквиру ове области, спровode се следеће активности: развој локалних структура за снабдевање биомасом (производња или прикупљање, прерада, транспорт, складиштење) у изабраним регионима, саветовање предузећа за даљинско грејање и снабдевача који склапају уговоре о снабдевању биомасом, подршка оснивању јавних/приватних предузећа за снабдевање биомасом, саветовање и обука за снабдеваче биомасом у погледу одрживе експлоатације биомасе, надзор над пореклом и одрживости коришћења биомасе. На крају је дат конкретан пример топлане у општини Бајина Башта, где је урађен пројекат преласка на коришћење биомасе за производњу топлотне енергије.

Може се закључити да су у излагањима, као и дискусијама које су вођене током стручног семинара, учесници истакли значај пружања саветодавних услуга ВПШ, наглашавајући да се, код нас, ове активности уопште не спровode или се не спровode на одговарајући начин.

Приметно је и да они стручњаци који су ангажовани на пословима везаним за приватне шуме, углавном нису задовољни својом статусом, али са друге стране, не поседују ни одговарајућу иницијативу да самостално унапреде своја знања и активности. То указује на потребу мотивације и додатне едукације, како би се стекла предузетничка знања и вештине и отклонио страх од промена. Такође, запажено је да постоји недостатак разумевања појма „саветодавних услуга“ и то међу учесницима који имају обавезу њиховог спровођења.

У том слислу, препорука је да би наредне активности требале бити усмерене, пре свега, ка обуци (тренингу) потенцијалних „тренера“ и „саветодаваца“, а тек након тога, ка даљем трансферу знања корисницима ових услуга (ВПШ).

Власници су исказали потребу за сталним контактима и подршком у погледу различитих активности везаних за газдовање њиховим поседима, иако се нису одазвали у одговарајућем броју (мада су претходно потврдили свој долазак). То указује, са једне стране, на недостатак заинтересованости ВПШ, али са друге стране и на недовољну активност стручних лица која би требала да их „заинтересују“, кроз перманентни рад са њима, односно, пружање одговарајућих савета, едукације и информација.

Након завршетка предавања из све три тематске области, учесници семинара били су подељени у две **фокус групе**:

- 1) пружаоци саветодавних услуга (представници Управе за шуме, ЈП, и научно-истраживачких организација);
- 2) корисници саветодавних услуга (представници ВПШ, Управе за шуме, и научно-истраживачких организација).

У оквиру прве групе, учесници су попуњавали упитнике у којима су били понуђени различити модели организовања и активности шумарске саветодавне службе у Србији. Од испитаника се очекивало да оцене применљивост предложених модела у нашим условима, активности које би служба обављала, потребан број запослених и финансијска средства, као и да наведу институције и организације које би требало ангажовати, за подршку приликом обуке саветодаваца, као и едукације и тренинга са ВПШ.

Циљ упитника, који су попуњавали учесници из друге групе, било је утврђивање ставова о могућностима удруживања, саветовању, тренинзима и едукацији, активностима и моделима организовања шумарске саветодавне службе у Србији, као и мерама подршке ВПШ и мобилизацији дрвних ресурса

Резултати оба упитника су коришћени за анализе ставова у оквиру одговарајућих поглавља извештаја.

Семинар је завршен у складу са планираним програмом, након чега је организован и свечани ручак за све учеснике.

6. МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА ПОСТОЈЕЋЕ СЛУЖБЕ ЗА СТРУЧНО-САВЕТОДАВНЕ ПОСЛОВЕ У ПРИВАТНИМ ШУМАМА

Окружење и савремени услови пословања су неки од најзначајнијих и најутицајнијих фактора организационих промена, које подразумевају „...процес мењања постојеће организације као и процес мењања компонената од којих је организација састављена“ (Најдановић, 2011).

Један од критеријума⁴⁸ за класификацију организационих промена је њихов циљ (Јанићијевић, 2011). Према овом критеријуму, разликују се две основне врсте организационих промена:

- 1) организациона адаптација;
- 2) организациони развој.

Организациона адаптација су промене које настају као последица потребе за прилагођавањем организације променама у окружењу, односно покреће их окружење (екстерни утицаји) (Јанићијевић, 2011).

Организациони развој су промене које настају као последица интерних процеса и промена у организацији. Циљ ових промена је унапређење компетентности организације (Јанићијевић, 2011).

Сагледавајући тренутно стање служби за приватне шуме, као и ставове експерата и доносилаца одлука у шумарству и представника ВПШ, уочено је да су неопходне обе врсте организационих промена у овим службама у Србији.

Према прикупљеним подацима (примарни и секундарни), да би се унапредило постојеће стање службе за приватне шуме, потребно је унапредити следеће елементе:

- ефикасност службе и систем организације;
- образовање и обука кадрова у служби;
- кадровски и технички капацитети службе;
- саветодавне активности службе;
- финансирање службе.

Имајући у виду претходно наведено, у оквиру овог поглавља, размотрене су могућности унапређења постојећег модела организовања службе за приватне шуме, у оквиру ЈП „Србијашуме“ и ЈП НП. У том смислу, поред сагледавања могућности промене организационе структуре, дефинисане су и могуће промене у активностима и носиоцима стручно-техничких и саветодавних послова у приватним шумама, као и потребна финансијска средства за функционисање предложеног модела унапређења.

На крају, анализирани су ставови ВПШ, експерата и доносилаца одлука у шумарству, у вези са овом проблематиком.

6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ МОДЕЛА ОРГАНИЗОВАЊА СТРУЧНО-САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

На основу анализе постојеће ситуације везане за обављање стручно-техничких и саветодавних послова у приватним шумама, неопходно је предложити одређене измене у организацији стручно-саветодавне службе при ЈП „Србијашуме“ и ЈП НП, како би се ови послови могли обављати на ефикаснији начин и у складу са потребама одрживог газдовања.

6.1.1. ЈП „Србијашуме“

Предлог унапређења модела организовања постојеће службе за приватне шуме у оквиру ЈП „Србијашуме“, подразумева промене на различитим нивоима организовања.

⁴⁸ Више информација о осталим критеријумима поделе организационих промена је доступно у уџбенику *Управљање организационим променама* (Јанићијевић, 2011).

На нивоу Генералне дирекције ЈП „Србијашуме”, потребно је да се формира Сектор за приватне шуме или, као друго решење, самостална Служба за приватне шуме у оквиру Сектора за шумарство⁴⁹, са Извршним директором или директором службе на челу (шема 8).

Шема 8. Предлог унапређења организације службе за приватне шуме у оквиру ЈП „Србијашуме“

Извор: оригинал

У оквиру Сектора би постојала два одељења, са, одговарајућим, руководиоцима:

- 1) Одељење за стручно-техничке послове;
- 2) Одељење за саветодавне послове.

На нивоу Шумских газдинства би се формирала Служба за приватне шуме⁵⁰ са Руководиоцем службе за приватне шуме и реверним инжењерима и реверним техничарима на нивоу Шумске управе, који би обављали стручно-техничке послове и запосленима у оквиру шумске управе који би обављали искључиво саветодавне послове на нивоу општина које та ШУ територијално покрива.

Потребно је утврдити реалне потребе службе у погледу броја и структуре извршилаца за обављање послова у приватним шумама. У том смислу, неопходно је било одвојити стручно-техничке од саветодавних послова и дефинисати потребан број извршилаца.

У предложеном моделу су раздвојени стручно-технички од саветодавних послова. Стручно-техничке послове би обављали запослени реверни инжењери и реверни техничари, којима би координирао руководилац службе, док би саветодавне послове обављали „саветодавци у приватним шумама“. Потребан број кадрова, структура, активности запослених у служби, као и финансијске потребе су детаљније обрађени у подпоглављима 6.2. и 6.3.

На овај начин би се превазишли утврђени недостаци, односно унапредила би се ефикасност службе и спречио сукоб интереса запослених, јер би постојала јасно утврђена хијерархијска повезаност и сарадња у „вертикалном“ и „хоризонталном“ смислу, односно запослени у служби би искључиво обављали послове у приватним шумама.

6.1.2. ЈП Националних паркова

Да би се унапредило обављање саветодавних послова у приватним шумама, у оквиру ЈП за управљање НП, потребно је, такође, предложити одређене измене.

Оно што је могуће реализовати, на првом месту у НП „Тара“ и НП „Ђердап“ јесте дефинисање места за извршиоца/извршиоце који би се бавили саветодавним пословима у приватним шумама.

Могу се предложити два модела:

⁴⁹ У оквиру ЈП „Србијашуме“ је на нивоу Генералне дирекције, до 2000. године, већ постојала самостална Служба за приватне шуме, са посебним одсеком за газдовање приватним шумама у Сектору за шумарство и ловство.

⁵⁰ На нивоу Шумских газдинстава су, до 2000. године, биле формиране (уколико су та ШГ имала значајних површина приватних шума), Службе за приватне шуме и посебни одсеци са истим називом, а, исто тако, и ШУ, као основне јединице за газдовање шумама су, до 2000. године, имале посебан одсек за приватне шуме (тамо где је постојала потреба за тим).

- 1) да се у самој организационој структури издвоји радно место за извршиоца/ извршиоце који би се бавили саветодавним пословима;
- 2) да се у сврху спровођења саветодавних активности ангажују стручна лица/ организације, које ће вршити саветодавне послове у приватним шумама.

У оквиру НП „Копаоник“, имајући у виду површину приватних шума може се предложити да само један извршилац буде задужен за приватне шуме. Ова особа би се, поред стручно-техничких послова, бавила и саветодавним пословима.

У оквиру ЈП НР, вероватно не би било могуће издвојити посебну службу која би се бавила саветодавним пословима, имајући у виду да само ЈП „НП Тара“ спроводи стручно-техничке послове на територији политичке општине, док су ЈП „НП Ђердап“ и ЈП „НП Копаоник“ задужени за спровођење стручно-техничких и саветодавних послова само у оквиру граница НП којима управљају.

Имајући у виду да је обављање стручно-техничких (па, самим тим, и саветодавних послова), на изванредан начин, споредна активност ЈП НП, и узимајући у обзир релативно малу површину приватних шума на територији НП, за саветодавни део послова се може предложити модел ангажовања стручних лица/ организација, које би вршиле услуге стручно-саветодавне службе у приватним шумама.

Као носиоци саветодавних активности у приватним шумама у оквиру НП могле би се предложити образовне организације (Шумарски факултет и Средња шумарска школа), Удружења ВПШ и приватна предузећа, или лиценцирани инжењери шумарства. Оперативни извођачи би били ангажовани по потреби, односно плану имплементације саветодавних активности. На почетку сваке године би се дефинисале теме заједно са ВПШ у вези са којима би била одржавана предавања или други видови информисања/обуке.

6.2. ДЕФИНИСАЊЕ АКТИВНОСТИ И НОСИЛАЦА СТРУЧНО-ТЕХНИЧКИХ И САВЕТОДАВНИХ ПОСЛОВА

На основу анализе секундарних података и интервјуа са одабраним представницима доносилаца одлука и експерата у шумарству, као и на основу ставова ВПШ, утврђен је предлог стручно-техничких и саветодавних послова у ЈП „Србијашуме“, уз напомену да они морају бити јасно дефинисани и раздвојени.

6.2.1. Стручно-технички послови у приватним шумама

Предлог **активности** на стручно-техничким пословима је:

- израда планских докумената (годишњих планова) у приватним шумама;
- дознака стабала;
- жигосање посеченог дрвета;
- издавање пропратница;
- израда плана заштите шума од пожара;
- премер, обрачун запремине и евиденцију бесправно посеченог дрвета;
- обавештавање надлежних органа о бесправним радњама;
- увид у стање шума и утврђивање мера и радова на гајењу и заштити шума које треба предузети (пошумљавање, мелиорација, нега, заштита од биљних болести и штетних инсеката и заштиту шума од пожара, и др.);
- подела садног материјала и оснивања нових састојина (припрема земљишта за пошумљавање, избор врсте дрвећа и садног материјала за пошумљавање, начин попуњавања ако пошумљавање није успело у довољном обиму и др.);
- стручне активности везане за избор врсте и начина неге у састојинама (окопавање и прашење, сеча избојака и изданака, чишћење, санитарне сече, све врсте прореда и слично, оплодне сече, чисте сече, групимично–поступни начин обнављања, пребирне сече и др.);
- процена квалитативне и квантитативне количине дубеће дрвне запремине.

Носиоци стручно-техничких послова у оквиру предложених модела организовања службе за приватне шуме били би реверни техничари и реверни инжењери. У предложеном моделу организовања службе, запослени на стручно-техничким пословима за свој рад би

директно одговарали Руководиоцу службе за приватне шуме на нивоу газдинства, што у постојећем моделу није случај, већ активности запослених на стручно-техничким пословима зависе од плана шефа ШУ и руководиоца који обављају друге послове у државним шумама.

Посао самосталног референта за приватне шуме у постојећем моделу или руководиоца службе за приватне шуме у предложеном новом моделу би био да координира рад запослених на стручно-техничким пословима и спроводи пословну политику у делу предузећа која се односи на делатност приватних шума.

Да би утврдили неопходан број извршилаца, потребно је дефинисати одређене критеријуме, односно норме које један радник може да уради током године.

На основу истраживања Кадовића и сарадника (2008), основни критеријум за утврђивање потребног броја радника за обављање стручно-техничких послова представљају површина приватних шума и планирана сеча дрвета. У том смислу, у погледу броја кадрова у односу на површину и планирану сечу, стандард за одређивање минимално потребног броја извршилаца би износио (Кадовић *et al.*, 2008):

- 4,5 запослених / 10.000 m^3 , односно
- 5,7 запослених / 10.000 ha .

Поред тога, исти аутори наводе да „...у погледу величине основних организационих јединица (ревира, односно реона), тај стандард за приватне шуме је следећи: ревир - 7.500 ha , реон - 2.500 ha “ (Кадовић *et al.*, 2008).

Такође, према истраживањима Нонића и Радосављевића (2008), утврђени су идентични нормативи, односно:

- 4,5 запослених / 10.000 m^3 , односно
- 5,7 запослених / 10.000 ha .

На основу интервјуа са представницима јавног сектора (експертима и доносиоцима одлука), нормативи у погледу броја запослених би износили:

- 3,3 запослених / 10.000 m^3 , односно
- 5,0 запослених / 10.000 ha .

На основу ових података, може се уочити да постоји изражена разлика у погледу коришћења различитих критеријума, па, самим тим, и потребног броја запослених за обављање стручно-техничких послова у приватним шумама.

Због тога се мора наћи решење које је резултанта наведених параметара, јер употреба само једног критеријума није добра и не може се реално применити на терену.

На основу свега претходно наведеног, као и на основу анализе законских одредби, критеријуми који се могу узети у обзир су (табела 12):

- површина приватних шума (5,0 - 5,7 запослених / 10.000 ha);
- планирана запремина дрвета за дознаку у приватним шумама (3,3 - 4,5 запослених / 10.000 m^3), као и учешће високих шума у структури⁵¹.

Табела 12. Калкулација потребног броја запослених за обављање стручно-техничких послова

ПОВРШИНА ПРИВАТНИХ ШУМА (ha)	НОРМАТИВ	БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ	РУКОВОДИОЦИ СЛУЖБЕ / САМОСТАЛНИ РЕФЕРЕНТИ
1.149.762	5,0 - 5,7 запослених / 10.000 ha	574-655	17
Планирана дознака (m^3)			
679.887	3,3 - 4,5 запослених / 10.000 m^3	225-306	
Учешће високих шума	Број потребних инжењера		
16,9% по површини и 28,1% по запремини ⁵²			63-110

Извор: оригинал

⁵¹ Према Закону о шумама, дознаку у високим шумама могу обављати искључиво дипломирани инжењери шумарства, док у изданацким шумама, плантажама и природним састојинама меких лишћара дознаку може вршити дипломирани инжењер шумарства или техничар шумарске струке (2010/с).

⁵² Према подацима Националне инвентуре шума (Банковић *et al.*, 2009).

На основу добијених података може се уочити да се према наведеној калкулацији потребан број запослених за обављање стручно-техничких послова у приватним шумама креће од 225 до 655, посматрајући различите критеријуме, односно површину приватних шума и планирану запремину дрвета за дознаку. Потребно је имати у виду да коришћење само једног критеријума није довољно и да не даје оптималан број запослених потребних за обављање активности у приватним шумама, већ је потребно комбиновати претходна два основна критеријума, уз коришћење помоћних критеријума.

Уколико се као помоћни критеријум уврсти и максимална величина реона за приватне шуме, односно максимална површина по једном извршиоцу (2.500 *ha* - 3.000 *ha*), а имајући у виду да је укупна површина приватних шума у оквиру ЈП „Србијашуме“ 1.149.762 *ha*, долази се до броја од 384 до 460 запослених на стручно-техничким пословима у приватним шумама.

Од тог броја, потребан број инжењера шумарства за обављање стручно-техничких послова у високим приватним шумама би износио 63-110.

6.2.2. Послови саветовања и обуке власника приватних шума

Предлог активности на саветодавним и пословима обуке власника је:

- континуирано информисање ВПШ (упознавање са стратешким, законодавним и институционалним оквирима, мерама подршке, дешавањима на тржишту дрвета), индивидуално или групно, кроз непосредни контакт са ВПШ;
- организовање курсева о прописима из подручја шумарства и о смерницама везаним за газдовање приватним шумама;
- обука и стручно оспособљавање ВПШ за безбедно обављање радова у шуми;
- повећање информисаности ВПШ о могућностима и повољностима коришћења националних и ЕУ фондова;
- упућивање и упознавање ВПШ са пројектима (шта треба да садржи и ко може да уради пројекат), из области:
 - заштите и гајења шума из националних и ЕУ фондова;
 - шумске инфраструктуре и набавке опреме из националних и ЕУ фондова;
- провера прихватљивости пројеката и обрада пријава и захтев за коришћење националних и ЕУ фондова;
- пружање стручних и пословних информација и потребних знања ВПШ, како би се боље организовали;
- организовање семинара, радионица и стручних скупова из области заштите шума, гајења шума, коришћења шума, удруживања ВПШ, анализе тржишта дрвета, итд.;
- информисање ВПШ у области заштићених подручја, односно упознавање власника са њиховим правима, могућностима и обавезама;
- сарадња и повезивање стручних институција у земљи и иностранству, и сарадња са јединицама локалне и регионалне самоуправе;
- остале саветодавне, образовне и информативне активности.

Носиоци саветодавних послова у предложеном моделу организовања службе за приватне шуме би били референти за саветодавне послове у приватним шумама.

Поред тога, потребно је вршити континуирану едукацију запослених на саветодавним пословима, али је, пре свега, на почетку функционисања службе важно извршити обуку запослених који ће обављати саветодане послове, кроз одговарајуће тренинге („тренинг тренера“). На овај начин би запослени на саветодавним пословима стицали потребна знања, по планираним целинама из предвиђених активности, које би преносили ВПШ. Овим би се, путем тренинга (обуке) и усавршавања кадрова, унапредице вештине и знања потребна за обављање наведених послова, односно унапредице би се стручни капацитети запослених. Основни циљ обуке је увећање њихових радних способности, увођење савремених метода рада, саветовања и комуникације (са ВПШ и јавношћу), као и повећање њиховог радног учинка.

Према секундарним подацима број запослених у оквиру Саветодавног система у пољопривреди Србије износи 189 запослених (2016/d). Уколико се има у виду да је укупна површина пољопривредног земљишта у Србији у приватном власништву које користе физичка лица око 2,818 *мил ha* (2015/g), добија се норматив од 6,7 запослених/100.000 *ha*.

Ако би то било примењено у шумарству, на представљеним моделима организовања службе за приватне шуме, потребан број запослених за обављање саветодавних послова је приказан у табели 13.

Табела 13. Калкулација потребног броја запослених за обављање саветодавних послова

Површина приватних шума (<i>ha</i>)	Норматив	Број запослених
1.149.762	6,7 запослених / 100.000 <i>ha</i>	77

Извор: оригинал

На основу добијених података може се уочити да је према наведеној калкулацији потребан број запослених за обављање саветодавних послова 77. Свакако би било потребно уврстити још неке критеријуме, како би се одредила реална потреба за извршиоцима.

6.3. ДЕФИНИСАЊЕ ПОТРЕБНИХ ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Потребна финансијска средства за обављање стручно-техничких послова, приказана су у табели 14.

Табела 14. Потребна финансијска средства за обављање стручно-техничких послова

ВРСТА ТРОШКОВА	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ						УКУПНО (дин.)
Зараде по запослених (дин/запослен)	Самостални референт/ руководилац службе		Ревирни инжењер		Ревирни техничар		277.376.532
	нето	брuto	нето	брuto	нето	брuto	
	57.778	93.190	51.389	82.885	31.222	50.806	
	17 извршилаца		63 извршилаца ⁵³		321 извршилаца ⁵⁴		
Режијски трошкови (5% трошкова зараде)	утрошак горива; телефон		службена документација (пропратнице, дневници, дозначне књиге и др.)		штампање планских докумената		13.868.826
Трошкови набавке основних средстава за рад ⁵⁵	теренско возило ⁵⁶ (набавка, амортизација, одржавање, осигурање и регистрација)		теренско одело	теренска обућа		торба	25.884.000
	18.666.000		4.010.000	2.406.000		802.000	
УКУПНО							317.129.358

Извор: оригинал

Потребна финансијска средства за обављање саветодавних и послова обуке ВПШ су приказана у табели 15.

⁵³ Калкулисано са минималним бројем извршилаца по примењеним критеријумима (63 инжењера, *види таб. 12*).

⁵⁴ Калкулисано са минималним бројем извршилаца по примењеним критеријумима (када се 384, минимални укупан број запослених на стручно-техничким пословима у приватним шумама, умањи за 63 ревијна инжењера).

⁵⁵ Трошкови који се формирају само прве године, односно приликом набавке средстава

⁵⁶ Предвиђено је једно теренско возило на нивоу Шумског газдинства

Табела 15. Потребна финансијска средства за обављање саветодавних послова

ВРСТА ТРОШКОВА	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ					УКУПНО (дин.)
Зараде запослених (77 запослених)	Референт за саветодавне послове у прив. шумама (дин/запосленом)					86.107.560
	нето		брuto			
	57.778 ⁵⁷		93.190			
Режијски трошкови (5% трошкова зараде)	гориво	телефон	канцеларијски материјал	штампање постера и брошура		4.305.378
Едукација запослених (5% трошкова зараде)						4.305.378
Трошкови набавке основних средстава за рад ⁵⁸	теренско возило ⁵⁹ (набавка, амортизација, одржавање, осигурање и регистрација)	теренско одело	теренска обућа	торба	рачунар	19.842.000
	18.666.000	769.930	462.000	154.000	2.310.000	
УКУПНО						114.560.316

Извор: оригинал

Финансирање стручно-техничких и саветодавних послова у шумама сопственика могло би се вршити из два извора:

- 1) Буџета Републике Србије;
- 2) средстава које би обезбедили ВПШ.

Могуће ја прибавити средства из оба извора, под условом да се у оквиру Закона о буџету дефинишу средства за стручно-техничке и саветодавне послове која би била подељена сразмерно броју власника и површини под шумом, као и плановима за саветодавне послове за сваку наредну годину. У принципу, саветодавне послове би требала да финансира држава (како би се остварио циљ одрживог газдовања на целој територији), а стручно-техничке послове сами власници, уколико нису у могућности да их самостално или уз подршку стручне службе обављају. Такође, постоји и могућност финансирања из међународних пројеката и Фондова, који су намењени развоју руралних подручја.

6.4. АНАЛИЗА СТАВОВА ВЛАСНИКА, ЕКСПЕРАТА И ДОНОСИЛАЦА ОДЛУКА У ШУМАРСТВУ

6.4.1. Анализа ставова власника приватних шума

Већина ВПШ добијају информације у вези са газдовањем њиховим шумским поседом, и то углавном од представника ЈП за газдовање шумама, породице и рођака, као и од других шумовласника. У односу на потребу власника за додатним информацијама везано за саветодавне активности, ВПШ углавном сматрају да би саветодавна служба требала да обавља следеће активности:

- пружање стручних и пословних информација и обуке ВПШ у вези удруживања и организовања;
- организовање курсева о прописима из подручја шумарства и о смерницама газдовања приватним шумама;
- обука и стручно оспособљавање ВПШ за безбедно обављање радова у шумама;

⁵⁷ Просечна зарада референта за приватне шуме према подацима ЈП Србијашуме.

⁵⁸ Трошкови који се формирају само прве године, односно приликом набавке средстава

⁵⁹ Предвиђено је једно теренско возило на нивоу Шумаског газдинства

- упознавање ВПШ са пројектима из области шумске инфраструктуре и набавке опреме из националних и ЕУ фондова (упућивање шта треба да садржи и ко може да уради пројекат);
- организовање семинара, радионица и стручних скупова у области заштите шума, гајења шума, коришћења шума и недрвних шумских производа, удруживања ВПШ, тржишта дрвета, коришћења дрвне биомасе, мобилизацији дрвних ресурса из приватних шума, предузетништво у шумарству

У односу на начин преношења информација ВПШ, сви власници и представници јавних институција сматрају да би најбоље резултате имало саветовање путем Удружења ВПШ или кроз групне семинаре.

Према резултатима добијеним овим истраживањем, већина ВПШ сматра да је најбоље да служба буде организована као сопствена служба у оквиру Удружења ВПШ, јер би на тај начин био „...лакши приступ служби“, односно „...лакше би се остварила комуникација са власницима шума“, што би имало за последицу „...ефикасније газдовање шумама и једноставније процедуре и спровођење активности на дознаци стабала за сечу и отпреми дрвета“. Са друге стране, један представник ВПШ сматра да је најбоље решење да служба буде формирана као самостална ШСС, јер би на тај начин власници имали „...стручне људе који су на располагању власницима шума“, односно „...до којих могу лако да дођу“. Такође, представник ЈП сматра да је најбоље да саветодавна служба буде организована као самостална ШСС, док представник шумарске школе сматра да је најбоље да служба буде у оквиру ЈП за газдовање шумама и ЈП НП.

Сви испитаници су се изјаснили позитивно, односно изразили су заинтересованост за формирање саветодавне службе у оквиру удружења ВПШ, образложивши свој став кроз „...једноставнији приступ запосленима у служби“, „...лакше остваривање комуникације и лакши рад са запосленима у служби“, јер би на тај начин „...били ближи ВПШ“.

6.4.2. Анализа ставова експерата и доносилаца одлука у шумарству

На основу анализе ставова у оквиру Фокус групе експерата и доносилаца одлука у шумарству, у односу на понуђене моделе организовања Шумарске саветодавне службе (ШСС) и њене активности, издвојили су се одређени резултати.

Код предлога првог модела, у оквиру ЈП „Србијашуме“, где би се на нивоу ШГ формирала служба за приватне шуме са: руководиоцем службе за приватне шуме, реверним инжењерима и реверним техничарима (на нивоу ревира/реона), за стручно-техничке послове и референтима при ШГ само за саветодавне послове у приватним шумама:

- већина испитаника (24 од 25) сматра да је овај предложени модел организовања применљив у нашим условима, а представник Управе за шуме истиче да је овај модел „...функционалан и историјски поткован“, као и да ШСС треба бити организована као „...самостална служба у оквиру ЈП, као радна јединица са својим подрачуном“;
- став већине представника ЈП „Србијашуме“ је да је постојећој служби за приватне шуме потребна „...већа самосталност и независност у оквиру ЈП“, што је и „...постојало не тако давно и функционисало без већих проблема“, као и да је њена „...предност у инфраструктури (техничкој и кадровској)“, јер је она „...једина стручно, технички и организационо опремљена служба, са контактима по месним заједницама“;
- такође, представници службе већином сматрају да „...постоје кадови, који су обучени или се могу додатно едуковати за обављање саветодавне функције, уз обављање стручно-техничких послова“, али, са друге стране, постоји и мишљење оперативних руководиоца из ЈП „Србијашуме“ да „...нема потребе за издвајањем посебних радних места за саветодавне послове“.

У односу на други модел, организовања ШСС у оквиру Пољопривредне саветодавне службе:

- већина испитаника (22 од 25) је подржала могућност да се у оквиру постојеће ПССС, формира посебна организациона јединица (службу, сектор, и сл) за шумарство, која би обављала саветодавне послове у шумарству (саветодавне послове би обављали лиценцирани инжењери шумарства). Истакнуто је да је ПССС „...у развоју и да пружа могућност укључивања и ШСС“, али да постоји опасност да ШСС „...буде у подређеном положају“, због чега „...мора бити независна у организационом и финансијском погледу“, као и да „...сигурни и стални извори финансирања представљају основу функционисања“.
- само један испитаник (руководилац ШГ у ЈП „Србијашуме“), определио се за могућност да део послова ШСС преузме и обавља постојећа ПССС (ове послове би обављали сарадници у области агроекономије, као део редовних активности);
- док су се два испитаника (извршни директор и самостални референт из ЈП „Србијашуме“) изјаснили да модел у оквиру ПССС није применљив у нашим условима.

Код анализе ставова у вези предлога трећег модела, **самосталне Шумарске саветодавне службе** за приватне шуме, која би била организациона јединица у саставу Јавне шумарске службе (под ингеренцијом министарства надлежног за шумарство), у оквиру које би била задужена и за координацију и контролу послова од јавног интереса у шумарству, на регионалном и локалном нивоу, издвојили су се врло различити ставови:

- од тога да је то „...најбољи модел...“, али и „...најскупљи...“ који би био применљив у нашим условима само „...ако би постојала обезбеђена стална средства финансирања“ (представник Управе за шуме и неколико референата службе за приватне шуме);
- па до ставова да је то „...нерационално решење, поред садашње стручно-саветодавне службе“, у којој треба „...повећати број шумарских инжењера“ који је „мали и недовољан“ (оперативни руководиоци из ЈП „Србијашуме“).

Анализа свих наведених ставова, указује да су унапређење постојећег модела организовања стручно-саветодавне службе (у оквиру ЈП „Србијашуме“) или укључивање у неки већ развијен модел (као што је ПССС), основна опредељења за реформу ове службе, уз потребу јачања кадрова и њихове едукације, као и обезбеђивања стабилних извора финансирања. Очигледно је да испитаници нису довољно упознати са моделом самосталне ШСС (иако је он најзаступљенији у развијеним ЕУ земљама), јер је предуслов за његово функционисање, формирање самосталне Јавне шумарске службе у Србији.

7. МОГУЋНОСТИ ОРГАНИЗОВАЊА НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

У овом поглављу су размотрене могућности организовања ШСС, кроз унапређење оквира деловања ШСС и развој модела организовања ШСС. Поред тога, дефинисани су носиоци активности стручно-саветодавних послова, као и развој програма мера и активности (приоритетних тема рада) ШСС. На крају је дефинисана структура трошкова функционисања ШСС.

7.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ОКВИРА ДЕЛОВАЊА ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

У оквиру овог подпоглавља, сагледане су могућности унапређења стратешких, законодавних и институционалних оквира деловања ШСС у Србији, као основе за њено функционисање.

7.1.1. Стратешки и законодавни оквири

Да би ШСС функционисала, потребно је, поред примене дефинисаних стратешких оквира, унапредити постојећу законодавну регулативу у шумарству.

Такође, неопходно је обезбедити спровођење већ предвиђених мера подршке ВПШ кроз национални шумарски програм. Исто тако, потребно је и дати предлог нових мера, имајући у виду да су све поменуте мере дефинисане оквирно и уопштено, односно, нису јасно прецизиране и усмерене према одређеним групама (типovima) ВПШ, већ су предвиђене за све шумовласнике. Мере које недостају се, пре свега, односе на групу економских и информационих мера подршке.

Важно је истаћи да је потребно искористити могућности, које су дефинисане у Националном програму за рурални развој за период 2015-2020. године. У оквиру овог програма постоји посебна мера, која се односи на развој шумарства у руралним подручјима, а у оквиру које су предвиђене подмере у вези са ШСС, успостављањем група и организација произвођача и подршком сарадњи и стварању кластера и мрежа у шумарству.

У Закону о шумама (2010/с), предвиђени су искључиво стручно-технички послови који се обављају у шумама сопственика, без јасног навођења саветодавних активности. Самим тим је омогућено пружаоцу услуга у приватним шумама да кроз обављање стручно-техничких послова врши, на одређени начин, и саветодавне активности, углавном кроз директан контакт са ВПШ. На тај начин, услед непостојања прецизно набројаних саветодавних послова, није могуће ни утврдити да ли су и које саветодавне активности реализоване и које треба реализовати, па, самим тим, изостаје и контрола ових послова.

Уколико се посматрају законодавни оквири за саветодавну службу у пољопривреди, потребно је да се и у законодавним оквирима у шумарству дефинише:

- шта су то саветодавне активности;
- услове и начин обављања саветодавних послова у шумарству;
- обуку и усавршавање саветодаваца, као и корисника услуга, односно ВПШ.

Поред тога, како би саветодавци имали одређену стручност и одговорност у послу који обављају, потребно је и за ове послове предвидети добијање лиценци од стране Коморе, уз обавезу њеног годишњег обнављања кроз обуку и усавршавање носилаца лиценце.

7.1.2. Институционални оквири

Један од кључних елемената за имплементацију Стратегије развоја шумарства је реформа институција, која треба да буде заснована на (2006/а):

- 1) редеофинисању улога и одговорности у шумарском сектору на централном, регионалним и локалним нивоима, као и редеофинисању односа између институција у сектору шумарства;
- 2) знатно повећаној улози приватног сектора у обезбеђењу добара и услуга од шуме;

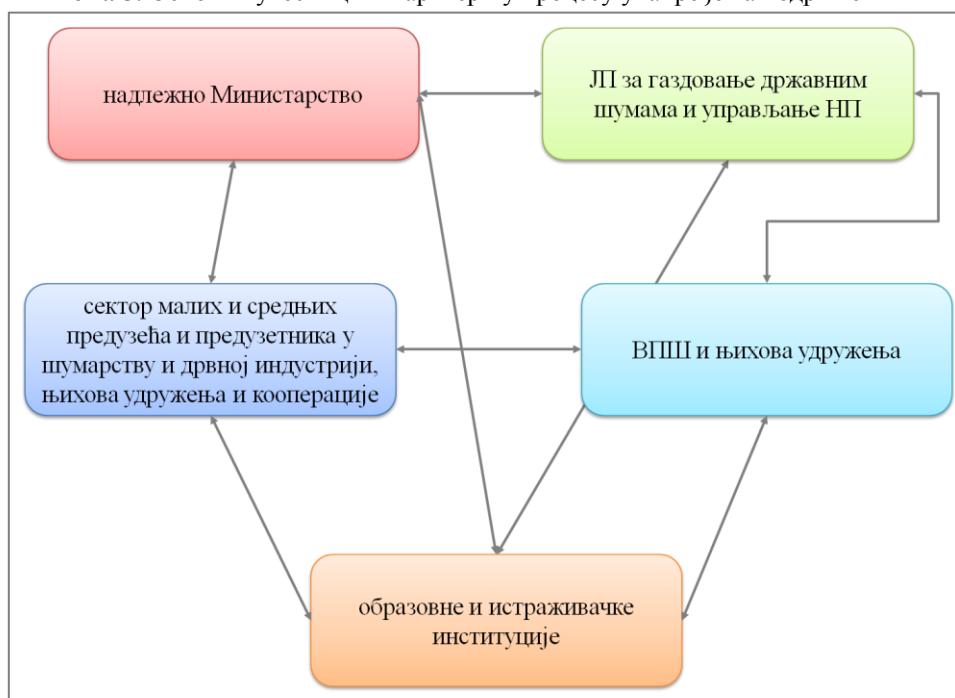
- 3) развоју и јачању невладиног сектора, институција и организација на локалном нивоу;
- 4) дефинисању улоге шумарског сектора у укупном руралном развоју;
- 5) транспарентности сектора шумарства.

У циљу примене дефинисаних решења у односу на ШСС, потребно је унапредити и институционалне оквире.

Основни учесници и партнери у процесу унапређења подршке ВПШ у Србији, биле би следеће организације (шема 9):

- 1) надлежно Министарство, као основни давалац подршке;
- 2) ВПШ и њихова удружења, као директни корисници;
- 3) ЈП за газдовање државним шумама и управљање НП;
- 4) сектор малих и средњих предузећа и предузетника у шумарству и дрвној индустрији, њихова удружења и кооперације, као индиректни корисници;
- 5) образовне и истраживачке институције, одговорне за шумарство и рурални развој, као консултанти и партнери.

Шема 9. Основни учесници и партнери у процесу унапређења подршке ВПШ

Извор: оригинал

Уколико се узме у обзир величина ресурса приватних шума, број ВПШ, као и потреба за унапређењем саветодавних активности у приватним шумама, намеће се потреба за повећањем броја кадрова који би обављали ове послове, уз организационе промене у оквиру самог одељења.

Мала и средња предузећа и предузетници, као посредници, између шумарства (извора сировине – ВПШ и њихових удружења) и дрвне индустрије (корисници), играју одлучујућу улогу у свим напорима да се организује ефикасан проток добара у ланцу стварања вредности и ланцу снабдевања дрвним производима. Поред тога, ова предузећа пружају услуге у области коришћења и транспорта дрвних производа. Ипак, да би се њихова улога могла остварити, неопходно је удруживање ВПШ, како би се омогућило обједињавање дрвета из уситњених шумских поседа и на тај начин створили услови за груписање дрвних ресурса.

Са тим у вези, потребно је радити на удруживању ВПШ и јачању капацитета, јер би на тај начин и држава и ВПШ имали користи („win-win“ ситуација). Корист државе би се огледала, пре свега, у томе што би имала препознатљивог партнера/ представника ВПШ, који би заступао већи број власника, али и у могућности запошљавања стручних кадрова у оквиру служби на нивоу Удружења ВПШ. Самим тим би и рад ШСС био доста функционалнији уколико би деловали према групи власника са заједничким или сличним циљевима, а не према сваком власнику појединачно. Корист власника би се огледала и у могућности да преко удружења формирају сопствену службу ангажовањем стручног лица.

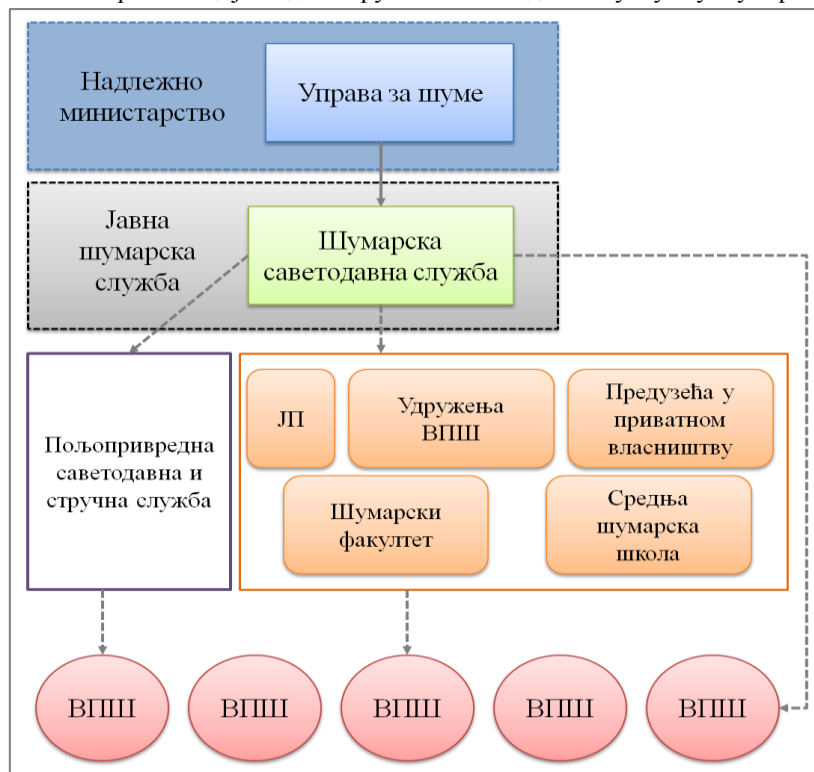
Улога образовних и истраживачких институција би била усмерена ка обуци саветодаваца и самих ВПШ, стицању нових знања и вештина, као и у преношењу европских и искустава из региона, кроз примере добре праксе.

7.2. РАЗВОЈ МОДЕЛА ОРГАНИЗОВАЊА НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

У складу са смерницама датим у Стратегији развоја шумарства, као и на основу резултата анализе прикупљених примарних и секундарних података, предлаже се измена постојећег модела пружања саветодавних услуга у шумарству.

Организација новог модела пружања саветодавних услуга у шумарству у Србији, приказана је на шеми 10.

Шема 10. Организација модела пружања саветодавних услуга у шумарству у Србији

Извор: оригинал

У оквиру понуђеног решења, предвиђено је оснивање **Шумарске саветодавне службе**, која би могла да буде:

- 1) самостална организација (у надлежности одговарајућег министарства);
- 2) део јавне шумарске службе (која би се формирала за све шуме).

Уколико би била самостална организација, ШСС би требала да буде у надлежности министарства одговорног за шумарство. Управа за шуме би вршила контролу над реализацијом поверених послова, а финансирање би се вршило из Буџетског фонда за шуме. Спровођење активности би се реализовало на основу годишњих уговора, које би ШСС склапала са Управом за шуме.

Друга могућност предвиђа успостављање Јавне шумарске службе за државне и приватне шуме (као у Словенији) и њених регионалних јединица. У том случају, ШСС би била њен део (ужа организациона јединица), и обављала би саветодавне и послове обезбеђивања реализације директних мера подршке ВПШ.

ШСС би обављала активности, које су детаљно објашњене у подпоглављима 7.3 и 7.4, на један од следећих начина (могућа је и њихова комбинација):

- 1) самостално;
- 2) са ЈП за газдовање државним шумама и/или Удружењима ВПШ;
- 3) са ПССС.

Код сваког од предвиђених модела, предвиђено је и ангажовање образовних и истраживачких организација, као и других учесника из шумарства приватног сектора (МСП).

Самостално деловање ШСС подразумева постојање службе као независне организације при министарству надлежном за послове шумарства, при чему служба сама обавља све саветодавне активности предвиђене у поглављима 7.3. и 7.4.

У предложеном моделу стручно-техничке послове би обављала стручна служба у оквиру ЈП за газдовање шумама или **Удружења власника приватних шума**⁶⁰. У складу са одредбама §71 Закона о шумама, предвиђено је да стручна лица могу у оквиру удружења ВПШ да обављају следеће стручно-техничке и саветодавне послове (2010/с):

- израду годишњег плана газдовања шумама;
- израду програма подизања нових шума и унапређења стања постојећих шума;
- израду плана заштите шума од пожара;
- дознаку стабала за сечу;
- праћење утицаја биотичких и абиотичких чинилаца на здравствено стање шума;
- жигосање посеченог дрвета и издавање пропратнице;
- премер, обрачун и евиденцију бесправно посеченог дрвета;
- вођење евиденције извршених радова на заштити, гајењу и коришћењу шума у програму;
- обавештавање надлежног органа о бесправним радњама;
- друге стручно-саветодавне послове.

Наведени послови се обављају као поверени и финансирају се из средстава Буџета РС. Да би удружење ВПШ обављало наведене послове, потребно је да има запослено стручно лице⁶¹, односно лице са лиценцом за обављање стручних послова у газдовању шумама, коју издаје Комора инжењера шумарства.

Уколико би ШСС обављала предвиђене активности **у сарадњи са ПССС**, део саветодавних послова из области шумарства би могле обављати постојеће службе и/или стручни сарадници за агроекономију (као део редових активности које врше са пољопривредним произвођачима, којима би се прикључили и ВПШ).

У ПССС, у којима не постоје службе за агроекономију, требало би запослити стручне сараднике из ове области, који би пружали саветодавне услуге пољопривредним газдинствима и ВПШ. У овом случају, сви стручни послови би били у надлежности неке друге организације (ЈП или УВПШ, у зависности од изабраног модела).

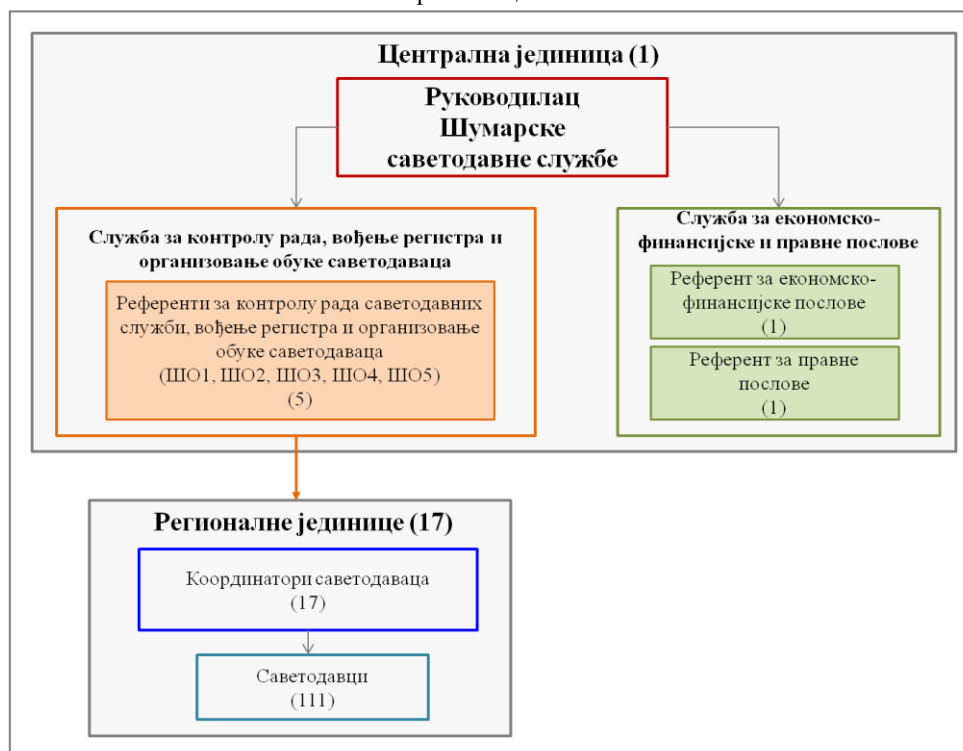
На шеми 11 је приказана организација ШСС, уз систематизацију радних места.

На **централном нивоу**, предвиђено је постојање централне организационе јединице, која би била задужена за управљање активностима комплетне службе.

⁶⁰ У складу са важећим законским оквирима (§71 Закона о шумама), послове у приватним шумама за које се доноси програм, могу да обављају и удружења ВПШ, уколико имају запослено стручно лице (2010/с).

⁶¹ Према §95 Закона о шумама, лиценцу за обављање стручних послова у газдовању шумама може да добије „...лице које има стечено високо образовање на студијама другог степена, односно које је стекло образовање на основним студијама у трајању од најмање четири године из области шумарства, шумарског смера и које има положени државни стручни испит, као и стручни испит за стицање лиценце за обављање одређених послова“ (2010/с).

Шема 11. Организациона шема ШСС

Извор: оригинал

У оквиру ње, постојале би две уже организационе јединице (службе или одељења):

- 1) служба за економско-финансијске и правне послове;
- 2) служба за контролу рада, вођење регистра и организовање обуке саветодаваца.

На **регионалном нивоу**, предвиђено је формирање организационих јединица по ШП. У том смислу, на подручју централне Србије, предвиђено је постојење 17 регионалних (подручних) јединица, које би биле задужене за оперативно спровођење активности ШСС. У оквиру сваког шумског подручја, саветодавци би били ангажовани по општинама које припадају том ШП. Седиште регионалних (подручних) јединица би било на нивоу ШП.

Носиоци појединих активности, у оквиру ШСС, детаљно су приказани у подпоглављу 7.3.

7.3. ДЕФИНИСАЊЕ НОСИЛАЦА САВЕТОДАВНИХ АКТИВНОСТИ

Саветодавне послове би обављали **лиценцирани инжењери шумарства**. По угледу на Пољопривредну стручно-саветодавну службу, требало би донети посебан правилник (*Правилник о ближим условима за издавање лиценце за обављање саветодавних послова у шумарству*), којим би се ово уредило.

Како лиценце за пољопривредне саветодавце издаје министарство надлежно за пољопривреду, исто би могло да се примени у сектору шумарства, односно лиценце за обављање саветодавних послова у шумарству би могла да издаје Управа за шуме, до почетка рада Коморе инжењера шумарства, која би могла да издаје и лиценце за обављање саветодавних послова у шумарству, поред Законом о шумама предвиђених лиценци за обављање стручних послова у газдовању шумама (уколико не би биле обједињене).

Организовање и спровођење обуке саветодаваца би требало да буде реализовано на сличан начин као и у оквиру ПССС. Наиме, предавања би требало да држе овлашћене образовне институције у сектору шумарства (Шумарски факултет, средње шумарске школе итд.). Непосредно након започињања рада ШСС, потребно је извршити кадровско оспособљавање (обуку саветодаваца), како би били на адекватан начин могли да врше трансфер знања ВППШ. У том смилу, потребно их, најпре, обучити о следећим темама:

- саветодавне вештине;

- вештине презентовања;
- вештине комуникације у раду са групама;
- интерперсонална комуникација између саветодаваца и ВПШ;
- обука за коришћење софтверског пакета, који ће бити коришћен у оквиру ШСС;
- припрема за наступ у медијима.

Обука саветодаваца о другим темама би се вршила конитуирано, у складу са темама рада дефинисаним за сваку годину.

У табели 16 је приказан потребан **број саветодаваца** по шумским подручјима.

Табела 16. Потребан број саветодаваца по шумским подручјима

ШО / ШП / НП	Општина	Површина шума ⁶² (ha)	Потребан број саветодаваца
Југоисточна ШО			37
Јужноморавско ШП	Врање	29.725	10
	Трговиште	15.150	
	Босилеград	20.850	
	Сурдулица	18.825	
	Владичин Хан	13.725	
	Бујановац	9.825	
	Прешево	6.375	
	Укупно	114.475	
Јабланичко ШП	Лебане	12.375	10
	Бојник	6.250	
	Медвеђа	30.050	
	Власотинце	15.400	
	Црна Трава	13.525	
	Лесковац	30.375	
	Укупно	107.975	
Нишавско ШП	Пирот	20.489	4
	Димитровград	10.805	
	Бабушница	12.040	
	Укупно	43.334	
Моравско ШП	Алексинац	14.200	8
	Бела Паланка	16.675	
	Ниш		
	1. Палилула	2.200	
	2. Пантелеј	3.475	
	3. Медијана	225	
	4. Црвени крст	3.200	
	5. Нишка бања	7.300	
	Сврљиг	16.025	
	Гаџин Хан	13.250	
	Дољевац	2.500	
	Сокобања	12.625	
	Укупно	91.675	
Топличко ШП	Блаце	4.400	5
	Прокупље	16.175	
	Житорођа	2.250	
	Мерошина	1.650	
	Куршумлија	29.851	
	Укупно	54.326	
Источна ШО			27
Тимочко ШП	Бољевац	18.494	12
	Бор	24.925	
	Књажевац	27.094	

⁶² Подаци преузети из интерне документације ЈП „Србијашуме“, за 2015. годину

ШО / ШП / НП	Општина	Површина шума ⁶² (ha)	Потребан број саветодаваца
	Зајечар	25.587	
	Неготин	23.222	
	Кладово	7.917	
	Мајданпек - део	5.194	
	Укупно	132.433	
Севернокучајско ШП	Мајданпек - део	12.396	7
	Голубац	2.285	
	Кучево	17.144	
	Вел. Градиште	3.709	
	Жабари	2.520	
	Мало Црниће	1.480	
	Петровац	10.019	
	Пожаревац	1.665	
	Смедерево	1.402	
	Жагубица	25.550	
	Укупно	78.170	
Јужнокучајско ШП	Деспотовац	10.492	7
	Свилајнац	10.525	
	Ђуприја	7.150	
	Параћин	11.450	
	Јагодина	13.600	
	Рековац	13.850	
	Варварин	6.375	
	Укупно	73.442	
НП Ђердап		6.863	1
Југозападна ШО			11
Расинско ШП	Александровац	5.083	4
	Брус	10.379	
	Крушевац	13.331	
	Трстеник	7.163	
	Ћићевац	2.599	
	Ражањ	2.438	
	Укупно	40.993	
Горњеибарско ШП	Рашка	13.512	4
	Нови Пазар	25.724	
	Тутин	8.147	
	Укупно	47.383	
Доњеибарско ШП	Краљево	30.252	3
НП Копаоник		350	0
Западна ШО			20
Шумадијско ШП	Горњи Милановац	25.344	8
	Аранђеловац	10.400	
	Крагујевац	24.375	
	Велика Плана	5.100	
	Смедер. Паланка	3.625	
	Рача	4.275	
	Баточина	2.288	
	Лапово	925	
	Кнић	8.613	
	Топола	4.631	
	Укупно	89.575	
Посавско – подунавско ШП	Гроцка	3.694	2
	Вождовац	2.250	
	Раковица	244	
	Палилула	269	
	Барајево	4.163	
	Младеновац	4.108	

ШО / ШП / НП	Општина	Површина шума ⁶² (ha)	Потребан број саветодаваца
	Обреновац	4.500	
	Сопот	4.778	
	Чукарица	1.394	
	Сурчин	60	
	Укупно	25.460	
Подрињско - колубарско ШП	Ваљево	19.355	10
	Осечина	9.001	
	Мионица	6.517	
	Уб	5.317	
	Љиг	6.922	
	Лајковац	2.511	
	Лазаревац	6.172	
	Љубовија	9.851	
	Мали Зворник	4.345	
	Лозница	10.133	
	Шабац	8.131	
	Богатић	2.964	
	Коцељева	5.418	
	Владимирци	3.642	
	Крупањ	9.027	
	Укупно	109.306	
Централна ШП			16
Голијско ШП	Ивањица	24.242	5
	Сјеница	8.896	
	Чачак	9.913	
	Лучани	11.914	
	Укупно	54.965	
Тарско - златиборско ШП	Ужице	16.133	5
	Чајетина	14.044	
	Косјерић	8.085	
	Пожега	10.264	
	Ариље	12.129	
	Укупно	60.655	
Лимско ШП	Пријеполје	18.415	4
	Прибој	15.851	
	Нова Варош	9.124	
	Укупно	43.390	
НП Тара		27.000	2
УКУПНО (17 шумских подручја)		1.232.023	111

Извор: оригинал

Потребан број саветодаваца (укупно 111), утврђен је тако што је, најпре, израчуната просечна површина приватних шума по општини (11.029 ha). Ова површина је узета као јединична по саветодавцу, а број потребних саветодаваца по шумском подручју је израчунат на основу укупне површине приватних шума на тој територији.

Оваква процена броја потребних саветодаваца би се могла користити у периоду непосредно након започињања рада службе, али би са њеним развојем, коначан број требало утврдити на основу броја ВПШ на подручју које обухвата служба, јер се, и у оквиру ПССС, број саветодаваца утврђује на основу броја регистрованих пољопривредних газдинстава.

Услов за утврђивање броја ВПШ је примена §74 Закона о шумама, односно вођење Регистра сопственика шума.

Важно је напоменути да, према евиденцији Националне службе за запошљавање, у Србији постоји 361 незапослено лице⁶³ са образовањем у области шумарства⁶⁴ (прилог 11), што указује да, на тржишту рада, постоји довољан број кадрова, који би могли бити, уз претходну обуку, ангажовани за спровођење саветодавних активности.

Највећи број незапослених лица је у Београдском региону (укупно 160), а најмањи у Региону Јужне и Источне Србије (54).

Поред саветодаваца, за функционисање ШСС, потребно је предвидети и следеће запослене:

- руководицац службе (1);
- референти за контролу рада саветодавних служби, по ШО, вођење регистра и организовање обуке саветодаваца (5)⁶⁵;
- референт за економско-финансијске послове (1);
- референт за правне послове (1);
- координатори саветодаваца, по ШП (17).

У складу са претходним, за рад ШСС, потребно је 136 запослених, односно:

- 1 руководицац службе;
- 111 саветодаваца;
- 17 координатора саветодаваца;
- 7 референата.

Један од основних услова за функционисање ШСС је да у Закону о шумама (или другом правном акту, нпр. изменама и допунама *Закона о обављању саветодавних и стручних послова у области пољопривреде*), буду јасно дефинисани и раздвојени саветодавни и стручни послови, које ће она обављати.

У наставку су наведене **активности**, по носиоцима послова, који су раније дефинисани.

Руководилац ШСС би обављао следеће активности:

- планирање, организовање, руковођење и контрола рада ШСС;
- одобравање предлога за годишњу обуку саветодаваца;
- планирање буџета ШСС, у сарадњи са Управом за шуме;
- планирање кадровске структуре ШСС;
- доношење аката, потребних за рад и функционисање ШСС;
- подношење извештаја о раду ШСС директору Управе за шуме;
- сарадња и комуникација са ПССС, као и саветодавним службама у пољопривреди и шумарству и ЕУ и земљама региона и др.

Референт за контролу рада саветодавних служби, по ШО, вођење регистра и организовање обуке саветодаваца би обављао следеће активности:

- контрола рада саветодавних служби, по шумским подручјима које припадају ШО за који је референт задужен;
- контрола регистра саветодаваца, који спроводе саветодавне активности у ШО за који је референт задужен;
- подношење извештаја руководиоцу службе, о раду саветодавних служби по ШП;
- организовање обуке саветодаваца, у сарадњи са координаторима саветодавних служби;

⁶³ Стање на дан 30.04.2016. год.

⁶⁴ Дипломирани инжењер шумарства, мастер инжењер шумарства, магистар шумарства.

⁶⁵ По 1 референт за сваку шумску област на територији централне Србије (укупно 5 шумских области: југоисточна, источна, југозападна, западна, централна).

- сарадња са референтима за економско-финансијске и правне послове и др.

Координатори саветодаваца, по шумским подручјима, обављали би следеће активности:

- планирање, организација, руковођење и контрола саветодавних активности на одређеном шумском подручју;
- припрема пројеката⁶⁶ и координација њиховог спровођења;
- вођење регистра саветодаваца на одређеном шумском подручју;
- надзор и праћење рада саветодаваца (вођење евиденције и контрола извршених активности);
- израда предлога обуке годишње обуке саветодаваца, у сарадњи са референтима за контролу рада саветодавних служби, вођење регистра и организовање обуке саветодаваца;
- комуникација и координација са централном јединоцом и другим интересним групама, на шумском подручју (шумска газдинства, удружења ВПШ, НВО и др.);
- сарадња са локалним медијима, у циљу промоције активности саветодавне службе;
- припрема и подношење извештаја о раду саветодавне службе на нивоу шумског подручја референту за контролу рада саветодавних служби, по шумским подручјима, вођење регистра и организовање обуке саветодаваца;
- управљање буџетом саветодавне службе, на нивоу шумског подручја;
- административни послови (набавка канцеларијског материјала и опреме, контрола стања залиха, и др.).

Узимајућу и обзир резултате истраживања спроведеног у Србији, као и активности које спроводи саветодавна служба у Словенији и Хрватској, могу се предложити следећи саветодавни послови, које би обављали **саветодавци** запослени у оквиру ШСС у Србији:

- едукација ВПШ (по темама рада детаљно разрађеним у подпоглављу 7.4);
- стручни савети и обука за извођење једноставних радова у шуми (радови који се изводе једноставним ручним алатима: припрема станишта, нега састојина, пошумљавање и др.);
- подршка оснивању и раду удружења ВПШ;
- давање препорука у вези са набавком и организовањем набавке шумских садница и семена за обнову шума и пошумљавање;
- пружање стручних савета и техничке помоћи у спровођењу мера руралног развоја;
- помоћ при изради бизнис планова и при писању пројеката за коришћење средстава националних и међународних фондова;
- саветовање о коришћењу мера подршке ВПШ, националних и ЕУ фондова;
- одржавање практичних радионица;
- публиковање материјала (брошура са професионалним садржајима, образовних летака и видео материјала), приказивање филмова, појављивање и оглашавање у медијима (објављивање чланака на интернет страници службе, у новинама, учешће у радио и ТВ емисијама);
- избор и награђивање најбољег шумовласника, такмичења секача (шумовласника), обележавање образовних шумских стаза;
- организовање тематских изложби и других догађаја;
- организовање јавних расправа;
- израчунавање штете у шумама, настале услед временских непогода, болести, штеточина, дивљачи и сл.

⁶⁶ Пројекти којима се финансирају додатне активности Шумарске саветодавне службе, на нивоу ШП.

Референт за економско-финансијске послове би обављао следеће активности:

- административно-књиговодствени и финансијски послови;
- послови финансијског књиговодства;
- сарадња са руководиоцем службе приликом израде предлога буџета;
- сарадња са координаторима служби на нивоу шумских подручја, у домену економско-финансијских послова;
- послови динарског и девизног платног промета;
- ажурирање финансијске документације, контроли, и ликвидацији обавеза према трећим лицаима;
- праћење и примена законских и подзаконских прописа из домена финансија и књиговодства;
- припрема документације и евиденција и обрачун трошкова службених путовања;
- обрачун и уплата пореза;
- сарадња и координација са банкама и другим финансијским институцијама и др.

Референт за правне послове би обављао следеће активности:

- правна превентива и заступање Службе;
- израда уговора;
- сарадња са координаторима служби на нивоу шумских подручја, у домену правних послова;
- вођење поступка у вези са повредом радних обавеза запослених;
- израда преднацрта, нацрта и предлога општих аката Службе;
- давање правних савета у вези са применом закона и подзаконских аката и др.

7.4. РАЗВОЈ ПРОГРАМА МЕРА И АКТИВНОСТИ НОВЕ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

Основни недостатак газдовања приватним шумама у Србији је недовољна информисаност ВПШ о могућностима које имају на располагању како би побољшали стање својих шума и укључили их у систем редовног газдовања. На основу резултата пројекта спроведених у протеклом периоду, као и резултата анализе примарних и секундарних података у оквиру овог пројекта, дефинисане су приоритетне теме рада ШСС.

Свакако би, по сличном принципу који се спроводи у оквиру ПССС, требало дефинисати теме о којима ће саветодавци бити обучавањем у току сваке године, како би стечена знања пренели ВПШ.

Дефинисање приоритетних тема у току сваке године би се вршило на основу:

- 1) ставова ВПШ о областима за које су заинтересовани да добију информације (анкетирање);
- 2) ставова експерата у сектору шумарства и представника јавне шумарске администрације, као и уз консултације са Шумарским факултетом, о трендовима у сектору шумарства.

Поред тога, требало би да постоје и обавезне теме, о којима би ВПШ сваке године добијали информације:

- удруживање ВПШ;
- безбедан рад у шуми;
- економски аспекти газдовања шумама (трговина шумским производима, повећање прихода од коришћења шума, предузетништво у шумарству и сл.).

На основу резултата PRIFORT пројекта, који је рађен у периоду 2008-2011. год., на узорку од 350 ВПШ, утврђено је да ВПШ имају највећу потребу за (Glück *et al.*, 2011):

- саветима у вези гајења шума, као и саветима у вези коришћења шума,
- подршци у изградњи и одржавању шумских путева,
- информацијама о законској регулативи у односу на ВПШ,
- подршци у припреми документације потребне за конкурисање код државе за подстицајна средства.

Слично добијеним резултатима, на основу истраживања ставова ВПШ, спроведеног у оквиру *Пројекта ангажовања стручних лица за послове премера приватних шума у 2012. години*, на узорку од 2.826 ВПШ, утврђено је да власници имају највећу потребу за: помоћ при изградњи путева, добијање субвенција од стране државе, као и за стручним саветима о газдовању шумама. Нешто мањи број ВПШ заинтересован је за помоћ при: сечи и извлачењу дрвета, испуњавању административних обавеза, изради планова газдовања и при трговини дрветом и другим шумским производима.

На основу резултата примарних података, односно интервјуа спроведеног са доносиоцима одлука и експертима у шумарству, утврђено је неколико **приоритетних тема рада** шумарске саветодавне службе:

- подршка удруживању ВПШ;
- предузетништво у шумарству и пласман шумских производа;
- мобилизација дрвне масе из приватних шума;
- могућности коришћења шумске биомасе;
- савети/обука о газдовању шумама;
- заштита и безбедност на раду.

У погледу савета, односно обуке о газдовању шумама, испитаници сматрају да је ВПШ потребно „...*научити како да газдују шумама*“ (представник ЈП за газдовање државним шумама), односно пружити им знања у вези са „...*узгојем и заштитом шума*“ (представник Управе за шуме).

Саветодавне услуге у вези са економским аспектима газдовања шумама се односе на пружање знања ВПШ о томе „...*како да остваре профит: обука о познавању тржиште, начину продаје, максималном искоришћењу дрвета (алтернативни начини прераде и коришћења)*“ (представник Управе за шуме), односно научити их „...*како да пласирају дрво*“ (представник ЈП за газдовање државним шумама) и пружити „...*подршку развоју предузетништва*“ (представник ЈП за газдовање државним шумама). Такође, сматрају да су им потребне и информације о ценама и кретањима на тржишту (представник ЈП за газдовање државним шумама), односно о трговини шумским производима (представник Управе за шуме). Највећи број испитаника сматра да су ВПШ потребне саветодавне услуге у овој области.

Два испитаника из Србије (представник ЈП за газдовање државним шумама и представник Управе за шуме), сматрају да је ВПШ потребна обука о заштити и безбедности на раду.

Један испитаник из Србије сматра да једна од активности треба да буде обука о могућностима и унапређењу „...*мобилизације дрвне сировине из приватних шума*“ (представник ЈП за газдовање државним шумама).

Поред тога, такође на основу примарних података, односно интервјуа спроведеног са ВПШ у циљу добијања њихових ставова и потреба, утврђене су следеће теме као приоритетне у раду саветодавне службе: информисање, односно саветовање и практична обука ВПШ.

У односу на сегмент информисања, власници имају највећу потребу за стручним информацијама које се углавном односе на „...*садни материјал и начине и технике пошумљавања*“, као и „...*процену вредности шума*“, информацијама које се односе на економски аспект газдовања шумама, у виду „...*смањења каматних стопа приликом набавке основних средстава за рад, као и могућности за набавку опреме, тржишту дрвета и ценама дрвених сортимената, могућностима за продају дрвета*“, информисање о законској регулативи, односно о „...*обавезама и правима ВПШ, могућностима и начину конкурисања за подстицајна средства код државе*“.

Практична обука ВПШ се углавном своди на безбедно руковање при извођењу активности у условима повећане опасности, односно у шумама које су претрпеле оштећења од ледолома и ледоизвала, као и о начину и конкретним мерама за санацију настале штете.

Групе тема рада, у складу са којима би ВПШ добијали информације су:

- саветовање власника шума;
- образовање и обука власника шума;
- подршка удруживању власника шума.

Њихов опис дат је у наставку, док је у прегледу 11, дат сумарни приказ ових тема, са наведеним облицима едукације и субјектима који би вршили обуку саветодаваца и ВПШ.

7.4.1. Саветовање власника шума

Група 1 - опште саветовање

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- опште информације ШСС;
- општи подаци о приватним шумама на одређеном шумском подручју;
- новости у раду са ВПШ.

У оквиру ове групе би се представио концепт ШСС, ко је оснивач службе, шта су саветодавне активности, задаци, обавезе, организација, запослени у оквиру ШСС. Поред тога, предавања би подразумевала упознавање са општим карактеристикама приватних шума у Србији или на одређеном подручју, у виду површине, прираста, запремине, величине поседа и парцела, стања шума по пореклу итд.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: није потребно вршити континуирану обуку саветодаваца, јер су у питању теме које се односе на ШСС, о чему су, као запослени, информисани

Облик саветовања: групно саветовање и израда штампаног промотивног материјала

Група 2 - законодавство

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- упознавање са одредбама Закона о шумама, које се односе на ВПШ (права и обавезе ВПШ);
- промене у законодавству, које се односе на ВПШ;
- мере подршке ВПШ.

У оквиру наведене теме предавања власници би се упознали са важећим стратешким и регулаторним оквирима у односу на ВПШ. Кроз предавања власници би стекли информације и знања која се односе на њихове обавезе, права, могућности, а која призилазе из законодавних оквира. Поред тога, у оквиру наведене теме предавања, власници би се правовремено информисали о свим променама законодавства које се односе на ВПШ. Такође, власницима би се представиле и мере подршке које постоје у важећој регулативи, као и начини њиховог коришћења.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Управа за шуме, Шумарски факултет

Облик саветовања: групно саветовање

Група 3 - финансијска подршка ВПШ и коришћење фондова

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- финансирање радова у приватним шумама;
- субвенционисање радова у приватним шумама;
- могућности коришћења средстава из националних и ЕУ фондова.

У оквиру наведене теме предавања ВПШ би се упознали са индиректним и директним финансијским мерама подршке, које су им тренутно доступне.

Предвиђено је правовремено обавештавање ВПШ о могућностима да конкуришу за одређена средства за финансирање радова у приватним шумама и роковима конкурса, ако и

могућности за коришћење националних и ЕУ фондова (пројекти из области заштите и гајења шума, заштите природе, изградње шумске инфраструктуре и набавке опреме и сл.). Поред упознавања власника са могућностима и повољностима коришћења различитих фондова, кроз предавања би се власници информисали о садржини самих пројеката из наведених области, роковима за предају, обавезама итд., као и институцијама и овлашћеним лицима која могу да израде наведене пројекте са којима би конкурисали за средства.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Управа за шуме, Шумарски факултет, Канцеларија за европске интеграције

Облик саветовања: групно и индивидуално саветовање, радио и ТВ наступи, штампани промотивни материјал

Група 4 - рурални развој и шумарство

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- рурални развој и шумовласници;
- мере руралног развоја у шумарству;
- Европски пољопривредни фонд за рурални развој.

У оквиру наведене теме предавања ВПШ би се представиле постојеће мере подршке руралном развоју, начин њиховог коришћења, обавезе, потребна документација итд. Нарочито велики значај, у последње време, имају ЕУ фондови у циљу унапређења руралног развоја, па би ВПШ били информисани о могућностима њиховог коришћења.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Министарство пољопривреде и заштите животне средине - Сектор за рурални развој, Шумарски факултет, Пољопривредна саветодавна и стручна служба

Облик саветовања: групно и индивидуално саветовање

7.4.2. Образовање и обука власника шума

Група 1 - радови у шуми и стручни послови

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- безбедно обављање радова у шумама;
- радови на гајењу, пошумљавању, коришћењу и заштити шума;
- израда шумских комуникација;
- дознака стабала и отпрема дрвних сортимената.

Ове теме предавања подразумевају упознавање са опремом и оруђем потребним за обављање радова у шумама. На предавањима би се представили и практични савети за одржавање и правилно коришћење опреме (моторна тестера-одржавање сечивих делова моторне тестере, правилно оштрење ланца итд.), безбедно руковање (сигурност на раду при сечи и изради дрвних сортимената; средства личне заштите радника; поступак са моторном тестером пре, за време и након рада; обавезне мере и прописи приликом обарања стабала, последице вибрација и буке моторне тестере), као и пружање прве помоћи.

У оквиру теме радови на гајењу, пошумљавању, коришћењу и заштити шума би се обрадили начини обнављања шума, кроз природно обнављање и сече обнављања шума (чисте сече, оплодне сече и пребирне сече - када се примењују, шта подразумевају, који су елементи сеча, предности и недостаци), као и нега шума (циљеви мера неге шума, класификација, сече као мере неге итд.). Поред тога, пружиле би им се информације о пошумљавању шума (појам пошумљавања, врсте садница и техника садње, избор врсте дрвећа и време за садњу, садни материјал и подстицајна средства, трендови пошумљавања у Србији). Поред тога, у оквиру коришћења шума, ВПШ би се представио рад са моторном тестером (принципи рада, подсек, засек, обарање стабала), правилно кројење дрвних сортимената (максимално искоришћење трупаца), употреба трактора и савремених технологија у шумарству, као и могућности коришћења дрвета за биомасу. У оквиру заштите шума представиле би се мере заштите шума (превентивне и репресивне), начин препознавања симптома напада шуме од стране ентомолошких или фитопатолошких обољења, као и заштита шуме од пожара (едукација и превенција пожара, редослед активности уколико дође до шумског пожара).

Израда шумских комуникација би подразумевала упознавање ВПШ са отвореношћу шума Србије или одређеног подручја, процедуром и елементима за израду шумских комуникација, као и могућностима за добијање подстицајних средстава за изградњу шумских комуникација, пре свега кроз организовање ВПШ.

У оквиру теме дознака стабала и отпрема дрвних сортимената, ВПШ би се упознали са правима и обавезама шумовласника и осталих странака, односно о потребној процедури за обављање наведених активности (ко шта ради, који су временски рокови итд.).

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Шумарски факултет, Средња шумарска школа, ЈП „Србијашуме“, Средња медицинска школа, Факултет заштите на раду

Облик саветовања: групно саветовање, рад на полигонима, практичан рад на терену, кроз показне вежбе наведених активности

Група 2 - планирање газдовања приватним шумама

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- одрживо газдовање приватним шумама;
- важност Програма газдовања за шуме сопственика;
- јавна презентација Програма газдовања за шуме сопственика;
- инвентура шума у приватном власништву.

У оквиру наведене теме предавања ВПШ би се упознали са термином одрживо газдовања приватним шумама и планским оквирима за газдовање приватним шумама (Привремени програм и Годишњу план газдовања шумама, Програм газдовања шумама сопственика, Програм развоја шумског подручја). Такође, кроз предавања би се представио и број општина које имају израђене Програме, значај израде Програма, користи које би власници имали од овог планског документа, као и разлике које су добијене кроз Програме у односу на ранија планске документе (разлике у површини, запремини, прирасту итд.). На овај начин кроз израду Програма, као планског документа са већим степеном прецизности и поузданости података, ВПШ би имали потпунији увид у могућности за интензивирање мобилизације дрвних ресурса из приватних шумских поседа, односно сагледао би се реални потенцијал дрвних ресурса за мобилизацију.

Поред тога, предвиђено је и упознавање ВПШ са значајем и начином спровођења инвентуре шума.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Шумарски факултет и ЈП „Србијашуме“ - Биро за планирање и пројектовање

Облик саветовања: групно саветовање

Група 3 - шумски производи и услуге

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- шумски дрвни и недрвни производи;
- шумски туризам;
- сакупљање, прерада и пласман лековитог и ароматичног биља, гљива и шумског воћа.

Кроз ову тематску целину ВПШ би се представили различити шумски производи: дрвни производи, биомаса, дрвени угаљ, недрвни шумски производи и услуге и могућности њиховог коришћења и пласмана. На тај начин би били оспособљени за остваривање додатног прихода. Поред тога, били би упознати и са могућностима за коришћење рекреативних функција шума.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Шумарски факултет, Средња шумарска школа.

Облик саветовања: групно саветовање и практичан рад на терену

Група 4 - предузетништво у шумарству, трговина и маркетинг шумских производа

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- оснивање и развој МСП у шумарству;
- предузетништво у шумарству;
- израда бизнис планова;
- трговина шумским производима и тржиште;
- маркетинг шумских производа.

У оквиру ових тема, предвиђено је оспособљавање ВПШ за покретање сопствених предузећа заснованих на коришћењу шумских дрвних и недрвних производа и услуга. Поред тога, били би представљени стратешки, законодавни и институционални оквири, који регулишу пословање МСП, као и мере подршке развоју МСП и облици повезивања. Предвиђено је стицање знања о предузетништву и предузетничком пословању у шумарству. Такође, ВПШ би били оспособљени да, у сарадњи са саветодавцима, израде бизнис планове.

ВПШ би било омогућено стицање знања о облицима продаје дрвета, унутрашњем и спољнотрговинском робном промету, царини и шпедицијама, техникама трговине дрветом банкама и банкарским пословима, примени стандарда у трговини дрветом, а били би им приказани основни подаци о потражњи за појединим врстама производа на тржишту.

ВПШ би били оспособљени за успешно планирање и спровођење активности везаних за пласман шумских производа на тржишту кроз добро осмишљен и вођен маркетинг

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Шумарски факултет, Средња шумарска школа, Национална агенција за регионални развој.

Облик саветовања: групно саветовање, практичан индивидуални рад, студијске посете предузећима (примери добре праксе), радио и ТВ наступи, штампани промотивни материјал

7.4.3. Подршка удруживању власника шума

У оквиру ове групе, предвиђена је обука по следећим темама:

- предности удруживања;
- облици организовања ВПШ;
- процедура оснивања удружења;
- примери добре праксе удружења ВПШ у земљи, региоу и ЕУ.

У оквиру ове теме предавања, ВПШ би се упознали са термином удруживања, при чему би се дали одговори на питања *Зашто се организовати?*, *Које су предности организовања?*, *Који облици организовања ВПШ постоје?*, *Како одабрати одговарајући облик организовања?*.

Приступ за промоцију удруживања ВПШ би био „од дна ка врху“, односно почео би са индивидуалним контактима односно састанцима са ВПШ на локалном нивоу, а касније са мањим и већим групама.

Прво би било испитивано њихово опште интересовање за организовањем. Након тога, постепено би су укључивале и друге заинтересоване стране, као што су јединице локалне самоуправе, индустрија прераде дрвета. Том приликом, ВПШ би били упознати са практичним активностима које су потребне за формирање удружења, обавезама, мерама подршке, могућностима за коришћење различитих фондова, пласман дрвних сортимената, могућностима за формирање сопствене службе која би поред саветодавних обављала и стручно-техничке послове.

Поред тога, представио би се концепт организовања ВПШ у Европи и постојећи модели организовања, уз навођење примера добре праксе кроз удружења у Баварској, Аустрији, и Словенији, уз могућност студијских путовања у наведена удружења, где би се дао одговор на питање *Шта су ови ВПШ добили кроз организовање?*.

Субјекти укључени у обуку саветодаваца и ВПШ: Шумарски факултет

Облик саветовања: групно саветовање, штампани промотивни материјал, радио и ТВ наступ, студијске посете удружењима која представљају примере добре праксе

Преглед 11. Предложене теме за обуку ВПШ

САВЕТОВАЊЕ ВПШ				
Група тема за обуку	Тема за обуку	Циљ обуке	Субјекти укључени у обуку ВПШ и саветодаваца	Облик саветовања
Опште саветовање	- опште информације ШСС; - општи подаци о приватним шумама на одређеном шумском подручју; - новости у раду са ВПШ	- упознавање са радом ШСС и пружање основних информација о стању приватних шума на одређеном подручју	Није потребно вршити континуирану обуку саветодаваца	Групно саветовање Штампани промотивни материјал
Законодавство	- упознавање са одредбама Закона о шумама, које се односе на ВПШ (права и обавезе ВПШ); - промене у законодавству, које се односе на ВПШ; - мере подршке ВПШ	- представљање основних законских прописа везаних за шумарство - упознавање ВПШ са правима и обавезама - упознавање са мерама подршке	Управа за шуме Шумарски факултет	Групно саветовање
Финансијска подршка ВПШ и коришћење фондова	- финансирање радова у приватним шумама; - субвенционисање радова у приватним шумама; - могућности коришћења средстава из националних и ЕУ фондова	- упознавање са индиректним и директним финансијским мерама подршке - правовремено обавештавање о могућностима да конкуришу за одређена средства за финансирање радова у приватним шумама - упознавање са процесом аплицирања за субвенције - упознавања ВПШ са могућностима коришћења различитих фондова	Управа за шуме Шумарски факултет Канцеларија за европске интеграције	Групно и индивидуално саветовање Радио и ТВ Штампани промотивни материјал
Рурални развој и шумарство	- рурални развој и шумовласници; - мере руралног развоја у шумарству; - Европски пољопривредни фонд за рурални развој	- представљање мера подршке руралном развоју - информисање о могућностима њиховог коришћења.	Министарство пољопривреде и заштите животне средине - Сектор за рурални развој Шумарски факултет Пољопривредна саветодавна и стручна служба	Групно и индивидуално саветовање
ОБРАЗОВАЊЕ И ОБУКА ВПШ				
Група тема за обуку	Тема за обуку	Циљ обуке	Субјекти укључени у обуку ВПШ и саветодаваца	Облик саветовања
Радови у шуми и стручни послови	- безбедно обављање радова у шумама; - радови на гајењу, пошумљавању, коришћењу и заштити шума; - израда шумских комуникација; - дознака стабала и отпрема дрвних сортимената	- упознавање са опремом и оруђем потребним за обављање радова у шумама - упознавање са начинима обнављања шума - пружање информација о пошумљавању - оспособљавање за коришћење шума - упознавање са мерама заштите шума - упознавање са процедуром и елементима за	Шумарски факултет Средња шумарска школа ЈП „Србијашуме“ Средња медицинска школа Факултет заштите на раду	Групно саветовање Рад на полигонима, Практичан рад на терену, кроз показне вежбе

		израду шумских комуникација, и могућностима за добијање подстицајних средстава за изградњу путева - упознавање са процедуром за обављање активности на дознаци и отпреми		
Планирање газдовања приватним шумама	- одрживо газдовање приватним шумама; - важност Програма газдовања за шуме сопственика; - јавна презентација Програма газдовања за шуме сопственика; - инвентура шума у приватном власништву	- упознавање са појом одрживог газдовања - пружање информације о планским оквирима за газдовање приватним шумама - упознавање са значајем и начином спровођења инвентуре шума	Шумарски факултет ЈП „Србијашуме“ - Биро за планирање и пројектовање	Групно саветовање
Шумски производи и услуге	- шумски дрвни и недрвни производи; - шумски туризам; - сакупљање, прерада и пласман лековитог и ароматичног биља, гљива и шумског воћа	- упознавање са различитим шумским производима: дрвни производи, биомаса, дрвени угаљ, недрвни шумски производи и услуге и могућности њиховог коришћења и пласмана - упознавање са могућностима за коришћење рекреативних функција шума	Шумарски факултет Средња шумарска школа	Групно саветовање Практичан рад на терену
Предузетништво у шумарству, трговина и маркетинг шумских производа	- оснивање и развој МСП у шумарству; - предузетништво у шумарству; - израда бизнис планова; - трговина шумским производима и тржиште; - маркетинг шумских производа	- оспособљавање за покретање сопствених предузећа заснованих на коришћењу шумских производа и услуга - стицање знања о предузетништву и предузетничком пословању у шумарству - обука за израду бизнис планова - стицање знања о трговини и маркетингу шумских производа	Шумарски факултет Средња шумарска школа Национална агенција за регионални развој	Групно саветовање Практичан индивидуални рад Студијске посете предузећима Радио и ТВ Штампани промотивни материјал
ПОДРШКА УДРУЖИВАЊУ ВПШ				
Група тема за обуку	Тема за обуку	Циљ обуке	Субјекти укључени у обуку ВПШ и саветодаваца	Облик саветовања
Удруживање ВПШ	- предности удруживања; - облици организовања; - процедура оснивања удружења; - примери добре праксе удружења у земљи, региону и ЕУ	- представљање предности удруживања - оснивање нових удружења	Шумарски факултет	Групно саветовање Штампани промотивни материјал Студијске посете Радио и ТВ

Извор: оригинал

7.5. ДЕФИНИСАЊЕ СТРУКТУРЕ ТРОШКОВА ФУНКЦИОНИСАЊА САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ

У табели 17 су приказани **трошкови** вршења саветодавних активности у шумарству, кроз рад ШСС.

Табела 17. Трошкови спровођења активности ШСС (у динарима)

№	Врста трошкова	Удео (%)	Број извршилаца	Јединична вредност	Укупна вредност
1.	Саветодавни послови	80*			137.151.104,00
1.1.	Просечне зараде запослених ⁶⁷	75**	136	63.029 ⁶⁸	102.863.328,00
1.2.	Остали трошкови (гориво, канц. матер. и сл.)	25**			34.287.776,00
2.	Развој ШСС	20*			34.287.776,00
2.1.	Обука, усавршавање саветодаваца, организовање годишњег семинара саветодаваца и израда едукативних материјала	20**			6.857.555,20
2.2.	Развој и унапређење интернет портала	5*			1.714.388,80
2.3.	Јачање капацитета службе кроз подршку побољшања услова рада ⁶⁹	75**			25.715.832,00
УКУПНО					171.438.880,00

* удео у односу на укупан буџет ШСС

** удео у односу на укупне трошкове из дате категорије (саветодавни послови или развој службе)

Извор: оригинал

Трошкови су израчунати према износима који се издвајају у оквиру ПССС, на основу Уредбе о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2016. годину.

Потребно је имати у виду да поред самосталног обављања саветодавних активности од стране ШСС, постоји могућност да наведене послове, као и стручно-техничке обавља и удружење ВПШ, преко запосленог стручног лица. На тај начин би, у одређеном делу, дошло до смањивања трошкова, јер би једно лице обављало све послове у оквиру удружења на локалном нивоу, док је у постојећем предлогу предвиђено да стручно-техничке послове обављају запослени у ЈП за газдовање шумама, а саветодавне запослени у ШСС или као део ПССС.

Уколико би се део послова ШСС обављао у оквиру ПССС, постојеће зараде саветодаваца би требало увећати у складу са бројем бодова које би остварили додатним активностима у вези са саветовањем ВПШ. Максимално повећање зараде је приказано у табели 18.

Табела 18. Повећање зарада пољопривредних саветодаваца, за послове саветовања ВПШ

Активност	Број активности по саветодавцу (min-max)	Бодови за активност	Мах број активности	Просечан број активности	Вредност 1 бода (RSD)	Укупна вредност (мах број активности)	Укупна вредност (просечан број активности)
Предавање	3–11	13,61	11	7	797	119.319	75.930
Трибина	3–11	13,61	11	7	797	119.319	75.930
Радионица	4–16	16,33	16	10	797	208.240	130.150
Обрађене теме у оквиру зимске школе	1–3	13,61	3	2	797	32.542	21.694
Укупно годишње повећање						479.419	303.705

⁶⁷ Приказане су просечне зараде запослених. Свакако би, интерним актима службе, требало предвидети разлику у зарадама саветодаваца, координатора, референата и руководиоца Службе.

⁶⁸ Трошкови зарада запослених су израчунати на основу износа просечне бруто зараде запослених у Србији у марту 2016. године (извор: http://www.paragraf.rs/statistika/01_stat.htm)

⁶⁹ Средства за изградњу, адаптацију, уређење и опремање радног простора, као и за набавку потребне техничке канцеларијске опреме и аутомобила.

Просечно месечно повећање зараде	39.952	25.309
Остали трошкови (за саветодавне послове, на годишњем нивоу) – 25% од укупних трошкова	159.806	101.235
УКУПНИ ТРОШКОВИ по саветодавцу	639.226	404.940
УКУПНИ ТРОШКОВИ (за 24 саветодавца)	15.341.421	9.718.554

Извор: оригинал

Могући извори финансирања ШСС су:

- 1) државни буџет (Буџетски фонд за шуме);
- 2) сопствена средства;
 - власници ће бити у обавези да плаћају извесне услуге⁷⁰;
- 3) пројекти
 - уговори са домаћим и међународним институцијама за обављање одређених послова;
- 4) донације и сл.

Средства у Буџетском фонду за шуме за рад ШСС се могу обезбедити повећаном контролом и спречавањем илегалних сеча, чиме ће се повећати приходи од накнада.

⁷⁰ У Хрватској, нпр. за израчунавање штете у шумама у Хрватској је ценовник 20 EUR/сат рада, плус 0,3 EUR/km, као накнада за пређен пут сопственим аутом. Поред тога, ПССС се делимично финансира од прихода оствареним пружањем комерцијалних стручних услуга организацијама са подручја на ком се служба налази.

8. ЗАКЉУЧЦИ

Основни закључци истраживања која су обављена у оквиру овог извештаја су:

- анализа оквира деловања и мера подршке у шумарству приватног сектора у Србији:
 - у погледу основних карактеристика (укупна и просечна дубећа запремина, годишњи запремински прираст и просечан прираст) државних и приватних шумама, стање приватних се може окарактерисати као доста неповољније;
 - број ВПШ у Србији није прецизно утврђен и креће се, у зависности од извора, од 500.000 до око 900.000;
 - у периоду након 2000. год., у Србији је формирано 25 удружења ВПШ, од којих је седам тренутно активно;
 - стратешки и законодавни оквир деловања саветодавне службе у шумарству у Србији чине Стратегија развоја шумарства и Закон о шумама. У оба документа, недостаје јасна дефиниција и опис саветодавних послова у шумарству;
 - институционални оквир деловања саветодавне службе у шумарству, чине министарство надлежно за шумарство, ЈП у шумарству и заштити природе, образовне организације и др.
 - мере подршке у шумарству су регулаторне, економске и информационе. Уочено је да, у великој мери недостају информационе мере подршке, као и практична примена регулаторних мера;
 - информације у вези са газдовањем шумским поседом ВПШ добијају, углавном, од представника ЈП за газдовање шумама, породице и рођака, и од других ВПШ. Већина ВПШ сматра да нико не обавља саветодавне послове. Имајући у виду ове наводе, разумљив је став ВПШ да највећи значај имају информационе мере подршке и да је потребно унапредити пружање саветодавних активности;
- анализа организације шумарства приватног сектора у Србији:
 1. структура заинтересованих страна у шумарству приватног сектора је веома сложена и чине је: министарства (надлежна за шумарство, пољопривреду, заштиту природе, рударство, трговину, грађевинарство, финансије, привреду, просвету); предузећа (ЈП за газдовање државним шумама и управљање НП, мала и средња предузећа у шумарству и дрвној индустрији); професионалне организације (у шумарству и привредна комора); образовне институције (Шумарски факултет и стручне школе); остали учесници (локалне заједнице и становништво, НВО и сл.);
 2. обављање стручно-техничких послова у приватним шумама, врше ЈП за газдовање државним шумама, и ЈП за управљање НП, а активности су дефинисане законским и подзаконским актима и уговорима са јавном управом у шумарству;
 3. ВПШ, већином, сматрају да постојеће службе не обављају добро поверене послове. Са овим су сагласни и експерти у шумарству (представници ЈП за газдовање државним шумама и Управе за шуме), који сматрају да постојећи ниво пружених услуга није задовољавајући и да је ове активности потребно унапредити;
- анализа модела саветодавних служби у шумарству и пољопривреди:
 - у Словенији и Хрватској, као и у Србији (када је у питању ПССС), постоји сложен стратешки, законодавни и институционални оквир, којим је дефинисано деловање саветодавних служби;
 - у Словенији и Хрватској, као и у пољопривреди Србије, присутна је саветодавна служба, као самостална организација. У Словенији, ЗШС извршава стручне и саветодавне послове, док је Саветодавна служба у Хрватској задужена само за обављање саветодавних послова;

- одржавање стручног семинара:
 - учесници ау истакли значај пружања саветодавних услуга ВПШ, наглашавајући да се, код нас, ове активности не спроводе (на одговарајући начин);
 - стручњаци ангажовани на пословима везаним за приватне шуме, углавном нису задовољни својом статусом, али, не показују ни одговарајућу иницијативу да самостално унапреде знања и активности. Запажено је и недостатак разумевања појма „саветодавних услуга“ и то међу учесницима који имају обавезу њиховог спровођења;
- могућности унапређења постојеће службе за стручно-саветодавне послове у приватним шумама:
 - предложене су измене на различитим нивоима организовања ЈП „Србијашуме“, које подразумевају формирање Сектора за приватне шуме, на нивоу Генералне дирекције, или самосталне Службе за приватне шуме, у оквиру Сектора за шумарство, Службе за приватне шуме на нивоу ШГ, са руководиоцем, реверним инжењерима и техничарима и саветодавцима, на нивоу ШУ. У оквиру ЈП НП, предложено је издвајање радног места за извршиоца/ извршиоце који би се бавили саветодавним пословима; или ангажовање стручних лица/ организације, које ће вршити саветодавне послове у приватним шумама;
 - за обављање стручно-техничких послова у приватним шумама у оквиру ЈП „Србијашуме“, потребно је 384 до 460 запослених и око 300.000.000 динара, а за саветодавне послове 77 запослених и око 100.000.000 динара. Финансирање би могло да се врши из буџета и средстава која би обезбедили ВПШ;
- могућности организовања нове шумарске саветодавне службе:
 - потребно је унапредити постојеће законодавне оквире (пре свега, јасно дефинисање и раздвајање појмова саветодавних и стручно-техничких послова), као и обезбедити спровођење постојећих мера подршке ВПШ кроз национални шумарски програм, али и унапредити економске и информационе мере подршке;
 - предвиђено је оснивање Шумарске саветодавне службе, која би могла да буде: самостална организација (у надлежности одговарајућег министарства) или део јавне шумарске службе (која би се формирала за све шуме);
 - ШСС би активности обављала самостално, са ЈП за газдовање државним шумама и/или Удружењима ВПШ, са ПССС (могућа је и комбинација понуђених опција);
 - ШСС би, у организационом сислу, била састављена од централне и регионалних (подручних) јединица, које би биле формиране на нивоу ШП;
 - саветодавне послове би обављали лиценцирани инжењери шумарства. Неопходно је организовање и спровођење обуке саветодаваца, при чему би едукацију требало да држе овлашћене образовне институције у сектору шумарства (Шумарски факултет, средње шумарске школе итд.);
 - потребно је 136 запослених (од чега 111 саветодаваца), за спровођење свих активности ШСС;
 - обавезне теме, о којима би ВПШ сваке године добијали информације су удруживање ВПШ, безбедан рад у шуми, и економски аспекти газдовања шумама;
 - групе тема рада, у складу са којима би ВПШ добијали информације су саветовање, образовање и обука и подршка удруживању;
 - за самостално функционисање ШСС (опремање и зараде запослених), потребно је око 170.000.000 динара.

9. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Aker D., Kumar V., Daj G. (2008): *Marketinško istraživanje*, 9. izdanje, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd. (773)
- Avdibegović M., Nonić D., Bliss J., Mataruga M., Petrović N., Milijić V., Marić B. (2010/a): *Organization of private forest owners in Serbia and Bosnia-Herzegovina: socio-economical characteristics and political indicators*, In: Medved, M. (ed) *Small scale forestry in a changing world [Elektronski vir]: opportunities and challenges and the role of extension & technology transfer*, Proceedings of IUFRO Conference: 3.08 Small Scale Forestry, 6.06.02 Extension, 6.06.01 Technology Transfer, Slovenian forestry institute and Slovenia Forest Service, Ljubljana (12-25)
- Avdibegović M., Nonić D., Posavec S., Petrović N., Marić B., Milijić V., Krajter S., Ioras F., Abrudan I. V. (2010/b): *Policy Options for Private Forest Owners in Western Balkans: A Qualitative Study*. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, vol. 38, No. 1, University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Cluj-Napoca. (257-261)
- Avdibegović M., Petrović N., Nonić D., Posavec S., Marić B., Vuletić D. (2010/c): *Spremnost privatnih šumoposjednika u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini na suradnju pri izgradnji i održavanju šumskih cesta*. *Šumarski list*, Vol. 134, br. 1 - 2, Hrvatsko šumarsko društvo, Zagreb. (55-64)
- Банковић С., Медаревић М., Пантић Д., Петровић Н. (2009): *Национална инвентура шума Републике Србије - Шумски фонд Републике Србије*, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управа за шуме, Београд. (238)
- Beguš J., Kaurin R., Nonić D., Sekulić S., Tomović Z. (2006): *Report of Mission on Capacity Building of Public Forest administration & Service and support to Forest Owners' Associations (17th September – 7th October 2006)*, Project GCP/FRY/003/FIN "Forest Sector Development in Serbia", Food and Agriculture Organization of the United Nations, Belgrade and Bled.
- Bouriaud L., Nichiforel L., Weiss G., Bajraktari A., Curovic M., Dobsinska Z., Glavonjic P., Jarský V., Sarvasova Z., Teder M., Zalite, Z. (2013): *Governance of private forests in Eastern and Central Europe: An analysis of forest harvesting and management rights*, *Annals of Forest Research*, Vol. 56, No. 1, Silvica publishing house, Forest Research and Management Institute ICAS, Voluntari, Ilfov. (199-215)
- Дамњановић С. (1986): *Друштвено-економски статус шумарства приватног сектора у Србији*. Зборник радова са "Саветовања о унапредјењу газдовања шумама на које постоји право својине и реализацији друштвеног договора о развоју шумарства за период 1986-1990. године", СИТ шумарства и индустрије за прераду дрвета Републике Србије, Горњи Милановац. (103-116)
- Главоњић П. (2009): *Организовање приватних шумовласника у Србији: истраживање ставова власника шума на подручју општине Лучани*. Дипломски рад. Универзитет у Београду, Шумарски факултет, Београд. (54)
- Glavonjić P., Nonić D., Ranković N., Milijić V., Jankov D. (2011): *Analysis of legislative and institutional framework of the restitution process in forestry of Serbia and the countries of Southeastern Europe*. CD ROM Proceedings from "First Serbian Forestry Congress: Future with Forests", University of Belgrade, Faculty of Forestry. (226-236)
- Glück P. (2001): *Forst- und Holzwirtschaftspolitik*, Institut für Sozioökonomik der Forst- und Holzwirtschaft, BOKU, Wien
- Glück P., Mersudin A., Čabaravdić A., Nonić D., Petrović N., Posavec S., Stojanovska M. (2010): *The preconditions for the formation of private forest owners' interest associations in the Western Balkan Region*. *Forest Policy and Economics* Volume 12, Issue 4, Elsevier, Amsterdam. (250-263)
- Glück P., Avdibegović M., Čabaravdić A., Nonić D., Petrović N., Posavec S., Stojanovska M. (2011): *Private forest owners in the Western Balkans – Ready for the Formation of Interest Association*. European Forest Institute Research Report 25. EFI, Joensuu.

- Jankov D. (2013): *Socio-economic precondition for biomass production in private forests in Serbia*. Master Thesis, University of Belgrade, Faculty of Forestry, Belgrade.
- Јанићијевић Н. (2011): *Управљање организационим променама*, ЦИД Економског факултета, Београд.
- Janota J.J., Broussard S.R. (2008): *Examining private forest policy preferences*, Forest Policy and Economics Vol. 10, Issue 3, Elsevier BV, Amsterdam. (89-97)
- Јовић Д., Банковић С., Медаревић М. (2000): *Проблем газдовања приватним шумама у Србији*. Рад саопштен на саветовању “Шума, дрво и животна средина - стање, перспективе и могућности”, Јавно предузеће “Србијашуме” и СИТ шумарства и индустрије за прераду дрвета Србије, Београд.
- Kadović R., Aleksić P., Tomović Z., Orlović S. (2008): *Stručne osnove za izradu nacionalnog šumarskog akcionog programa*. Projekat "Razvoj sektora šumarstva u Srbiji", GCP/FRY/003/FIN, Organizacija ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO). (123)
- Mendes A., Štefanek B., Feliciano D., Mizaraite D., Nonić D., Kitchoukov E., Nybakk E., Duduman G., Weiss G., Nichiforel L., Stoyanova M., Mäkinen P., Alves R., Milijić V., Sarvašová Z. (2011). *Institutional innovation in European private forestry: the emergence of forest owners' organizations*. In: Weiss, G., Pettenella, D., Ollongvist, P., Slee, B. (Eds.) *Innovation in forestry: territorial and value chain approaches*. CAB International (68-86)
- Милијић В. (2007): *Структурне и социјалне карактеристике удружења власника шума*, Шумарство 3-4, УШИТС, Београд. (119-128)
- Milijić V., Nonić D., Radosavljević A., Grujičić I. (2007): *Associating Private Forest Owners as a Contribution to Rural Development of Serbia*, In: *Proceedings book of the International Scientific Conference Integral protection of forests: Scientific-technological platform*, Institute of Forestry, Belgrade. (69-74)
- Милијић В., Нонић Д., Грујић Ивана (2008): *Власници приватних шума и управљање заштићеним подручјима: Национални парк Ђердап*. Заштита природе бр. 60/1-2, Завод за заштиту природе Србије, Београд. (97-106)
- Milijić V., Ranković N., Nonić D., Nedeljković J. (2010): *Organization of private forest sector in Timok forest area*. Annals of Forest Research Vol. 53, No. 1, Silvica publishing house, Forest Research and Management Institute ICAS, Voluntari, Ilfov. (59-69)
- Милин Ж. (1986): *Стање и проблеми газдовања и уређивања шума на које постоји право својине у СР Србији ван територија САП*. Зборник радова са “Саветовања о унапредјењу газдовања шумама на које постоји право својине и реализацији друштвеног договора о развоју шумарства за период 1986-1990. године”, СИТ шумарства и индустрије за прераду дрвета Републике Србије, Горњи Милановац. (71-85)
- Миловановић М. (2011): *Финансијске препреке и подстицаји развоју агропривреде Србије у предприступном периоду*, Предавање на пољопривредном форуму „Храна за Европу – Агропривреда Србије у предприступном периоду“, 13-15. Октобар 2011., Суботица. http://www.ecinst.org.rs/sites/default/files/prezentacije/22._prezentacija_govornika_milos_milovanovic.pdf (посећено 29.01.2016.)
- Милосављевић С., Радосављевић И. (2008): *Основи методологије политичких наука*, Службени гласник, Београд. (694)
- Михаиловић Д. (2012): *Методологија научних истраживања*. Факултет организационих наука, Београд. (288)
- Најдановић Б. (2011): *Лидерство и методе радикалних организационих промена*, мастер рад, Универзитет Сингидунум, Департман за последипломске студије - Пословна економија, Београд. (78)
- Николић С. (1986): *Стање, проблеми и унапређење газдовања шумама на које постоји право својине*. Зборник радова са “Саветовања о унапредјењу газдовања шумама на које постоји право својине и реализацији друштвеног договора о развоју шумарства за период 1986-1990. године”, СИТ шумарства и индустрије за прераду дрвета Републике Србије, Горњи Милановац. (1-52)

- Nikolić V., Nonić D., Ranković N., Radosavljević A., Nedeljković J., Glavonjić P. (2012): *Changes in Serbian forestry sector and their effects on private forests ownership*. In: Avdibegović, M., Buttoud, G., Marić, B., Shannon, M.: Proceedings of Abstracts from the IUFRO Seminar "Assessing Forest Governance in a Context of Change", Faculty of Forestry University of Sarajevo, Sarajevo. (71-72)
- Нонић Д. (1993): *Развој својинских односа у шумарству Србије*. Шумарство бр. 3-5, Београд. (155-166)
- Нонић Д. (1994): *Организација шумарства у Србији као фактор његовог развоја*, Магистарски рад, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд. (104)
- Nonić D., Ranković N. (1997): *Ownership Transformation and Organisation of Management in Private Forests in Serbia*. 3rd International Conference on the Development of Forestry, Wood Science & Technology, Faculty of Forestry of Belgrade University, Belgrade & Mt. Goč (569-575)
- Нонић Д. (2004): *Организација шумарства у процесу транзиције: однос државне управе шума и приватних шумовласника*, Докторска дисертација, Универзитет у Београду-Шумарски факултет, Београд. (232)
- Нонић Д. (2005): *Однос државне управе шума и приватних шумовласника у Србији*. Шумарство бр. 1-2, Удружење шумарских инжењера и техничара Србије, Београд. (33-48)
- Nonić D., Tomić N., Marković J., Herbst P., Krajčić D. (2006): *Organization of private forest owners in Serbia compared to Austria, Slovenia and other Central European countries*. Forstwissenschaftliche Beiträge Forstpolitik und Forstökonomie, Nr. 35, ETH, Zürich. (95-106)
- Nonić D., Begus J., Milijic V., Radosavljevic A. (2007): *Development of an Organizational System of Support for the Private Forest Sector in Serbia*. IUFRO Division VI Symposium: Integrative Science for Integrative Management, Extension Working Party 6.06-03 (www.metla.fi/tapahtumat/2007/iufro-d6/abstracts/Nonic-Begus-Milijic-Radosavljevic.pdf), Sarriselka
- Nonić D., Herbst P. (2008): *Fragen des Privatwaldsektors in Serbien*. In: Herbst P., Mekić F., Avdibegović M., Schmithüsen F. [Herausgeber]: Forstwirtschaft und Forstrecht in den Reformstaaten Mittel-und Osteuropas 1990 -2007, Forstwirtschaftliche Fakultät der Universität Sarajevo, Sarajevo. (79-82)
- Нонић Д., Радосављевић А. (2008): *Организација Јавне шумарске управе и службе, и подршке шумарству приватног сектора (власницима приватних шума, њиховим удружењима и малим и средњим предузећима у шумарству) у Србији*. Студија, FAO Project GCP/FRY/003/FIN "Forest Sector Development in Serbia", Београд. (52)
- Nonić D., Radosavljevic A., Milijic V., Grujicic I. (2008): *Forest Development Strategy & Organization of Private Forest Owners in Serbia*. Proceedings of International IUFRO Symposium „Small-scale Rural Forest Use and Management: Global Policies versus Local Knowledge“, Gérardmer. (264-265)
- Nonić D., Milijic V. (2009): *Status quo analysis: Private Forestry in Serbia and its role in the NFP/NFS Process (Analiza postojećeg stanja šumarstva privatnog sektora u Srbiji i njegove uloge u procesu definisanja Strategije razvoja šumarstva i Nacionalnog šumarskog programa)*. World Bank - Profor, Confederation of European Forest Owners, Lovér Print, Sopron. (95)
- Нонић Д. (2010): *Организација и пословање у шумарству - практикум*, Електронски извор, Универзитет у Београду-Шумарски факултет, Београд. (110)
- Nonić D., Milijic V., Radosavljevic A. (2010): *Development of private forestry sector in Serbia and its role in NFS/NFP processes*. In: Šulek, R., Herbst, P., Schmithüsen, F. (Eds.) Legal aspects of European Forest Sustainable development. Proceedings of the 11th International Symposium, Faculty of Forestry, Technical University in Zvolen, Zvolen. (90-101)
- Nonić D., Bliss J., Milijic V., Petrović N., Avdibegović M., Mataruga M. (2011/a): *Challenges of Organizing Private Forest Owners in Serbia*. Small-scale forestry Vol. 10, Number 4, Springer (435-455)

- Nonić D., Ranković N., Nedeljković J., Glavonjić P., Marinković M. (2011/b): *Transition process in forestry sector in Serbia and selected CSEE countries: Policy and property rights reforms*. In: Deltuvass, R., Herbst, P., Činga, G. (Eds.): *Proceedings of IUFRO 13th International Symposium on Legal aspects of European Forest Sustainable Development*, Aleksandras Stulginskis University, Kaunas. (177-187)
- Нонић Д., Главоњић П. (2012): *Организовање приватних шумовласника у циљу мобилизације дрвних ресурса: анализа модела удруживања у Аустрији, Баварској и Србији*. Шумарство 3-4, УШИТС, Београд. (131-151)
- Нонић Д., Ранковић Н., Главоњић П., Недељковић Ј. (2013): *Типологија власника приватних шума у Србији*, Шумарство 3-4, УШИТС, Београд (133-156)
- Нонић Д. (2015): *Организација и пословање у шумарству - уџбеник*, Електронски извор, Универзитет у Београду-Шумарски факултет, Београд. (380)
- Петровић Љ. (1985): *Проучавања метода организације и управљања шумама у својини, у циљу подруштвљавања газдовања и унапређења потенцијала*. Завршни елаборат проблема 3, Пројекат 3.27 (у рукопису), Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Petrović N., Čabaravdić, A. (2010): *Outlook for the Formation of Private Forest Owners' Associations in the Western Balkan Region*, In: Tuomasjukka T. (ed.) *Forest Policy and Economics in Support of Good Governance*, EFI proceeding 58, EFI, Joensuu.
- Петровић Н. (2012): *Однос државе и приватних шумовласника према шуми као основ дефинисања модела планирања газдовања шумама у Србији*, Докторска дисертација, Универзитета у Београду-Шумарски факултет, Београд. (230)
- Pezdevšek Malovrh Š., Grošelj P., Zadnik Stirn L., Krč J. (2012): *The Present State and Prospects of Slovenian Private Forest Owners' Cooperation within Machinery Rings*, Croatian Journal of Forest Engineering Vol. 33, Issue 1, Forestry Faculty of Zagreb University, Croatian Chamber of Forestry and Wood Technology Engineers, "Croatian forests" Ltd., Zagreb. (105-114)
- Pezdevšek Malovrh Š., Nonić D., Glavonjić P., Nedeljković J., Avdibegović M., Krč J. (2015): *Private Forest Owner Typologies in Slovenia and Serbia: Targeting Private Forest Owner Groups for Policy Implementation*, Small-scale Forestry Vol. 14, Issue 4, Springer (423-440)
- Рајић З., Васиљевић З., Ковачевић В., Закић В. (2015): *Законска регулатива у области подстицаја и финансирања пољопривреде и руралног развоја у Републици Србији*, предавање на XXI Научном скупу „Власински сусрети“, 13-14. новембар 2015., Власотинце.
- Раткнић М., Ранковић Н., Нонић Д. (2000): *Модели организовања власника приватних шума*. Монографија: [ур. Раткнић М., Токовић З.] "Стање, проблеми и унапређење газдовања приватним шумама (книга метода)", Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Београд. (147-174)
- Раткнић М., Токовић З. (2001): *Стање, проблеми и унапређење газдовања приватним шумама*. Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Београд. (218)
- Васиљевић А. (2015): *Утицај тржишта дрвета на социо-економску компоненту одрживог развоја дрвног сектора у Србији*, Докторска дисертација, Универзитет у Београду-Шумарски факултет, Београд. (228)
- Вучићевић С. (1986): *Организованост газдовања шумама на које постоји право својине у СР Србији као фактор коришћења њихових функција*. Зборник радова са "Саветовања о унапредјењу газдовања шумама на које постоји право својине и реализацији друштвеног договора о развоју шумарства за период 1986-1990. године", СИТ шумарства и индустрије за прераду дрвета Републике Србије, Горњи Милановац. (129-150)
- Вучићевић С., Вандић Д. (1996): *Власништво и његов значај за постизање циљева у шумарству*. Зборник радова са саветовања "Шуме Србије - стање, пројекција развоја до 2050. године и очекивани ефекти", Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, Београд. (149-159)

ИЗВОРИ:

- (1993/a): *Sklep o organizaciji in začetku dela Zavoda za gozdove Slovenije*, Uradni list RS št. 30/93, Ljubljana.
- (1993/b): *Zakon o gozdovih*, Uradni list RS št. 30/93, 56/99–ZON, 67/02, 110/02–ZGO-1, 115/06–ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13–ZDavNepr, 17/14 in 24/15), Ljubljana.
- (1993/c): *Zakon o nacionalnim parkovima*, Сл. гласник РС, бр. 39/93, 44/93 - испр., 53/93, 67/93, 48/94 и 101/2005 – др. закон, Београд.
- (2003): *Nacionalna šumarska politika i strategija*, Narodne novine br. 120/03, Zagreb.
- (2005/a): *Slovenian Forest Service: Caring for forest to benefit nature and people*. Slovenian Forest Service, Ljubljana.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/PDF_BROSURE/Brosura_ANGL.pdf
- (2005/b): *Zakon o šumama*, Narodne novine RH, br. 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12, 68/12, 148/13, 94/14, Zagreb.
- (2006/a): *Стратегија развоја шумарства*, Сл. гласник РС, бр. 59/2006, Београд.
- (2006/b): *Uredba o osnivanju Šumarske savetodavne službe*, Narodne novine RH, br. 64/06, Zagreb.
- (2007): *Resolucija o Nacionalnem gozdnem programu*, Uradni list RS, št. 111/07, Ljubljana.
- (2009/a): *Правилник за рад и поступање у вршењу стручних послова у шумама у приватној својини*, Управни одбор ЈП „Србијашуме“ бр. 8/2009-7, 17/2011-5, Београд.
- (2009/b): *Statut Zavoda za gozdove Slovenije*, Uradni list RS, št. 003-1/09, Ljubljana.
- (2009/c): *Zakon o пољопривреди и руралном развоју*, Сл.гласник РС, бр. 41/09 и 10/13-др. закон, Београд.
- (2009/d): *Zakon o удуржењима*, Сл.гласник РС, бр. 51/2009 и 99/2011-др. закони, Београд.
- (2010/a): *Pravilnik o pogojih za opravljanje javne gozdarske službe v Zavodu za gozdove Slovenije*, Uradni list RS, št. 5/10, 74/13
- (2010/b): *Zakon o obavljanju savetodavnih i стручних послова у области пољопривреде*, Сл.гласник РС, бр. 30/2010, Београд.
- (2010/c): *Zakon o шумама*, Сл. гласник РС, бр. 30/10, 93/12, 89/15, Београд.
- (2012/a): *План управљања НП Копаоник (2011-2020)*, ЈП НП „Копаоник“, Копаоник.
- (2012/b): *Zakon o savjetodavnoj službi*, Narodne novine RH, br. 50/12, 148/13, Zagreb.
- (2013/a): *Finančno poročilo - zaključni račun Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2013.*, Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.
- (2013/b): *Zakon o подстицајима у пољопривреди и руралном развоју*, Сл. гласник РС, бр. 10/2013, 142/2014 и 103/2015, Београд.
- (2014/a): *Godišnji plan rada savjetodavne službe za 2015. godinu*, Savjetodavna služba, Zagreb.
URL: <http://www.savjetodavna.hr/godisnji-plan-rada/> (посећено 04.01.2016.)
- (2014/b): *Правилник о обављању саветодавних послова у пољопривреди*, Сл. гласник РС, бр. 65/2014, Београд.
- (2014/c): *Пресек стања приватних шума на основу података из Националне инвентуре и Привремених годишњих планова газдовања приватним шумама*. Табеларни преглед. Пројекат: Организовање приватних шумовласника у земљама Западног Балкана, са посебним освртом на Србију. Интерна документација ЈП „Србијашуме“, Београд.
- (2014/d): *Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024. године*, Сл. гласник РС, бр. 85/2014, Београд.
- (2014/e): *Zakon o министарствима*, Сл. гласник РС, бр. 44/2014, 14/2015, 54/2015 и 96/2015 – др. закон, Београд.
- (2015/a): *Информатор о раду Јавног предузећа „Национални парк Ђердап“*, ЈП „НП Ђердап“, Доњи Милановац.
- (2015/b): *Информатор о раду Јавног предузећа „Национални парк Копаоник“*, ЈП „НП Копаоник“, Копаоник.
- (2015/c): *Информатор о раду Јавног предузећа „Национални парк Тара“*, ЈП „НП Тара“, Бајина Башта.

- (2015/d): *Интерна документација ЈП „Србијашуме“ за 2015. год.*, ЈП „Србијашуме“, Београд.
- (2015/e): *Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2014*, Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.
- (2015/f): *Привремени програм газдовања шумама сопственика за подручја општина: Кладово, Голубац и Мајданпек за 2014. годину*, ЈП „НП Ђердап“, Доњи Милановац.
- (2015/г): *Статистички годишњак Републике Србије за 2015. годину*. Републички Завод за статистику, Београд (434)
- (2015/h): *Уговор о финансирању послова у шумама сопственика*, Министарство пољопривреде и заштите животне средине-Управа за шуме и ЈП „Србијашуме“, Београд.
- (2016/a): *GiS мапа ПССС*, Пољопривредне стручне службе Србије, Београд. <http://psss.rs/page.php?133> (приступљено 05.01.2016. год.)
- (2016/b): *Институт за примену науке у пољопривреди – о нама*, Пољопривредне стручне службе Србије, <http://psss.rs/page.php?63> (приступљено 05.01.2016. год.)
- (2016/c): *Šema unutrašnjeg ustrojstva Savjetodavne službe*, Savjetodavna služba, <http://www.savjetodavna.hr/ustrojstvo/> (приступљено 17.01.2016.)
- (2016/d): *Уредба о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2016. годину*, Службени гласник РС 47/16, Београд.

10. ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Упитник за експерте у сектору шумарства (Организација и активности Шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у земљама ЈИЕ)

UNIVERZITET U _____ -ŠUMARSKI FAKULTET
KATEDRA _____

Mesto: _____

Organizacija: _____

Datum: _____

Pozicija ispitanika: _____

**ORGANIZACIJA I AKTIVNOSTI ŠUMARSKE SAVETODAVNE I
STRUČNO-TEHNIČKE SLUŽBE U ZEMLJAMA JUGOISTOČNE EVROPE**

Cilj intervjua je da se utvrde stavovi odabranih predstavnika javnih institucija i organizacija (donosilaca odluka i eksperata), koje su nadležne za šumarstvo privatnog sektora i podršku vlasnicima privatnih šuma.

Istraživanje sprovodi Katedra _____, _____ fakulteta Univerziteta u _____. Svi prikupljeni podaci koriste se, isključivo, u naučne svrhe. Učestvovanje u intervju je anonimno i na dobrovoljnoj bazi.

**I KARAKTERISTIKE VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA, NJIHOVIH POSEDA I
UDRUŽENJA**

I-1. KARAKTERISTIKE VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA I NJIHOVIH POSEDA

1. Prema podacima kojima Vi raspolazete, koliki je broj vlasnika privatnih šuma (VPŠ) u Vašoj zemlji?
(molimo navedite izvor ovih podataka)

2. Prema podacima kojima vi raspolazete, kolika je prosečna veličina šumskog poseda u privatnom vlasništvu? (molimo navedite izvor ovih podataka)

3. Koje je Vaše mišljenje o postojećem stanju privatnih šuma i tretmanu privatnog sektora (ravnopravnom položaju privatnih šumovlasnika) u okviru šumarskog sektora?

4. Da li je moguće održivo gazdovanje šumskim resursima, imajući u vidu broj vlasnika i strukturu šumskih poseda?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 4a
2) Ne

4a. Ukoliko je Vaš odgovor Da, molimo objasnite na koji način.

4b. Ukoliko je Vaš odgovor Ne, koja su rešenja tog problema?

I-2. UDRUŽENJA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA

5. Da li u Vašoj zemlji postoje udruženja VPŠ (registrovana i aktivna)?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 5a
2) Ne

5a. Ukoliko je odgovor Da, kada su formirana, koliko ih ima i koliko broje članova?

6. Da li smatrate da postoji potreba za unapređenjem saradnje između VPŠ, kroz formiranje ekonomskih i interesnih organizacija VPŠ?
- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 6a
 - 2) Ne ⇒ Molimo objasnite: _____

6a. Ukoliko je Vaš odgovor Da, na koji način bi se to moglo postići (*može se zaokružiti više odgovora*)?

Na lokalnom nivou:

- 1) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem udruženja vlasnika na lokalnom nivou (ekonomski motiv, interesno udruživanje),
- 2) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem šumskih zajednica (sa zajedničkim gazdovanjem),
- 3) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem šumskih zadruga (za plasman šumskih proizvoda, sa udelom vlasnika u akcijama zadruga),
- 4) gazdovanjem pomoću ugovora (dve ili više strana sklapaju direktan ugovor, neformalni organizacioni tip, gde ne postoji organizaciono telo),

Na nacionalnom nivou (*može se zaokružiti više odgovora*):

- 5) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem nacionalnog udruženja (ili saveza lokalnih udruženja),
- 6) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem u okviru (poljoprivredno-)šumarske komore (sa obaveznim članstvom za vlasnike velikih poseda).

Objasnite _____

II ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIRI ZA PRUŽANJE SAVETODAVNIH I STRUČNO-TEHNIČKIH USLUGA

II-1. ZAKONODAVNI OKVIRI

7. Šta, po Vama, spada u savetodavne, a šta u stručno-tehničke aktivnosti?

- 7a. Da li su one jasno definisane u postojećim zakonskim propisima?

8. Koje je Vaše mišljenje o postojećim zakonodavnim okvirima za pružanje savetodavnih i stručno-tehničkih usluga VPŠ?

II-2. INSTITUCIONALNI OKVIRI

9. Ko vrši savetodavne, a ko stručno-tehničke poslove u privatnim šumama u Vašoj zemlji?

Savetodavne: _____

Stručno-tehničke: _____

10. Da li smatrate da je postojeći nivo pružanja usluga VPŠ zadovoljavajući?

- 1) Da ⇒ molimo objasnite: _____
- 2) Ne ⇒ pređite na pitanje 10a

- 10a. Molimo objasnite na koji način je potrebno unaprediti pružanje usluga VPŠ (pre svega, u institucionalnom/organizacionom pogledu).

III INSTRUMENTI PODRŠKE (ONI KOJI SU PROPISANI I ONI KOJI SE REALIZUJU), U OKVIRU SAVETOVAVANJA I PRUŽANJA STRUČNO-TEHNIČKIH USLUGA

11. Koje aktivnosti se obavljaju u okviru savetovanja i pružanja stručno-tehničkih usluga VPŠ u Vašoj zemlji?

11a. Koje aktivnosti se ne obavljaju, a propisane su, u Vašoj zemlji?

12. Koje od navedenih aktivnosti daju pozitivan efekat?

12a. Koje aktivnosti bi trebalo dodatno primeniti u praksi?

13. Da li smatrate da je potrebno unaprediti postojeći sistem mera savetodavne i stručno-tehničke podrške VPŠ i njihovu realizaciju?

- 1) Da
- 2) Ne

13a. Molimo objasnite Vaš stav (*na koji način, kojim merama unapređenja postojećeg sistema, ukoliko je potrebno unaprediti*)

IV ORGANIZACIONA STRUKTURA SLUŽBI NADLEŽNIH ZA SAVETODAVNU I STRUČNO-TEHNIČKU PODRŠKU PRIVATNIM ŠUMOVLASNICIMA

14. Kako su organizovane službe koje vrše savetodavne i stručno-tehničke poslove u šumarstvu privatnog sektora u Vašoj zemlji?

- 1) Mesto u organizacionoj strukturi nadležnog preduzeća/institucije: _____
- 2) Kadrovska struktura i broj zaposlenih: _____
- 3) Aktivnosti: _____
- 4) Izvori i oblici finansiranja (Budžet, ostali prihodi, troškovi i sl.): _____

15. Koje je Vaše mišljenje o stanju službi koje vrše savetodavne i stručno-tehničke poslove u šumarstvu privatnog sektora u Vašoj zemlji? (*molimo objasnite, da li je stanje zadovoljavajuće ili nije*)

15a. Ukoliko smatrate da stanje nije zadovoljavajuće, molimo Vas da objasnite na koji način bi se moglo unaprediti?

15b. Koje su prepreke za unapređenje postojećeg stanja? (*moгуće je zaokružiti veći broj odgovora*)

- 1) Finansije;
- 2) Kadrovska struktura;
- 3) Tehnička opremljenost (vozila, i sl.);
- 4) Sistem organizacije službe.

Objasnite _____

16. Koje karakteristike bi trebao imati unapređeni model organizovanja i rada stručno-savetodavne službe?

- 1) Koje bi trebale biti prioritetne aktivnosti u radu stručno-savetodavne službe za privatne šume?
-

2) Koje bi, od navedenih aktivnosti stručno-savetodavne službe za privatne šume, trebalo da budu redovne, a koje povremene?

3) Koje institucije/organizacije treba da budu nosioci stručno-savetodavnih poslova u privatnim šumama?

4) Ko bi bili operativni izvođači tih poslova na terenu?

5) Da li su postojeća finansijska sredstva dovoljna za uspešno obavljanje (redovnih i povremenih) aktivnosti stručno-savetodavne službe za privatne šume?

6) Ako nisu dovoljna, koja finansijska sredstva su potrebna za obavljanje aktivnosti stručno-savetodavne službe za privatne šume? Na koji način bi se mogla obezbediti?

**V INOVATIVNI I PRIMERI „DOBRE PRAKSE“, KOJI SE REALIZUJU U OKVIRU
SAVETODAVNIH I STRUČNO-TEHNIČKIH AKTIVNOSTI SA PRIVATNIM
ŠUMOVLASNICIMA**

17. Da li smatrate da u Vašoj zemlji postoje inovativni i primeri „dobre prakse“ u odnosu na savetodavne i stručno-tehničke aktivnosti prema VPŠ? Objasnite.

18. Da li ste upoznati sa modelima savetodavnih službi za privatne šume u zemljama u regionu JIE?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 18a
- 2) Ne

18a. Koji model bi, prema Vašem mišljenju, mogao da se primeni kao primer „dobre prakse“, u organizacionom smislu? Molimo obrazložite zašto.

19. Koje bi bile prednosti i nedostaci primene takvog modela u Vašoj zemlji? Molimo obrazložite.

Hvala Vam najlepše na izdvojenom vremenu!

Прилог 2. Упитник за ВПШ (Организација и активности Шумарске саветодавне и стручно-техничке службе у земљама ЈИЕ)

UNIVERZITET U _____
_____ FAKULTET
Katedra _____

Ime i prezime ispitanika: _____
Kontakt: _____
Mesto: _____
Datum: _____

**ORGANIZACIJA I AKTIVNOSTI ŠUMARSKE SAVETODAVNE I STRUČNO-TEHNIČKE SLUŽBE
U ZEMLJAMA JUGOISTOČNE EVROPE**

Cilj intervjua je da se utvrde stavovi odabranih predstavnika vlasnika privatnih šuma u odnosu na aktivnosti šumarske savetodavne i stručno-tehničke službe.

Istraživanje sprovodi Katedra _____, _____ fakulteta Univerziteta u _____. Svi prikupljeni podaci koristiće se, isključivo, u naučne svrhe. Učestvovanje u intervju je anonimno i na dobrovoljnoj bazi.

**I KARAKTERISTIKE VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA, NJIHOVIH POSEDA I
UDRUŽENJA**

I-1. KARAKTERISTIKE VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA I NJIHOVIH POSEDA

1. Kolika je veličina šumskog poseda u Vašem vlasništvu? Koji je broj parcela i koja je prosečna veličina parcele?

2. Da li je moguće održivo gazdovanje šumskim resursima, imajući u vidu veličinu šumskog poseda i broj parcela?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 2a
2) Ne

2a. Ukoliko je Vaš odgovor Da, molimo objasnite na koji način.

2b. Ukoliko je Vaš odgovor Ne, koja su rešenja tog problema?

3. Koji su glavni ciljevi gazdovanja vašim posedom?

I-2. UDRUŽENJA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA

4. Da li u Vašoj zemlji postoje udruženja VPŠ (registrovana i aktivna)?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 4a
2) Ne

4a. Da li ste član nekog udruženja VPŠ? Ukoliko DA, molimo Vas da navedete naziv udruženja, kada je osnovano, koliko ima članova i koje su glavne aktivnosti.

5. Da li smatrate da postoji potreba za unapređenjem saradnje između VPŠ, kroz formiranje ekonomskih i interesnih organizacija VPŠ?

- 1) Da ⇒ pređite na pitanje 5a
2) Ne ⇒ Molimo objasnite: _____

5a. Ukoliko je Vaš odgovor Da, na koji način bi se to moglo postići (*može se zaokružiti više odgovora*)?

Na lokalnom nivou:

- 1) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem udruženja vlasnika na lokalnom nivou (ekonomski motiv, interesno udruživanje),
- 2) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem šumskih zajednica (sa zajedničkim gazdovanjem),
- 3) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem šumskih zadruga (za plasman šumskih proizvoda, sa udelom vlasnika u akcijama zadruga),
- 4) gazdovanjem pomoću ugovora (dve ili više strana sklapaju direktan ugovor, neformalni organizacioni tip, gde ne postoji organizaciono telo),

Na nacionalnom nivou (*može se zaokružiti više odgovora*):

- 5) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem nacionalnog udruženja (ili saveza lokalnih udruženja),
- 6) formiranjem i/ili aktivnim delovanjem u okviru (poljoprivredno-)šumarske komore (sa obaveznim članstvom za vlasnike velikih poseda).

Objasnite _____

II ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIRI ZA PRUŽANJE SAVETODAVNIH I STRUČNO-TEHNIČKIH USLUGA

II-1. ZAKONODAVNI OKVIRI

6. Šta, po Vama, spada u savetodavne, a šta u stručno-tehničke aktivnosti? (*Stručno-tehničke su mere za direktnu pomoć u operativnom gazdovanju, Savetodavne su indirektne, da mu se pomogne u održivom upravljanju njegovim posedom (savetovanje, obuke, treninzi... o primeni zakona, korišćenju fondova, udruživanju itd., itd...)*)
-

II-2. INSTITUCIONALNI OKVIRI

7. Da li neko vrši savetodavne poslove prilikom gazdovanja Vašim šumskim posedom?
 - 1) Da ⇒ pređite na pitanje 8a
 - 2) Ne ⇒ pređite na pitanje 8b

8. Ko vrši savetodavne, a ko stručno-tehničke poslove u Vašem šumskom posedu?

Savetodavne:

- 1) JP Srbijašume,
- 2) drugi vlasnici,
- 3) porodica,
- 4) udruženje VPŠ,
- 5) drugo _____ (*molimo navedite ko*)
- 6) niko)

Stručno-tehničke:

- 1) JP Srbijašume,
- 2) drugi vlasnici,
- 3) porodica,
- 4) udruženje VPŠ,
- 5) drugo _____ (*molimo navedite ko*)
- 6) niko)

9. Da li smatrate da je postojeći nivo pružanja usluga VPŠ zadovoljavajući?

- 1) Da ⇒ molimo objasnite: _____
- 2) Ne ⇒ pređite na pitanje 9a

- 9a. Molimo objasnite na koji način je potrebno unaprediti pružanje usluga VPŠ (pre svega, u institucionalnom/organizacionom pogledu).
-

III INSTRUMENTI PODRŠKE (ONI KOJI SU PROPISANI I ONI KOJI SE REALIZUJU), U OKVIRU SAVETOVAVANJA I PRUŽANJA STRUČNO-TEHNIČKIH USLUGA

10. Koje aktivnosti se obavljaju u okviru savetovanja i pružanja stručno-tehničkih usluga VPŠ u Vašem posedu? (*doznaka, žigosanje, izrada planskih dokumenata, izdavanje propratnice, stručni saveti, informisanje o obavezama i pravima vlasnika, stručni seminari, radionice i praktična obuka*)

10a. Koje od navedenih aktivnosti daju pozitivan efekat u odnosu na gazdovanje Vašim šumskim posedom?

10b. Koje aktivnosti se ne obavljaju, a potrebne su Vam?

Savetodavne: _____ (*molimo Vas navedite iz kojih oblasti Vam je potrebno savetovanje*).

Stručno-tehničke: _____ (*molimo Vas navedite koje, konkretno, stručno-tehničke usluge su Vam potrebne*).

11. Da li smatrate da je potrebno unaprediti postojeći sistem mera savetodavne i stručno-tehničke podrške VPŠ i njihovu realizaciju?

- 1) Da
- 2) Ne

11a. Molimo objasnite Vaš stav (*na koji način, kojim merama unapređenja postojećeg sistema, ukoliko je potrebno unaprediti*) (ponudio bih grupe mera sa ocenom značaja 1-5, regulatorne, ekonomske, informacione i savetodavne, uz objašnjenje šta se pod njima podrazumeva)

Regulatorne	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo
Ekonomske	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo
Informacione	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo

IV ORGANIZACIONA STRUKTURA SLUŽBI NADLEŽNIH ZA SAVETODAVNU I STRUČNO-TEHNIČKU PODRŠKU PRIVATNIM ŠUMOVLASNICIMA

12. Koje je Vaše mišljenje o stanju službi koje vrše savetodavne i stručno-tehničke poslove u šumarstvu privatnog sektora u Vašem posedu? (*molimo objasnite, da li je stanje zadovoljavajuće ili nije*)

12a. Ukoliko smatrate da stanje nije zadovoljavajuće, molimo Vas da objasnite na koji način bi se moglo unaprediti?

13. Koje karakteristike bi trebao imati unapređeni model organizovanja i rada stručno-savetodavne službe?

1) Koje bi trebale biti prioritetne aktivnosti u radu stručno-savetodavne službe za privatne šume?

2) Koje bi, od navedenih aktivnosti stručno-savetodavne službe za privatne šume, trebalo da budu redovne, a koje povremene?

3) Koje institucije/organizacije treba da budu nosioci stručno-savetodavnih poslova u priv. šumama?

4) Ko bi bili operativni izvođači tih poslova na terenu?

Hvala Vam najlepše na izdvojenom vremenu!

Прилог 3. Упитник за пружаоце саветодавних услуга (Организација и активности Шумарске саветодавне службе у Србији)

Организација и позиција: _____

Контакт адреса и телефон: _____

Стручни семинар

ORGANIZACIJA I AKTIVNOSTI ŠUMARSKE SAVETODAVNE SLUŽBE U SRBIJI

- UPITNIK ZA UČESNIKE SEMINARA -

Cilj upitnika je utvrđivanje stavova ispitanika u odnosu na moguće modele organizovanja i aktivnosti šumarske savetodavne službe u Srbiji. Istraživanje se sprovodi u okviru projekta „Organizacija i aktivnosti savetodavne službe u Srbiji: program mera za unapređenje stručno–savetodavnih poslova u šumama sopstvenika – fizičkih lica“.

Na osnovu rezultata istraživanja stavova donosilaca odluka i eksperata u šumarstvu, kao i predstavnika vlasnika privatnih šuma, izdvojili su se predlozi za nekoliko mogućih modela organizovanja Šumarske savetodavne službe:

1. U sklopu JP za gazdovanje šumama / JP Nacionalnih parkova,
2. Kao deo postojeće Poljoprivredne-savetodavne službe,
3. Kao samostalna Šumarska savetodavna služba za privatne šume.

I. MODEL STRUČNE I SAVETODAVNE SLUŽBE U OKVIRU JAVNIH PREDUZEĆA

I-1. PREDLOG MODELA U OKVIRU JP „SRBIJAŠUME“ / JP NACIONALNIH PARKOVA
(potrebno je zaokružiti jednu od navedenih opcija, za koju će se davati odgovori u nastavku)

Na nivou Šumskih gazdinstva/ JP NP, bi se formirala Služba za privatne šume sa:

1. Rukovodiocem službe za privatne šume;
2. Revirnim inženjerima i revirnim tehničarima (na nivou revira/reona), za stručno-tehničke poslove;
3. Referentima za savetodavne poslove u privatnim šumama u okviru šumskih gazdinstva/Jp NP, koji bi obavljali isključivo savetodavne poslove.

1. Da li je predloženi **model organizovanja Šumarske savetodavne službe** primenljiv u našim uslovima (molimo objasnite Vaš odgovor):

- 1) DA
- 2) NE

a. Ukoliko smatrate da pojedini elementi predloženog modela organizovanja nisu dobro postavljeni i održivi molimo navedite zbog čega i kako bi ih, po Vama, trebalo postaviti?

2. Koje **aktivnosti** bi trebalo da obavlja Šumarska savetodavna služba, u okviru JP „Srbijašume“/ JP NP (neke od mogućih aktivnosti su date u nastavku – molimo zaokružite)?

- pružanje stručnih i poslovnih informacija i obuke vlasnicima šuma, u vezi udruživanja i organizovanja;

- stalno informisanje vlasnika šuma (upoznavanje vlasnika sa strateškim, zakonodavnim i institucionalnim okvirima, merama podrške, stanjem na tržištu drveta...), kroz neposredni kontakt sa vlasnicima šuma -individualno ili grupno;
 - organizovanje kurseva o propisima iz područja šumarstva i o smernicama gazdovanja privatnim šumama;
 - obuka i stručno osposobljavanje vlasnika za bezbedno obavljanje radova u šumi;
 - povećanje informisanosti o mogućnostima i prednostima korišćenja nacionalnih i EU fondova;
 - upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti zaštite i gajenja šuma, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
 - upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti šumske infrastrukture i nabavke opreme, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
 - provera prihvatljivosti projekata i obrada prijava i zahteva za korišćenje nacionalnih i EU fondova;
 - saradnja i povezivanje stručnih institucija u zemlji i inostranstvu, i saradnja sa jedinicama lokalne i regionalne samouprave;
 - organizovanje seminara, radionica i stručnih skupova u različitim oblastima (*podvucite one za koje ste zainteresovani*): zaštite šuma, gajenja šuma, korišćenja šuma i nedrvenih šumskih proizvoda, udruživanja vlasnika privatnih šuma, upoznavanja sa zakonskim propisima, praćenjem tržišta drveta, korišćenja drvne biomase, mobilizacije drvnih resursa iz privatnih šuma, preduzetništva u šumarstvu.
 - drugo _____
3. Koliko **zaposlenih** (referenata za savetodavne poslove u privatnim šumama), bi, po Vama, trebalo angažovati na sprovođenju ovih aktivnosti (po gazdinstvima i ukupno u okviru sistema JP „Srbijašume“/ JP NP)?
- _____
4. Koje **institucije i organizacije** bi trebalo angažovati, za podršku prilikom obuke savetodavaca, kao i edukacije i treninga sa vlasnicima privatnih šuma? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)
- 1) Šumarski fakultet;
 - 2) Institut za šumarstvo;
 - 3) Srednje šumarske škole;
 - 4) Mala i srednja preduzeća (u privatnom vlasništvu);
 - 5) Udruženja vlasnika privatnih šuma;
 - 6) drugo _____
5. Molimo Vas da procenite koliko bi ovaj model savetodavne službe zahtevao **finansijskih sredstava** za uspostavljanje i funkcionisanje (*objasnite Vaše mišljenje*)
- _____
6. Molimo Vas da navedete potencijalne **izvore finansiranja** ovog modela Šumarske savetodavne službe u Srbiji? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)
- 1) Budžet RS;
 - 2) naplata taksi za pružanje savetodavnih usluga;
 - 3) učešće na nacionalnim u međunarodnim projektima;
 - 4) pokloni, donacije i sl.
 - 5) ostalo (molimo navedite): _____

II. PREDLOG MODELA U OKVIRU POSTOJEĆE POLJOPRIVREDNE SAVETODAVNE SLUŽBE (PSSS)

U okviru **postojeće Poljoprivredne savetodavne službe**, izdvojile su se dve mogućnosti (*zaokružite jednu od njih, za koju ćete davati odgovore u nastavku*):

- 1) Deo poslova Šumarske savetodavne službe bi mogla da preuzme i obavlja postojeća PSSS (ove poslove bi obavljali saradnici u oblasti agroekomonije, kao deo redovnih aktivnosti), ili bi
 - 2) U okviru postojeće PSSS, formirati posebnu Organizacionu jedinicu (službu, sektor, i sl) za šumarstvo, koja bi obavljala savetodavne poslove u šumarstvu (savetodavne poslove bi obavljali licencirani inženjeri šumarstva).
7. Da li je predloženi **model organizovanja** primenljiv u našim uslovima (molimo objasnite Vaš odgovor):
- 1) DA
 - 2) NE

a. Ukoliko smatrate da pojedini elementi predloženog modela organizovanja nisu dobro postavljeni i održivi molimo navedite zbog čega i kako bi ih, po Vama, trebalo postaviti?

8. Koje **aktivnosti** bi trebalo da obavlja savetodavna služba, u okviru predloženog modela (*neke od mogućih aktivnosti su date u nastavku – molimo zaokružite*)?
- pružanje stručnih i poslovnih informacija i obuke vlasnicima šuma, u vezi udruživanja i organizovanja;
 - stalno informisanje vlasnika šuma (upoznavanje vlasnika sa strateškim, zakonodavnim i institucionalnim okvirima, merama podrške, stanjem na tržištu drveta...), kroz neposredni kontakt sa vlasnicima šuma -individualno ili grupno;
 - organizovanje kurseva o propisima iz područja šumarstva i o smernicama gazdovanja privatnim šumama;
 - obuka i stručno osposobljavanje vlasnika za bezbedno obavljanje radova u šumi;
 - povećanje informisanosti o mogućnostima i prednostima korišćenja nacionalnih i EU fondova;
 - upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti zaštite i gajenja šuma, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
 - upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti šumske infrastrukture i nabavke opreme, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
 - provera prihvatljivosti projekata i obrada prijava i zahteva za korišćenje nacionalnih i EU fondova;
 - saradnja i povezivanje stručnih institucija u zemlji i inostranstvu, i saradnja sa jedinicama lokalne i regionalne samouprave;
 - organizovanje seminara, radionica i stručnih skupova u različitim oblastima (*podvucite one za koje ste zainteresovani*): zaštite šuma, gajenja šuma, korišćenja šuma i nedrvnih šumskih proizvoda, udruživanja vlasnika privatnih šuma, upoznavanja sa zakonskim propisima, praćenjem tržišta drveta, korišćenja drvne biomase, mobilizacije drvnih resursa iz privatnih šuma, preduzetništva u šumarstvu.
 - drugo _____

9. Koliko **zaposlenih** bi, po Vama, trebalo angažovati na sprovođenju ovih aktivnosti?

10. Koje **institucije i organizacije** bi trebalo angažovati, za podršku prilikom obuke savetodavaca, kao i edukacije i treninga sa vlasnicima privatnih šuma? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)

- 1) Šumarski fakultet;
- 2) Institut za šumarstvo;
- 3) Srednje šumarske škole;
- 4) Mala i srednja preduzeća (u privatnom vlasništvu);
- 5) Udruženja vlasnika privatnih šuma;
- 6) drugo _____

11. Molimo Vas da procenite koliko bi ovaj model savetodavne službe zahtevao **finansijskih sredstava** za uspostavljanje i funkcionisanje (*objasnite Vaše mišljenje*)

12. Molimo Vas da navedete potencijalne **izvore finansiranja** ovog modela savetodavne službe u Srbiji? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)

- 1) Budžet RS;
- 2) naplata taksi za pružanje savetodavnih usluga;
- 3) učešće na nacionalnim u međunarodnim projektima;
- 4) pokloni, donacije i sl.
- 5) ostalo (molimo navedite): _____

III. PREDLOG MODELA SAMOSTALNE ŠUMARSKE SAVETODAVNE SLUŽBE ZA PRIVATNE ŠUME

Šumarska savetodavna služba za privatne šume, bila samostalna bi organizaciona jedinica u sastavu **Javne šumarske službe** (pod ingerencijom ministarstva nadležnog za šumarstvo), u okviru koje bi bila zadužena i za koordinaciju i kontrolu poslova od javnog interesa u šumarstvu, na regionalnom i lokalnom nivou.

13. Da li je predloženi **model organizovanja** primenljiv u našim uslovima (molimo objasnite Vaš odgovor):

- 1) DA
 - 2) NE
-

a. Ukoliko smatrate da pojedini elementi predloženog modela organizovanja nisu dobro postavljeni i održivi molimo navedite zbog čega i kako bi ih, po Vama, trebalo postaviti?

14. Koje **aktivnosti** bi trebalo da obavlja samostalna Šumarska savetodavna služba, u okviru predloženog modela (*neke od mogućih aktivnosti su date u nastavku – molimo zaokružite*)?

- pružanje stručnih i poslovnih informacija i obuke vlasnicima šuma, u vezi udruživanja i organizovanja;
- stalno informisanje vlasnika šuma (upoznavanje vlasnika sa strateškim, zakonodavnim i institucionalnim okvirima, merama podrške, stanjem na tržištu drveta...), kroz neposredni kontakt sa vlasnicima šuma -individualno ili grupno;
- organizovanje kurseva o propisima iz područja šumarstva i o smernicama gazdovanja privatnim šumama;

- obuka i stručno osposobljavanje vlasnika za bezbedno obavljanje radova u šumi;
- povećanje informisanosti o mogućnostima i prednostima korišćenja nacionalnih i EU fondova;
- upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti zaštite i gajenja šuma, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
- upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti šumske infrastrukture i nabavke opreme, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);
- provera prihvatljivosti projekata i obrada prijava i zahteva za korišćenje nacionalnih i EU fondova;
- saradnja i povezivanje stručnih institucija u zemlji i inostranstvu, i saradnja sa jedinicama lokalne i regionalne samouprave;
- organizovanje seminara, radionica i stručnih skupova u različitim oblastima (*podvucite one za koje ste zainteresovani*): zaštite šuma, gajenja šuma, korišćenja šuma i nedrvenih šumskih proizvoda, udruživanja vlasnika privatnih šuma, upoznavanja sa zakonskim propisima, praćenjem tržišta drveta, korišćenja drvene biomase, mobilizacije drvnih resursa iz privatnih šuma, preduzetništva u šumarstvu.
- drugo _____

15. Koliko **zaposlenih** bi, po Vama, trebalo angažovati na sprovođenju ovih aktivnosti?

16. Koje **institucije i organizacije** bi trebalo angažovati, za podršku prilikom obuke savetodavaca, kao i edukacije i treninga sa vlasnicima privatnih šuma? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)

- 1) Šumarski fakultet;
- 2) Institut za šumarstvo;
- 3) Srednje šumarske škole;
- 4) Mala i srednja preduzeća (u privatnom vlasništvu);
- 5) Udruženja vlasnika privatnih šuma;
- 6) drugo _____

17. Molimo Vas da procenite koliko bi ovaj model savetodavne službe zahtevao **finansijskih sredstava** za uspostavljanje i funkcionisanje (*objasnite Vaše mišljenje*)

18. Molimo Vas da navedete potencijalne **izvore finansiranja** modela samostalne Šumarske savetodavne službe u Srbiji? (*moguće je zaokružiti veći broj odgovora*)

- 1) Budžet RS;
- 2) naplata taksi za pružanje savetodavnih usluga;
- 3) učešće na nacionalnim u međunarodnim projektima;
- 4) pokloni, donacije i sl.
- 5) ostalo (molimo navedite): _____

Hvala Vam najlepše na izdvojenom vremenu i saradnji!

Прилог 4. Упитник за кориснике саветодавних услуга (Организација и активности Шумарске саветодавне службе у Србији)

Име и презиме: _____

Адреса и контакт телефон : _____

Stručni seminar

ORGANIZACIJA I AKTIVNOSTI ŠUMARSKJE SAVETODAVNE SLUŽBE U SRBIJI

- UPITNIK ZA UČESNIKE SEMINARA -

Cilj upitnika je utvrđivanje stavova ispitanika u odnosu na mogućnosti udruživanja, modele organizovanja i aktivnosti šumarske savetodavne službe u Srbiji. Istraživanje se sprovodi u okviru projekta „Organizacija i aktivnosti savetodavne službe u Srbiji: program mera za unapređenje stručno–savetodavnih poslova u šumama sopstvenika – fizičkih lica“.

I. UDRUŽIVANJE VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA

1. Da li ste član interesne organizacije u šumarstvu – Udruženja vlasnika privatnih šuma (*u daljem tekstu UVPŠ*)?

1) DA

2) NE

a. Ukoliko je odgovor DA, navedite koje? _____

b. Ukoliko je odgovor NE, navedite zašto? _____

2. Ukoliko niste, da li bi postali član jedne takve interesne organizacije - UVPŠ?

1) DA

2) NE

a. Ukoliko je odgovor NE, navedite zašto?

3. Koja su Vaša očekivanja od članstva u interesnoj organizaciji - UVPŠ? (*moгуće je dati više odgovora*):

1) informacije o zakonskim propisima iz oblasti šumarstva

2) podrška pri izgradnji i održavanju šumskih puteva

3) informacije o tržištu drveta

4) informacije vezane za izradu planskih dokumenata

5) podrška u pripremi dokumenata neophodnih za povraćaj šumskog zemljišta kroz proces restitucije

6) podrška u pripremi dokumenata neophodnih za dobijanje subvencija

7) saveti vezani za gajenje šuma

8) ostalo (*molimo navedite*) _____

4. Ukoliko ste bili član, u prethodnom periodu, neke interesne organizacije – UVPSŠ, molimo Vas navedite razloge za prestanak rada te organizacije (*visoki troškovi, potreba za preregistracijom, neadekvatan rad udruženja ...*)
-

II. SAVETOVANJE, TRENING I EDUKACIJA

5. Da li od nekoga dobijate informacije u vezi sa gazdovanjem Vašim šumskim posedom?

1) DA

2) NE (*pređite na pitanje br. 6*)

- a. Ukoliko je odgovor DA, na koji način dobijate ove informacije? (*moгуće je dati više odgovora*)

1) porodica i rođaci

2) drugi šumovlasnici

3) Javno preduzeće za gazdovanje šumama

4) Udruženja vlasnika privatnih šuma

5) Naučne institucije

6) profesionalna literatura

7) Drugo _____

6. Da li imate potrebu za dodatnim informacijama u odnosu na savetodavne aktivnosti?

1) DA

2) NE

- a. Ukoliko je odgovor DA, navedite koje?
-

7. Koje aktivnosti bi trebalo da obavlja savetodavna služba za privatne šume (*moгуće zaokružiti veći broj odgovora*)?

1) pružanje stručnih i poslovnih informacija i obuke vlasnicima šuma, u vezi udruživanja i organizovanja;

2) stalno informisanje vlasnika šuma (upoznavanje vlasnika sa strateškim, zakonodavnim i institucionalnim okvirima, merama podrške, stanjem na tržištu drveta...), kroz neposredni kontakt sa vlasnicima šuma -individualno ili grupno;

3) organizovanje kurseva o propisima iz područja šumarstva i o smernicama gazdovanja privatnim šumama;

4) obuka i stručno osposobljavanje vlasnika za bezbedno obavljanje radova u šumi;

5) povećanje informisanosti o mogućnostima i prednostima korišćenja nacionalnih i EU fondova;

6) upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti zaštite i gajenja šuma, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);

7) upoznavanje vlasnika šuma sa projektima iz oblasti šumske infrastrukture i nabavke opreme, iz nacionalnih i EU fondova (upućivanje šta treba da sadrži projekat i ko može da ga uradi);

8) provera prihvatljivosti projekata i obrada prijava i zahteva za korišćenje nacionalnih i EU fondova;

- 9) saradnja i povezivanje stručnih institucija u zemlji i inostranstvu, i saradnja sa jedinicama lokalne i regionalne samouprave;
- 10) organizovanje seminara, radionica i stručnih skupova u različitim oblastima (*podvucite one za koje ste zainteresovani*): zaštite šuma, gajenja šuma, korišćenja šuma i nedrvenih šumskih proizvoda, udruživanja vlasnika privatnih šuma, upoznavanja sa zakonskim propisima, praćenjem tržišta drveta, korišćenja drvene biomase, mobilizacije drvenih resursa iz privatnih šuma, preduzetništva u šumarstvu.
- 11) drugo _____

8. Koji oblik/način savetovanja, treninga i edukacije bi vam najviše odgovarao?

- 1) kroz Udruženja vlasnika privatnih šuma,
- 2) putem grupnih seminara,
- 3) pojedinačno.

III. ORGANIZACIJA MODELA SAVETODAVNE SLUŽBE

9. Koji organizacioni oblik savetodavne službe bi, prema Vašem mišljenju, bio najbolje rešenje za Vas:

- 1) sopstvena služba u okviru Udruženja,
- 2) služba u sklopu JP za gazdovanje šumama i JP Nacionalnih parkova,
- 3) kao deo postojeće Poljoprivredne savetodavne službe,
- 4) kao samostalna Šumarska savetodavna služba.

a. Molimo, objasnite Vaš odgovor (*zbog čega smatrate da bi odabrani organizacioni oblik dao najbolje rezultate*)

10. Ukoliko bi postojala mogućnost formiranja savetodavne službe u okviru udruženja vlasnika privatnih šuma, da li biste bili zainteresovani za njeno formiranje?

- 1) DA
- 2) NE

a. Molimo Vas da objasnite Vaš odgovor:

IV. MERE PODRŠKE VPŠ

11. Koje mere podrške je potrebno unaprediti i/ili dodati u postojeći sistem mera podrške? (*moguće zaokružiti veći broj odgovora*)

Regulatorne mere podrške:

- 1) Utvrđivanje stanja šuma u privatnom vlasništvu i razvoj sistema planiranja i kontrole gazdovanja privatnim šumama;
- 2) Stručna i finansijska podrška organizovanju vlasnika privatnih šuma u cilju jačanja njihovih sposobnosti u realizaciji održivog gazdovanja šumama;
- 3) Obezbeđivanje uslova za aktivno učešće vlasnika privatnih šuma prilikom donošenja odluka u šumarskoj politici.

Ekonomске mere podrške:

- 1) Sufinansiranje u nabavci opreme i osnovnih sredstava za rad;
- 2) Inicijalna finansijska podrška za osnivanje novih lokalnih organizacija vlasnika privatnih šuma.

Informacione i savetodavne:

- 1) Stručna podrška za formiranju udruženja vlasnika privatnih šuma;
- 2) Organizovanje skupova i radionica sa predstavnicima nadležnog Ministarstva, Javnih preduzeća za gazdovanje državnim šumama, obrazovne i istraživačko-razvojne institucije, gde bi se jasno definisale potrebe vlasnika privatnih šuma.

- a. Molimo vas ocenite nivo značajnosti predloženih grupa mera podrške?

REGULATORNE	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo
EKONOMSKE	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo
INFORMACIONE	1-malo	2-ni malo, ni mnogo	3-mnogo

V. MOBILIZACIJA DRVNIH RESURSA

12. Da li smatrate da je nivo mobilizacije drvnih resursa (seče i prodaje drveta) iz Vašeg šumskog poseda na odgovarajućem nivou?

- 1) DA
- 2) NE

- a. Ukoliko je odgovor NE, navedite zbog čega (*moгуće je dati veći broj odgovora*):

- 1) očuvanje šume za buduće generacije;
- 2) nemogućnost prodaje drvnih sortimenata;
- 3) nizak nivo profesionalne obuke;
- 3) zakonska regulativa;
- 4) nepostojanje planskih dokumenata;
- 5) nepovoljne tehničke karakteristike opreme;
- 6) očuvanje biodiverziteta i zaštitna funkcija šuma;
- 7) visoki troškovi nabavke osnovnih sredstava;
- 8) socijalna funkcija šuma (korišćenje šume za rekreaciju, turizam, lov);
- 9) nema prepreka.

13. Da li bi se organizovanjem vlasnika mogao uvećati nivo mobilizacije drvnih resursa iz Vašeg šumskog poseda (*objasniti*)

- 1) DA
- 2) NE

- a. Molimo Vas da objasnite Vaš odgovor:

Hvala Vam puno na izdvojenom vremenu!

Прилог 5. Шумски фонд Србије - приватне шуме (ЈП „Србијашуме“)

Бр.	ШУМСКА ГАЗДИНСТВА	ПОВРШИНА		ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ		
	ШУМСКЕ УПРАВЕ	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
I	ЈУГОИСТОЧНА ШУМСКА ОБЛАСТ	363.739	31,7	34.308.370	94	26,4	1.074.198	3,0	33,1
	1. ШГ "ВРАЊЕ" ВРАЊЕ	114.475	31,5	13.638.480	119	39,8	438.854	3,8	40,9
1.1.	ШУ Врање	44.875	39,2	4.985.801	111	36,6	157.642	3,5	35,9
1.2.	ШУ Сурдулица	18.825	16,4	2.994.776	159	22,0	87.855	4,7	20,0
1.3.	ШУ Владичин Хан	13.725	12,0	1.319.151	96	9,7	47.326	3,4	10,8
1.4.	ШУ Босилеград	20.850	18,2	3.302.214	158	24,2	103.554	5,0	23,6
1.5.	ШУ Бујановац	16.200	14,2	1.036.528	64	7,6	42.477	2,6	9,7
	2. ШГ "ШУМА" ЛЕСКОВАЦ	73.265	20,1	6.572.224	90	19,2	235.373	3,2	21,9
2.1.	ШУ Вучје	15.956	21,8	2.030.520	127	30,9	94.644	5,9	40,2
2.2.	ШУ Предејане	7.959	10,9	666.281	84	10,1	25.594	3,2	10,9
2.3.	ШУ Лебане	11.372	15,5	815.725	72	12,4	20.892	1,8	8,9
2.4.	ШУ Власотинце	8.712	11,9	536.383	62	8,2	13.636	1,6	5,8
2.5.	ШУ Медвеђа	23.500	32,1	2.054.345	87	31,3	52.410	2,2	22,3
2.6.	ШУ Црна Трава	5.766	7,9	468.970	81	7,1	28.197	4,9	12,0
	3. ШГ "ПИРОТ" ПИРОТ	43.334	11,9	3.225.377	74	9,4	44.659	1,0	4,2
3.1.	ШУ Пирот	31.294	72,2	2.441.505	78	75,7	32.946	1,0	73,8
3.2.	ШУ Бабушница	12.040	27,8	793.872	65	24,6	11.713	1,0	26,2
	4. ШГ "НИШ" НИШ	91.675	25,2	6.699.223	73	19,5	242.130	2,6	22,5
4.1.	ШУ Алексинац	14.200	15,5	1.001.731	71	15,0	36.248	2,6	15,0
4.2.	ШУ Ниш-Бела Паланка	64.850	70,7	4.406.913	68	65,8	163.260	2,5	67,4
4.3.	ШУ Соко Бања	12.625	13,8	1.290.579	102	19,3	42.622	3,4	17,6
	5. ШГ "ТОПЛИЦА" КУРШУМЛИЈА	40.990	11,3	4.173.066	102	12,2	113.182	2,8	10,5
5.1.	ШУ Куршумлија	22.318	54,4	2.736.824	123	65,6	59.489	2,7	52,6
5.2.	ШУ Блаце	3.687	9,0	318.017	86	7,6	14.811	4,0	13,1
5.3.	ШУ Прокупље	14.985	36,6	1.118.225	75	26,8	38.882	2,6	34,4
II	ИСТОЧНА ШУМСКА ОБЛАСТ	284.045	24,7	32.718.657	115	25,2	683.327	2,4	21,0
	6. ШГ "ТИМОЧКЕ ШУМЕ" БОЉЕВАЦ	132.433	46,6	15.110.759	114	46,2	182.411	1,4	26,7

Бр.	ШУМСКА ГАЗДИНСТВА	ПОВРШИНА		ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ		
	ШУМСКЕ УПРАВЕ	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
6.1.	ШУ Бољевац	18.484	14,0	2.180.642	118	14,4	32.483	1,8	17,8
6.2.	ШУ Бор	24.925	18,8	3.175.487	127	21,0	38.458	1,5	21,1
6.3.	ШУ Кладово	7.917	6,0	872.250	110	5,8	9.730	1,2	5,3
6.4.	ШУ Књажевац	27.094	20,5	3.175.007	117	21,0	36.658	1,4	20,1
6.5.	ШУ Неготин	23.222	17,5	2.591.189	112	17,1	26.536	1,1	14,5
6.6.	ШУ Зајечар	25.587	19,3	2.378.173	93	15,7	29.117	1,1	16,0
6.7.	ШУ Доњи Милановац	5.194	3,9	738.011	142	4,9	9.429	1,8	5,2
7. ШГ "СЕВЕРНИ КУЧАЈ" КУЧЕВО		78.170	27,5	8.785.423	112	26,9	192.452	2,5	28,2
7.1.	ШУ Кучево	19.429	24,9	2.146.481	110	24,4	37.631	1,9	19,6
7.2.	ШУ Мајданпек	12.396	15,9	1.011.794	82	11,5	15.988	1,3	8,3
7.3.	ШУ Жагубица	25.550	32,7	4.150.291	162	47,2	116.775	4,6	60,7
7.4.	ШУ Пожаревац	19.429	24,9	2.146.481	110	24,4	37.631	1,9	19,6
8. ШГ "ЈУЖНИ КУЧАЈ" ДЕСПОТОВАЦ		73.442	25,9	8.822.475	120	27,0	308.464	4,2	45,1
8.1.	ШУ Деспотовац	21.017	28,6	3.005.389	143	34,1	103.895	4,9	33,7
8.2.	ШУ Ћуприја	7.150	9,7	885.886	124	10,0	29.523	4,1	9,6
8.3.	ШУ Параћин	11.450	15,6	1.457.158	127	16,5	45.491	4	14,7
8.4.	ШУ Јагодина	33.825	46,1	3.474.042	103	39,4	129.555	3,8	42,0
III	ЦЕНТРАЛНА ШУМСКА ОБЛАСТ	224.341	19,5	29.235.989	130	22,5	906.905	4,0	27,9
9. ШГ "БОРАЊА" ЛОЗНИЦА		109.306	48,7	16.436.036	150	56,2	481.222	4,5	53,1
9.1.	ШУ Мали Зворник	14.196	13,0	2.124.630	150	12,9	73.396	5,2	15,3
9.2.	ШУ Крупањ	9.027	8,3	1.117.970	124	6,8	32.681	3,6	6,8
9.3.	ШУ Шабац	30.288	27,7	4.862.132	161	29,6	149.298	4,9	31,0
9.4.	ШУ Ваљево	55.795	51,0	8.331.304	149	50,7	225.847	4,2	46,9
10. ШГ "БЕОГРАД" БЕОГРАД		25.460	11,3	2.462.963	97	8,4	85.836	3,4	9,5
10.1.	ШУ Земун	60	0,2	4.200	70	0,2	139	2,3	0,2
10.2.	ШУ Липовица	18.943	74,4	1.856.069	98	75,4	63.714	3,4	74,2
10.3.	ШУ Рит	63	0,2	9.879	153	0,4	354	5,6	0,4
10.4.	ШУ Авала	6.394	25,1	592.815	93	24,1	21.629	3,4	25,2

Бр.	ШУМСКА ГАЗДИНСТВА	ПОВРШИНА		ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ		
	ШУМСКЕ УПРАВЕ	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
	11. ШГ "КРАГУЈЕВАЦ" КРАГУЈЕВАЦ	89.575	39,9	10.336.990	115	35,4	339.847	3,8	37,5
11.1.	ШУ Крагујевац	64.231	71,7	6.425.767	100	62,2	224.398	3,5	66,0
11.2.	ШУ Горњи Милановац	25.344	28,3	3.911.223	154	37,8	115.449	4,6	34,0
IV	ЗАПАДНА ШУМСКА ОБЛАСТ	159.010	13,8	22.237.974	140	17,1	354.651	2,2	10,9
	12. ШГ "ГОЛИЈА" ИВАЊИЦА	54.965	34,6	6.983.073	127	31,4	141.728	2,6	40,0
12.1.	ШУ Ивањица	16.455	29,9	2.365.661	144	33,9	47.313	2,9	33,4
12.2.	ШУ Голијска Река	3.923	7,1	582.047	148	8,3	11.642	3	8,2
12.3.	ШУ Девини	3.864	7,0	813.017	210	11,6	16.260	4,2	11,5
12.4.	ШУ Чачак	21.827	39,7	2.682.916	123	38,4	55.724	2,6	39,3
12.5.	ШУ Сјеница	8.896	16,2	539.432	61	7,7	10.789	1,2	7,6
	13. ШГ "УЖИЦЕ" УЖИЦЕ	60.655	38,1	7.928.137	131	35,7	110.234	1,8	31,1
13.1.	ШУ Ужице	16.133	26,6	1.212.222	75	15,3	31.871	2	28,9
13.2.	ШУ Златибор	14.044	23,2	1.383.298	98	17,4	15.592	1,1	14,1
13.3.	ШУ Пожешко-Косјерићке шуме	30.478	50,2	5.332.617	175	67,3	62.771	2,1	56,9
	14. ШГ "ПРИЈЕПОЉЕ" ПРИЈЕПОЉЕ	43.390	27,3	7.326.764	169	32,9	102.689	2,4	29,0
14.1.	ШУ Пријеполје	18.415	42,4	3.150.578	171	43,0	49.798	2,7	48,5
14.2.	ШУ Прибој	15.851	36,5	2.566.359	162	35,0	34.446	2,2	33,5
14.3.	ШУ Нова Варош	9.124	21,0	1.609.827	176	22,0	18.445	2	18,0
V	ЈУГОЗАПАДНА ШУМСКА ОБЛАСТ	118.627	10,3	11.246.431	95	8,7	229.294	1,9	7,1
	15. ШГ "РАСИНА" КРУШЕВАЦ	40.992	34,6	3.555.953	87	31,6	73.584	1,8	32,1
15.1.	ШУ Крушевац	13.330	32,5	1.190.515	89	33,5	25.082	1,9	34,1
15.2.	ШУ Брус	10.380	25,3	1.096.743	106	30,8	15.282	1,5	20,8
15.3.	ШУ Александровац	5.083	12,4	294.434	58	8,3	6.703	1,3	9,1
15.4.	ШУ Ражањ	5.037	12,3	350.314	70	9,9	11.368	2,3	15,4
15.5.	ШУ Трстеник	7.162	17,5	623.947	87	17,5	15.149	2,1	20,6
	16. ШГ "СТОЛОВИ" КРАЉЕВО	30.252	25,5	4.360.414	144	38,8	100.617	3,3	43,9
16.1.	ШУ Краљево	14.177	46,9	1.998.240	141	45,8	39.589	2,8	39,3
16.2.	ШУ Богутовац	3.402	11,2	523.659	154	12,0	13.328	3,9	13,2

Бр.	ШУМСКА ГАЗДИНСТВА	ПОВРШИНА		ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ		
	ШУМСКЕ УПРАВЕ	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
16.3.	ШУ Ушће	12.673	41,9	1.838.515	145	42,2	47.700	3,8	47,4
17. ШГ “ШУМАРСТВО” РАШКА		47.383	39,9	3.330.064	70	29,6	55.093	1,2	24,0
17.1.	ШУ Рашка	13.512	28,5	1.009.338	75	30,3	23.332	1,7	42,4
17.2.	ШУ Нови Пазар	25.724	54,3	1.749.116	68	52,5	20.162	0,8	36,6
17.3.	ШУ Тутин	8.147	17,2	571.610	70	17,2	11.599	1,4	21,1
УКУПНО СРБИЈА		1.149.762	100	129.747.421	113	100	3.248.375	2,8	100

Извор: интерна документација ЈП „Србијашуме“ (31.12.2015.)

Прилог 6. Структура запослених у служби за приватне шуме ЈП „Србијашуме“

ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ПОД ШУМАМА (ha)	СТРУЧНА СПРЕМА			БРОЈ ИЗВРШИЛАЦА		
		ИНЖЕЊЕРИ ШУМАРСТВА	ШУМАРСКИ ТЕХНИЧАРИ	ОСТАЛИ	АНГАЖОВАНО	РЕДУКОВАНО	ПРОСЕЧНО ha по ЗАПОСЛЕНОМ
ШГ „Београд“		1			1	1	
ШУ Липовица	18.943	1	7	1	9	2	9.472
ШУ Авала	6.394	1	2	1	4	1	6.394
ШУ Прогар-Земун	60						
ШУ Рит	63						
укупно ШГ "Београд" Београд	25.460	3	9	2	14	4	6.365
ШГ „Северни Кучај“		1			1	1	
ШУ Кучево	19.429	1	6	0	7	6	3.238
ШУ Мајданпек	12.396	1	2	0	3	3	4.132
ШУ Жагубица	25.550	1	5		6	5	5.110
ШУ Пожаревац	20.795	1	9		10	7	2.971
укупно ШГ "Северни Кучај" Кучево	78.170	5	22	0	27	22	3.553
ШГ „Тимочке шуме“		1			1	1	
ШУ Бољевац	18.494		5		5	5	3.699
ШУ Неготин	23.222		2		2	1	23.222
ШУ Зајечар	25.587		3		3	2	12.794
ШУ Доњи Милановац	5.194		1		1	1	5.194
ШУ Кладово	7.917		1		1	1	7.917
ШУ Бор	24.925		4		4	4	6.231
ШУ Књажевац	27.094		4		4	3	9.031
укупно ШГ "Тимочке шуме" Бољевац	132.433	1	20	0	21	18	7.357
ШГ „Јужни Кучај“		1			1	1	
ШУ Деспотовац	21.017		3		3	2	10.509
ШУ Ћуприја	7.150		1		1	1	7.150

ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ПОД ШУМАМА (ha)	СТРУЧНА СПРЕМА			БРОЈ ИЗВРШИЛАЦА		
		ИНЖЕЊЕРИ ШУМАРСТВА	ШУМАРСКИ ТЕХНИЧАРИ	ОСТАЛИ	АНГАЖОВАНО	РЕДУКОВАНО	ПРОСЕЧНО ha по ЗАПОСЛЕНОМ
ШУ Параћин	11.450		2		2	2	5.725
ШУ Јагодина	33.825	1	3		4	4	8.456
укупно ШГ "Јужни Кучај" Деспотовац	73.442	2	9	0	11	10	7.344
ШГ „Крагујевац“		1			1	1	
ШУ Крагујевац	64.231		15	3	18	9	7.137
ШУ Горњи Милановац	25.344		4	2	6	4	6.336
укупно ШГ "Крагујевац" Крагујевац	89.575	1	19	5	25	14	6.398
ШГ „Борања“		1			1	1	
ШУ Шабац	30.288	2	6		8	7	4.327
ШУ Крупањ	9.027	1	3		4	4	2.257
ШУ Мали Зворник	14.196	1	5		6	6	2.366
ШУ Ваљево	55.795	2	10		12	12	4.650
укупно ШГ "Борања" Лозница	109.306	7	24	0	31	30	3.644
ШГ „Ужице“		1			1	1	
ШУ Ужице	16.133	1	3		4	4	4.033
ШУ Златибор	14.044		3		3	3	4.681
ШУ Косјерић - Пожега	30.478	4	4		8	7	4.354
укупно ШГ "Ужице" Ужице	60.655	6	10	0	16	15	4.044
ШГ „Пријепоље“		1			1	1	
ШУ Пријепоље	18.415	1	4	2	7	7	2.631
ШУ Прибој	15.851	1	5		6	6	2.642
ШУ Нова Варош	9.124	1	2		3	2	4.562
укупно ШГ "Пријепоље" Пријепоље	43.390	4	11	2	17	16	2.712
ШГ „Голија“		1			1	1	

ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ПОД ШУМАМА (ha)	СТРУЧНА СПРЕМА			БРОЈ ИЗВРШИЛАЦА		
		ИНЖЕЊЕРИ ШУМАРСТВА	ШУМАРСКИ ТЕХНИЧАРИ	ОСТАЛИ	АНГАЖОВАНО	РЕДУКОВАНО	ПРОСЕЧНО ha по ЗАПОСЛЕНОМ
ШУ Ивањица	16.455		5		5	5	3.291
ШУ Чачак	21.827	1	5		6	5	4.365
ШУ Голијска Река	3.923		1		1	1	3.923
ШУ Девићи	3.864		2		2	2	1.932
ШУ Сјеница	8.896		2	1	3	3	2.965
укупно ШГ "Голија" Ивањица	54.965	2	15	1	18	17	3.233
ШГ „Шумарство“		1			1	1	
ШУ Рашка	13.512		2		2	2	6.756
ШУ Тутин	8.147		2		2	2	4.074
ШУ Нови Пазар	25.724		1	1	2	2	12.862
укупно ШГ "Шумарство" Рашка	47.383	1	5	1	7	7	6.769
ШГ „Столови“		1			1	1	
ШУ Краљево	14.177		3		3	3	4.726
ШУ Ушће	12.673		2		2	2	6.337
ШУ Богутовац	3.402		1		1	1	3.402
укупно ШГ "Столови" Краљево	30.252	1	6	0	7	7	4.322
ШГ „Расина“		1			1	1	
ШУ Крушевац	13.330			2	2	2	6.665
ШУ Александровац	5.083		1		1	1	5.083
ШУ Брус	10.380			3	3	3	3.460
ШУ Трстеник	7.162			2	2	2	3.581
ШУ Ражањ	5.037			1	1	1	5.037
укупно ШГ "Расина" Крушевац	40.992	1	1	8	10	10	4.099
ШГ „Топлица“		1			1	1	

ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ПОД ШУМАМА (ha)	СТРУЧНА СПРЕМА			БРОЈ ИЗВРШИЛАЦА		
		ИНЖЕЊЕРИ ШУМАРСТВА	ШУМАРСКИ ТЕХНИЧАРИ	ОСТАЛИ	АНГАЖОВАНО	РЕДУКОВАНО	ПРОСЕЧНО ha по ЗАПОСЛЕНОМ
ШУ Куршумлија	22.318	1	4	1	6	6	3.720
ШУ Прокупље	14.985	1	3		4	4	3.746
ШУ Блаце	3.687		1		1	1	3.687
укупно ШГ "Топлица" Куршумлија	40.990	3	8	1	12	12	3.416
ШГ „Ниш“		1			1	1	
ШУ Сокобања	12.625		10		10	2	6.313
ШУ Алексинац	14.200		9		9	2	7.100
ШУ Ниш - Бела Паланка	64.850		16		16	5	12.970
укупно ШГ "Ниш" Ниш	91.675	1	35	0	36	10	9.168
ШГ „Пирот“		1			1	1	
ШУ Бабушница	12.040	0	3	0	3	2	6.020
ШУ Пирот	31.294	0	9	0	9	4	7.824
укупно ШГ "Пирот" Пирот	43.334	1	12	0	13	7	6.191
ШГ „Шума“		1			1	1	
ШУ Предејане	7.959		5		5	5	1.592
ШУ Медвеђа	23.500		6		6	6	3.917
ШУ Вучје	15.956	1	7	0	8	8	1.995
ШУ Лебане	11.372		4		4	4	2.843
ШУ Власотинце	8.712		3		3	3	2.904
ШУ Црна Трава	5.766		1		1	1	5.766
укупно ШГ "Шума" Лесковац	73.265	2	26	0	28	28	2.617
ШГ „Врање“		1			1	1	
ШУ Врање	44.875	1	7		8	8	5.609
ШУ Бујановац	16.200		2	3	5	4	4.050

ДЕО ПРЕДУЗЕЋА	ПОВРШИНА ПОД ШУМАМА (ha)	СТРУЧНА СПРЕМА			БРОЈ ИЗВРШИЛАЦА		
		ИНЖЕЊЕРИ ШУМАРСТВА	ШУМАРСКИ ТЕХНИЧАРИ	ОСТАЛИ	АНГАЖОВАНО	РЕДУКОВАНО	ПРОСЕЧНО ha по ЗАПОСЛЕНОМ
ШУ Босилеград	20.850	1	4		5	5	4.170
ШУ Владичин Хан	13.725		2		2	2	6.863
ШУ Сурдулица	18.825		6		6	6	3.138
укупно ШГ "Врање" Врање	114.475	3	21	3	27	26	4.403
Генерална Дирекција	/	2	/	/	2	2	/
Укупно ЈП "Србијашуме"	1.149.762	46	253	23	322	255	4.509

Прилог 7. Саветодавне службе земаља чланица ЕУ (2016. год.)

ЗЕМЉА	САВЕТОДАВНА СЛУЖБА		СТАТУС	WWW АДРЕСА
	НАЗИВ НА СРПСКОМ	ОРИГИНАЛНИ НАЗИВ		
Аустрија	Пољопривредна комора	Landwirtschaftskammer Österreich	Самостална организација	https://www.lko.at/
Белгија	-	-	-	-
Бугарска	-	-	-	-
Чешка Република	-	-	-	-
Данска	-	-	-	-
Естонија	Центар за приватне шуме	Erametsakeskus / Private Forests Centre	Самостална организација	http://www.eramets.ee/en/activities-3/
Финска	-	-	-	-
Француска	Национални центар за шуме у приватном власништву	Le Centre national de la propriété forestière / National Centres of Forest Ownership	Самостална организација	http://www.crpf.fr/
Грчка	-	-	-	-
Холандија	-	-	-	-
Хрватска	Саветодавна служба ⁷¹	Savjetodavna služba	Самостална организација	http://www.savjetodavna.hr/
Ирска	Шумарска служба	Forest service	Одељење у оквиру Министарства пољопривреде, хране и поморства	http://www.agriculture.gov.ie/forests-service/forests-service-general-information/about-the-forests-service/
Италија	-	-	-	-
Кипар	-	-	-	-
Летонија	Државна шумарска служба	Valsts meža dienests / State Forest Service	Самостална организација, у оквиру Министарства пољопривреде	http://www.vmd.gov.lv/#jump
Литванија	Државна шумарска служба	Valstybinė Miškų Tarnyba / State Forest Service	Самостална организација, у оквиру Министарства животне средине	http://www.amvmt.lt/
Луксембург	-	-	-	-
Мађарска	Пољопривредна комора	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara / Hungarian agriculture chamber	Самостална организација	http://www.nak.hu/
Малта	-	-	-	-
Немачка ⁷²	-	-	-	-
Пољска	-	-	-	-
Португалија	-	-	-	-
Румунија	-	-	-	-
Словачка	-	-	-	-
Словенија	Завод за шуме Словеније	Zavod za gozdove Slovenije / Slovenian Forest Service	Самостална организација	http://www.zgs.si/zavod_z_gozdove_slovenije/index.html
Шпанија	Центар за приватне шуме (Каталонија)	El Centre de la Propietat Forestal / Forest Property Centre	Самостална организација	http://cpf.gencat.cat/ca
Шведска	Шведска агенција за шуме	Skogsstyrelsen / Swedish Forest Agency	Самостална организација	http://www.skogsstyrelsen.se/en/
Велика Британија	Агенција за шуме Енглеске Агенција за шуме Шкотске	Forestry Commission England Forestry Commission Scotland	Самостална организација	http://www.forestry.gov.uk/

⁷¹ за пољопривреду, шумарство, рурални развој и рибарство

⁷² Не постоји јединствена организација на федералном нивоу, већ су у питању организације на нивоу савезних држава (нпр. Баден Виртемберг, Баварска, Северна Рајна-Вестфалија и др.).

Прилог 8. Методе обављања саветодавних послова у пољопривреди

МЕТОДЕ ОБАВЉАЊА САВЕТОДАВНИХ ПОСЛОВА У ПОЉОПРИВРЕДИ		НАПОМЕНА
Групне методе рада	Саветодавни послови са земљорадничким задругама	Обављају се пружањем стручних савета, препорука и помоћи: посетом земљорадничкој задрузи; и давањем одговора на форуму портала ПССС Србије, путем електронске поште, телефоном или у непосредном контакту са пољопривредним произвођачем (задругаром) у ПССС.
	Рад са удружењима и/или асоцијацијама и групама пољопривредних произвођача	Извршава се ради подстицања „...интересног удруживања и предузетништва у пољопривреди“. При томе, „...праћење рада регистрованог удружења и/или асоцијације и групе пољопривредних произвођача и давање савета њиховим члановима обавља се у циљу остваривања заједничког интереса свих чланова, као и непосредне економске користи за појединачног пољопривредног произвођача“. Уколико је „...групи пољопривредних произвођача неопходна помоћ при оснивању и регистрацији удружења, као и у раду удружења, ПССС пружа и такву врсту помоћи“.
	Предавања	„...држе најмање два предавача коришћењем савремених наставних средстава“, при чему је неопходно присуство „...најмање 10 учесника, а дужина предавања не може бити краћа од 30 минута“. Такође, „...при реализацији обавезна је дистрибуција писаног материјала са садржајем презентације“.
	Трибине	„...промовишу мере аграрне политике, руралног развоја, као и мере IPARD програма“. Такође, пружа се и „...стручна помоћ заинтересованом пољопривредном произвођачу у остваривању права на коришћење подстицаја у складу са законом којим се уређују подстицаји у пољопривреди и руралном развоју, као и у остваривању права на коришћење средстава из других извора финансирања“.
	Радионица	„...реализује се са одабраном групом пољопривредних произвођача путем интерактивног рада“, а „...може да се одржи у просторијама ПССС, на фарми, у пољу, земљорадничкој задрузи или у просторијама месне заједнице“, при чему је потребно „...обезбедити штампани материјал“. Радионицама које се одржавају са члановима задруге, удружења или асоцијације „...могу да присуствују и пољопривредни произвођачи који нису њихови чланови“.
	Зимска школа	Организује се за „...пољопривредне произвођаче, у трајању од три дана, у којој учествују сви саветодавци запослени у ПССС која организује зимску школу и екстерни стручњаци, са темама које су актуелне за пољопривредне произвођаче тог подручја“, при чему „...укупан број учесника (...) не може да буде мањи од 100“, а учесницима се доставља „...писани материјал са садржајем презентације“.
	Обилазак огледног газдинства	Организује се „...за групу пољопривредних произвођача и друга заинтересована лица“, при чему се „...број огледних газдинстава и број посета огледном газдинству по пољопривредном саветодавцу задуженом за обилазак огледног газдинства утврђују Годишњим програмом у складу са законом“.
	Демонстрациони огледи	Како би се унапредила пољопривредна производња, изводе се демонстрациони огледи, који треба да се поставе и реализују тако „...да се обезбеди упоредивост добијених резултата“.
Индивидуалне методе рада	Рад са одабраним пољопривредним газдинством	Обавља се „...пружањем стручних савета, препорука и помоћи применом индивидуалних метода рада на одабраном пољопривредном газдинству, и то посетом тог пољопривредног газдинства“, у периоду „...од три године“.
	Рад са осталим пољопривредним газдинствима	Обавља се „...пружањем стручних савета, препорука и помоћи пољопривредним произвођачима“, и то: давањем одговора на форуму портала ПССС Србије, путем електронске поште, телефоном или у непосредном контакту са пољопривредним произвођачем у ПССС; и посетом пољопривредном газдинству.
	Пружање помоћи пољопривредним произвођачима при попуњавању формулара, апликационих образаца, као и при изради докумената	Саветодавни послови, „...чијим се обављањем помаже пољопривредним произвођачима да се упишу у регистре које води министарство надлежно за послове пољопривреде или да конкуришу, односно поднесу захтев за коришћење средстава у складу са законом којим се уређују подстицаји у пољопривреди и руралном развоју и приликом конкурисања за друге изворе финансирања“.

МЕТОДЕ ОБАВЉАЊА САВЕТОДАВНИХ ПОСЛОВА У ПОЉОПРИВРЕДИ		НАПОМЕНА
Медији	ТВ и/или радио наступ, и у текстовима објављеним на порталу ПССС Србије, локалном билтену и/или новинама	<i>„...пољопривредни произвођачи и остала заинтересована лица се информишу о актуелностима у раду Министарства и ПССС, стању усева, прогнози и извештавању о присутности биљних болести и штеточина на подручју на коме ПССС обавља саветодавне послове, као и о актуелним проблемима и решењима из разних области пољопривредне производње“</i>
Праћење, прикупљање и дисеминација података	Праћење, прикупљање и дисеминација података за Систем тржишних информација у пољопривреди Србије (СТИПС)	
	Праћење и извештавање о сезонским пољопривредним радовима у гајеним усевима	
	Прикупљање и дисеминација података за „Систем рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима у Републици Србији”	
	Прикупљање и дисеминација података за портал www.agroponuda.com	

Извор: 2014/б

Прилог 9. Листа учесника стручног семинара

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство пољопривреде и
заштите животне средине
REPUBLIC OF SERBIA
Ministry of Agriculture and
Environmental Protection

Понедељак, 09. мај 2016.
Хотел “Језеро”, Борско Језеро
(www.hoteljezero.rs)

СТРУЧНИ СЕМИНАР
ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ ШУМАРСКЕ
САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ

Бр.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ / ОРГАНИЗАЦИЈА
МПЗЖС - УПРАВА ЗА ШУМЕ	
1.	дипл. инж. Предраг Јовић
2.	дипл. инж. Марија Филичић
3.	дипл. инж. Мирољуб Живковић
Универзитет у Београду - Шумарски факултет	
4.	др Ратко Ристић, редовни професор, декан
5.	др Драган Нонић, редовни професор
6.	др Милорад Даниловић, ванредни професор
7.	др Милорад Јанић, ванредни професор
8.	др Бранко Стајић, доцент
9.	др Јелена Недељковић, доцент
Универзитет у Сарајеву - Шумарски факултет	
10.	др Мерсудин Авдибеговић, ванредни професор
Универзитет у Љубљани - Биотехнички факултет	
11.	др Шпела Пездевшек-Маловрх, доцент
Шумарска школа, Краљево	
12.	дипл. инж. Младен Вукмировић
Завод за заштиту природе Србије	
13.	маст. инж. Владимир Николић
ЈП „Србијашуме“	
14.	др Александар Васиљевић, извршни директор
15.	дипл. инж. Гордана Јанчић, извршни директор
16.	мр Братислав Кисин, ГД Београд
17.	дипл. инж. Дејан Милетић, ГД Београд
18.	дипл. инж. Предраг Главоњић, ГД Београд
19.	дипл. инж. Божидар Миловановић, ГД Београд
20.	дипл. инж. Стево Секулић, ШГ Београд
21.	дипл. инж. Дубравка Михајловић, ШГ Београд

Бр.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ / ОРГАНИЗАЦИЈА
22.	дипл. инж. Ранко Шикања, директор ШГ Бољевац
23.	дипл. инж. Силвана Николић, ШГ Бољевац
24.	дипл. инж. Бора Јолџић, ШГ Бољевац
25.	дипл. инж. Драган Чанчар, ШГ Бољевац
26.	дипл. инж. Ненад Живковић, директор ШГ Кучево
27.	дипл. инж. Дарко Микуљевић, ШГ Кучево
28.	дипл. инж. Ненад Јевтић, директор ШГ Деспотовац
29.	дипл. инж. Миливоје Михајловић, ШГ Крагујевац
30.	дипл. инж. Тања Радовановић, ШГ Ниш
31.	дипл. инж. Предраг Ђорђевић, ШГ Лесковац
32.	дипл. инж. Нада Славковић, ШГ Краљево
33.	дипл. инж. Жељко Вучинић, ШГ Лозница
34.	дипл. инж. Владимир Којић, ШГ Лозница
ЈП "НП Ђердап", Доњи Милановац	
35.	мр Ненад Радаковић, помоћник директора
36.	дипл. биол. Зоран Миловановић
Немачка организација за међународну сарадњу (GIZ)	
37.	Rainer Schellhaas
Национална Асоцијација за биомасу „SERBIO“	
38.	дипл. инж. Војислав Милијић, председник
Представници власника приватних шума	
39.	Бранислав Пелић, Подгорац
40.	Драги Рајкутић, Подгорац
41.	Славиша Илиновић, Подгорац
42.	Небојша Марковић, Мали извор, Бољевац
43.	Душко Дулкановић, Слатина, Бор
44.	Анта Нонић, Бигреница, Ћуприја
45.	Марко Нонић, Бигреница, Ћуприја

Прилог 10. Програм стручног семинара

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство пољопривреде и
заштите животне средине
REPUBLIC OF SERBIA
Ministry of Agriculture and
Environmental Protection

Понедељак, 09. мај 2016.
Хотел "Језеро", Борско Језеро
(www.hoteljezero.rs)

СТРУЧНИ СЕМИНАР ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ ШУМАРСКЕ САВЕТОДАВНЕ СЛУЖБЕ У СРБИЈИ

Време	Тема	Предавач / Институција
09:00 – 10:00	ДОЛАЗАК И РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА	
10:00 – 10:20	Отварање семинара и поздравна реч учесницима скупа	проф. др Драган Нонић, Шумарски факултет, Београд дипл. инж. Предраг Јовић, Управа за шуме, Београд др Александар Васиљевић, ЈП „Србијашуме“, Београд проф. др Ратко Ристић, Шумарски факултет, Београд
10:20 – 10:45	Развој шумарства приватног сектора из перспективе Управе за шуме	дипл. инж. Предраг Јовић, Управа за шуме, Београд
Тема 1: Искуства пружања саветодавних услуга у региону Југоисточне Европе		
10:45 – 11:10	Удружења приватних шумовласника у Словенији: ЕУ искуства и примери за регион	доц. др Шпела Пездевшек Маловрх, Биотехнички факултет, Љубљана
11:10 – 11:35	Извори информација за власнике приватних шума у Словенији, Хрватској, Србији и Босни и Херцеговини	проф. др Мерсудин Авдибеговић, Шумарски факултет, Сарајево
11:35 – 12:00	Организација и активности Пољопривредне саветодавне службе у Хрватској и Србији	доц. др Јелена Недељковић, Шумарски факултет, Београд
Тема 2: Искуства пружања стручно-техничких и саветодавних услуга у Србији		
12:00 – 12:30	Стручно-технички послови у шумама сопственика у Србији	мр Братислав Кисин, ЈП „Србијашуме“, Београд дипл. инж. Божидар Миловановић, ЈП „Србијашуме“, Београд
12:30 – 12:50	Едукација сопственика шума за безбедан рад приликом санације ледолома и ледоизвала	дипл. инж. Дејан Милетић, ЈП „Србијашуме“, Београд
12:50 – 13:15	Проблеми чувања шума сопственика у НП „Бердап“ са посебним освртом на законску регулативу	мр Ненад Радаковић, ЈП „НП Бердап“, Доњи Милановац

13:15 – 13:45	ПАУЗА ЗА КАФУ	
Тема 3: Могућности развоја активности у приватним шумама		
13:45 – 14:30	Одрживо коришћење приватних шума у циљу превенције од поплава и ерозије	проф. др Ратко Ристић, Шумарски факултет, Београд
14:30 – 15:00	Удруживање власника приватних шума у циљу мобилизације дрвних ресурса из приватних шума	дипл. инж. Предраг Главоњић, ЈП „Србијашуме“, Београд
15:00 – 15:30	Логистичко-трговински центри за одрживо снабдевање биомасом из приватних шума: примери добре праксе	дипл. инж. Војислав Милијић Национална Асоцијација за биомасу
15:30 – 15:40	GIZ German Climate Technology Initiative (DKTI) programme	Rainer Schellhaas, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)
Дискусија – рад по групама		
15:40 – 16:00	▪ Корисници саветодавних услуга ▪ Пружаоци саветодавних услуга	проф. др Драган Нонић др Јелена Недељковић Предраг Главоњић, докторанд MSc Владимир Николић
од 16:00	СВЕЧАНИ РУЧАК ЗА СВЕ УЧЕСНИКЕ СЕМИНАРА	

Прилог 11. Незапослена лица са образовањем у области шумарства у Србији

СТАТИСТИЧКИ РЕГИОН	УПРАВНИ ОКРУГ	БРОЈ
Београдски регион	Београдски	160
Укупно		160
Регион Јужне и Источне Србије	Нишавски	6
	Пиротски	1
	Топлички	4
	Јабланички	6
	Зајечарски	9
	Борски	7
	Пчињски	14
	Подунавски	4
	Браничевски	3
Укупно		54
Регион Шумадије и Западне Србије	Расински	14
	Шумадијски	6
	Златиборски - Ужице	22
	Мачвански - Шабац	7
	Колубарски	14
	Рашки - Краљево	23
	Моравички	21
	Поморавски	6
	Мачвански - Лозница	12
	Златиборски - Пријепоље	16
	Рашки - Нови Пазар	6
Укупно		147
УКУПНО		361

Извор: интерна документација Националне службе за запошљавање, 2016.